

મનમતા ભાતભાતના આખે ઠીક વળે એવા

શુદ્ધ સોનાના બરોસાદાર અલકારો

સીઓ, બાજકો, ને પુરૂષો માટે, ખીનદેહ્યતે ખરીદવાનું બરોસાદાર

મુજબની પ્રજાનું માનીતું અને બજારીનું ધામ

એમ. જોધાભાઈની કું., અવેરીઓ

સોના, ચાંદી ને અવેરાતના દાગીનાના મગહૂર વેપારીઓ

મુજબ જોધા મારફીટ, મુંબઈ, ન. ૩

ટેલીફોન નં.-૨૧૮૧૫

એક જ વાર અમારી દુકાનપર પધારો, અને તમે અમારા કાચમના

માહુક થવાના, એમ અમને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે.

તમારે માટે, તમારા કુટુંબ માટે તમારા બાળકોપણ માટે !

ગદ્ય, શાભા, અને સૌંદર્યનું વિશ્વમાન સાધન

સોના ચાંદી અને અવેરાતના દાગીના છે.

તે ખરીદવાનું મુજબનું પકાયલું લોકપ્રિય મથક

ચોકસી દેવચંદ મુજબ

સોના ચાંદી અને અવેરાતના દાગીનાના બજારીતા વેપારી

શેખમેમણુ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ભાતભાતના નવીન દાગીના,

જ્યાં અને સૌંદર્યની અપૂર્વ ગમજદ

હેસ્ટામાં હેસ્ટી દબની ધારીનીંગ

વિશ્વાસપાત્ર ચોક્કસો ને મેળવે

વગરનો કુશળ દારીમીરીવળો

બાળખી મજૂરીએ તૈયાર થતો મા

“માહુકોને સત્યાપ એ જ અમારી મુદી” એ અમારો મુદાલેખ છે

આજે જ આવો ને કામ પાત્રી ખાતી કરે.

પ્રભુ પ્રાર્થના

નમિયે નમિયે નાથ ! નેહથી નમિયે નમિયે નાથ,
ગુણગાન કરી સદુ રમિયે રમિયે ખોળે વૃજને નાથ.

વર્ષ ૬
અંક ૧

દિવાળી અંક

નવેમ્બર. ૧૯૨૫
કાન્તાક ૧૯૮૨

બાલ-પ્રાર્થના

નમિયે, નમિયે. નાથ! નેહથી. નમિયે નમિયે નાથ
ગુણગાન કરી સદે સમિયે, સમિયે યોગેતુજને નાથ.

છિંમે રમતા માતાસાથ.

છિંમે રમતા પિતાસાથ

અમે નોઆળક રમતા નાથ

નેહથી નમિયે નમિયે નાથ.

સૂરજ તારા ચન્દ્ર ઘડયા તે,

અવનિ તે આકાશ,

કુદરતની આ કુજ બનાવી,

ઝળકે પ્રેમ-પ્રદાતા,

ઝળકે નિર્મળ પ્રેમ-પ્રદાતા,

“પોતે સદે જીતે રમતા સાથે”-નમિયે-૧

ખાવા ધાણી, પીવા પળી, ગહેવાને લગ્નખાન,
હુણદેવા બાગ બગીચા, દીધા તે જગ-તાર,
જીવન તે આપ્યું સહ કિંતવ્ય

નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ -નમિયે—૨

ઝાડ પાન ને ફૂલ ફળાદિ વાડીના ઠંનાર,
લીલાકમ હરિયાળા ખેતર ધાન્ય-ધને ભગનાર,
પ્રભુ 'તુ લીલા સૌ કરનાર

અમે સૌ બાળક રમતા સાથ -નમિયે—૩

નાના નાના ઇંરજા જગના જગ મીઠું કરનાર,
કાંઠે બેમી પળી માથે વાતો દે કરનાર,
અમે સહ વાતો દે કરનાર

નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ -નમિયે—૪

દહાડે હવા માળે સપ્પા, ખેલે અમની સાથ,
રાતે મીઠી નિદ્રા લેતા દુખડા શુભિયે નાથ,
સ્વપ્નમા તમને અમરતા નાથ !

અમે મહિ બાળક રમતા સાથ -નમિયે—૫

મેના પાપક ખાર અનાજ્યા, ગાતા તારો ગાન,
મેયલ બુલબુલ પળીગત મહિ, ધનતા તારે ધ્યાન,
ધરતી એક જ તારે ધ્યાન

નેહથી નમિયે નમિયે નાથ -નમિયે—૬

દેવળ મંદિરમા ઘડારવ, જમએ પ્રભુ તુજ ધામ,
પ્રેમબર્યા બે હાથ જોડીને કળા ગેજ પ્રભુમ,
કડીગુ સદાનુવાદ પ્રભુમ

અમે મહિ બાળક રમતા સાથ -નમિયે—૭

મનગમતી રાગા તે આપી, બાહ્યમિત્ર પલ્લુ સાગ,
 ગુરુ સારી વિદ્યા દે છે, મધ્યયર્થના તાજ,
 અને એ રમવા દે છે સાથ
 નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ નમિયે.—૮

ગાય ભેસ દુધાળા દોરે, આપ્યા પય પાનાર,
 મારસ પીતા ફળતુ જીવન, બળ બુદ્ધિ હાતાર,
 જગતમા ઉત્તમ ગોરસ-સાર
 અમે સઉ બાળક રમતા સાથ નમિયે.—૯

સોનેથી શિખરો મહિયાં છે, એવા પર્વતરાજ,
 આકાશે પહોંચી ગએ છે, મુકરમજીબર તાજ,
 અગ્નિને અથળ સિદ્ધાસન સાજ
 નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ નમિયે.—૧૦

સૂર્ય સુ હસરવ આ દરેતી, સરિતા દોડે પાસ,
 નવસ નવસ રત્નો હલકાતા, રમતા જળ-આવાસ
 રમીશુ આપણુ સઉ એ સાથ
 અમે નઉ બાળક રમતા સાથ નમિયે.—૧૧

વિશ્વવીણના અણુ અણુમાં પશુ 'તુજ રૂપ દેખાય,
 મોહન ' તારી મધુર મોરલી દિવ્ય મૃગિલી વાય,
 રમીશુ થનગન ચનગન ત્યાય
 નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ નમિયે.—૧૨

નમિયે, નમિયે, નાથ ! નેહથી, નમિયે ! નમિયે ! નાથ !
 ગુણ ગાન કરી સઉ રમિયે, રમિયે બોલે તુજને નાથ !
 ઉછળે રમતા માત્ર ગાય
 ઉછળે રમતા પિતા સાથ
 અમે સઉ બાળક રમતા સાથ
 નેહથી, નમિયે નમિયે નાથ.

મોહિનીચંદ્ર

નૂતન વર્ષ હો જયજયકાર

પ્રભાતમાયો સગરસ કરા, નૂતન દિને કઈ ગ્રન્થ સુખાય,
શુકન કરાવે સર્વ જગતને, વર્ષ આપુ આ સુખમાં બાપ.
સૌને મન આનંદ અપાર,
નૂતન વર્ષ હો જયજયકાર !

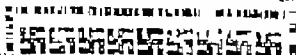
સૂર્યોદય પશુ આજ અનેરો, લાગે બંધે ભાવ બર્યો
હેથા સૌના નિર્મળ કરતો, છગી સૌને હૃદય કર્યો
આખા વષ તણો આધાર,
નૂતન વર્ષ હો જયજયકાર !

નાનાથી માહી સદુ આજે, વડિલોડેરા પાય પડે,
વૃદ્ધ હૃદયની આર્પણ પામી, મન આનંદ હિ ટોળ મહે,
ચન્ન તણો આ જીવન મારે,
નૂતન વર્ષ હો જય જયકાર !

પ્રભુતણા દારો તો આજે, અન્નદૂટથી ઉભરઈ જાય,
જાલ પખાજ મૂક ગયકી તો, આજતણો ઉત્સવ ઉજવાય,
ફળફુલ ફીરો અપરપાર,
નૂતન વર્ષ હો જય જયકાર !

નવુ વર્ષ તે નિર્મળતા છે, નવુ વર્ષ સૌનું કલ્યાણ,
શાન પુણ્ય તે નવુ વર્ષ હા, નવુ વા જીવનની જ્ઞાણ
નવસ વર્ષ, નેરાનો સાર,
નૂતન વષ હો જયજયકાર !

રાજક સ

સત્યવાદી સત્યકામ

રોડશ

સત્ય પાઠ સમજાવતો, કરતો હૃદય-વિકાસ;

સત્યકામનો સત્યમય, કહુ પૂર્વ ઇતિહાસ

સત્યકામ એ નામનો,

બા બા હા નો બાલ,

વિદ્યા લાલુવાની ચર્ધ

લગની ઉર તત્કાલ

આઠ વરસનો બાલુડો અબુધાયો પરદેશ

નમી માતને નીકળ્યો બીક ન મનમા લેશ

નદીતટે પાવન વસ્ત્રા

પૂર્યમૂર્તિ કષિરાય,

શિષ્યો જેના સ્વરુપમાં

વિદ્યા લાલુવા બામ

કરી પ્રણામ ઉભો રહ્યો બાલ વિનય અશીર,

બોલ્યા કષિવર પ્રેમથી વચન શાત મતિ ધીર.

કપિ— ક્યાથી આવ્યો બાળ ! તુ,

શુ છે તારું નામ ?

પિતા કાણ ને ગોત્ર શુ ?

ક્યા છે તારું ઠામ ?

સત્યકામ—સત્યકામ બાબાલ હું પૂર્વ દેશ મુજ ઠામ,

નથી બાલુતો તાતજી અને ગોત્રનું નામ.

વચન વિલક્ષણ સામળી

બોલ્યા કષિવર એમ,

“ નામ-ગોત્ર બપુયા વિના

વિદ્યા આપુ કેમ ? ”

સત્યકામ પાછો ફર્યો આવ્યો જનની પાસ,

પામ લાગી પૂછ્યો પછી નિજ કુળનો ઇતિહાસ

શીલવતી માતા 'સતી',
 બાળી મુતની આશ,
 ઠહી બધી ઘટના પછી,
 ઉર રાખી અભિલાષ.

માતા-યૌવનમા મુજને તણુ ગયા પતિ પરદેશ,
 નથી પુત્ર હુ બાલુવી તત્ત નામ લવલેશ.

બાલાનો પુત્ર છે,
 સત્યકામ તુજ નામ,
 ઠહી દેને ગુરને બધુ,
 પ્રેમે કરી પ્રણામ.

ફરી આળ્યો ગુરવાસમા ગયો ગુરની પાસ,
 માતા મુખથી સાંભળ્યો ઠહી ફોંપો ઇતિહાસ.

બાલમા ઋષિવર પ્રેમથી
 ધન્ય ધન્ય તુજ માત!
 ધર્મમૂર્તિ શ્રિયજવતી
 દેવી ખાસ સાક્ષાત.

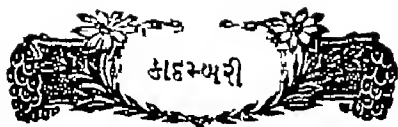
સત્ય વધો તુ સ્નેહથી ધરી ન મનમા બીક,
 એ લક્ષણથી યોગ્ય તુ વિગ્ર ગણાયો ઠીક

વિદ્યા, ચિન્તન, વિવેક ને
 ગુણ બીજા વખણાય,
 કિંતુ સત્ય એ વિગ્રનુ
 લક્ષણ ખાસ ગણાય.

મુખે વગી ગુર વાતમા ધરને પ્રભુનુ ધ્યાન,
 પ્રેમ કરી તુજને બધુ આપીશ વિદ્યા-દાન.

એ રીતે ગુર વાસમા
 સત્યકામ વસી વાસ,
 કરી ગયો નિગ્ર સત્યથી
 પુરુષાર્થો ઇતિહાસ

કવિ પોષાલાલ સમા

લખનાર શ્રી. રણછોડજી હરિવલ્લભ શાહ, બી. એ

સંસ્કૃત ભાષામાં બાણભટ્ટ નામે મહાન્ સુમર્થ કવિ ને લેખક ધર્મજવા કાલિદાસ, ભવભૂતિ વિગેરે કવિઓની જેમ બાણભટ્ટ પણ તેમના સંસ્કૃત અથવાટે અમર થઈ ગયા છે તે અથા પેઠી “ કાદમ્બરી ” અને “ હર્ષ ચરિત્ ” સર્વોત્તમ અથા ગણાયા છે તેનાનો એક અથ “ કાદમ્બરી ” તે જગત સારમાં પ્રગયાનિ પામ્યો છે કાદમ્બરીમાં વાર્તાના કસ્તાં તેનાં રસીક વર્ણનો અને ભાષાની મીઠાશ અતિશય ઉત્તમ છે સંસ્કૃત ગદ્ય સાહિત્યનો “ કાદમ્બરી ” એ સર્વોત્કૃષ્ટ નમુનો છે અત્રે તેની ભાષા કે મધુરતાનો આપણે વિચાર કરવાનો નથી બાળકો મોટા થઇને એ અમર અથ પોતે જ વાંચી લેશે એમ અને ઇચ્છીશું અત્રે તે એ સુપ્રસિદ્ધ અથની મૂળ વાર્તાને દુકાણમાં વાર્તારૂપે બાળકો સમક્ષ રજુ કરી છે છેક દુકી કરવા છતાં પણ વાર્તા બાલજીવનના કદના પ્રમાણમાં અતિશય લાગી થઈ ગઈ છે આ કાણુને લીધે વાર્તાના ભાગલા કરીને તે આ અઠધી આપવી ચરૂ કરી છે આશા છે કે સુંદર ચિત્રોસહિતની આ અતિશય રસમય વાર્તાને બાળકો ઉમગધી વાચશે.

—તત્રી બાલજીવન

૬૦ નામનો એક ચકવર્તી રાજા હતો. તેની રાજધાનીનું નામ નિશિથા હતું આ રાજા સર્વગુણ સંપન્ન અને મહા પરાક્રમી હતો. એક દિવસ રાજા મહા સરીને બેઠો હતો, તેવાના દામીએ પાસે આવી બજાવ્યું, “ મહા-

રાજા ! બહાર એક ચંડાળ કન્યા એક પોપટને પાજરામાં લઇને આવી છે અને તે આપને મળવા માગે છે ” રાજાએ તેને અદર આવવા મનાવવાની આપી.

ચોડી વારમાં જ તે ચંડાળ કન્યા સભામંડપમાં દાખલ થઇ તેની આજ્ઞા એક વૃદ્ધ પુરુષ અને પાછળ એક ચંડાળ બાતનો છોકરો હાથમાં સોનાનું પાજરું લઇને આવ્યો. રાજા આ ચંડાળ કન્યાનું રૂપ તથા પોપટનું તેજ જોઈ વિસ્મય પામ્યો.

ચંડાળ કન્યાએ વિનયથી રાજાને નમસ્કાર કર્યા એટલે પેલા વૃદ્ધ પુરુષે છોકરાના હાથમાંથી પોપટનું પાજરું લઇને રાજાની સામે મૂક્યું અને કહ્યું, “ રાજાધિરાજા ! આ પોપટ સર્વ શાસ્ત્રો બજેલો છે. સર્વ પ્રકારની કળા અને લક્ષણો તે સમજે છે આખી દુનિયાનું આ ઉત્તમ રત્ન છે એનું નામ વૈશંપાયન છે આવું પ્રાણી આપ જેવા નરેશને ત્યાં જ શોધે એમ ધારી અમારા શેઠની કન્યા તેને આપની પાસે લઇ આવી છે ”

વૃદ્ધનું બોલવું પુરું થયું એટલે પોપટે એક પગ ઊંચો કરી શુદ્ધ શબ્દો વડે અપ્પટ શ્લોક બોલવા માડ્યો. રાજાને આ સાંભળી આનંદ તથા આશ્ચર્ય થયું વૈશંપાયનને અંત પુરમાં લઇ જવાનો તથા ચંડાળ કન્યાને તથા તેની સાથેના માણસોને યોગ્ય ઉતારો આપવાનો રાજાએ એક દાસીને હુકમ કર્યો. ચાર પછી વખત થવાથી રાજા સભામાંથી ઉઠીને મહેલમાં ગયો.

બપોરે જમી પરવારી રાજા પોપટ પાસે આઠ્યો. હામી-
ઓએ બળર આપી કે વૈશ પાયનને સ્નાન કરાવી સુદર મેવા બવ-
હાવ્યા છે રાજાએ પોપટને પૂછ્યું, “કેમ, તમને જમાડ સોજન
લાગ્યું કે ?” ત્યારે પોપટે જવાબ આપ્યો, “હે રાજા, મેં હાલમના
હાણા ખાધા છે અને જાણુનો રસ ધરાઈને પીધો છે તમારી રાણી-
ઓએ મને અમૃત જેવું સોજન કરાવ્યું ” વૈશ પાયનના જવાબથી
અતોષ પામી રાજાએ પૂછ્યું “તમારું સર્વ વૃત્તાત અમારે સાંભ-
ળવું છે માટે તમે કોણ છો, ક્યાંથી આવ્યા, કેવી રીતે આવ્યા, અથા
જન્મે તમે કોણ હતા અને તમે પાજરામા કેમ પુરાયા એ સર્વ
હકીકત અમને સંભળાવેલ ”

રાજાનો પ્રશ્ન સાંભળી પોપટે પોતાની કથા કહેવા માંડી
પોપટની વાત

વિંધ્યાવતી નામે એક વનબૂમિ છે ત્યા અગસ્ત્ય ઋષિના
આશ્રમ પાસે પમ્પા નામનું મૃગેવર છે તે સરોવરની પાસે
એક ઘણું જ જૂનું શીમળાનું ઝાડ છે એ ઝાડ એવડું મોટું છે કે
તેની બખોલમા હજારો પક્ષીઓ પોતાના ઘોળા બાંધીને રાત્રે આ-
રામ કરે છે હું પણ એ જ ઝાડની બખોલમા મારા વૃદ્ધ પિતાની
સાથે રહેતો હતો મારી મા તો મારો જન્મ થતા જ મરણ પામી
હતી. મારા પિતા અનેક લાડથી મને શુવના જોખમે ઉછેરી મોટો
કરવા લાગ્યા.

એક દિવસ સવાળના પહોરમા અમે રહેતા હતા તે તરફ
શિકારીઓનું એક મોટું ટોળું આવી પહોંચ્યું શિકારી લોકોની
બુમોથી હું ઘણો જ ગભરાવા લાગ્યો મારા પિતાએ પાખો પહોળી
દરી મને છુપાવી દીધો. શીકારી લોકો બરાબર ઝાડની નીચે આવીને
ઉભા એટલે મારા પિતા પણ ધ્રુજવા લાગ્યા તેમણે ઝાડપર ચઢી
અનેક પોપટના ટોકા મરડી તેમને નીચે નાખ્યા મારા પિતાની
પણ એ જ દશા થઈ મારો આવરદા લાંગો ફોવાથી હું મારા
બાપની પાખોમા શરાઈ નીચે પડ્યો અને જમીનપર પડેલું સૂકા

પાટકાની તળે સૂતાઇ ગયો શિકારીઓના જવા પછી ઠેકલીક વારે બહાર આવીને એયુ તો મને જણાયુ કે તેઓ બધા મરેલા પોપટને ઉપાડી ગયા છે હું મારા પિતાના મરણના ચોક્કસી દિલ્લીર જની રડવા લાગ્યો. મારામા ચાલવાની શક્તિ ન હતી એટલે જેમ તેમ કરી હું ત્યા પહોંચી રહ્યો.

એટલામા જ જાળાસિ મુનિને પુત્ર હારીત તેના સોબ-વીઓ સાથે ત્યા આવી પહોંચ્યો. તેણે મને ઉચ્છ્રી લીધો અને સરોવર પાસે લાવી મારા મુખમા પાણીના ટીપા રેડયા હું જરા ટટાર થયો એટલે મને લાગે તેઓ આશ્રમમા આઠ્યા. આશ્રમમા જાળાસિ મુનિના દર્શન થતા જ મારા મનમાથી બય જતો રહ્યો. હારીતે મારી સર્વ હક્કિત મુનિને ઠહી સભળાવી એટલે મુનિ મારા તરફ બોલ્યો, “આ તો એના પાપનુ ફળ લોગવતો જણાય છે.” ઋષિ કુમારે જાળાસિ મુનિના શબ્દોથી આશ્ચર્ય પામ્યા તેમણે કહ્યું, “દેવ ! આ પોપટ કોણ છે ? અમને તેની હક્કિત સભળાવો.” મુનિએ કિવસનું સર્વ કામકાજ પરવાર્યા પછી રાત્રે પોપટનું વૃત્તાંત સભળાવવા જણાવ્યું.

રાત્રે સભળાવેલ જાળાસિ મુનિની આસપાસ પોપટનું વૃત્તાંત સાંભળવા એક ચિત્તે બેઠી ગયા. મુનિએ પણ શિષ્યોની આતુરતા શ્રાવ કરવા માટે નીચે સુજળ કયા કહેવા માંડી.

મુનિ પોપટનું વૃત્તાંત કહે છે

અવન્તિમા ઉજ્જિની નામે એક નગરી છે એ નગરીમા તારાપીટ નામનો એક સ્વર્થ વિદ્વાન રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને શુકનામ નામે એક પ્રાણી જાતિનો પ્રધાન હતો. તારાપીટ રાજાએ શુકનામને મિત્રસ્માન ગણી રાજ્યનો સંભળો ભાર સોંપ્યો હતો. શુકનામે પણ પોતાના બુદ્ધિ બળથી રાજા તથા પ્રજા બન્ને તરફથી સંતોષ મેળવ્યો હતો. સંભળી પ્રજા આ રાજાના રાજ્યમા શાંતિમા રહેતી હતી. સર્વ શત્રુઓનો રાજાએ પરાજય કર્યો હતો એટલે શત્રુ તરફનો તો બય હતો જ નહિ. રાજા થયો.

હાથ પગ ધોઈ પવિત્ર મઠ રાજા વિદ્યાસવતીના પ્રસુતિગૃહમાં પેટા ત્યા તેણે સુવાવડથી દુબળી પડી ગયેલી દેહવાળી રાણીના પાસામાં પોટેલો એક અઠોઠિક ઠાન્તિવાળો પુત્ર જોયેલ રાજા આખોને સ્થિર કરી પુત્રના દર્શન કરવા લાગ્યો. તેની આખમા આનંદના આસુ આવી ગયા આજ રાજાના ધણા દિવસના મનોરથ પૂર્ણ થયા હતા. પ્રધાને પણ રાજકુમાર તરફ નજર કરીને કહ્યું, “જીએ, મહારાજ ! હજી તો રાજપુત્રના અવસરોની શોભા જોઈએ તેટલી ઝાકખી જણાવી નથી તો પણ તેના અગર ચક્રવર્તિપણીની ધણી નિશાનીઓ જણાય છે આ બાળક પોતાના તેજથી આખા ગૃહને અજવાળી નાખતો હોય એમ લાગે છે ”

આવી રીતે તેઓ વાતો કરતા હતા એવામાં મંજલ નામનો એક સેવક ઉતાવળો ઉતાવળો ત્યા આંચો અને કહેવા લાગ્યો કે, “પ્રભુ કૃપાથી શુકનાસ મહારાજને ત્યા મનોરમા ડેવીને એક દિવ્ય પુત્રનો જન્મ થયો છે ”

મંજલના આ અમૃતસમા વાક્યો સાંભળી રાજા તથા પ્રધાન બન્ને હથેલો બની ગયા. રાજાએ કહ્યું, “હું ખની પાછળ દુઃખ અને સુખની પાછળ સુખ આવે છે, એ લોકવાયકા આજ આપણા હાથલા ઉપરથી ખરી પડી છે ” આદૃશ બોલી રાજાએ શુકનાસના શરિર ઉપરનું અગવચ્છ લઇ લીધું અને મંજલને તે શિરપાવમા આપી દીધું

ત્યાથી ઉઠીને રાજા શુકનાસની સાથે તેને ઘેર ગયેલ ત્યા પણ મોટો ઉત્સવ કરવામાં આંચો. છઠ્ઠીનું બાગરણ સુખરૂપ પૂર્ણ થયા બાદ દસમે વાસો આંચો. તે દિવસે રાજાએ હબારો ગાયો અને સોના મોહોરોનું બ્રાહ્મણને ઠાન આપ્યું રાજા તારાપીટે સ્વપ્નમાં રાણીના સુખમાં ચક્ર પેસતા જોયેલો હોવાથી તેણે પુત્રનું નામ ચક્રાપીઠ રાખ્યું શુકનાસે પણ રાજાનો મત લઇ બ્રાહ્મણને શોભે એવું પોતાના પુત્રનું નામ વૈશંપાયન રાખ્યું આ બન્ને બાળકો દિવસે દિવસે મોટા થવા લાગ્યા

[આ સંક્ષિપ્ત વાતોનો અગ્રગતો ભાગ સુદર ચિત્રો સાથે આવતા અંકમાં આવશે]

હોડીનું ગીત

હાથમાં હોડીનો ખાદ્ય પકીને મધવા થોડીના આશર વચ્ચે ઉભા
 રહીને બે હાથમાં બાળકો ગુલતા હાથે હાથ જાવ સાથે માથ યો છે
 બધા સાથે-હાક હોડી ખલાત્રી, તું હાક, મહારા બાઈ !
 ખલાત્રી-મારો હલેસા ઝેલી ચાલી બાથ
 ૧ લી હાર-બુઝોની ફગ ખડક પેલો રેખાય,
 ૨ લ હાર-બે બે અચડાશે તો અટ્ટ બાગી બાથ,
 ખલાત્રી-ફેરવુ મુઠાન બુઝો મારગ બહલાય,
 બધા-હાક હોડી ખલાત્રી તું હાક મહારા બાઈ !
 ખલાત્રી-મારો હલેસા ઝેલી ચાલી બાથ
 ૧ લી હાર-બુઝો દીવાદાડી પેલી બજામ;
 ૨ લ હાર-મળકી જણાવે ના અધિયા અવામ;
 ખલાત્રી-ઘોડોની સહ બુઝો વાયુ સવા વાય;
 બધા-હાક હોડી ખલાત્રી તું હાક મહારા બાઈ !
 ખલાત્રી-મારો હલેસા ઝેલી ચાલી બાથ
 ૧ લી હાર-ફૂલ્યા સરો ને હોડી અડપેલી બાથ
 ૨ લ હાર-ઠરે મુઘવાટ ઠેવો આ સિધુરાય;
 ૧ લી હાર-મોબા મા હોડી ઠેવી ઠોલા ખાથ,
 ખલાત્રી-અદગ આબુ હવે લગર કરાય,
 બધા-ધીમે ધીમેથી કિનારે ઉતરાય
 હાક હોડી ખલાત્રી તું હાક મહારા બાઈ !
 ખલાત્રી-મારો હલેસા ઝેલી ચાલી બાથ

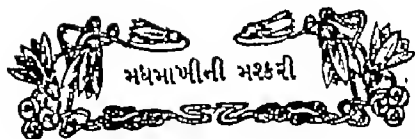
ઈસ્લામી મુલકી ગીત

૪૮. સર “ઈસ્લામ”ના અસલ હુકમો બીવરો વચ્ચે

બલક

- જમત ભરમા આ હિન્દ-મારો દેશ-સૌથી સેષ્ટ છે;
બુલબુલ અમે એ બાગના, એ બાગ મારો હિન્દ છે ૧
- પરદેશમા વસીએ સહે, પણ વતનમાં અમ દિલ રહે,
તો ભણુએ રહીએ અમે, આ દિલ અમારું બધા વસે ૨
- ગિરિવર ઉચે, ગિરિ સમુદ્રમા, વાહન ઘણી વાતો કરે,
સત્રી સદાનો, રાત દિન રક્ષા અમારી એ કરે ૩
- એ હિંમ ઠેરા અઠમા અગણિત નહી ખળખળ વહે,
ઉભડમા ઉઘાન પ્રકટી, સ્વર્ગની સ્પર્ધા કરે ૪
- અમ અમ મૈયા! યાદ છે એ દિવસો તુજને, ઠહે-
બ્યારે અમારો કાફરો હત્યો કિનારે તાહરે ૫
- ઈસ્લામ ના ઠહિ રીખવે કે વેર રાખો અતરે,
મુસ્લિમ છતાં, હિન્દી અમે, ને હિન્દ જનની વંદિયે ૬
- મીસ, રોમ, મીસર ક્યા ગયાં?—સામ્રાજ્ય મોટાએ હતા!
ને હિન્દની હસ્તિ હજી ઇતિહાસથી મટવી નથી! ૭
- હસ્તિ અમારી ના મટે, કુદરતલેણો ચો લેહ છે? !
દુશ્મન ઘણે દુનિયા ખધી, ને ધા ક્યાં શા અમ પરે! ૮
- હિસા અદુલા એકલા, જમભર સહે હાગી કરે,
પરવા નથી એ જમતની, કિરતાશ સૌનો એક છે ૯

હરીમ મહમદ માસ્તર
એમ એ એલએન. બી.

મધમાખીની મશ્કરી

મધમાખીઓ લેગી મળી જમત ઠરી રહી હતી એક મધમાખી એકે બીજી મધમાખીઓને લડાઈ થઈ તેમણે ખીજવાઈ રમવાનો પગલો એરથી પેલી મધમાખીપર માર્યો તે ખુબ પાછી હતી (જુઓ ઉપરના ભાગનું ચિત્ર ૧) તેણે પેલી મધમાખીઓ સામે ઢાંત કચકચવ્યા (જુઓ ચિત્ર ૨) એક છરી લાવી તેવતી પેલો પગલો તેણે કાપી નાખ્યો અને (જુઓ ચિત્ર ૩) પગલોના અરધીયાની ટોપી બનાવી મઝાથી તેણે તે પોતાના માથે પહેરી લીધી (જુઓ ઉપરના ભાગનું ચિત્ર ૪) બિચારી મધમાખીઓ સામાની મશ્કરી કરવા જતા પોતે જ બની ગઈ

તે દહાડાથી જ મધમાખીઓમાં એ તડ પડ્યા એક વખત પેલી મશ્કરી કરનારી મધમાખીઓને ત્યાં ચાહપાણી હતી તેઓએ પેલી મધમાખીનું નાક કાપી તેને ચીકવવા તેને નોતડું ન દીધું પેલી મધમાખી કાંઈ જોઈ જ કાચી હતી ! ચાહની કીટલી બારીને મેજ પર મૂકી (જુઓ નીચેના ભાગનું ચિત્ર ૧) પેલી મધમાખીઓ જોરડામાં બંધાને બોલાવવા ગઈ ત્યારે છાનામાના તેની બારીએ ચડી પેલી રીસાયલી મધમાખીના છોકરાઓએ એક પીચકાગીમાં ધીમેધીમે બધી ચાહ કાલવી લીધી (જુઓ ચિત્ર ૨-નીચેનું) પેણ વાસણ પોતાને ત્યાં મૂકી આવ્યા બાદ બારીએ સતાઈને તમાસો એવા એ છોકરા ઉભા રહ્યા બધારે પેલી મશ્કરી કરનાર મધમાખીઓ અંદર આવી અને કીટલીમાં નજર કરી તો અંદર કશુંય ન મળે ! (જુઓ ચિત્ર ૩) તેમની કળેલીનો પાર જ ન રહ્યો મહેમાનની આગળ તેઓ મોં બતાવી ચક્કાં નહીં પેલા છોકરા હસતા હસતાં ઘેર જઈને પોતાના રકાબી ખાલામાં પેલી ચાહ કાલવી લઈ તે મઝાથી પી ગયા ! (જુઓ ચિત્ર ૪)

અલાદીનનું જાદુ શનસ

અરેખિયન નામદૂસનો જગપ્રસિધ્ધ
અમર ધીરસો

છબતાર ભાગ

ના જમાનામા ચીન દેશમા એક ગરિજ દરજી
તેની સ્ત્રી અને છોકરા સાથે રહેતો હતો તે
સવારથી સાજ સુધી વૈતરૂ કરતો તો પણ તે
તથા તેનું કુટુંબ પેટપુર રોટલા પણ દેખતું

નહી. છેવટે સામ્રાટ મહેનતને પરિણામે દરજી માંડો પડી મરણ પામ્યો.

આ છોકરાનું નામ અલાદીન હતું બાપના મરી ગયા પછી
તે વધારે ને વધારે રમતીયાળ થતો ગયો તેની મા દળણા દળીને
તેનું તથા તેના છોકરાનું પેટ ભરતી તેમને ઘણી વાર તો ઉપવાસ
પણ કરવા પડતા.

એક વખત અલાદીન ચેરીમાં રમતો હતો એવામા એક અજાણ્યા
માણસે ત્યા આવી તેને પુછ્યું—“ છોકરા, તારો બાપ દરજી હતો
ને ? ” અલાદીને જવાબ આપ્યો, “ હા ! તમે કાણ છો ? ”
અજાણ્યા માણસે કહ્યું, “ હું તારો કાકો થાઉં તું તારી માને કહેશે
કે કાકા આવ્યા છે, તે વને કાલે મળવા આવશે. ” એમ કહી તેણે
પોતાના ગજવામાંથી મુઠ્ઠી બરીને સોના મહેરો કાઢી અલાદીનના
હાથમા મૂકી. અલાદીન મહેરો મળવાથી ખુશી થતો ઘેર ગયો અને
તેની માને બધી વાત કરી. અલાદીનની માને આ વાત સાંભળી

ધણી નવાઈ ઘાગી તેને ખાત્રિ હતી કે અલાદીનને ઠોકો છે જ નહીં. તેઓ બીજે દિવસે ઠાકાની વાટ બેતા બેઠા એવામા જ ઠાકા આવ્યા. ઠાકાએ ઘરનાં બધાની ખબર પુછી અને બ્યારે અલાદીનની માએ ઇરજુના મરણની વાત કહી ત્યારે તે પોકેપોક મૂંઝીને શેવા બેઠા થોડી જાર પછી અલાદીનની માએ અલાદીનના રમતીરાળ સ્વભાવની વાત કરી. આથી ઠાકાએ તેને વહેપાર કરવાનું કહ્યું. અલાદીને વહેપાર કરવા માટે પોતાની ખુશી બતાવી એટલે ઠાકાએ કહ્યું, “હું તને એક મોટી દુકાન માડી આપીશ.” બીજે દિવસે ઠાકાએ અલાદીનને સપકાદાર સુગઠા અપાવ્યા. તેની આ સલામતથી અલાદીનની માને પાછી ખાત્રી થઇ કે તે અલાદીનનો ઠોકો હતો.

આ માણસ અલાદીનનો ખરો ઠોકો હતો નહિ. તે એક દુષ્ટ ને બદમાશ બહુજર હતો. અલાદીનના ગામની નજીક એક ધન-મદકારી દિવો શેવા તે આવ્યો. કુનો અને તે કામ અલાદીનની મદદ વિના થાય તેમ નહોતું. જેની પાસે આ દિવો હોય તે ખૂબ દોલત મેળવી શકે એમ હતું. આ કારણથી જ તેણે અલાદીન સાથે બોળ-ખાણુ કાઢ્યું હતું.

એક દિવસ બહુજર અલાદીનને ગામ બહાર એક પર્વતની જુડી ખીણ આગળ લઇ ગયો અને ત્યાં તાપણુ કરવા કહ્યું. અલાદીને આજ્ઞાપાસથી થોડી ઘાસ લેવી કરી એટલે બહુજરે તે સળગાવી અને તેમા બહુઈ લુકી નાખી. આ લુકી પકવાથી પૃથ્વી ઠપી, છઠી અને તાપણુની જગ્યાએ એક ઠડાવાળું ઢાકણું નીકળ્યું. બહુજરે કહ્યું, “આ ઢાકણુ ઉપાડ. હોયરામાં છેક નીચે જઇ એક તાકામા દિવો બળે છે. આ દિવો હોલવી નાખી તેમાથી તેલ દોળી નાખી તે અહિં લઇ આવ. પણ તેમ કરતા ઠેકાં જગ્યાએ અઠસ્રીશ નહીં.” પછી તેણે પોતાની આગળીએથી દારીને એક વીંટી અલાદીનને આપી અને કહ્યું, “આ વીંટી તને સઠટ વખતે મદદ કરશે.” અલાદીને બહુજરના કહેવા પ્રમાણે કમું. તેણે તાકામાથી હીવો લઇ તેને ઓલવી નાખ્યો, તેલ દોળી હીવું, અને બહાર આવ

વા નીકળ્યો. બહાર નીકળતા રસ્તામા પડેલા મોટા મોટા ઢવેરાતેના ઢગલાઓને પત્થર સમજી રમવાને માટે તેણે ગલ્લવામા ભરી લીધા અને ગુફાના મોઆગળ આંચ્યો. અલાદીનને જોઈને બહુગરે તેની પાસેથી દીવો માગ્યો. અલાદીને કહ્યું, “ મને બહાર કાઢો. બહાર નીકળીને તમને દીવો આપીશ. ” અલાદીને દીવો ન આપ્યો તેથી બહુગર ઘણો ગુસ્સે થયો. તેણે બહુ મત્ર બોલીને મત્રેલી બૂઝી ગુફાના બારણા ઉપર નાખી એટલે ગુફા ઉપર પેણ પત્થરનું ઢાંકણ સખત બેસી ગયું અને અલાદીન અહર પુરાઈ રહ્યો ! અલાદીન આથી ઘણો જ બભરાયો. તે પોતાના બધાં માટે પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો. જેવો તે બે હાથ જોડી પગે લાગવા જતો હતો તેવીજ બહુગરે આપેલી વીંટી તેની આગળી એ હતી તે ધસાઈ અને અંદરથી એક ભયંકર રાક્ષસ બહાર આંચ્યો. તે અલાદીનને પગે પડી બોલ્યો, “ હે નામદાર આપનો શો હુકમ છે ? હું વીંટીનો ગુલામ છું. આપની સેવા બબલવાને તૈયાર છું. ” અલાદીન પહેલાં તો ઘણો ચમક્યો. પણ પાછળથી હિંમત લાવી બોલ્યો, “ મને આ ગુફાની બહાર કાઢ. ” તે બોલ્યો કે તરત જ રાક્ષસે ઢાંકણ ઉઘાડી નાખ્યું અને અલાદીન સહીસલામત બહાર આંચ્યો. બહાર તેણે આરે બાલુ નજર કરી પણ તેનો કાંકો દેખાયો નહીં. તેથી તે ઉઠાસ ચહેરે ધરતરફ વળ્યો.

ઘેર આવી અલાદીને તેની માને બનેલી વિગત કહી. આમા હહાડાની મહેનતથી ચાકી ગયેલા હોવાથી તે ઘસઘસાટ ઉઘી ગયો. બીજે દિવસે ધરમા કાંઈ આવવાનું નહીં હોવાથી અલાદીનને તેની માએ પેલા દીવો વેચી આવવા કહ્યું. દીવો મેલો હોવાથી અલાદી નનીજી મા તેને છુગડાથી સાફ કરવા લાગી. જેવો દીવો ધસાયો કે તરત જ તેમાથી એક રાક્ષસ બહાર આંચ્યો અને બોલ્યો, “ મારો આપને શો ખપ પડ્યો છે ? હું આપનો હુકમ બબલવા તૈયાર છું. હું કાનસનો ગુલામ છું. ”

આ ભયંકર રાક્ષસને જોઈને અલાદીનની માનાં તો હાંભાં જ ગંજડી ગયા, અને તે તરત જ આઈ નીચે પડી પણ અલાદીને

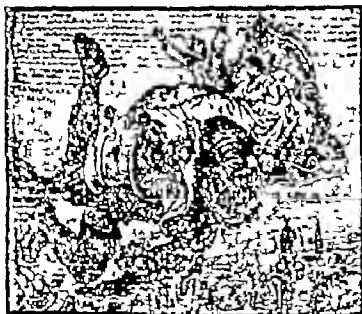
પહેલા રાક્ષસ જોયેલો એટલે તેણે હીમતથી તેની મા પાસેથી હીપે લઈ લીધો અને બેઠ્યો, “ મને શુભ લાગી છે મારે માટે ખાવાનું લઈ આવ ” એક પળમાં રાક્ષસ પકવાનથી બરેલી ૧૦ થાળીઓ વાળો એક મોટો ટાટ લાવ્યો અને અલાદાનના પગ આગળ તે મૂકી અલોપ થઈ ગયો. અલાદાન અને તેની માએ પેટ ભરીને ખાધું અને તે દિવસ આનંદમાં કાઢ્યો. બીજે દિવસે તે એક માદુહી વહેપારીને ત્યાં એક મહોરમાં રકાબી વેચી આવ્યો. એમ ઠસ દિવસમાં ઠસે રકાબી વેચી આવ્યો. અગીઆરમે દિવસે તે ઠસ મહોરોમાં મોટો ટાટ વેચી આવ્યો. તેના પૈસા કેટલાક દિવસ ચાલ્યા અને તે ખલાસ થઈ ગયા એટલે તેણે ફરીથી પહેલાની માફક દીવાનો ઉપયોગ કર્યો. આ વખતે પણ રાક્ષસ પહેલાના જેવી જ પકવાનથી બરેલી ઠસ રકાબીઓ વાળું ટાટ લાવ્યો. ખાવાનું થઈ રહ્યા પછી અલાદાને રકાબીઓ વેચવાનું થઈ ગયું એક વખત તે વેચવા જતો હતો તેવામાં તેને એક સોની મહાજને બોલાવ્યો ને કહ્યું, “ છેલ્લા, તું રાજ પેલા માદુહી વહેપારીને ત્યાં કશું વેચવા જાય છે તે તો મણો છુટ્ટો માણસ છે તું મને તે વસ્તુ વેચીશ તો હું તને પુરી કિંમત આપીશ. ” અલાદાને તેને રકાબી ખતાવી તે તપાસતા આદીની માધ્યમ પછી તેથી જોખી જોઈ અને તેની કીંમતની તેણે તેને સાક દ્રષ્ટ મહોરો આપી. અલાદાને તેનો આભાર માન્યો અને ફરેક વસ્તુ તેને ન્યા વેચવાનું વચન આપ્યું. આ પ્રમાણે અલાદાને દીવાની મહાજથી ગામમાં સૌથી વધારે માલ ધાર થઈ પડ્યા.

એક વખત ગામમાં હઠતાળ પડેલી જોઈ અલાદાને એક વજુને તેનું કારણ પુછ્યું તે માણસે કહ્યું, “ રાજકુવરી આ રસ્તે થઈને આજે નહાવા જવાની છે, માટે હઠતાળ પડી છે અલાદાને ને આ કુવરી જોવાનું મન થયું, તેથી બધા રાજકુવરીને નહાવાનો હોજ હતો ત્યાં તે હુપાઈ રહ્યો. રાજકુવરી પોતાની સાહેલીઓ સાથે બધારે નહાવાને નીસરી ત્યારે રાજકુવરીના પાશવગણ રૂપ બોધ તેની સાથે પરણવાનું તેને મન થયું, તેણે પોતાની માને બધી વાત

કરી. અલાદીનની મા આ સામળી ઘણી હીલગીર થઇ તેણે તેને
 ઘણું સમજાવ્યું. પણ અલાદીનને તેથી કાંઈ અસર થઇ નહીં. તેણે
 તેની માને કહ્યું, “ હું ગુફામાંથી ને રત્નો લાવ્યો છું તે મહારાજા
 ને બેટ કરી આવશે અને તેની ઓકરીનું માગુ કરશે ”

અલાદીનની માએ તેના કદા પ્રમાણે રત્નો રાખને બેટ
 કર્યા અને તેની ઓકરીની મામળી કરી રાજા હીરા, માણેક, મોતી
 મિંગેરે જવાહીર જોઇને જાંડો ગાંઠો થઇ ગયો અને તેણે અલાદીન
 ની માને ત્રણ મહીના પછી આવવાનું કહ્યું. અલાદીનની મા ખુશ
 થતી ઘેર ગઇ અને અલાદીનને બધી વાત કરી અલાદીન આ સામ-
 લી ધણું ખુશી થયો.

આ રાજાનો પ્રધાન ધણો ખટપટીઓ હતા. તેણે રાજાને
 આહુ અવળું સમજાવી તેની ઓકરીનું લગ્ન પોતાના ઓકરાની
 સાથે નક્કી કરાવ્યું, અને લગ્નનો દિવસ પણ નક્કી કર્યો. લગ્નને
 આગલે દિવસે અલાદીનને આ વાતની ખબર પડી. તેથી તેણે
 પોતાનો દીવો વચ્ચે વસવાની વારમા રાક્ષસ આવીને ખડો થઇ
 બેઠો. અલાદીને રાજકુવરી અને પ્રધાનના ઓકરાને તેની પાસે
 લઇ આવવાને હુકમ કર્યો. રાક્ષસ તરત જ ઉપડ્યો અને ને પલગ
 ઉપર તે બન્ને મુતા હતા તેને અલાદીન પાસે લઇ ગયો. અલા-

હીને વજીરના છોકરાને જોરડીમા પુરી મૂકવાનું કહ્યું પછી રાજકુવરીને તેણે કહ્યું, “ તારા બાપે તેને મારી સાથે પવણાવવાનું વચન આપ્યું છે “ આટલું કહી તેને પોતાના ખડમાં પસગપર સુવાડી વચમા આડી તરવાર મૂકી પોતે દૂર ખુદ ગયે. બહેલી સવારે તેમની મુળ જાણ્યાએ બન્નેને પહેચતાં ક્યાં સવારે રાજા તેમને મળવા ગયો ત્યારે કુવરીએ બનેલી વાત કહી. રાજા આથી ગમરાયો અને હસ બધ રાખ્યા

ત્રણ માસ પુરા થતાં અલાહીનની મા રાજા પાસે બધ રાજાને પોતે પડી બને બોલી, “ નેક નામદાર બાદશાહ ! આપના કહેવા મુજબ ત્રણ મહીને હું અહીં આવી છું.” રાજાએ કહ્યું “તું પહેલાં ઝંબેરાવની થાળી લાવી હવી એવી ચાળીસ ચાળીએ ચાળીસ સીંદીએ પાસે ઉચકાવ અને તે દરેકને એક પોળો ગુલામ દોરે એવી રીતે અહીં લાવીને કુવરીને લેટ આપ ત્યારે મારી ખાત્રી થાય કે તારો છોકરો મારી છોકરીને અમન અમનમાં રાખી શકશે.” અલાહીનની માએ આ વાત તેના છોકરાને કહી. તેણે તરત જ દાનસ પચી તેના ગુલામ રાક્ષસને બોલાવ્યો અને રાજાના કદા પ્રમાણે કરવાનો દુકમ કર્યો. રાક્ષસે તે એક પળમા બધુ તૈયાર કર્યું અને એ મોટું એથી ગુલામોનું બળ સરથસ રાજમહેલ તરફ આણુ રાજમહેલમા બધ બધી ચાળીએ રાજા આગળ મૂકી અલાહીનપાસે અણુટ દ્રવ્ય હોવાની ખાત્ર થયાથી રાજાએ પોતાની કુવરી અલાહીનને પરણાવી. અલાહીને રાક્ષસ પાસે રાજમહેલ નજીક જ મોટો સુદર બગીચો બંધાવ્યો અને તે અને રાજકુવરી આનંદમાં રહેવા લાગ્યા

હવે આપણે બહુગરનુ શુ થયું તે જોઈએ ત્યારે અલાહીન રાજા થયાની બધી વાત તેના બાલુવામા આવી ત્યારે તે, તે ગામમા આવ્યો અને બજારમાથી કેટલાક ઠોડીઆં ખરીદી રસ્તામા,

“વેચાએ છીએ રૂ, વેચાએ છીએ

‘ ભૂના કોડીયાં લઈને તે નવાં વેચાએ છીએ ’”

એમ બુમો પાડતો અણાદીનના ઘરતરફ ચાલવા લાગ્યો. રસ્તામાં
બધા લોકો તેને જાણે ! જાણે ! કહી ખીજવવા લાગ્યા, કારણ
કે તેમણે કાંઈ પણ દિવસ ભૂના કોડીયાં લઈ નવા કોડીયાં આપતો
વહેપારી બેચેલો જ નહોતો. સખ્યાબધ લોકોએ ભૂના કોડીયાં
આપી નવા ખરીદ્યા ત્યારે તે અણાદીનના ઘર પાસે આવ્યો ત્યારે
અણાદીન ચિઠ્ઠા કરવા ગયો હતો. રાજકુવરીએ ગમ્મતખાતર પેલો
બહુધ ભૂનો દીવો આપી નવો નકામો દીવો લીધો. પેલા બહુધારે તે
દીવો સાચવીને પોતાની પાસે મૂક્યો, અને રાત પડી ત્યારે તેણે તે
દીવો વચ્ચે વસતા જ રાક્ષસ બહાર આવીને ઉભો રહ્યો. બહુધારે

તેને કહ્યું, “ આ બાધેટો મહેલ અહીંથી ઉપાડી આક્રિમાં ફું ફું
ત્યા મૂક ” રાક્ષસ તરત જ મહેલ લઈ આકાશ માર્ગે સડસડાટ
કરતો ઉડ્યો અને પલક વારમા આક્રિમાં જઈ પહોંચ્યો.

બીજે દિવસે બાદશાહ પોતાની કુવરોને મળવા જવા નીકળ્યો,
ત્યારે મહેલ દીકામા જ ન આંચ્યો. આથી તેને ઘણી નવાઈ લાગી
અને તેના પ્રધાનને તે વાત કરી પ્રધાનને તો અલાદીન ગમતો જ
નહોતો, કારણ કે તે તેના છોકરાની જમ્યા લઈ બેઠો હતો તેણે
રાજાને કહ્યું, “ મહારાજ સાહેબ, આ મહેલ કાંઈ ખરેખર નહોતો.
એ તો અલાદીને બાદથી બાધ્યો હતો નાટે તેને કેદમાં પુરવો
જોઈએ. ” રાજાએ તે વાત કળુલ કરી અને અલાદીનને કેદમાં પુર
વાનો તેના નોકરોને દુકમ કર્યો. અલાદીનને કેદ કરવામાં આંચ્યો
પણ થોડા જ વખતમા તેને છુટો કર્યો અને તે આળીસ દિવસમા
રાજકુવરીસહિત મહેલ પાછો ન લાવે તો તેનો શિરચ્છેદ કરવો
એવો દુકમ કર્યો.

એક વખત અલાદીન મહેલની શોધમા કરતો હતો, તેવામાં
તે લપસી પડ્યો, અને લપસી પડવાથી તેના હાથે પહેરેલી બાદુજર-
વાળી વીંટી ઘસાઈ ઘસાતા જ તેમાથી શુક્રાવાળો રાક્ષસ બહાર
નીકળ્યો. અલાદીને તેને કહ્યું, “ પેલો મહેલ જ્યાં હોય ત્યાંથી અહીં
લઈ આવ. ” રાક્ષસે કહ્યું, “ તે મહેલ લાવવા બેઠો બળ આરામા
નથી. દિવાનો શુદ્ધામ તે કામ કરી શકે ” અલાદીને ત્યાર પછી તેને
જ્યાં મહેલ હોય ત્યાં લઈ જવા કહ્યું રાક્ષસ તરત જ તેને જ્યાં મહેલ
હતો ત્યાં આક્રિમાં લઈ ગયો. અલાદીન મહેલમા ગયો અને રાજ-
કુવરીને મળ્યો. રાજકુવરી પણ તેના પતિને જોઈ ઘણી રાજી
વઈ, અને બનેલી બીના કહી. વળી તેણે એમ પણ કહ્યું કે બાદુજર
દિવો પોતાના જખામા છાતી પાસે રાખે છે અલાદીને તેને એક
ભાતની ઢેરી ભૂંડી આપી અને કહ્યું, “ આ ભૂંડી બાદુજર ખાવા બેસે

ત્યારે હાડમા નાખી તેને આપ્યો" રાજકુવરીએ તેમ કહ્યું અને એરે પેટમાં જવાલી રાક્ષસ ત્યાજ બેભાન થઈ ઢળી પડ્યો, અને મરણ પામ્યો.

અસાદીને પછી તેના જન્મભાગ્યે દીવો કાઢી લીધો અને તે ઘસી રાક્ષસને બોલાવી તે દીવાના રાક્ષસને મહેલ હતો ત્યાં લઈ જવા હુકમ કર્યો. રાક્ષસ ઉડ્યો અને એક ખગમાં તેની મૂળ જગ્યાએ મહેલને મૂકી દીધો. રાજાને બ્યારે મહેલ આગ્યાની ખબર પડી ત્યારે તે ઘણા આનંદથી તેની પુત્રીને મળ્યો.

અસાદીને દીવાની બધી વાત રાજાને કહી અને દીવો ઢેવી રીતે ગયો તે પછી કહ્યું.

ઘોડા વર્ષમાં રાજા મરણ પામ્યો અને અસાદીને આખા રાજ્યનો રાજા થયો. તે પછી અસાદીને અને રાજકુવરીએ સાળા વખત મુખી મુખથી રાજ્ય કમું.

અસાધીનનું બાકુક શનસ

તે ઘણા આનંદથી તેની પુત્રીને મળ્યો.
'ભુમ્મો પાન રૂપ'

મોતીની માળા

સ્વામી વિવેકાનંદનાં
વચ્ચ ના મૃતો
૨ કિહા પચ્છેશી પ્રજા
ઓનો તિરસ્કાર, તેમનું
અસુકરણ કરવાની નીચ
ઈત્ત, પારકા ઉપર આધાર
રાખવાની પામગતા, તાર
દાસત્વ, તારી નિર્બળતા,
અદર અદરનો દેશ,
મિથ્યા અભિમાન, અને
ફુલતા-આપીઆવી સામ-
ગ્રીને સામે બંધને શુદ્ધ
સમૃત્તિના ઉચ્ચામાં ઉચ્ચા
શિખરપર જન્દાની ઉમેદ

રાખે છે ? આવા પ્રકારની જ તૈવારી કરીને શુદ્ધ બળવાન બનવાનો
અભિધાન રાખે છે ? જે સ્વાતંત્ર્ય માત્ર શુરવીર અને નિઝર પ્રજાઓ
જ મોગવી શકે તે શુદ્ધ તારી સમજાવેલી બીરતા વડે મેળવવાની
આશા રાખે છે ? એ કિદુસ્તાન ! સીતા, સાવિત્રી અને હમવતી એ
તારી સ્ત્રી બલિતો આદર્શ છે એ શુદ્ધતો નહિ, અત્યંતે આત્માની
ઓ, કયાસ સોઝા, મુખીઓ, મોચીઓ, આમરીઆઓ, અને બગી
આઓ પણ તારા સોહીલા સગાઓ છે, તારા શાક્રીઓ છે, તે શુદ્ધ
શુદ્ધતો નહિ. કે કિદવાસી ! કિદુસ્તાનના વીર પુત્ર ! શુદ્ધ બહાદુર શા,
કિમતવાન શા શુદ્ધ છે, તે મારે મજરૂર શા અને મજરૂરીથી જગ-
તને જાહેર કર કે, “ કુ કિદુ છું, કિદુસ્તાનમાં જન્મ્યો છું અને
દરેક કિદવાસી મારો બાઈ છે ” શુદ્ધ કહેજે કે, “ અમીન, અબજ
અને કયાસ કિદી, કિદનો પાલણ અને બગીચો, એ સર્વ મારા
બાઈઓ છે ”

—સ્વામિ વિવેકાનંદ થયે ર માધી

કાગળની પેટી બનાવવાનો કીમીયા

લખનાર ભાનુ

કાગળના દુકાનમાંથી પેટી બનાવવાની રીત તમે જાણો છો ! પરંતુ એક કાગળનો કાપડો લો અને તેને એક ખુણામાંથી વાળીને ખુણાના બે ભાગ કરી અને તે ને બાજુનો સામેનો છેડો ને બાજુ ખુણો વાળ્યો હોય તે તરફ લાવો. (આકૃતિ ૧)

આ પ્રમાણે વાળતાં ને જમ્યા બાકી રહે તે કાપી નાખો. હવે એક ચોરસ બનાવો. આ ચોરસ સામસામેના ખુણામાંથી પસાર થાય એવી બે લીટીઓ દોરો. આ લીટીઓ વચ્ચેવચ્ચ એક બીજાને કાપો. (આકૃતિ ૨) ત્યાં લીટીઓ એક બીજાને કાપે છે ત્યાં દરેક બાજુનો ખુણો લાવો એટલે તે જમ્યાએ ચારે ખુણા ભેગા થશે. ત્યાંથી કાગળ વાંકો વળે તે જમ્યાએ નેરથી સાર દેવો એટલે ત્યાં ગદી પડી જશે. (આકૃતિ ૩) પછી તેને જમ્યા નાખવો અને ત્યાં ગદી પડી હોય ત્યાં લીટીઓ દોરવી. (આકૃતિ ૪) આ લીટી બોના પહેલી દોરીથી લીટીઓ બધે ભાગ કરશે ત્યાં બે ભાગ પડે તેની સામેના ખુણો વાળીને ને જમ્યા પર લાવો (આકૃતિ ૫) અને ત્યાં કાગળ વાંકો બાવે તે જમ્યાએ સાર દઈ ગદી વાળી દો. આ પ્રમાણે ચારે બાજુ કરવું અને ત્યાં ગદીઓ પડે ત્યાં લીટીઓ દોરો એટલે આકૃતિ ૬માં બતાવ્યા પ્રમાણે તમારા કાગળ ઉપર ચોરસો પડશે. હવે જગા મદકસ વાપરવાની છે આકૃતિ ૭ માં બતાવ્યા પ્રમાણે ને ને જમ્યા પર બાકી લીટીઓ લેવા તે તે લીટી કાતરથી કાપી નાખો. હવે કાપી બાજુના ત્રીયેના ખુણા કાગળથી આકૃતિ ૮માં બતાવ્યા પ્રમાણે ગદી વાળો અને તેની સામેની જમણી બાજુની ઉપરના ખુણામાં ને કાપો પડે છે તેમાં ભેગવો. હવે વચ્ચેવચ્ચ નાના સરખા ચાર ચોરસનું પેટીનું તળાઈ થશે, અને બાકી રહેલી ને ને ગદીઓ દોરવા તે બધી વાળી દો. તેમ કરતાં આકૃતિ ૯માં બતાવ્યા પ્રમાણે અને બાકી બે બાજુઓ રહી તે વાળતાં ચાર ચોરસ દર્શાઈ જાય છે, એટલે કે ત્યાં ભેરડો કાગળ આવે છે આ ચાર ચોરસ પર ચુદર લખાવો અને તેના ઉપર ને પડ આવે તેની સામે ચોટાટી દો એટલે પેટી તૈયાર થઈ જશે.

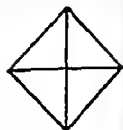
કાગળની પેટી બનાવવાનો કીમીઓ.

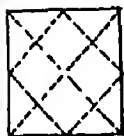
આ. ૧લી

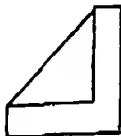
આ. ૨જી

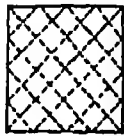
આ. ૩જી

આ. ૪લી

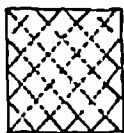

આ. ૫મી

આ. ૬લી

આ. ૭મી

આ. ૮મી

આ. ૯મી

આ. ૧૦મી

ચા
૨
મ
ત
ના

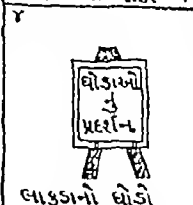
રા
મ
ઓ

ચા
૨
મ
ત
ના

ધો
ડા

સાલ મુખારક

પુનિવાસ

નવલ યુગલ આ મરાલકેર,
 રસ સરમાં સરી આજ આવનાર,
 પરિમલ પમરે પરાગ અંગે,
 પ્રતિપદ દુર્ષ ભરે તરે ઉમંગે
 સરસ, મુલગ, સ્વસ્થ, સૌમ્ય જોમ,
 યુગલ મરાલતલુ તરે હ તેમ;
 ઋતુ ત્રય યુગલો મુખે તરાવો,
 પ્રતિપદ હો પ્રતિદિન દુર્ષ લહાવો

નિહલશય ચ આવસત્થી

અહમદશાહની અઠઠલ

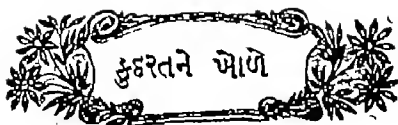
અહમદશાહ અહમદે ૩ ૧૦૦૦૦૦ અત્તરવાળા અનવરખાનને ત્યાં ચાપણુ તરીકે મૂક્યા, અને તે દજા દરવા ગમે જાવોથી પાછા આવ્યાપછી તેણે પોતાની ચાપણુ અત્તરવાળા પાસેથી પાછી મેળવવા માગણી કરી અજર વાળે હતું, તુ જાહુ બોલીને ગમે પડે છે તે મને ફીખા આપ્યા છે જ ક્યારે ? અહમદે અત્તરવાળાનો હાથ પકડી ગજગત કરવા માંડી, એટલે રસ્તે જતા આવતા બેઠેલા બેગા ઘણા ગયા, તે કહેવા લાગ્યા, કે અત્તરવાળે કોઈ દિવસ બેઠમાનદારી કરી નથી તેથી તુ તેની સાથે ઘડીસ અગર ફરિયાદ જમણ, તો ઊઘડી તને સજા થશે.

જાહુ લેડિના મતથી અત્તરવાળે લાગાર બની ગયો. તથાપિ તેણે બાદશાહ સલામતની ફરજમાં બનેલી સર્વ દડીકત કહી સંભળાવી. બાદશાહે વિચાર કરીને હતું, કે જા, તુ અત્તરવાળાનાં દુકાન નજીક લાગત તણુ દિવસ મુખી બેમજા પણુ તેની સાથે કંઈ બોલતો ના. ચોથે દિવસે કુ એ રસ્તે જઈને નીકળીશ, અને તને કુ પહેલી સલામ કરીશ. પણ તારે મારી સાથે આવી તેની વાત ન કરવી. મારા ગયા પછી તારે અનવરખાન પાસે ફીખા માગવા નો તે ફીખા ન આપે, ને કંઈ કહે, તો તેની મને ખબર કરશે.

બાદશાહના કુદમમુજબ અહમદ અત્તરવાળાની દુકાન નજીક તણુ દિવસ બેઠો. બાદશાહની સવારી મોટા ઘડથી તે રસ્તે જઈને નીકળી. અહમદશાહ નજરે પડતાં જ બાદશાહે પોતાનો ધોડો ઉમો રાખ્યો, અને અહમદને સલામ કરી, એટલે અહમદે સામી સલામ કરી. તે વખતે બાદશાહ બોલ્યા, કે બરે કાંઈ ! તું મારી પાસે કોઈ વખત આવતો નથી, અને તારી દડીકત કહેતો નથી એ શું ? અહમદશાહે બાદશાહની બેરિયત ચલાવી, પણ બીજું કંઈ કહ્યું નહિ.

પોતાની દુકાન ઉપરથી અત્તરવાળા આ બધું જોતો અને સાંભળતો હતો તેથી તેના મનમાં બધ પેસી ગયો. તેને લાગ્યું, કે અહમદશાહની બાદશાહ સાથે સારો સબબ થયે છે બાદશાહની સવારી આવી ગયા પછી તેણે અહમદને કહ્યું, મને ફીખાની વાત થાદ આવતી નથી, માટે જ્યારે તુ ફીખા ગમે, ત્યારે કુ ક્યા જગ્યાએ હતો, અને ક્યા માણસો મારી પાસે હતાં વગેરે સર્વ દડીકત મને કહી સંભળાવ. અહમદશાહે સર્વ દડીકત કહી સંભળાવી, એટલે અત્તરવાળો બોલ્યો, કે તારી વાત સામી છે હવે મને ફીખાની વાત સાંભરી આવી. એમ કહી તેણે ફીખા ફાગર અણી આપ્યા, તે તેની માશી માગી.

શા. જા. કાદાવાળામૂલ "ટણુકી સો વાતો" બાગ જમણી.

લખનાર રમણલાલ નાનાલાલ તાલ

[સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૪ થી મુદ્રાદ શહેર અને તેની આલુબાલુની જમ્મીનાં વર્ષોનાં બચ્ચી શરૂ કરેલી લેખમાળા પૈકીનો આ લેખ છે. માથેરાન મુખીની મુદ્રાદશીને લખતા લેખિ જગાદ આપી ગયા છે. આ જગાદ ત્રાંચી સોરપાદના હુમરા મુખીના પ્રવાસનું વર્ષનું છે.]

માથેરાનથી આપણે નેરળ તરફ પાછા ફરી લેનાવલા બાલુ જતી ગાદીમા હવે બેચીએ છીએ. ત્યાંથી કુદરતદેવીનું અપાર સૈદ્ધર્થ શરૂ થાય છે. હરજાસાગર પ્રભુની અપાર લીલાનું આપણને જ્ઞાન થાય છે. દુર દુર દેખાતા ઘાટના કુગરા નજીક ને નજીક આવી જાય છે અને જરાક આગળ જતા તે આપણે કુગરાની છેક અડોઅડ આવી જાય છે. ગાદી ધમધમ ધમધમ કરતી, કુદતી ને નાચતી, સીસકારા કરતી ને મુમાડાના ગોટેગોટાઓકતી, પહાડોની ઝિનારીએ આગળ ને આગળ ધસે છે. રસ્તો વારંવાર વાંક લેતો જાય છે, કોટલે કે સર્પાકાર છે. પાછળના ડબ્બામા આપણે બેઠા હોઈએ ત્યારે ગાદી પાટાપર જ્યારે વાક (Curve) લે ત્યારે આખી ગાદી પુર બહારમાં ચાલતી જોવાની ખુબ મજા પડે છે. એક બાજુએ અમનમા ગાજતાં, વાદળાંથી વાતો કરતા, બૂખરા રંગના, લીલીછમ વનસ્પતિથી મહેલ, પહાડો ને કુગરાઓ, ને બીજી બાજુએ નાખી નજર ન પહોંચે જોવી અતિશય ઉંડી લાંબી ને લાંબી ખીણ, ને તેની તળેટીએ વસેલા બચુક્તા ગામડાઓ, એ તમામ જોઈને આપણે હાલ કુદરત માતાની મીઠી જોડમા મોજ કરીએ છીએ એમ લાગે છે.

અમદાવાદ આંધકામ

નેરજથી બીમપુરી રોડનું એક સ્ટેશન ઠોડીને આગળ ગયા છે કચ્છત સ્ટેશન આવે છે અહીંથી ખાપોલી બાજુ જવાને ગાડી મદદાય છે પણ આપણે તો હોનાવલા બાજુ જવનું છે એટલે ગાડીમાજ બેસી રહીશું આ સ્ટેશન સોળ ઘાટની તળેટીમા આવેલું છે સદાદિના આ પ્રચલ ડુગરાઓની અદર થઇને ઠાકજીનાનીચા-જીના પ્રદેશ ને દક્ષિણના ઉંચાણના સપાટ પ્રદેશ સાથે રેલ્વેમાર્ગે જોડવાનું કામ પ્રથમ ઇ. સ. ૧૮૫૨ની સાલમા હાથમા લેવામા આવ્યું જેમ્સ બર્કલી નામના એક બહુ કુશળ ને વિદ્વાન ગોરા સાહેબે આ રસ્તાના નક્ષા વિગેરે તૈયાર કરી આજગાડીના રસ્તાની યોજના તૈયાર કરી.

ઇ સ ૧૮૫૫ની સાલમા ઘાટના આ વિશાળ ડુગરાના પેટામાથી રેલ્વે લાઇન તૈયાર કરવાની શરૂઆત થઇ અને ઇ સ. ૧૮૬૭ની સાલમા તે તૈયાર થઇ તથા પ્રજા માટે ખુલ્લી મૂકવામા આવી. ઘાટના ડુગરાના પેટામા અને તેની કાંદે કાંદે થઇને તૈયાર કરેલી આ રેલ્વે લાઇન ૧૬ માઇલ જેટલી લાંબી છે તેને એકઠરે નાના મોટા ૨૬ ઝુગડા અને ૮ નાના ઝુગડા છે, અને તે ઉપરાંત નાના મોટા પૂલ તો જુદા જુદાજી કચ્છત સ્ટેશનથી સમુદ્રની સપાટીથી આશરે ૧૮૬ ફીટથી શરૂ થાય છે અને ઠેઠ ૨૦૨૭ ફીટ જેટલે ઉંચે ચોરખાટ મુખી ચઢે છે; એટલે કે ૧૮૪૧ ફીટ જેટલા ઉંચાણપર ગાડી ચઢે છે બચકર જણાતા અંધારા ચોર ઝુગડામા થઇને તે પસાર થાય છે, અને એક બાજુ નાખી નજર ન પડેથી એવા ઉંચા ને ઉંચા ડુગરા ને બીજી બાજુ જોતા તમ્મર આવે એવી અતિશય બચાનક ઉંડી ખીણની ઠાગરીએથી ઠાપી કાઢેલા રમ્તાપર તે હમતી રમતી, નાચતી કુદતી ને ધમાકાના ગોટેમોટા કાકતી સઠમ્કાટ કરતી ચાલી જાય છે.

કચ્છત સ્ટેશન આગળ મુબઈથી આવેલું એન્જીન બદલાય છે અને ઘાટના ચઢાણ માટે ખાસ તૈયાર કરેલા જીબ્બરજસ્ટ એન્જીન

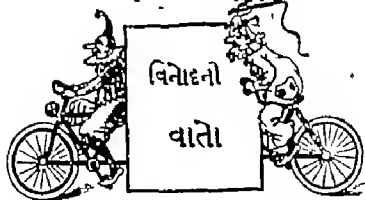
તેને જોડાય છે. ખરી ગમત તો એ છે કે એક એન્જન આગળ ને એક એન્જન પાછળ, એમ બે એન્જનો આગળાડીને જોડાય છે ત્યારે અંધારા ઘેર ભુગડામા ગાડી પેસે છે ત્યારે એ બન્ને એન્જનોનો ઘોઘાટ ને ખુમાડો ખુબ વધી જાય છે અને આપણે અકળાઈ જઈએ છીએ. પણ ૨-૫ મીનીટમા વળી પાછા ખુસ્તામા આપણે આવીએ છીએ અને કુદરતના રમ્ય દૃશ્યો જોવામા એવા તસ્લીન બની જઈએ છીએ કે ભુગડાનો ઘોઘાટ વીસરી જઈએ છીએ.

ઉપર મુજબ જે ટનલોમા ચંદ્રનેગાડી પસાર થાય છે તે ૨૬ ટનલોની કુલ લંબાઈ ૭૭૦૫ ફીટ છે આરસ્તો તૈયાર કરવાનો ખર્ચ માત્ર ૬૩૦,૦૦૦ રૂપિયા જેટલો આવ્યો હતો. આ રસ્તા પાછળ આશરે ૬ કરોડ ૫૦ લાખ રૂપિયા જેટલો કુલ ખર્ચ થયો છે.

આમ કરજતમી આગળ આ ભુગડાઓ પસાર કરી આપણે હોર ઘાટના સ્ટેશને આવી પહોંચીએ છીએ. તેને રીવર્સીંગ સ્ટેશન કહે છે, કારણ અહીંથી આગળાડીની ગતિ બદલાય છે અને તે ઉંચે ચઢવાને બદલે નીચે ઉતરે છે હોર ઘાટ આગળથી રસ્તો પણ બદલાય છે અને આપણે જે દિશામા અત્યાર સુધી જતા હોઈએ છીએ તેથી અવળી જ દિશામા જઈએ છીએ. એટલે કે તમે સુબ ઈંધી પાછળના રૂબામા બેઠા હોયો તો હોર ઘાટથી ગાડી આગળ આવશે ત્યારે તમારો રૂબો આગળ થઈ જશે અને આગળવાળો પાછળ થઈ જશે.

લોનાવાલા, કાલ્લા, ભાબા, લોહમદ, વિશાપુર, વિગેરેની મુસાફરીના વર્ણનો હવે પછી આવશે.

હાઈ — હાઈર સાહેબ, મારા મનમાં છું વધુ છે તે જ્યાં મહેરબાની મી
જુઓ મને વિચિત્ર અવાજ સહન થઈ

હાલેસા હાઈર — સહન થઈ છે ને ? પણ મન સાલવવા મરિ નહિ તે
છું જાવા મરિ છે ?

સિસા — ઓફિસમાં વાઝુ સિવાય માણસ છપી રહ્યા નથી. આ વાઝુની
ચોખ્ખી સદીમાં બિલ વિદ્યાને મી...

બેલ મનમાં વિદ્યાર્થી — સાહેબ, આ ચોખ્ખી વજતે પેલાં માણસો કવી રીતે
છપવા હતા ?

બેલ વિદ્યાર્થી પોતાના મિત્રને મ્હે કે “ હું નાતુલાઈ હાઈરને બીલકુલ
નાખસદ મર છું ”

“ હમ બાઈ ? ”

“ અરે છું મ્હે રોસ્ટ, નિયાળની મદદમાં બાઈકે દિવસ છૂટવા મરિ
મે જાસ આમથી, હવે વિચેરે જરાસ જાઈ જાસી અને વાખની સરખાવ મી.
નાતુલાઈ હાઈરે જ્યાં બાપી છે જ દિવસમાં વાપ અને જાસીને અમમની કીધી !
હવે મારે બેને મ્હેલુ શું ? ”

બેલ દિવસ અઢાલસ મની છત્રી છુટાઈ તેણે લાંબી વખાસને અતે વિચાર
મી કે જરૂર છત્રી નરેવને ત્યાં બૂલી બાંધેા છું વજત જ તેણે મોજ સાથે નીચે
મમાણે મજલ જની જ્વાના હશે

“ મ્હે સારું હું વમારે ત્યાં છત્રી કુલી બાંધેા છું તે બાવનદાર માણસ
સાથે મીઠી બોલવા મહેરબાની કરો

બિ વમારે જ
જાહેરવસ કર

વા. ઠ — છત્રી મીઠી થઈ મરિ છે

મવાસી — બાપા, સાથે જમા છે તે મ્હેત્તમ જાણુ છે ?

જામો — અરે ! તે જાહેર નથી તે વો મારા બાપા છે

ઈ. પાઠક

મોર

આવ રૂપાળા મોર મારે ઘેર
આવ રૂપાળા મોર.
પાણીમાં ખાઈને ચણુ નખાણુ
ચોકમા ચારે ઠોર,
મારે ઘેર આવ રૂપાળા મોર.

—આવ૦

તારા પીછામાં હીરલા મળકે
શોભતા મુઠર રંગ,
નાચ્ય દળા કરી નાચ્ય હિમજો.
હું પણુ નાચુ સગ,
મારે ઘેર આવ રૂપાળા મોર

—આવ૦

ઢેકઢેક કરતી તારી
ઢેલતી સાથે લાવ,
ફેર ફુલરડી ફરતા તારા.
ગીત અને સભળાવ,
મારે ઘેર આવ રૂપાળા મોર.

—આવ૦

જો પેલી વાહળી જાય જરજલી
જોને તું અહિ બોલાવ,
બોલ હું બોલાવુ સાથ ઉભેથી
આવ 'મેઆવ' 'મેઆવ',
મારે ઘેર આવ રૂપાળા મોર.

—આવ૦

ત્રિભોવત પ્રીતીશ કર આપ

- ખરી વાત સાથીઆ -

રામ અને ધર્મર માંથીએ એટલું

ચાલો આપણુ રમીએ બાઈ, નિશાળે રજા પડી,
કાલે આવે દીવાળી બાઈ,

ખરી વાત સાથીઆ

એ તો લઈને આવે નવું વર્ષ, રૂપાણુ, મનોહરું,
એને માટે શુધા માળ,

ખરી વાત સાથીઆ

“ તમે કમ કર્યું શું આ વર્ષ ” માતા એમ પૂછશે,
માથે સાચ કહેજો બાઈ,

ખરી વાત સાથીઆ

તમે શું કર્યો નવે વર્ષ ? ” માતા એમ પૂછશે,
તમે કહેજો ‘માતા જેવી આજ્ઞા’

ખરી વાત સાથીઆ

સદા સત્ય જ બોલવું બાઈ, ‘મોટેરાને માનવા,
એમા સદુ વિદ્યા સમાઈ

ખરી વાત સાથીઆ

ધર્મામત્વી ન કરવી બાઈ, દુર્ગામળી ચાલવું,
દમવી રમતા નિર્દોષ,

ખરી વાત સાથીઆ

હવે ચાલોને રમીએ બાઈ, મજા ખરી માણીએ,
પછી ખરીએ પ્રબુનુ ધ્યાન,

ખરી વાત સાથીઆ

રમણલાલ પી. માની

Society friendship and love,
Divinely bestowed upon man,
O I had I the wings of a dove,
How soon would I taste you again !

રહિયે સમ્રાટ સાથતા વ્હાણના તોશનમાં સપ્ત-
વાથી દરદાટ કરતા કમ્પા થઈ ગયા ને અદરના
મુસાફરો તેના અગ્રાધ જળમાં કુબી મુવાં. અદરથી
માત્ર એક આદમી મોળના જોરથી ખેંચાતો ખેંચાવે
એક અગાધવા વેરાન બીવાબાન ટાપુપર જઈ ચડ્યો.

એ ટાપુપર પીવાને મીઠું પાણી હતું અને ખાવાને ફળ ફૂલ હતાં. પણ મોટી
આફત એ હતી કે ત્યાં કોઈ પણ આદમીની વસતિ ન હતી. એ જગ્યા એવી
વેરાન હતી કે કદી કોઈ વઢાણ તે માન્ય એ આવડું જડું ન હોતું આથી તે અસાધ્ય
મુસાફરને એ વેરાન ટાપુપર જઈ પીતાડી પડી. તેને ત્યાં બધું સુખ હતું
એ ટાપુગતો તે શદેનસાહ હતો એમ દહીએ તો પણ સાધે પરંતુ તેથી શું ?
જળ વચ્ચે માછલુ છવે કે ? તેને કુધમાં નાખીએ તો પણ પાણી વચ્ચે તો તેના
પ્રાણ સાથા જ જતાના. એ જ મુજબ સારસ પક્ષીની ના માછલી જોડીમાંથી
કોઈ માત્ર પારથી એકને મારી નાખે તો પછી બીજી કદી છવશે કે ? તેને
મીઠા મેવા ખવડાવે, અને જોડે છે તો સોનાને પીંજરે પુરાવે. તેને એ બધું શા
ખપતું ? એ જ મુજબ એ કમનસીબ આદમીને બધું સુખ હતું પણ તેને માણસ
વચ્ચે કેમ મળે ? આ કારે આફતથી કટાણી તે કમનસીબ આદમી દરદાટ કરે
હે કે, “ નાત બાત, દોસ્ત બીરાદરો, અને રતેલ, એ તો માણસ જન પર

પ્રવરની અનુષ્ઠાન બધીસ છે ! કાલા સમવાન ! જો મને કમ્પતરીની પાણી કોત, આહ !-તો હું સ્વીકારી દેવો ઉડીને તે બધાની વચ્ચે જઈને પડત ! ”

માણસને માણસ વચર કહી પણ નથી ચાલતુ તે આ પરથી સમજાશે. આપણા ધર્મશાસ્ત્ર પણ પોકાર કરીને કહે છે કે ઔચક્ષનાશનુ । સહનૌમિનત્કુ । સહ શીર્ષ કરવાયે । ” એટલે કે અમે મધા સાથે અમારૂં રક્ષણ કરીએ, સાથે મુખ દુઃખ ભોગવીએ અને સાથે જ પરાક્રમે જોડીએ. આમ અરસ પરસના સદ્કારપર દુનિયા નબ છે

પ્રાચીન આર્યોનું ઉત્તર ધ્રુવમાંથી પ્રયાણ

પ્રાચીન યુગમાં ૩૦૦૦ થી ૪૦૦૦ વર્ષની પણ અગાઉ, ઉત્તર ધ્રુવમાં વસનારા આર્યોનાં ટોળાં ત્યાંથી નીસરી રહેવા લાગ્યા જ્યાંની શોધ કરવાને નીકળી પડ્યાં. તેમાંથી કેટલીક જાતો એસિયામાં ને કેટલીક યુરોપમાં ગયા. અચ્છરે મુશ્કેલીમાં ગણાવાતો હાહિ રાજનાર ને દિલ્હીએને હીન્દુનાર કમ અક્ષય યુરોપીવનો પણ આર્યો જ છે તેમની નસોમાં જે આર્યોનું લોહી જા-રતનાં સતાતોની નસોમાં વહે છે તે જ આર્યોનું લોહી વહે છે તેઓ કમ મુશ્કેલીમાં જઈને વસ્યા ને ઉજળા થયા. આપણે અરમ મુશ્કેલીમાં વસ્યા અને કાળા થયા.

પ્રથમ નજીકના દિલ્હી પ્રવેશદ્વાર ખાઈને પ્રાચીન આર્યોનાં ટોળાં પહેલાં ઉત્તર દિલ્હીમાં આવીને વચ્ચે ત્યાંના જુના રહેવાસીને મારી મારીને તેમણે ભગાડી મૂક્યા ને બિચારા દુર દુર દક્ષિણમાં નાકા જે ન નાસી શક્યા તે જઈને હુમરામાં જરાયા. હુમરાની અદર જે અનાર્ધ જાતો વસી તે જ આજના બીધ, બાજુદા, કાગળ પગલુ, કુળજા, કાકરી ને બીજા જાતી કામના લોકો તેઓ આર્થ ન હોતા મારે અનાથ દુલ્લભા. આર્યો બહી આવીને પ્રથમ પવનમાં વસ્યા અને ત્યાંથી સિંધ બાજુ વધ જળા મારે કમ્પત ને કાઠીવાવાય થઈ મુજરાત બાજુ આઆ. બીજા બાજુથી ગંગાના ને માગવા બાજુ જઈને તેઓ બા-ગા ને નીચે દક્ષિણમાં પણ ફેલાયા. છેક દક્ષિણમાં તેઓ જરાખર સદા જમાવી ન શક્યા.

આર્યો દિલ્હીમાં કરીશમ થયા પછી તેમનામાંના જુદાજુદા માણસોએ જુદા જુદા કામ પધા કરવા માંડ્યા. એ પધાને અમે તેમના જુદી જુદી જાતો બધાઈ સમવાન કહ્યું. આજનાં કહ્યું છે કે “જાતુર્વર્ગમસાવૃત્તગુપ્તમ્ વિમાવશ ॥”

ચાર વર્ણોની રચના

એટલે કે મુખ અને કર્મના વિભાજ અનુસાર મે ચાર વર્ણો રચી. એ ચાર વર્ણો તે બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર. વખત જતાં એ મુખ્ય ચાર વર્ણની અનેક પેટા જાતોએ થઈ અને ૧૮ વર્ણ બની ગયાં એ ૧૮ વર્ણની

જણી પાછી પુષ્કળ શાખાઓ થઈ અને એ શાખાઓના અનેક ફાંટા પડી ગયા. આને દિશ્માં અનેક પેટા જાતો—એ કોઈની સુખ્યામાં—પડી ગઈ છે. ધર્મના પણ અનેક ફાંટા પડી ગયા છે અને એકમાંથી અનેક રજુમા પુટી સેંકડો પથ નીકળ્યા છે. આમ આપણી આજની જાતિની અનેક શાખાઓ પડી જવાથી મોટામાં મોટું નુકસાન એ થયું છે કે આપણી રાષ્ટ્રીયતાની ભાવના સંકુચિત થતી ગઈ છે.

આપણા મુજરાતી સમાજની દાક્ષ આપણે વાત કરીશું. અત્યંત આપણા વડવાઓએ જે કાયદા કાનૂનો આપણે માટે રચ્યા હતા તે ઉત્તમ પ્રમાણના હતા એમાં તો શક નથી. પણ કાંઈ કરીને દેશની સ્થિતિમાં જે ભારે ફેરફારો થયા છે તે જોતાં આપણા રીત રિવાજોમાં જેવો જોઈએ તેવો સુધારો થઈ શક્યો નથી. આનું એક કારણ એ છે કે આપણે ‘જીવું એટલું સોવું’ એવો જોરો ખ્યાલ મનુષ્યમાં રાખીને બેઠા છીએ.

જે માર્ગે થઈને આખો દિશ્માં આવ્યા એ જ માર્ગે ચાલેને બીજા અનેક પરદેશી અને પરદર્શીઓએ દિશ્વર ચલાવ્યો કરી. કાળ બદલાયો, અને આપણી રહેણી કરણીમાં અનેક ફરક પડી ગયા. એમ છતાં આપણા જીવન વિચારોમાં જોઈએ તેટલો ફેરફાર કે સુધારો થઈ ન શક્યો. એનું પરિણામ એ આવ્યું કે દાક્ષ આપણે સમાજ ભારે દુર્દશા જોત્યો રહ્યો છે. આપણા સમાજના ખરાબ ફરીઓ અને રિવાજો એટલા બધા છે કે તે અણબધે પાર આવે નથી. તેમાંના ચોક્કસને આપણે અહીં વિચાર કરીશું.

બાળ સંજનને દુષ્ટ રિવાજ

સૌથી ખરાબને સગિની પાંચમાલી કરનારો રિવાજ તે બાળસંજ છે. દિશ્વરનામાં બાળસંજને લીધે જોટલી ખરાબી થાય છે તેટલી ખરાબી બીજા કયા રિવાજથી થતી નથી. આપણા મુજરાતી સમાજમાં નાગર, અને નાછોટલીક કામો બાદ કરીએ તો બાકીની ધણીક કામોમાં નાની ઉંમરે હેરાદરોએ નાનપણમાં પરણતી દેરામાં આવે છે. દીંગણા દીંગણી જેવા નાના નાનું કુમળાં ઊંઠરાના ત્યાં લગ્ન થાય ત્યાં અરમ પરસ વરકન્થાની પત્રદંતીની તો આશ્ચર્યજનક રીતે રખાવે. બાળસંજની નાની વયમાં જ એ વરકન્થાને સત્તાન થાય છે તે તત્ત્વ નમાણાં અને રોગીષ્ટ હોય છે. પરિણામે દેશની પ્રજા જે નિરોગી ને મજબૂત હોવી જોઈએ તે નાશાવક, રોગદાયક અને કુમળી બનતી જાય છે. વળી બાળસંજથી એક બીજું ખરાબ પરિણામ એ આવે છે કે પરણનાર ઊંઠરો કરમને લીધે અથવા અધિક સાધનોના અસાધે પોતાનો અભ્યાસ પુરો કરી શકતો નથી. પારણામે નિરાશા ને અરિઆશ્વથી પ્રકળે તેના મસારને એર બનાવી દે છે. દિશ્માં ઇ.સી. કામોમાં એક વાર ઊંઠગી વિધવા થયા પછી ફરીથી પરણી શકતી નથી. નાની ઉંમરમાં ઊંઠગીનાં લગ્ન થયા બાદ જો ઊંઠગી વિધવા

માન તો આખી જીંદગી ૨ થાય છે બીજીસ દિવસમાં તો નહિ પણ વડોદરા
રાજ્યે આગમનના અટકાર માટે કામદો ધરેલો છે પણ એ તો ચોક્કસો નાટક
છે ! એનાથી આગમનપર તેમજ એટલો અકુશ નથી ગદી રાખ્યો એકલા
હડધી તે માઆપોની આખ ઉધડે ૨ ધણી વાગે તો રાજ્યના અમલદારો પોતે
પણ એવાં આગમનના વરપેલામાં ભાગ લે છે !

કન્યાવિક્ષયની કૃતતા

આગમન જેવો જ અરાબ રિવાજ કન્યા વિક્ષયનો છે એક છોકરી
હી સાસરે ન મધ દોષ અને છેક નાની વયમાં વિધવા મધ દોષ તો પણ તે
હી હરીથી નથી પગથી શક્તી પરન્તુ એક ધગડો ડાસો બે, ત્રણ, ચાર કે
તેથી વધુ વખત પરણીને ગંગવો દોષ છતાં પણ ધરડે ધડપણ નાની છોકરી
સાથે સ્વન હરી તેનો ભવ બાળી શકે છે ! કન્યાનાં માઆપને જરૂરના પ્રમાણમાં
રક્ત આપી એવા છુડા વાંદરાઓ ગમેતેટલી વખત પરણી શકે છે ! આ જ
પાતકી રિવાજને કન્યા વિક્ષય કહે છે !

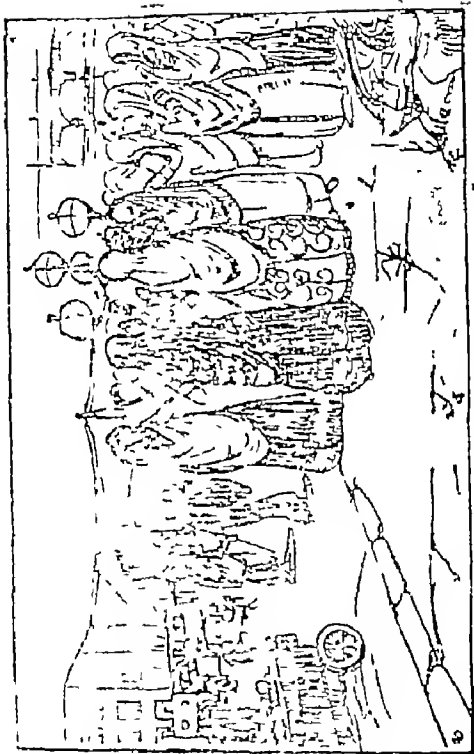
હિંદુ સમાજમાં સ્ત્રીની કિંમત !

આતી રીતે આગમન તે કન્યા વિક્ષય જેવા કુદ રિવાજ જે સમાજમાં
દોષ ત્યાં નિરાંતોની કિંમત કેટલી દોષ તે સમજી શકાય એવી વાત છે
પણા સુધરેલા વિચારનાએના મનમાં પણ સ્ત્રીઓ પ્રત્યે
માન તે આદરભાવ બહુ જ ઓછા પ્રમાણમાં દોષ છે
છોકરી અવતરે ત્યાગથી જ હોદ્દા દરતા તમે દરજ્જે ઉતરતો ચણાય છે.
જીંદગીના છેક મુધી પુરૂષ કરતાં સ્ત્રીનો દરજ્જો ઉતરતો અણુમાં છે આને
માટે બધું સખી સમય એમ છે, પણ અત્રે જગ્યાની તળીને લીધે તે આપણે
મુશ્કેલી રાખીશ આપણા સમાજમાં સ્ત્રી પ્રત્યે આપણુ વતન કેવું છે તેની
સાબીતી જોવી દોષ તો કોઈ આચારીના ગેરુન ઉપર નજર કરજો. બચ
સમાં એક ગમ્તા છોકરાને રાખો, માથે મોટી દુકાં જળરા વજનનુ પોટકું
ઉચ્છાળી બીજા દાવવતી દારૂ એકાદ આગળને દોગતી દોગતી ગળિયે મિથારી
સ્ત્રી આશતી રૂંડે. જ્યારે તેમના પતિદેવ ગેદામાંથી બીડીને કુમાડો દાકતા
દાપમની સાહી કે બની દમ્પત્તના નવલયા વીરજના માફક આમજ કે પાછળ
માલતા હરી ! સ્ત્રી એ પચનું ખસડું બગાડ છે એની પાછી માન્યતા આવા
માણુમેના મનમાં ભરી દોષ છે

આમ આપણા સમાજમાં સ્ત્રીઓનો દરજ્જો ઉતરતો દોવાનું બપજ
પરિણામ એ આનુ છે કે આપણે તેમની જરૂરીયાતો તરફ તે બેદગાર
બન્યા જ છીએ, પણ તેમની ફગવણી તરફ પણ આપણે મીઠું વાળી દીધું છે
તેઓ અગાનને લીધે અનેક પ્રકારના ગેદમમાં જ ગર્ભાવસ્થા ગટે છે ન્યા

હિંદુ સમાજમાં ભેરીની કિંમત !

શ્રીઓ આજાન ત્યાં તેમની બાલકોના સુખ સરકારની આરાજ થી રાખવી
પરિણામે બાલકો નાનપણમાં તેમની માતાઓ પાસેથી કાંઈ જ શિક્ષણ મેળવી
શક્તી નથી.

રૂઝવા કુટવાનો નિર્લજ્જ રિવાજ

આપણા ભૈરવો શરીના ગુમામ બન્યા છે રૂઝવા કુટવાના રિવાજ
વિશે પ્રભુ સખી સકામ એમ છે કાંઈ મરી જાય સારે ધૈર્ય નિર્લજ્જ બની શરી
કે મહોદ્યાને મોખરે ભેગા મળી પડાપડ તોપો છુટે તેમ જાતીપર કુટાકુટ કરી
મૂઝા બેસરમ રીતે હાવવોય કરી જાણ્યાં છે છે એ દેખાવ જોઈ આપણને ઠરમના
માર્ગો ભોળમાં સમાવાનું મન થઈ જાય છે આ રૂઝવા કુટવાના રિવાજને બીધે
તેમની જાતીપર સખત ચકામા પડે છે નજળા પેત્રી શ્રીઓને તે ઈન્દ્રિય-
એન્ડા અથવા બીજા જાતીના રોગ પસીક વાર થઈ આવે છે.

આમ આપણા સમાજના અનેક દુષ્ટ ગિવાજોની મજાત્રિ કરતાં પાર આવે
એમ નથી બીજા કેટલાક રિવાજો વિશે આપણે કહેવડી વિચાર કરીશું અને તે
રિવાજોને નાશ કરવાને માટે આપણે શું કરવું જોઈએ તેનો પણ વિચાર કરીશું.

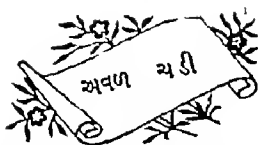
સાચા મનથી જોઈએ તો આપણને આ રિવાજોની મજાત્રિ કરતાં પાર આવે એમ નથી બીજા કેટલાક રિવાજો વિશે આપણે કહેવડી વિચાર કરીશું અને તે રિવાજોને નાશ કરવાને માટે આપણે શું કરવું જોઈએ તેનો પણ વિચાર કરીશું.

ચપો

ચપો તો કળી કળી આવે જો,
વચ્ચે તો સમર છડી આવે જો.
ભાઈ તો નાનકડીના મોઝો જો,
ભાણી તો કુલ ચુટી લાવે જો.
તે કુલ માળીડને આપ્યા જો,
માળીડો તો જથ્થો ગૃધી લાવે જો,
એ જથ્થો કચી વડુને શાભે જો
એ જથ્થો દુર્ગા વડુને શાભે જો;
દુર્ગા વડુ તો સાલ ને ગુલાલ જો
માયાભાઈ તો વાડી વાડી બુએ જો,
ચપો તો કળી કળી આવે જો,
વચ્ચે તો સમર છડી આવે જો.

સપાલન—સી. રવલા દેસાઈ

વખતાર — શ્રી હરિલાલ પ્રજ્ઞલાલ ળાચક, બી એ એલએલ બી

એક ગ્રામણની શ્રી બહુ જ અકોણી હતી. તેને જે કોઈ કા
કહે તેથી ઉશ્કેડુ જ તે કત્તી હતી. એવી શ્રી ધણીના હાબમા શા
હોય ? બિચારો ગ્રામણ તેનાથી હાથ જેવડી છુસ કાઢી ગયો હતો
મામમા સૌ તેને અવળચડી કહેતા.

એક દહારો પોતાના મિત્રઆજળ ગ્રામણ રોકવા રહતો
હતો, “ શુ વાત કહ બાઈ, મારી બાઈડી મને જરાય ગાંઠ
નથી ! હુ કહુ વડ તો એ કહેશે થઈ ! હુ કહુ કે આજે બહુ
જવું નથી તો એ ધરાર ગૂહાર ગયા વિના રહેવાની નહિ. કો
વેળા કારખાનું જલદી રાધવાનું કહીએ તો બૂખ્યુ જવું પડે એ
થઈ નહિ માદા પડીએ ત્યારે પુરી બહબજતી ! પાણી માગીએ તો
તરખ્યા મરીએ ! અબૂબને હીપે ખાવાની ના પાડીએ તો મ્હોર
વેણુ નાખી પરાણે રૂધ ઠોચે ! મારે જે કરવું હોય તેનાથી ઉશ્કે
કહુ તો કામ થાય છે પણ કમચાગ્યે સવળુ બોલાઈ જાય તો કો
મળે છે ! ધરના કમ બાણે પોતે જ ધણી રણી હોય અને હુ કમ
સેખાના જ ન હોઉં એમ વર્તે છે હુ તો હવે કાયર થઈ ગયો છું
શુ કરવું નાની કચી સમજ પડતી નથી ! ”

મિત્રે દહુ, “ એમ પોણે શુ થાય છે ? જરા આંખ દેખ
તો - એ એટલે ઠેકાણે આવી જશે. ”

“ કીક છે ” કહીને ગ્રામણ પેર આવ્યો તો બાઈ ગ્રાહ
જમી રહીને વાચળ માણતા હતા પતિધીને કુરથી બેતાં જ ઉતર
ઉપર તથાપ મારતી વેળા બહાડીનું મ્હો થઈ જાય તેવું મુખાવિ
થઈ ગયું. પણ તેની પરવા ન રત્યા ગ્રામણ દિમ્મત ધરીને પા

બંધ કર્યો. વાણીઆ ઠાઠીમાના હીકરા અને પાછા અગમ બુદ્ધિના, એટલે જે કામ કરે તે વિચારીને કરે તેથી અડવાને તેઓએ બહુ માર્યો નહીં.

એક વાણીઆએ અડવાને કહ્યું “આણુ તમારે રોજ હોજો; આણુ તમારે રોજ હોજો” એમ કહેતો કહેતો બ.

અડવો ત્યાંથી વાણીઆની શીખામણ મानी આજળ ચાલ્યો. ગામ બધું વટાવીને તે ગામબહાર નીકળ્યો. ત્યાં ઢેડવાડો આવ્યો. ઢેડવાડામા આગ લાગી હતી ઘરો અને છાપરા ભડભડ બળી રહ્યા હતા. ત્યાં આપણો અડવો, “આણુ તમારે રોજ હોજો, આણુ તમારે રોજ હોજો,” એમ મ્હોએ બોલતો બોલતો આવી પહોંચ્યો.

ઢેડાઓ એક તો આગને લીધે ખુસ્સે ઘડ રહ્યા હતા તેમા વળી અડવાએ આવીને બળતામા થી હોમ્મુ અડવાનું કહેવું સામ-જીને બેચાર ઢેડાઓ દોડ્યા કેની તે અડવાને બિચારાને બહુ માળવા લાગ્યા. પણ એક ઢેડાને કમા આવવાથી તેને છોડાવ્યો. અડવાએ એકદમ ત્યાંથી ઠપટાબધ ચાલવા માડ્યું, પણ એક ઢેડાએ તેને ઉશો રાખીને કહ્યું “એઈ મૂરખા ! જો કોઈ ઠેકાણે અહીંની માફક બળતું હોય ને આગ લાગી હોય તો તેને જુઝાવી નાખવી ! ત્યાં જઈને ગમે તેમ બોલવું નહીં સમજ્યો ? આવ બા હવે.”

અડવો ત્યાંથી આજળ ચાલ્યો. જે ત્રણ ગાઉ ચાલ્યો હશે એટલે અડવાનાં સસરાનું ગામ આવ્યું. ગામમા પેસતા જ કુભાર વાડો આવ્યો. અડવો આખો દિવસ ચાલી ચાલીને, ને માં ખાઈ ખાઈને ખુબ થાકી ગયો હતો એટલે તે એક કુભારના ઓટલા ઉપર બેઠો યોડીવાન થાક ખાધા પછી જેવો તે ત્યાંથી ઉઠવા બાય છે, ત્યાં તો તેણે ભગવાન સૂર્યનારાયણને યજ્ઞિમ દિશામા આવમી જતા જોયા.

અડવાની ફાઈએ તેને સૂરજ આવમે ત્યાં જ વાસો રહેવાનું કહેણ હોવાથી, તે જ ગામમા અડવાનું સાસરું હોવા છતાં ફાઈના દરમાનનું ઉશ્કેલન કરી તેનાથી સાસરું કેમ જવાય ? તેથી તેણે કુભારના ઓટલા ઉપર રાતવાસો રહેવાનો પકડો ઠરાવ કર્યો.

કુભારે તેને કાઢક કોઠ કોઠ ખાવાનું આપ્યું, અને એક માટીના કોરા ઘઠાના પાણી લાવી આપ્યું

રાત પડી એટલે કુભારે ઘર બહારના એટલા ઉપર અડવાને સુવા માટે પથારી ફેલી આપી આખા દિવસનો અડવો ધાકી ગયેલો હોવાથી પથારીમા પડતાની સાથે જ ઘસઘસાટ ઉઘી ગયો

જ્યુ અડવો આખી રાત ઉઘ્યા જ હતે એવો નહોતો તો ! બરાબર મધરાતે અડવો ઝગ્યો પથારીમા બેઠો થયો એટલે તેને એમ લાગ્યું કે કોઈ જગ્યાએ ધુમાડો નીકળે છે તે એકદમ એટલા પરથી નીચે ઉતરી તપાસ કરવા લાગ્યો, તો તેને જણાયું કે કુભારના ઘરના વાઠામાથી ધુમાડો નીકળે છે કુભારના ઘરની દિવાલની બાબુએથી અડવો એકદમ વાઠામા ગયો ત્યાં ઠામ્યા વામણે પડી તેને પકવવા માટે કુભારે વાઠામા બે નેભા સીંચી અંદર ધાસ તથા બીજી કંઈક નાખી અગાધેલ હતો તે નેભા અડવાની નજરે પડ્યા અને તેનાથી ધુમાડો નીકળતો પણ તેણે જોયો !

અડવાને ડેરાએ કહ્યું હતું કે “ બળતું હોય તે હોશવણ ” તે એકદમ યાદ આવી ગયું ! પણ હવે એ બળતું હોશવણ કેવી રીતે તેના વિચારમા અડવા ગુલાયો. પણ અડવા એમ દિ મન હાગે જાય તેવો નહોતો ! નેભાની પાસે જ બેચાર લાખ સાગટા પટેલા દત્તા તેમાથી એક અડવાએ હાથમા પકડયો, અને નેભામા મારવા મઠ્યો એક કલાકના તો નેભામા પકવવા સીંચેલા કુભારનાં બધા વામણોનો અડવાએ બાગીને બૂકો કરી નાખ્યો અને તે સાથે જ કચડો નેભામા અગતો હતો તે પણ જુગાઈ ગયો

કોઈ સરકરના મેનાપતિએ એકાદ મહાન કિસ્સો ઘળી મહેનતે શ્રુત્યો હોય તેની માફક અડવો મઘકાતો પાછો ચોનાની પથારીમા જઈને સૂઈ ગયો અને નિરાતે ઉઘી ગયો

સવાર થયું એટલે કુભાર ઉઠ્યો અને વાઠામા ગયો તો તેની પહેલી નજર વામણના નેભા ઉપર પડી વામણનો બૂકો થઈ ગયેલો જોઈને કુભાર તો ગિચાને રડવા જેવો થઈ ગયો, દારણ

કે જે વાસણુ બહારાં જોને બહુ મહેનત પડી હતી અને તે સાથે
જે વાસણુના જોને બહુ પૈસા ઉપજવાના હતા.

કુભારે બીજા જે ચાર કુભારોને આગળને બારણે
બાંધાવ્યા અને તેમને વાસણુની દશા બતાવી.

કુભારો પણ વિચારમાં પડી ગયા અને કાંઈ કંઈ, તો
કાંઈ કંઈ, એમ પોતાના વિચારો જણાવવા લાગ્યા. અઠવાએ આ
પરાક્રમ કહ્યું છે જોવો તો કાંઈને વહેમ સરખો પણ આવ્યો નહીં.

કુભારો, એમ વિચારમાં હતા એટલામાં આપણા અઠવા
બાઈ જાગ્યા. કુભારોને એકઠાં મળેલા એકને અઠવા બોલ્યોઃ
“કેમ રે ! દેવાળીઆના દીકરાઓ ! તમે કેમ અહીં એકઠા
મલા છો ? તમે કેવા મૂરખા છો ? આખી રાત ઉંઘા જ દીધું ! જે
તો સાંઈ થયું કે રાતે હું જાગ્યો, નહીં તો બહુ બળીને ‘ભસમ’
નહીં થઈ જાત !”

કુભારોને નવાઈ લાગી કે વળી ક્યાં આજ લાગી હતી ? તે
જણવા માટે એકે પૂછ્યું, “ક્યાં આજ લાગી હતી ? અને તે કાણે
જુઝાવી ?”

અઠવા એટલા ઉપરથી નીચે ઉતરી બોલ્યો. “અરે એ તો
આ બહાનું કામ ! જે કામ બધાથી ન બને એ તો હાથીનો ભાર તે
હાથી જ ઉપાડે ! તમે બધા રાતના સૂઈ ગયા ને આ ઘરના વાડામાં
આગ લાગી. હું એકજમ ત્યાં દોડી ગયો અને એક સાગરોતરેથી
મળ્યોને તે એક સપાટામાં બધા વાસણુનો ભૂકો કરી આગને એક
ચપટી વગાડે એટલામાં જુઝાવી નાખી !”

હવે જ કુભારોને ખબર પડી કે વાસણુનો ભૂકો કરનાર
બીજું કાંઈ જ નહીં પણ આપણો આ રતન (!) મહેમાન જ છે
કુભારોએ અઠવાને એટલા ઉપરથી એથી પાડ્યો અને જુબ
મેંથીપાક જમાડ્યો.

ઉવરે ત્યારે અડવાએ કહું કે, “ હું તો તમારા ગામના વીરથ હ વાળીઆનો જમાઈ થાઉં છું, ” ત્યારે જ કુભારીએ તેને ઉડ્યો.

અડવો ત્યાથી હાતલુપાલી ઠર્યા વગર જ સમરાને ત્યાં ગયો. ત્યાં જઈને તેણે કેવી કેવી અસ્તવ દોડાવી તે બાળકોને ઉપયોગી ન હોવાથી આપણે અડવાની વાતને અહીં જ પૂરી કરીશું.

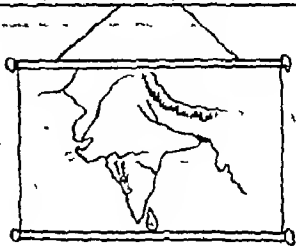
પુત્ર જન્મ

- આજ દિમાં અરજાં અજવાળા રે :
 મારે આનંદ દેયા ઉછાળા ! ૧
- પુષ્પ ખીટ્યા ઉધાને સદવારમાં રે :
 પ્રાણ કુલક ખીટ્યુ એ સંસારમાં ! ૨
- એક આમને આરે બાળબાનુડા રે :
 બીએ પારછીયે શોભે બાળકાનુડા ! ૩
- દતાં દિમાં આશાતણે આંગણે રે :
 આજ દિમાં તેને જ આવારણે ! ૪
- ‘પુત્ર એરસે છે પ્રગતિ’ હશે સુતિ રે :
 આજ તેની જ માતી અનુભૂતિ ! ૫
- શોભે એથી સંસાર સોદામણે રે :
 યામી પ્રબુતા એ પુત્ર દેવામણે ! ૬

નંકવી માસ્તર

3

નંદુલી માસ્ટર

૩

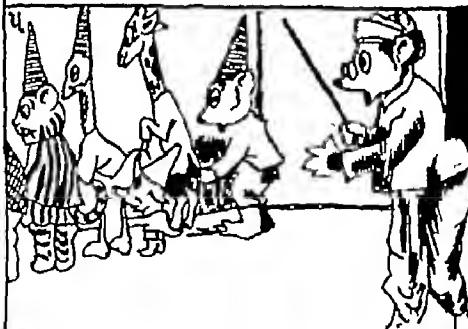

પણ ને વરુ પુરુષોના વનક સખામુક્તિ માસ્ટરની આ જુલુસી
 ને જુલુસી રજા મળેલા ! એ વાતના, હરે-ચન્દન પાછો, કથે ન

~ ~ ~ નકલી માસ્તર ~ ~ ~

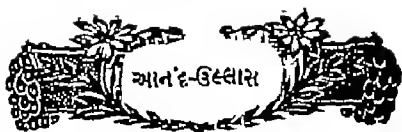
જુલિયાણી તો મહેલમાં જાતી લાગ્યા પડ્યાં । મનને જે મજાગમજ
વચનમાળા ॥ કિન્નરનાં જવાબી લેઈ રહી—

થડીબર ગમત

જનનાર - પટેલ વેસ્માઈ શંકરલાલ

તેણે મને તેની ૩૬ આપી.
 બાવાને ૨૨એ કહ્યું કે બાળકો બાળ
 મહાલાની વડુએ કહ્યું કે ફળી પઠાવા ચાલો.
 મને કોળાના Bઆ બહુ ભાવે છે
 ફળનલાલે કહ્યું કે આદવાનો યસો લાવો.
 તમે ૧લા જયો નહિ.
 તમે મને તે વડના બોલે ૩ રૂપીઆ આપો.
 તેઓ ૧૨ બચે છે
 તેણે મોઢાને આBook મારી.
 તેના તેણે બાળકો રૂપીયા આપ્યા.
 તમે તમારી બૈરીને ૧૨૪૬ સાદી ના પહેરાવે!
 નહિ તો બાળકો જયો.
 હું આપ્તી કાલે બાળકો જવાનો છું
 તે કાલેજીપુર ક્યારે જયો ?
 બાંસીના તહેવાર ક્યારે આવે છે ?
 આંબે ૧૨જાસ મહં નથી.
 આંબે તો રામ કમી છે.
 મેં વાર્તા ફાપાવી છે.
 અપાઠી ૧આ૧૦૪ ને દિવસે સ્ના પડે છે.
 ૧૦જેશની ૧૧રી વડોદરામાં ચઢે છે
 હવે કચ્છને ૧લા જેવું બેરેબર ૫ થાતુ મથી
 આ બાળકો મહીનો ચાલે છે
 તે ડાસાની બાળકો લોહી ખીમે ખીમે વહે છે
 આખરે ૧૨ઓટે તેની બૈરી મહાલા.

વચનાર શ્રી. જ્યોત્સ્ના શુક્લ

રોહિણી અને મધુમતિ બે સરખી વચની છાંછીઓ છે બંનેને બને છે પણ અર. રોહિણીનો વચનાર તીલો છે અને મધુમાખીની પેઠે ગચુગચુ ગચુ આં જ કરે છે એટલે અમે એને મધુમાખી કહીએ છીએ.

ઉચ્ચારે ન્હાની હોવા છતાં બેઉ સખીઓ જડુ ઉચ્ચારી, ચમળ અને ઢાઢીલી છે ધાવણાં કપડાં, દોલેલા વાગ, અબોડાપર પોતાને દાઢે બનાવીને બધિયાં ગરરા ને આનંદી, હસતાં મ્હોં તોછને અને પણ બાળક બધને એમની સાથે રમવા લાગીએ છીએ.

મ્હોટાઓ જે જે કાંઈ કરે તે ધ્યાન દઈને જોવાની, તેની બરાબર નકલ કરવાની, અને નવું નવું શીખવાની એમને જડુ હોય છે.

તેણીની પણ તેવાં જ બામળાનાં ઝાડ પર ચઢીને આમળાં પાક્યાં હોય તો આ બે જણને કહેવું કટકો દોરી સાથે પપ્પાવાળાં કનકવી જતી હોય તો જાણે જઈને પકડવામાં એમનો નબર પહેલો બારણાં બંધ કરીને કોઈ માણસ ધરમ્મ જરાય બેઠું હોય ને બારણાં દબામવાવી નાંખ્યાં હોય તો આ બે સખીઓને એ કામ સોંપવું.

કોઈ કોઈ ખરાબ દેવ પણ એમનામાં ખરી બપોરની ગળના વખતે નિસાળ પાસેના એકદ જાડ પર ચઢીને ઝળી પર બેઠા બેઠા બાંધે રમતી છાંછીઓને મજાથી જોઈ કરવી, ને વર્ષ ચાલતો હોય ત્યારે પાણી પીવા જતુ બધવા ગરબા ગવાતા હોય ત્યારે રમવા માંડવું એવી એવી બીજી બાળકાનો જેવી દેલી કહેવો એમનામાં પણ છે. પણ શુદ્ધિ સારી અને શીખવાની ખત વધારે એટલે તોફાન પડ્યું કરે ને જણે પણ ખર્ચ મજા ને આનંદ જુગ કરે એટલું ખરું.

આપણા તહેવારોમાં એ લોકો જુગ મ્હાલે ને જુગ રસ ભે. હોળી, જલુણાં, બજેવ, જન્મશુભી, નવરાત્ર ને પૂનમ, દીવાળી ને એવા એવા મ્હોટા તહેવારોએ તો એમના આનંદ ને ઉત્સાહ ઉછળી ઉછળીને બહાર પડે. એ આનંદમાં એકલાં મસ્તી તોફાન ભર્યાં હોય કે મોટી વધનાં માણસોને પણ એમની સાથે તોફાન કરવાનું મન મધુનંદ.

નવગંજેસવું તો એમને મમે જ નહીં. કંઈ ને કંઈ કરતાં જ હોય.
સવારમાં જોઈએ તો બારણું વાળી ફૂટી ને સાથીઆ પૂરતાં હોય. સાંજે જોઈએ
તો કુશ લાવવામાં કે ગજરા કરવામાં ઝુચાયાં હોય. બેપારે જોઈએ - ત્યારે કંઈ
મીઠું મીઠું ખાતાં જ હોય.

જાણે દસવું પંખી ! એક દીવાળી વખતે તો એમણે ખુબ મઝા કરેલી.
ધનતેરસનો દહાડો. હતો રાતના દ્યોદ વાખ્યા હતા. એ વખતે રસ્તાની જરાબગ
વચમાં ચારપાંચ ઊઝરીઓ ને બે ચાર ઊઝરાનું ટોળું કોઈ ભારે કામમાં ઝુચાયું
હોય એમ જોઈ. કોઈક વાર દસવાનો ને ધીમીધીમી વાતોનો અણમણાટ કાને પડતો.
કોઈક વાર એકાદ જણ છીતે ક્યારેક જણ ને દોડપુ દોડપુ પાછું બાવતું. મ્હે
પૂછ્યું “શું કરે છે ?” મધુમતિએ નીચું જોઈ ખડખડ ખડ હસ્યા કર્યું ચેલિ-
શીએ કહ્યું “અમે ધનતેરસ કરીએ છીએ.” એ ધનતેરસ તે શું હતો એ
જણવાનું મને મન થયું ને રમુજી મ્હે જોવા કર્યું ચોટી વાગ પછી એકાએક
લાલશીલી દીવાસળીઓ સળમી એકદમ બધાં સાથે હસી પડ્યાં ને ફોટીને
ખાધાં જઈ કિશાં રજાં ને પછી ત્યાં તો—

ઓ દો દો દો !

મુઠવ કરતી, ઘરર ચઢતી,

કોટી ફૂટી કુશ પાડતી

ને ત્યાં તો ઓ !

‘ધણક ધમ’ના ચણક કાકા,

જમુક જોવા ફુલયા ફેટાકા !

એ બધું શું થઈ ગયું ! તોફાન જ તો ! ધનતેરસનો તહેવાર ઉજળ્યો !
વચ્ચે વચ્ચે એક ન્હાનો સરખો સાથીઓ પૂર્યો હતો. તેના પર એક કોટી મૂકી
હતી. કોટીની આસપાસ ચાર બધુજીઆ ફટાકા મુક્યા હતા ને ફરેક મોટા
ફટાકાની આસપાસ પાંચ પાંચ ન્હાના ફટાકા મોડ્યા હતા. બ્યાટકું બોણ
હોય તેમ બે-પાસ બે બુકબો-બુકી ચાલતા ગયા મુકીને તેમાં ચોડ ચોડ ન્હાના
ફટાકા હતા. પછી લાલશીલી દીવાસળીથી આ બધું સામઠું સળખાવીને બાળકો
ખાધાં ખસી ગયાં ને બધાની રમુજ વચ્ચે આ પચરગી દારૂખાતાએ બુદ્ધ
બુદ્ધ જવાજ ને તરફવાર દેખાવ કરીને ખુબ બાનદ બાખ્યો.

બીજે દિવસે સવારમાં ઊઠ્યાં ત્યારે મહોલ્લાનાં બધાં ધરોનાં બારણાં
આમજ સુર સાથીઆઓ પુરેલા હતા ને તેમાં ચેલિશી ને મધુમતિના ન્હાનકડા
હાથોએ લપ્પ્યું હતું, બાનદ કરેલ.

બાલુડાં

એ તો આજઝુના, રોપ,
એ છે આશાની જ્યોત,
એ તો છંગીનાં આપ—
કાતાં પ્યારાં બાલુડાં બચુડા બધાં—૧

એ તો દેવોના ધન,
એની માતાનાં મન,
છે એ દેશનાં રતન—
પ્યારા બુલકાં અનેરાં ગુલાબી બધાં—૨

વિશ્વ વાટિકા સંસાર,
માઝી રેણ નર નાર,
છે યુવાનો મધુમાસ—
ખીસ્વા બાલ સાત, દાક્ષાં ધેલુડાં બધાં—૩

એવા દેવોનાં શન—
જે છે સ્વર્ગના સમાન—
ઝીલે પૂજ્યા ભગવાન
હિલ-માળે વધવો દેવોના સંતાન.
પ્યારા બુલકા અનેરા ગુલાબી બધાં—૪

12. 62. 2 3 4 5 6

ટાકું ટબકીયું

જનનાર — શ્રી. નાગજીવન ઇ પટેલ

ઝમુરે જાગ્યો જાગ્યાન ! આ રડ્યા ટાકા ટબકીયાએ તો મને કાપર, કાપર કરી મડી ! હું વાપથી નથી બંદીતી, સિદ્ધથી નથી બંદીતી, ક્યાથીએ નથી બંદીતી, પણ આ ટાકા ટબકીયાથી તો એટલી બંદીત છું કે ન પૂછે વાત ! ' એક બરડી ડેસી પોતાના કુપદ્ધમાં ભેડી ભેડી જામ જામવા લાગી.

માઠ મહિનાના દિવસ દત્તા ને અચાનક માથડું પડ્યું હતું. શાંતી પડી કુપદ્ધમાં બરડી ડેસીથી ટાકા ને વરસાદ બેનો ત્રાસ વેકાતો ન હતો.

ગામને છેડે કુપદ્ધ હતું ને એક વાપ એક માણુ જાગરામાંથી અદર જોઈ રહ્યો હતો. જાગ મળતાં તો તે ડેસીને ખાઈ જાત, પણ ડેસીની વાત સાંભળી તેને નવાઈ માગી કે આ મારાથીએ મેકું ટબકીયું ક્યાંથી જાણું ! ડેસી નથી બંદીતી મારાથી કે સિદ્ધથી અને એનાથી બંદીએ છે મારે એ તો મારાથીએ મેકું હતું ! નાસ રે ! મારા જાપ ! નહિ તો ખાપસો ને !

કુમ દબાવીને વાપ તો જાપ નાહો. નાસતો નાસતો જ જગમાં ગયો.

સામેથી કુપદ્ધાપ ડેસીએ એક કુચમાંથી આવ્યું ને કુદો મારીને વાપના કાન પકડ્યા ને ક્યાંક મારીને તેની પીઠે મેકું ! પાછળથી બે ડાણાં માર્યાં ક્યાં કુચારતો લાવ્યાં નાસી ગયો હતો. જ્યારે જાપ ત્યારે જ જગમાંથી જકે એટલે દબે લાલીયાને સાધવા કુચમાં સતાપો હતો. નસીબ જોએ વાપ જ એ રસ્તે આવ્યો એટલે તેને લાલીયો સમજી દબાવ્યા તો કટ લાગે કાન ડાલી તેની પીઠ પર ચઢી બેઠો હતો.

થોડીવાર વાણાં વેગમાં ને ચઢ્યા પ્રકાસ્યો. અજવાળામાં ક્યાંકાંએ પોતાની જૂઠ્ઠા જોઈ લાલીયાને બદલે પોતે તો ખારસા વાપ પર બેઠો હતો. કહે ક્યાં જાપ ! પાંદાની પેટે તે તો મુજબ લાગ્યો.

વાપની બંદીતને પણ સુમાર નહતો. ટાકું ટબકીયું તેની પાછળ પડીને પીઠ પર ચઢી મેકું હતું ! કુમ દબાવીને તે તો નાહો જ જાપ ! જાગ્યું પાછળ જુએ તો ખાપના સોજન !

જતાં જતાં એક જગી વડ આવ્યો. તેની વડવાઈ ડાલીને કુચાં ઉભે ચઢી ગયો ને વાપ પણ દોડી ગયો ! બેઠે સમજ્યા કે અચાનકથી છટપા !

જાગ્યું ચાલતાં વાપને વાપણ મળી વાપણ પૂછે ' કેમ દોડ્યો છો ? '

વાપે નથી વાત કહી વાપણ કહે, 'એવું એ ટાકુ ટબકીયુ તે જેવું છે ।
ખતાવે તો ખરા કુપે જોઈ આવું ?'

હા ના કરતાં વાપે દુરથી વ્યતું ઝાઝ ખતાવું વાપણે તીચે જઈને રાહ
પાડી રાહ પછુ જેવી ! સંભળીને કાંઈ પણ થય મર મુજે ! ક્યાભાઈનાં દર્જા
જ અમી અર્થા તે તો લઘકથા ને કાચ દુટકા તે વધી ખ્યાલોમાંથી સરસર
ફરેને પડ્યા.

પડ્યા પડ્યા પણ વાપણુતી પીઠપર । ક્યાભાઈનાં દાઝાંતી ક્યુ જર
થઈ ને વાપણુતી કેડા ભાગી. કચ્છડી વીજળીની પેઠે ટાકુ ટબકીયુ પોતાના
પર પડ્યું સ્થમજીને વાપણુ નાપ દોડી । રસ્તામાં વાપ મળ્યેલ તે પૂછે 'ટાકુ
ટબકીયુ જેવું છે ?'

વાપણુ કહે 'જાપરે જાપ । એ તે ટાકુ ટબકીયુ કે કેડ ભાગણું ।
ઝારી તો કે ભાગી નાખી । એ તો કેડ ભાગણું છે કેડભાગણું ।'

એકિમા થઈ તકગર એક કહે 'ટાકુ ટબકીયુ' ને એક કહે 'કેડ-
ભાગણું ।' જેની વાટાપાટ સંભળીને એક વાદરા ભાઈ વચ્ચે પડ્યા ને કહે
'ક્યા રહેલ કુ જોઈ આવું ને કહું કે એ કાણુ છે, - ટાકુ ટબકીયુ કે કેડભાગણું ।'

દુરથી વડ જોઈને વાંદરાભાઈ ફરતા ફરતા ત્યાં અપા ને કાપે યજ ને
પાને પાન ફરેસી વળ્યા ક્યાભાઈ તો અસત્યા અસતા વધી પોત્તમાં જરાઈ
પોત્ત ફતા વાંદરાભાઈ કુદીકુદીને કટાળ્યા તે વધી યજે પૂઠું લટકાઈને જોડા
ધીરે રહીને કમે પૂઠું પકડીને ખૂબ જેવ્યું પછી જોઈ યો વાંદરાભાઈની
અમત ।

એ તો જિયારો જીવ લઈને નાહો જઈને વાપ ને વાપણુને કહે, 'ના
રે ભાઈ । એ તો ટાકુ ટબકીયુ જે નથી ને કેડ ભાગણું પણ નથી એ તો છે
પૂછ્ય તોડ ।'

હવે ખાનો નિકાસ કાણુ લાવે ? એક કહે ટાકુ ટબકીયુ, ત્યારે બીજુ
કહે કેડ ભાગણું ને ત્રીજુ કહે પૂછ્યા તોડ ।

એવામાં ખાળ્યા સિયાળભાઈ ડાકા લઈને તે કહે, 'ખરે ભથ્થા
ભાણુસો । નકામા હાં લમણુબીક કરેા છે ।' એ તમારું ટાકુ ટબકીયુ કેડ ભાગણું
ને પૂછ્યાતોડ સૌ એકજુ એક જ છે અને તે વડ પરથી જતાં જતાં મને કહેવું
અણ છે કે બુલે મુઠ્ઠે મધારા રસ્તામાં તમે સૌ રખે આવતાં ।'

સિયાળભાઈએ રસ્તો સાફ કર્યો એટલે કળેા કુશાર ખેડાવતો ખેડ-
વતો ગામ તરફ ચાલ્યો.

ખાલે જ નહાર પહેલી " જાગારી બીજી વાતોએ " અર્થે

નિર્દોષ

બાળકને

૬૫૧

માધવગણ

ભાગ્યકર્તાવ

કર્ણિક

વસંત

દે બાલુના મધુર ગિરિ ૬૩ કારે છે જાનકી જગવમા તુ જ વિચ-
 નિર્દોષ નહ હરી વાલી નુ ક્યારે, સુધિતણા દુખદ અતર બાલ કારે
 શિવા નહિ સ્વપરનો નર ભેદ મર્દ, બલે ન હે જનકથી કરીન જુદા;
 મિત્રા શ્રમિત થા બેઠેમ જમા વધારે, સુધિતણા દુખદ અતર બાલ કારે
 મમજ નહિ વિનય શુ ? નહિ દેવ કેવો ? માતાનજી મિત્રી ગ્રાહ મધુર મેવો,
 મતાથ આ જગવનો નર ભેદ તારે, સુધિ તણા દુખદ અતર બાલ કારે
 આશ્વજતા ક્યનિ મબુલ તારી બાપુ ' હાદે સમજ' કવિ દુ શુ જતાવ બાપુ ?
 શ્રિમ ભાવ હે મધુર વાલીવિષે થવે છે, તે સામળી હૃદય કલિ'ક'નું દ્રવે છે

દીપાવલી

દિવાળી આવી દિવાળી રૂપાળી,
બધાં પર્વથી મેષ્ટ દીઠી દિવાળી,
દીઠા ઓર આનંદ દીપાવલીને,
તહેવાર એ રામનેા કાળસુનેા. ૧

સીતાને છાડાવી રુધીર આબ્યા,
સતિને મહાકષ્તમાથી મૂકાવ્યાં,
મહા દુષ્ટ રાવણતણે અંત લાવી,
પ્રજાને મહા ત્રાસમાથી રૂંકાવી. ૨

લગ્ન સુગ સીતા વળ્યા સૌ વર્ષ,
રહી ગાજી આખી અધોધા સહર્ષ,
બધાં હર્ષથી ઉજવે દિન એવો,
મહા મોજથી ખાય મિષ્ટાન્ન મેવો. ૩

ભડાકા તડાકા કરે સૌ અવાજો,
હજારો શિશુઓ કરે ધોપ કાઝો,
હજારો વિધિ એમ આનંદ માણે,
રૂડાં રામ સીતા પમાયોં તે ટાણે. ૪

સ્વાવી સહ બારણે દીપમાળા,
હમે દીવડા તેજવાળા રૂપાળા,
દિવાળી પડયુ નામ દીપાવલીનુ,
રૂડા રામના રાજ્યની વાહગીનુ. ૫

યયુ સૌ મુખીએ દિવાળી પ્રસન્ન,
દિવાળી કરી વસ્તિએ રામ સન્ન,
મળ્યા રામનાં રાજ્ય બોણી દિવાળી,
અમોને પ્રભુ આપ એવી દિવાળી. ૬

પુલવારી

ઈશ્વર સ્તુતિ

વિષ્ણુ તણા આધાર, વહિયે વિષ્ણુ તણા આધાર (૨) .૨૬.
જડ ચેતનને તે જ બનાવ્યા સમયે સરજનહાર વહિયે
કીડી કુંજરને ટણુ ઇંદને પ્રેમે પાપજુહાર વહિયે
રાય રંકને એક ગણીને પ્રભુજી પાતનહાર વહિયે
સત્ય ધરમથી વિચરનારનો તુ છે તારણહાર વહિયે
વદન કરીએ ચરણકમલને મગસ મગસકાર વહિયે
કમળાકાન્ત એડીયાવાળા

બાળકોને નવા વયની શુભેચ્છા

(આપણા સરસાના સહર્માં)

મુદર, કોમળ, મુખ દિશે તમ બાહુડાં !
એ દરશનથી સઘળાં કુખ બૈસાય બે,
લાલાયે શી ગાતપરે વિલસી રહે,
નહાતા હૃદયે પવ્વ અદમે ઉલ્લાસ બે—મુદર.
જગના પાપી રૂખાવો નીરખી તમે,
નજર અમારી ત્યા તમ શાન્તિ-ધામ બે,
કરજામય ઇશ્વર કે તમને મોકલ્યા
જન-દુઃખ હળવા કરવા જગમોહાર બે—મુદર.
હસતા બહાલા હરદમ પૂર ઉલ્લાસથી,
રડતા એ મુદર લાગો કંઈ વાર બે,
મધુરી આખે ભાવો દિવ્ય રમી રહે,
બહાહુડાં ! શા લાવ્યા પ્રભુ-પેગામ બે—મુદર.
રહેા નિરોગી બહાલાં ! નવતા વર્ષમાં,
માતૃપિતાને હૃદય બરી આનંદ બે,
ચેતનબર ! બાવિ આશા ! જૂજરાતની,
તમ ચરણે - વર બનતા નહન વન બે—મુદર
વિનિષ્કૃ

બાલ-કુસુમોને નવા વર્ષની આશિય

અર્પણ

અમારા દેશને બગિચે, મધુશં બાલકુલ ખીલે !
 સુવાસિત સૌ જગત દરતા, પ્રભુતા પ્રેમથી ઝીલે !
 હસાવી માતન હસતા, ખીલાવી તાતને ખીલે !
 પડે કે આખરે ત્યાં તો, સુખે મા સાચું મુખ વીલે !
 ભણીને શ્રદ્ધાચારીઓ, ઘરે મજાનુત શુ દિલે !
 ગજવશે એ હિંગોતને, સ્વદેશી ભાવના ઝીલે !
 કલા કારીગરી ઉઘમ, ખીલાવી દેશમાં ખીલે !
 નકર નવ નોકરી લેશે, સદા નિજ બાહુ બળ ઝીલે !
 અને સદગુણ સુવાસે એ, જગતમાં નામના કરશે !
 ઉજાળી મુખ માતાનાં, દેશમાં બેશ નવ દરશે !
 બહો ! એ બાલ-જીવન હો ! નવા વર્ષે અહું બળિયુ !
 મંજિમય ભાવિ મહાપુરુષો ! કૃપા બાલો વિપે ભાણુ !

—પાદશીકૃત

જીવનનો ઉદ્દેશ

સોના

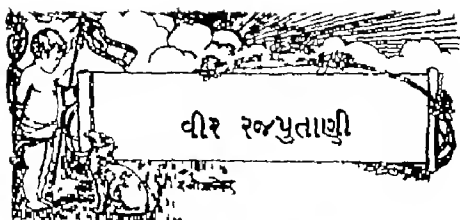
જીવનનો ઉદ્દેશ હો પરહિતની સાધના,
 ફળ કષ્ટ નહિ લેગ કર્મતણી આરાધના,
 વિગુધ્ય પ્રેમ હૃદયે મોહુ ધન જીવનતણુ,
 નિરપૃહતા પરમેશ મુખ નિર્ધાનિત શાન્તિનુ
 નહિ સ્વાર્થ સંવલેશ સ્વદેશ સેવે બાળકો,
 દરે રંગથી દ્રેષ કાળ યજ્ઞે સૌ કલેશનો.

૪૬. મોહનલાલ ગજપાઠ શાસ્ત્રી

બાળક

પ્રાર્થ બાળક ! હૃદય શુદ્ધ, મન માંત તમારો,
 તમે જ જનની-જનક વશ નયનન ઉજિયાળા;
 તમે જ સહુ મુખ-સાજનરાજ, ગુણ-ગૌરવ ધન છો,
 અવનિતસના પ્રકટ પરમ પ્રિય રમ્ય રતન છો;
 તમમાં બહુત જ્યોતિ છે, તમે સ્વદેશ અભિજ્ઞાન છો,
 ભારતીય હિતને કાજ, તમે જ સહુ સામાન છો.

અનંત મોહનલાલ શાસ્ત્રી

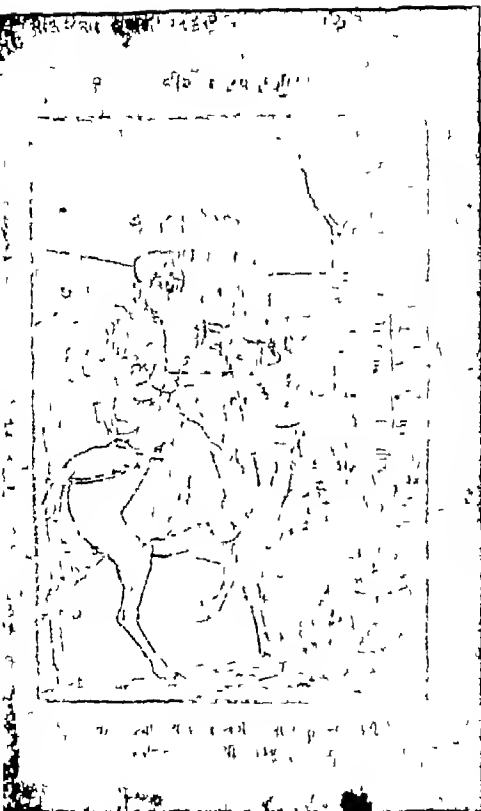

જનનાર શ. જ. ઠરબોવિદ્યાસ દા કાંડાવાળા

એક શૂરા ચોટો રણસથાને જવા આડે ઘોડે બેસી તૈયાર થયે. પોતાની ઝીને તેણે કહ્યું, બાઈ ધું, સાબવળે. સ્ત્રી બોલી, મુખેથી બાઓ ને રૂ તેડું કરી પાછા આવે. તે ઘોડેક જઈને પાછો આંચે, ને કહેવા લાગ્યે, બે બે હે, આખરને ધકઠે ન પહોંચે. સ્ત્રી બોલી, આખરનું રક્ષણ કરનાર સ્ત્રી રામચદ્ર છે રજપુતાણી આખર કહી છુટાવા ન દે. તે કંટાળેક જઈને વળી પાછો ફર્યો, ને બોલ્યે, મને તમારે માટે ચિંતા બહુ રહે છે કહી યત્ન આવીને બુલમ કરે તો ? જરા યાચે, કહી સ્ત્રી ધરમા બધું કટાર લઈ આવી ને બોલી, તમને જેને બચ છે, તે સાચે જ રાખે. એમ કહી તેણે પોતાનું ઠાકું કાપી નાખ્યું. દોહડીથી નીગળાતું ઠાકું ગળે બાંધીને તે ચોધે ઘોડા દોડાવી મૂક્યે. *

* આ વાર્તા તથા પાન ૮૬-૯૦ ઉપરની વાર્તાઓ "રઝુકડી સો વાતો" ખાંચી કર્તાની પરવાનગીથી લીધી છે, તે ચોખ્ખીના મુસ પાંચ બાજો સન્નિત બહાર પડેલા છે તેમાંના બીજા ભાગમાંની આ વાતો છે.

સુખના — હરેક બાવડે જવાળ દાખડી પહેલા મથાળે પોતાનું પુર નામ,
કોણે અજવાલ અને હમર લખવા. ઇનામ મળાવવી જાયતે આ અર્થમાં આ
નજારણી છ ઇનામ આપ્યું છે તે નજર લખવું

માન આહુકોતે માટે જ ખાસ ઇનામી હુરિદ્દા

“ખાલસાવન”નો આ રીવાજી અક વમારા મિત્રો અને સમાંદાલાંબિને
જવાબો તેમને આહુક જનવાને લખવાયો. તેમને “ખાલસાવન” કહેલુ લખવાની
છ તે સમજાવો. વમારી આ મહેનતના જાણામા નીચેના લાંબા નીચેની શરતોએ
મિળવો.

(અ) ૧ આહુક હરી મિત્રવારને — અમારી ચાતોંએ, લામ ૧ નો (મિત્ર
આહુક આના) કોટ

(બ) ૨ આહુક હરી મિત્રવારને ૧ ૧-૦-૦ રોકડો ઇનામ

(ક) ૩ આહુક હરી ૧-૦ આહુક સુખી હરી મિત્રવારને હરેક આહુકની આના નવ
રોકડા ઇનામ.

ઇનામની એવડી મોજના

પણ આ તો આહુક મેળવી આપનારને લાલ મળે. તેમાં નવા આહુક મનારને
છ ૧ તેની પણ અમે યોજના હરી છે આવી રીતે અમારા આહુકની મારફત નવા
મનારા આહુકને હરેકે જાણ દેખાયા લામ ૧ વડત મફત અમારે મર્જે મિત્રો છ
આમ જમાના બૂના ને નવા બને મકાસના આહુકને લાલ મળશે.

શરતો

(અ) તા ૧૫ મી નવેમ્બર ૧૯૨૫ ની સવારની ટપાલમાં અમને એમની રામ
મજરી તેમને જ આ લાલ આપવામાં આવશે. તે જણી કોઇપણ સંલેખમાં અમારી
અજાણવારી રહેશે નહિ.

(બ) આ સમયમા વી. પી મિત્રવામાં આવશે નહિ એટલા નવા આહુકો
અમારા બૂના આહુક મેળવી સહે તેમણે લખાવમ વસુલ હરી તેમાંથી લખર અજાણ્યા
સુબજ ઇનામની રામ મધી લાલ જાણીની રામ જદોદરામા રીસનામે મ. બી. વી
અથવા રાજસ્થાન પ્રસંગી મિત્રી આપવી ૧ આહુક હરી મિત્રવારે પોતાનું નામ
લામ પણ લખવું એટલે તેમને “અમારી ચાતોંએ” લામ ૨ મિત્રો છ

(ક) લખાવમની રામ અમને મળી વધા પછી અમે નવા આહુકને તસ્ત જ
જાશે તથા “જાણ દેખાયા લામ ૧” રવાના હીયું.

(દ) આવી રીતે એ આહુકો ઇનામમાળામાં લામ છે તેમણે પોતાનો આહુક
નવા નજર લખવો જ એકએ

(ઈ) આ હુરિદ્દા આહુકને માટે જ હોવાથી હમરને જાણ નથી

(ફ) કોઇપણ સંલેખમાં ઇનામમાળાના અવસ્થાપનો સુખરો ઉપરનો
સમજવો

પત્રવ્યવહાર નીચેને જ રીસનામે કરવો.

ખાલસાવન કાર્યાલય,

બાલુવાડા-પોલીસ-પેટ-૨૦૦૦.

ઇનામ માળા

વવસ્થાપક - રણુભોજી હરિવલ્લભ શાસ્ત્રી, વડોદરા.

જાણીતવન કાર્યાલય, વાજવાડ, મોજીપુર, વડોદરા.

જાહેર (૧૯૨૫) માસનું પરિણામ - આ હરિશ્ચંદ્રા વચસન ૧૫૦ જાણકોએ જાત લીધી છે જ્યાંના સરખતે લીધે આ જાકમા કુલ મુજબ ઇનામ જીતનારનાં નામ આપવામાં આવ્યાં છે.

(૧) વાણુમતી મહુભાઈ (૮) જામેરી (૧) તથા જીકા હરિશ્ચંદ્રા (૧૨) જુલમી આ બન્ને બેનેને ફરમાને રૂ. ૧-૦-૦ નું ઇનામ જમાના ખર્ચે મોકલી શકે જાણના નામો હવે પછી આપવામાં આવશે.

જવાબ - (૧) સીદ, ઘોડો, કુવરો, વાંદરો, જાલ, શિયાળ, હાથી, બે, શી, વા. (૨) જાકા, ફેરી જાલ રેખા, ને સુલાલ.

સંખ્યા ૧ (૧૯૨૫) માસનું પરિણામ - આ હરિશ્ચંદ્રા વચસન ૧૦૦ જાણકોએ જાત લીધી છે મુજબ ઇનામ નીચે મુજબ -

(૨) ગરિશ્ચંદ્રા માધવજી (૧૪) જામેરી એમને રૂ. ૨-૦-૦ નું ઇનામ જમાના ખર્ચે મોકલી શકે જાણના નામો હવે પછી આપવામાં આવશે.

નવી ધોરણ - જાણકોને ઇનામમાં ફેરવીને વાર જોનાં એક પુસ્તકો મળતાં હોવાથી તેમને કાળો આને એ જનવલેવ છે આ કાળો દૂર કરવા માટે હવેથી નાના ઇનામો મારે જનરો ત્યાં ફોરા કે જાકેલા મળતી નોંધણી ઇનામમાં આપનારો વલિવર રાજવામાં જાવશે જાણ છે કે જાણકો વધારે જાણકો ઇનામમાંનાં જાણ સરો.

નવા સુવાસી - (૧) "એક દિવસ એક જાલ વહેતા પાણીની નદીમાં વહને સાધી ખાંડ જતા હવે જાકા નદી જોઈ જતામાં તે જાલવા લાગે" એ રૂ. ૧

(૨) "બિજા નકમ રસુ જાકે જાલ વર રાથે" આમાંથી ખાંડ જાણીતા રાજવામાં નામો મોકી મરો.

(૩) સરો જાને જાણ એ બન્ને રજવામાં એક પસિનું એક છે એક એક રહેતું નથી પણ જન્મેને જુદાં જુદાં રાજવામાં આવ્યાં છે તેઓ આમજા સુધી જઈ રહે છે જ્યાં પણ તેઓ માવામાંથી જાકાર નીકળતાં નથી. એ એક રૂ. ૧૨૬ માસનું પાસે છે તે એ રૂ. ૧

(૪) આ જાકામાં સાકમાં સાર જિત રૂ. ૧ મરિતા રૂ. ૧ વાર્તા રૂ. ૧ રૂ. ૧ રૂ. ૧

ઇનામ - ૧ રૂ. ઇનામ ૩ ૦-૦, મીનુ ૨ ૨-૦-૦ પ્રજ્ઞી જનાં ૦-૮-૦ ૭ થી ૧૪ ૦-૪-૦ ૫ થી ૩૦, ૦-૨-૦ એ પ્રમાણે ઉપરના સવાલો મારે ઇનામો રાજવામાં આવ્યા છે.

મુચ્ચત્ત—ફરેક જાણે જવાબ લખવા પડેલા મથાળે પોતાનું પુર નામ,
 કેમણ અગ્રાસ જરે ઉમર લખવા ઇનામ મળાવતી વખતે ઇચ અગ્રાસ
 નજરથી છ ઇનામ અગ્રાસ છે તે જરૂર લખવું

માત્ર પ્રાહ્લકેતને માટે જ ખાસ ઇનામી હરિદ્રાધ

“પ્રાહ્લકવન”ના આ હીરાણી અગ્ર તમારા મિત્રો અને સમાંજ્ઞાતાઓને
 જતાવો. તેમને પ્રાહ્લક વનવાને લખવાશે. તેમને “પ્રાહ્લકવન” કેટલું ઉપયોગી
 છે તે સમજવો તમારી આ મહેનતના જલ્દયામા નીચેના લેખો નોંધની સરકોએ
 મેળવેલ

(અ) ૧ પ્રાહ્લક સ્ત્રી પ્રાહ્લકવારને—અગ્રાણી વાર્તાઓ, અગ્રાણી જો(કિમવ
 આગ્રા આગ્રા) સેક

(બ) ૨ પ્રાહ્લક સ્ત્રી પ્રાહ્લકવારને ફા. ૧-૦-૦ રોકડો ઇનામ

(ક) ૩ પ્રાહ્લક સ્ત્રી ૧૦ પ્રાહ્લક સુખી સ્ત્રી પ્રાહ્લકવારને ફરેક પ્રાહ્લક સ્ત્રી આગ્રા નવ
 રોકડા ઇનામ

ઇનામની એવડી યોજના

પણ આ વેળા પ્રાહ્લક મેળવી આપનારને લાભ મળે તેમાં નવા પ્રાહ્લક વનવારને
 છા તેની પણ અમે યોજના કરી છે આવી રીતે અમારા પ્રાહ્લકની મારફત નવા
 વનવાર પ્રાહ્લકને ફરેકને આગ્રા હાથે અગ્ર ૧ વડન મફત અમારે પાસે પ્રાહ્લકીયું.

આમ અમારા જ્ઞાને નવા જન્મે મમરના પ્રાહ્લકોને લાભ મળશે

શરતો

(અ) વા ૧૫ મી નવેમ્બર ૧૯૨૫ ની સવારની રૂપાણી અગ્રને એમની રામ
 મળશે તેમને જ આ લાભ આપવામાં આવશે તે પણ ફોફપણ સંલેખમાં અમારી
 જવાબારી ફોફે નહિ

(બ) આ સજામાં વી. પી પ્રાહ્લકમાં આવશે નહિ એટલા નવા પ્રાહ્લક
 અમારા જ્ઞાને પ્રાહ્લક મેળવી શકે તેમણે લખાવમ વસુલ કરી તેમાંથી ઉપર અગ્રાણી
 સુખજ ઇનામની રામ મળી લઈ જાણીની રામ વડોદરાના સીરનામિ મ. બો. થી
 જવવા રજીસ્ટર્ડ મારજથી પ્રાહ્લકી આપવી. ૧ પ્રાહ્લક સ્ત્રી પ્રાહ્લકવારે પોતાનું નામ
 હામ પણ લખવું એટલે તેમને “અગ્રાણી વાર્તાઓ” સાથે ૨ પ્રાહ્લકીયું

(ક) લખાવમની રામ અગ્રને મળી વધા પછી અમે નવા પ્રાહ્લકોને વડવ ન
 અગ્રે વધા “આગ્રા હાથે અગ્ર ૧” રવાના કરીયું

(દ) આવી રીતે એ પ્રાહ્લક ઇનામમાળામાં આવે તે તેમણે પોતાનો પ્રાહ્લક
 નજર જરૂર લખવો જ એટલે

(ઈ) આ હરિદ્રાધ પ્રાહ્લકોને માટે જ દોષથી ઉમરનો નામ નથી

(ફ) ફોફપણ સંલેખમાં ઇનામમાળાના અવરજાવાને સુધરો ઉવડોનો
 સમજવો

ખરબચડાઈ નીચેને જ સીરનામિ ફરવો.

પ્રાહ્લકવન કાર્યાલય,

જાનવાડ-પ્રાહ્લકીયું-વડોદરા

સાહિત્ય સત્કાર

શુભાશ્રમેના ન્યાયાધીપાણી જીવનકાન્દ-સેના અને પ્રમુખ, મુખ્ય નામક
ગદ્યારી, ૮૫-૮૬, સુભાષ, મુબાઈ

૪૫૪ પાનાનાં જાલજનના કદના મજબૂત પાત્રી મપડી જાપણીના આ
કપડેથી પુસ્તકમાં મુબાઈ સહેના બુદ્ધી બુદ્ધી બોલેને લખ્યા વહેવારની માહિતી
મેકેરે ૯૩ માર્ચમાં ઉત્તમ રીતે જાપણી ૭ મુબાઈ સહેનામાં મેકેરે બતનો
વહેવાર પ્રમેા કરનાર વહેવારની આ પુસ્તક વચર જાણી ન જ રહે તેવું તે કપડેથી
૭ મુબાઈ જાપામાં વહેવારની બેરેન્ડી "Reference Book" નથી તેની
વચર આ પુસ્તક સારી રહે ૭ નાનામાં નાની અને સોધામાં સોધી વસ્તુથી
માફને માફમાં થાય અને માફમાં થાય વચર બતની વસ્તુમાંની જાણત
નિમ્મલ અને પેદાશ વિષેની હાલિત આ કપડેથી પુસ્તકમાંથી મળી રહે ૭ તેની
કીમત રૂ ૩-૮-૦ ૭

ચીરની જાણ.—સેના અને પ્રમુખ તારાજ પોપરલાલ જાણના, મોડી
પોલ, વગેરેના કબજા કાઢત ૧૯૪૨ની કદનાં લખવા ૩૦૦ પાનાના પાત્રી જાપણીના
આ જીવનકાન્દ વાર્તામાંની પુસ્તકની કીમત રૂ ૨-૮-૦ ૭ તેમાં મેકેરે ૯૩ જીવન
કાન્દ વાર્તામાં ૭ ને ચીર, કાન્દ અને યુવાસરસથી કદમાંથી ૭ મુબાઈ લિટીનું નહત
વન વચર ૭ તેમ સૌરાષ્ટ્ર વીરની સુમિતરીને બસીયું થયું ૭ મો. જાણનાને
જાણના ચીરસરસથી વાણીમાં વાર્તામાં લખી ૭ જમે તે જતના જાણના ચોખીનું
લિટી તે વાજ જાણના વચર રહેયે નહીં મેકેરે વાર્તામાં આ જાણના જીવન રચે
પ્રમુખ વધ મપડી ૭, જેથી ૭-મિત્રા જાણના, જાણના સમાપ્તિ, વગેરે જતાં આ
જાણના જાણના સમાપ્તિ અસર રહે તેવી વાર્તામાં ફરીથી જાણના મત જાણ ૭
પુસ્તકમાં પુરોગતમ, જાણના, વચર પાંચ જેવા સિંધુ જિવનમાંની કુલ ૨૦ વિત્રો
જાણના ૭ જેમાં ૭ વિત્રો પાંચવિત્રો ૭. જાણના જાણના વિત્રો સાથેની વાર્તાની
જાણના જાણના જાણના જાણના જાણના પટે ૭

જાણના—મનેરે જાણના જાણના જાણના જાણના ૭ ૪-૦-૦ ૭ તેથી
નામકાન્દ ૭. પટેલ, જાણના જાણના, વર્ધમાન અને સંજ, જાણના મુબાઈ વચે
૧૨૦૦ પાનાં જેટલું જાણના વચર જાણના ૩૦૦ પાનાંનું જેટલું પુસ્તક મળી જાણના
૧૫૦૦ પાનાંનું જાણના જાણના જાણના ૭ આ જાણના જેવું તેમાંની વાર્તામાં વીરે
જાણના બતની જાણના ૭ લિટી મુબાઈ ૭ પાણી મોઢ પછુ વચરના મુબાઈની
જાણના તે જેવું જ જાણના જાણના ૭ જાણના તે રહેત ને જાણના જાણના જાણના

યોગતત્ત્વ—સેબક નમૈંદાસકર જાતાસકર પદવા સરવ સાહિત્ય અર્થાદય,
અમદાવાદની વિવિધ જ વમાળાના અંક ૧૭૭-૧૭૮-૧૭૯ તરીકે આ પુસ્તક બહાર
પાડવામાં આવેલું છે એક અમેરીકન વલ્લભાનીએ અમેરીકામાં ફેબ્રુ શામ વચ્ચેનું
નામ ખાસલ કરી યોગતત્ત્વને લગતી વિગતોથી હાપુર બહાર પાડેલા એક નવનું
જારી ફેરફાર સાથે આ ભાષાંતર છે યોગદીનું નામ વાચતા વિષય બહુ
રસીર અને સ્વાભાસિક વાચકને પાચર્વા સમજ ન પડે તેમ જણાય છે પણ જરી રીતે
તેમ નથી. સાધારણ માણસો પણ આ પુસ્તક વાંચી તેમાંથી ખજો લાભ ઉઠાવી શકે
એમ છે કપડ પાનાના કુળ ન કપડી લાખડીના આ જ મની કીમત માત્ર રૂ ૧૫ છે
જે આ સરકારના ધોરણને સંપૂર્ણ રીતે અનુસરતી છે

રસમ રસત લગ્નચાલકરિતો અલ્પ અંક-અમદાવાદથી પ્રગટ થતા રસમ
રસત નામના અડવાદીક પત્રને આ ખાસ અંક સાહિત્ય, કલા અને કૌશલ્ય એ ચારે
જાતવર્ગમાં તેના બીજા અડવાદીક મિત્રોના અમેરીકા ખજો ફરજીએ મોકીઆતો છે હાલ
વિનાદને લગત બીજા અડવાદીકમાં એ અરજીક અને કમકમલસરી મગજ ફેરવી
નાજનારી થતો વધુ વિગતો અપે છે તેનું આ અડવાદીકમાં બીજાનું નથી એટલું જ
નથી પણ સાહિત્યની દ્રષ્ટિએ એમાં પણ આ અડવાદીક બહુ ઉત્તમ પ્રમાણની વાનીઓ
પીરસવામાં આવેલી છે તેની કુલ કીમત રૂ ૧-૪ ૦ છે

શિવેલને જ્ઞાપવદાર-ખાલક વીર ખાલક—૧૭ પુવાનાના હુમરુક વરે
જને તેથી ૧૫ અગ્રજ વર્ષને કદીએ ઠો કચે અને પત્રે એક વેળા કૌર્જ અને
ઉત્તરવાતા મહાસાર ૭૭થી ૧૮૫ દલા અર્થાવર્તનું ખર યૌરવ તેની કુશીદ
સુદીની વધુ વીર ૧૭ પુતોમાં જ સમાય છે જાર વર્ષના એક જાલક વીરનાં આ
પશકમાં વાચતા ૮૦૦ વર્ષોપરનો લાલતરવરનો સખ બૂટાગ આપણી નજરસમક્ષ
ખરો થાય છે નાતા જાજોથી માંડિને તે રજ કમર કુખીના સૌ કોઈને આ
ખાલકી ઉપચોથી યોગદી વાંચવાને લલામલુ કરી સમાય તેના લેખક લાલ જમ
લાલ પશમાન હ વર્મા, અમ જ ભાડીઆ, કાડીઆવાડ, એમને લખવાથી આ યોગદી
માત્ર જાનાની કીમત થઈ શકે

આ પુસ્તકોની કીમતો આ પ્રમાણે છે :—

હુમરુક જ બહાર પડી છે

અમારી બીજી વાર્તાઓ

લેખકો મુમતિ નાગદાસ પટેલ તથા નાગદાસ ઇ પટેલ
નથી, કદી ન સાબલેડી એવી, વાતોનો મુકર નર્થ ચિત્રો સાધેનો સંવદ
કિમ્મત રૂ. ૦૫

ખાલકજન કાર્યાલય, ખાજવાઠા, વડોદરા

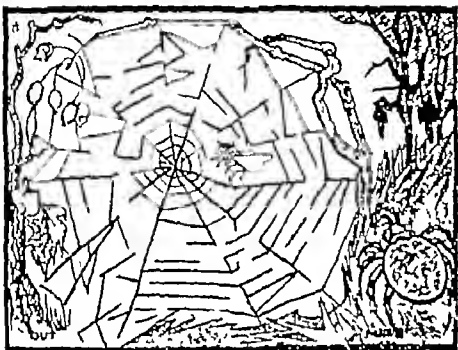
—અવધ—

વર્ધમાન સન્સ, પાવડની, મુબાઈ-૩

એન. એન. નિપાડી અને ક મુબાઈ-૨

ખાર વનમાળીદાસ અને સન્સ. મુબાઈ-૨

ઘડીભર ગમ્મત

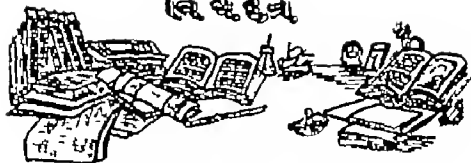

કરોળીયાની કરામત

ઉપરના ચિત્રમાં તમે જોઈ શક્યો કે
એક માખી કરોળીયાના બળામાં
સપકાઈ ગઈ છે...કેમ ? જણાય છે ને ?

કરોળીયાભાઈ બહાર ઉભા ઉભા એક મટમટાવી રહ્યા છે
હમણાં જ તેઓ સાહેબ માખીને મુશ્કેલી કરી જવાના !
માખી કયે રસ્તે થઈને બહાર જશે ? તમને તે રસ્તો શોધી
આપતા આવડે છે ? આં જોળીને ન જવાય એ
ધરત થાકે રાખશે.

વિ શ્વે દુષ્ટ

છઠું વર્ષ—બાલકજીવનનું પાંચમું વર્ષ જવા અઠસાથે પુર થયું ને માલુમ અઠસાથે તેનું ૬ઠું વર્ષ સર થાય છે. એસા પાંચ વર્ષમાં “બાલકજીવને” બાલકસાદિકત્વમાં કેવી ને કેટલી પ્રગતિ કરી છે તેનું અંગે પિત્રપિપણુ કહવાની જરૂર નથી. માત્ર એટલું જ જણાવવું જાણ્યું થયે કે દયાળુ પ્રજાની રૂપાથી અને સુખરાવી પ્રજાની મહેરબાનીથી તે અત્યારે તેના બીજા મિત્રોની હરોક્ષમાં ઉભું રહી શક્યું છે. સસ્તામા સસ્તા સવાજનમાં વધારેમાં વધારે બાલોપયોગી સાદિકત્વ ને મિત્રો આપણાં એ જામારો મૂળ ઉદ્દેશ હજી પણ કામ ન જ છે, એમ આ અઠ જોતાં કોઈ પણ સ્પષ્ટ કરી શકશે. એસો વાચનવિભાજ વધારવાને બદલે જવા વર્ષમાં બાલકજીવને વાચનને વધુ મુખ્ય આકર્ષક ને રસભર્યા સ્વરૂપમાં રજૂ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. ચાલુ વર્ષે પણ મિત્રો તથા વાચનવિભાજમાં વિશેષ પ્રગતિ કરી શકશે એમ આશા છે.

વાચકોને વિનંતિ—પણ એ જાણના આધાર અમારા વાચક મિત્રો ઉપર છે. જ્યે વર્ષે બાલકજીવને કશો જ નફો નથી કર્યો પરંતુ તે સાથે તેણે કાંઈ ખોટ જણાવ્યું નથી કરી એ અમારું જણાવવું જોઈએ. એક વાર ‘બાલકજીવન’ પત્રકર થઈ જાય તો પછી તે વિશેષ પ્રગતિ કરવાને તૈયાર જ છે. અત્યારે વેપાર થયો મદ છે, અને દુખાળા વિગેરેની આશંકા ઉપર ગુજરાત તથા કાઠીયાવાડ અને કચ્છપર ઝડપી રહી છે એ વાત ખરી છે. પણ આપણને આવડે અનાજ વગર ક્યાં ચાલે છે ? ‘બાલકજીવન’ એ મોજસોજની ચીજ (luxury) નથી પણ બાલકો માટેની જરૂરીયાતની (necessary) ચીજ છે. અનાજ તેમનાં તાનની ખીસવણી કરે છે તો ‘બાલકજીવન’ બહુ જ નજીક દામે તેમનાં મનની ખીસવણી કરવા કેટલું બધું કરે છે ? દારૂખાનામાં, રમકાઓમાં, વિદ્યાવતી કપડામાં ને બીજી ઘણી ઘણી ચીજોમાં આપણાં બાલકો માટે આપણે પૈસા ખર્ચતા નથી ? તો પછી મદિને માત્ર ચાર આના-વાર્ષિક માત્ર ત્રણ રૂપિયા-એ રૂ મરિનમાં તરિખ ગુજરાતને પણ ભારે પડે એમ છે ? આટલી જ

વિચિત્ર અમારા વાચકો તેમના એળખીતાઓને સમજાવે અને વધારે નહિ તો માત્ર એક એક નવીન પ્રકારે અમને મેળવી આપે તો પણ અમે કેટલું બહુ પોષણ મેળવી શકીએ ?

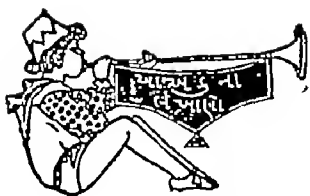
“ આસજીવન ” ની આ વિનંતિનો વાચકો સ્વીકાર કરશે ?

આ અર્ક—આસજીવનના અનેક શુભેચ્છકો તે મિનોની ઉમરની મદદ તુ જ પરિણામ આપીને જાય છે માત્ર ૨ ૩) ના લવાજમમાં આવે ૧૦૦ પાનાનો એક આપણે એ અમારી શક્તિ ઉપરાંતની વાત છે, પણ અમારા અનેક સ્નેહીઓની ઉમરની મદદને પરિણામે અમે તે કામ કરી શક્યા છીએ. તેમની સખ્યા એવડી મોટી છે કે અત્રે તેમના બધાના નામ આપવા ન પરવડે. છતાં શ્રી. રતિપતિરામ પડ્યા, બી. એ., મેસર્સ જુગતરામની ક, (જેમની કૃપાથી અમે પુસ્તકો પરંતુ ત્રિરંગી ચિત્ર આપી શક્યા છીએ), રા. બ. દરએવિદ્દાસ દા. દાદાવાળા, જેમણે પોતાની સચિત્ર વાતો અમને પ્રગટ કરવા પરવાનગી આપી છે), વિજેરનાં નામ તો સામાન્ય વાદ કર્યા વગર કેમ જ રહી શકીએ ?

જે અનેક લેખકો મિત્રોએ અમને આ વખતે લેખો મોકલી આપ્યા છે તેમનો આભાર માનીએ છીએ. કમનસિદ્ધિને જમાની તરીકે લીધે અમારી સખત નામરજી છતાં કેટલાક લેખ આ અર્કમાં લખાય થઈ નથી શક્યા. તે માટે અમે બહેન સૌ લલિતા દેસાઈ, નોરાહરી પીમાં, તથા બીજા લાક્ષ્મીની નમ્રતાપૂર્વક ક્ષમા પાત્રીએ છીએ.

આસજીવનના તમામ વાચકોને નવું વર્ષ સુખી નિવડે એ જ પ્રાર્થના !

ચિત્રોની ઓળખાણ—આજ અહીં પુસ્તક પર તપસ્વી બાલકુમાર મુવ તથા વિશ્વ ભગવાનનું રંગીન ચિત્ર આપેલું છે મુવ કુમારનું ચરિત્ર આસજીવનના વર્ષ ૧ ના અર્ક ૧ માં આવી ગયું છે. મુખપટ પર ‘ નમિયે નમિયે નાથ ’ એ ત્રિરંગી ચિત્ર આપેલું છે. પાન ૭૭ ઉપર ભગવાન શુદ્ધતી તપશ્વરની લગ્ન ૨ રંગીન ચિત્ર આપેલું છે અનેક પ્રકારની લાક્ષ્યો અને માયાઓ ‘ માર ’ શુદ્ધ ભગવાન સમક્ષ રજી કરે છે તેમને બંધીરાવ છે, બાળાવે છે, મરણાવે છે, તે લાક્ષ્યો દેખાડે છે પણ ભગવાન શુદ્ધ કથાથી પણ ડગતા નથી. છેવટે ભગવાન શુદ્ધની છત્ર ધાવ છે તે તેમને મોક્ષની ચાવી પ્રાપ્ત થાય છે. ‘ સદા ચિત્ર અજન્તાનાં પ્રદામદિશમાં આશરે ૨૦૦૦ વર્ષ પર ચીનદેશ ૨ રંગીન ભગ્ન ચિત્રની નકલ છે. અજન્તાવિષે વિશેષ લખાયેલ છે પછી આપવાના છે. નાણીનાં ચિત્રો સાથે તેને સમતા લખાણ છે. ;

ચિરગી ચિત્રેદ મુવ અને વિષ્ણુ ભગવાન (પૃષ્ઠા ૭૫૨) નમિયે
નમિયે નાથ ! (મુખપૃષ્ઠ) બુધ્ધિનુ તપ (પાન ૭૭) દીપાવલી
(પાન ૮૨)

ચિરગી ચિત્રેદ વીર રત્નપુતાળી (૮૭) ચાંદ દિગ્ધો પજુ ચાંદ
મીયા ન આવ્યા (પાન ૮૮)

બીજા મુખ્ય ચિત્રેદ પાપપના પૂર્વ જન્મની કથા (૧૧)
વિલાસવતીનો સતપ (૧૨) તારાપીઠની પ્રભાવલી (૧૫)
વિલાસવતી અને તેનું બાલક (૧૬) મધમાળીની ગમ્મતનાં ૮
ચિત્રો (૨૩) હું નામદાર ! સેવકને શી આજ્ઞા છે ? (૨૪) પરીમુક્ત
શાહુભદ્રી બદ્ધસખલ (૨૯) અલાદીન માટે રાક્ષસે ભવ્ય રાજ
મહેલ બનાવી આપ્યા (૩૦) તે યજ્ઞ આનંદથી તેની પુત્રીને
મળ્યા (૩૬) કાગળની પેટી બનાવવાનો કીમીયો-૧૦ ચિત્રો-(૩૬)
ધારે જાતના રાક્ષસો ને ધાર જાતના યોદ્ધાઓ-આઠ ચિત્રો-(૪૦)
અહમદશાહની અફલ (૪૩) ભોરપાટના કુંજરા (૪૪) કન્યાવિક્રય
(૫૩) હી ગણા હી ગણીનાં લગ્ન (૫૪) હિંદુ સમાજમાં બેરીની
કિંમત (૫૭) સર રસ્તામાં બેરીઓ છલ્યાં લે છે (૫૮)
હાથીબાઇની ચાલાકી ને કુતરાની ફજેતી (૬૯) કુકરજી માસ્તરના
નિગમીઆઓના ચિત્રો (૭૦-૭૧-૭૨) રાકું દબકીયુ-૨ ચિત્રો-
(૭૮) બાળકને (૮૧)

કવિતા

ખાંડ પ્રાર્થના (૧) નવન વર્ષે હો જયજયકાર ! (૪)
સત્પત્રી સત્પત્રમ (૫) દોરીનું ખીત (૨૦) દરિયાનો મુલ્કી ગીત (૨૧)

સાલ સુખારક (૪૧) ; મોર (૪૬) ; ખગે વાત સાધીઆ (૫૦) ; ચપે (૫૬) ; પુત્ર જન્મ (૬૮) ; જાણી (૭૬) ; માળાકને (૮૧) ; દીપાવલી (૮૩) ; ડુલવારી (૮૪-૮૫) .

સાહિત્ય

ઠાઠ્ઠારી (૭) મોતીની માળા (૩૭) સાહિત્ય સત્રાર (૬૩)

વાર્તા

જાણીનું જાણી દાનસ (૨૫) ; જાણીદાની નજીસ (૪૨) ; જાણીદાની (૬૦) ; જાણી દેસાસ (૭૪) ; દાદુ દેસાસ (૭૬) ; વીર રજપૂતાણી (૮૬) ; જાણી દેસાસ પદ્ય જાણીદાની જાણી (૮૮) ; જાણી દાદુ (૯૦)

હાસ્ય વિનોદ-રમત ગમત

મધમાળીની મસ્કરી (૨૨) ; કામળાની પેટી બનાવવાનો કામીયો (૩૮) ; વિનોદની વાતો (૪૮) ; જાણીની જાણી (૬૩) ; જાણીદાની જાણી (૭૩) ; જાણી માળા (૮૧) ; કોળીયાની કોળી (૮૫)

પ્રવાસ

કુદરતે જોળે—નેરળ જાણીદાની મોરપાટના પ્રવાસની વાત (૪૫)

સમાજ

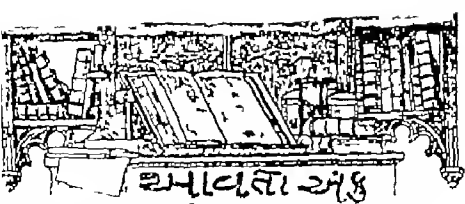
આપણો સમાજ—અને જાણીદાની પ્રવાસની વાત (૫૧)

પ્રકીર્ણ

નિવેદન (૬૬)

આ આ કંતા લેખકો

મોહિનીચંદ્ર રાજકુસ, કવિ પોપટલાલ સર્મા, રજુભાઈ ડ. શાહ, બી. એ, જમજીવનદાસ દલાળાઈ મોહી, કરીમ મહમદ માસ્તર, એમ. એ. એસ. બી., બાનુ વિક્રમરાય પ. આવસત્વી, રા. બ. ડ. દી. કંટાલાલા, રમણલાલ નાનાલાલ શાહ, ડૉ. પાઠક, ત્રિજીવન જોરીશ કર વાસ, રમણલાલ પી. સોની, સૌ. સરલા દેસાઈ, હરિલાલ પ્ર. જાણી, બી. એ, એસ. એસ. બી., જાણીલાલ સવરામલાલ દેસાઈ, જાણીદાની પ્રવાસકર, પટેલ વેરીલાલ શાહલાલ, જોષીલાલ શુક્લ, પરાજી, નાજરલાલ ડ. પટેલ, કુર્મજી બવાનીશ કર જોષી, કસનજી મણીલાલ દેસાઈ, વિવિધ કમળાલાલ જોષીલાલ, પાસકર, અને કુમતર !

આવડો અંક

બાલકજનનો દીવાળી અંક તે નવેમ્બર ૧૯૨૫નો અંક છે તેનો આવડો
અંક ડીસેમ્બર ૧૯૨૫ના અંકારો ડીસેમ્બરમાં બહાર પડશે.

તેમાં આવનારા લેખોમાંના કેટલાક નીચે મુજબ
બાળકની જન્મ ગાઠ (સચિત્ર) થી આવસતીયું એક સંદેશું
સંગ તે આવવાહી ધાવ.

ચાંદો-નાનાં મોટા મો ઝોકાં સમજી શકે એવું બાઈ વજજાલ શાલું
એક માલગીત.

કેળુ? કમ પ્રતોત્તરી- સચિત્ર-લખનાર થી વજજેક સ. શાક.
આદર્શ વિદ્યાર્થી-બાળક માત્રને મોંએ કરવા બાવક દવિતા
(લખનાર થી ફર્સલજ લતાનીદ કર નેશી.)

ગાહો મહેલ કે મુસાફરખાલું ?-મી. જીમ મ માસ્તર, એમ.
એ એસએસ. બી. એ માલિકા માટે તૈયાર કરેલી એક નાનકડી બોલક વાર્તા.

આકાંડાઓની અભાયબી-બાઈ મજનદાસના આ લેખમાં આકાંડા
એના અવનવા ચમત્કાર તમે નોંધ શકશો.

હુમ્મ્યાઓની સોબત-જને બાલકની બહાદુરી-નાનાં બાલો
માટે ગીત શાલીમાં બપેલાં મિત્રો સાથેની વાર્તા.

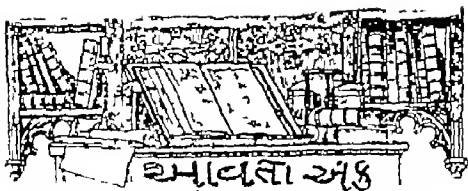
દિવ્ય કમળ-મુદર મિત્રોસક્રિતની એક ગસમરી વાર્તા
કાદમ્બરી-આ અમી અધુરી રહેલી વાર્તાનો આવજનો અતિ
સ્પષ્ટ બાજ સુદ મિત્રો સાથે.

નિરોગી બનવાનો કીમીયો સૌ લલિતા દેશાઈ આ ઉપયોગી
લેખમાં રજુ કરે છે.

લોનાવડો-મદારાખૂના એ ગમ પ્રદેશનું પ્રવાસ વર્ણન.
નખ કરંડવાની ધુરી દેવ સબધી ગભીર ચેતવણી મી. કે. દો.
શર્યા આ ઉપયોગી લેખમાં આપે છે.

એ ઉપગત બીજા સુદ મિત્રો, લેખો વિગેરે આવશે.

આ માસિક સા. માલિકાલ અવધારામ ડોહરે શાલુશા, વડોદરામાં, મી
સુબાલિલક લાપનાનામા કાપુ; અને મમલદાલ નાનાલાલ સાહે, બાલજન
મર્ચાલ, બાલજામ, પોલીકુક, વડોદરામાંથી પ્રકા મું, ડી. ૨૫-૧૦-૧૯૨૫.

આવૃત્તિ અંક

આસપ્તવનનો દિવાળી બંક તે નવેમ્બર ૧૯૨૫નો બંક છે તેનો આવૃત્તિ
બંક ડીસેમ્બર ૧૯૨૫ના અર્ધાર્થે ડીસેમ્બરમાં બહાર પડ્યો.

તેમાં આવનારા લેખોમાંના કેટલાક નીચે મુજબ.

બાળકની જન્મ ગાઠન (સચિત્ર) શ્રી. આવમતીનું એક સહેલું
સૂત્રને આવવાની શબ્દ.

ચાંદો-નાનાં મોટા મો ડોહરાં સમજી શકે એવું ભાષા મંજલાલ સાહનું
એક ગાલગીત.

કેણુ?—સવ પ્રતોષ્ટી-સચિત્ર-સખનાર શ્રી. વળેચ ૬ લ. શાક.

આદર્શ વિદ્યાર્થી—બાળક માત્રને મેંએ કરવા લાયક કવિતા
(સખનાર શ્રી દુર્લભજી બત્રાનીશકર જોશી.)

શાહી મહેલ કે મુસાફરખાનુ?—શ્રી. હરીમ મ. માસ્તર, એમ
એ એલએલ બી. એ બાકી માટે તૈયાર કરેલી એક નાનકડી બોધક વાર્તા.

આકાશોની અભયગી—વાંચ મહાગાથના આ લેખમાં આકાશ
ઓના અવતરના સમકાર તમે જોઈ શકો છો.

લુચ્ચાઓની મોખત-અને બહમુદની બહાદુરી—નાનાં બાકી
માટે ગીત સાહીમાં અપેક્ષા વિશે સાધેની વાર્તા.

દિવ્ય કમળી—સુદર વિશેષકિતની એક રસમરી વાર્તા.

હાદમ્બગી—આ બાકી અધુરી ગદ્યે વાર્તા આખતો અનિ
સ્મીક સામ મુદર વિશે સાધે.

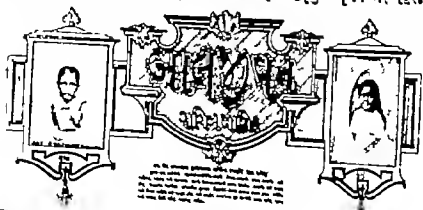
નિરોગી બનવાના હીમીયા સૌ લલિતા દેવાઈ આ ઉપયોગી
લેખમાં રજુ કરે છે.

સોનાવસા—મદારાખૂના એ રમ્ય પ્રવેશનું પ્રવાસ વર્ણન.

નખ કરડવાની છૂરી દેવ સવધી જબીર ચેતવણી શ્રી ૬ દો.
છલ્લા આ ઉપયોગી લેખમાં આપે છે.

એ ઉપગત બીજા સુદર વિશે, લેખો વિશે આવશે.

આ માસિક સા. માલિકલાલ જાજરામ ડોહરે શવપુરા, વડોદરામાં, શ્રી
સલાહવિચર બાપજાનામાં છાપ્યું; અને રમણલાલ નાનાલાલ શાહે, વાલજીવન
પ્રધાન, બાલજી, પોલીકુક, વડોદરામાંથી પ્રકાશ્યું, તા ૧૫-૧૦-૧૯૨૫.

બાલચવન કાર્યાલય, કાનેલ, ગામવાડી, મુખર્ષી નં. ૨
કુટક બાજુ કના આના ૧૨, વાર્ષિક ભાગ્ય, ૨૩, પાલેશ મારે ૨૧.૪/૬.૫

મનમતા ભાતભાવના આજે ઉઠી વળગે એવા

શુદ્ધ સોનાના બરોસાદાર અલકારો

શીખો, નાજો, ન પ્રશ્નો મારે, જીનદેશને ખરીદવાનું બરોસાદાર

મુખઈની પ્રબળ માનીતું ને ભણીતું ધામ

એમ. જોધાભાઈની કું, ઝવેણીઓ

સોના, ચાંદી ને ઝવેણતના દાગીનાના મથકર વેપારીઓ

કાલજાલિવી રોડ, મુખઈ ન ૨

એક જ વાર અમારી દુકાનપર પધારો, અને તમે અમારા કાપમના

આકૃષ્ટ થવાના, એમ અમને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે

-ટેલીફોન નં-૨૧૮૧૫

તમારે મારે, પમાતા કુદ ન મારે, તમારા નાજોપાલ મારે ।

રમણ, સોખા, અને સૌંદર્યનું વિચિત્ર સાધન

સોના ચાંદી અને ઝવેણતના દાગીના છે

તે ખરીદવાનું મુખઈનું પકાવણ લોકાંત્રિય મથક

ચોક્કસી રેવચ ૬ મુલજી

સોના ચાંદી અને ઝવેણતના દાગીનાના ભણીતા વેપારી

શુભમિમણુ મ્હીર, મુખઈ

ભાતભાવના નવીન દાગીના, વિશ્વાસપાત્ર ચોક્કસો ને ભેજસેજ
કલા અને સૌંદર્યની અપુષ્પ રમઝરે વખરોને કુચળ કારીનીરીવાજો, બના
હેન્ડમા હેન્ડી દગની કારીઓરી જમી મજુરીએ તેમજ મનો માલ.

આલોકોને સતોષ એજ અમારી મુઠીઓ અમારો મુઠાલેખ છે

આજે જ આવો ને-ગમ પાડી ખાત્રિ કરો.

નિર્દોષ અને વિશ્વાસપાત્ર નાદેરખમરોને જ માલજીવન રચના આપે છે

જરમન હરીફાઈ

આજકાલ જર-
મની જેમ સસ્તામાં
સસ્તી ચીજો બના-
વી બાપી ફુનીયા
સાથે હરીફાઈ કરવા
બહાર પડ્યું છે તે
પ્રમાણે અમે આરી
જાત કામ હીંદી
જોને સસ્તું અને
સારું જેમ મળે તે
માટે ઉપરાજિપરી પ્ર-
યાસો કરતાં હાલમાં
ધણી મોઢાં કરી છે
અને માવો એકદમ
પટાડી નાંખ્યા છે

સોનેરી તોલા ૧ ના ૭ ૨-૪-૦

ઉપેળી તોલા ૧ ના ૩ ૧-૧૪-૦

આગી ભરતના પાથોનીયર

પારી. નાનાલાલ ગોવરધનદાસ

કબુતરખાના પાસે, ભુલેશ્વર, સુંબઠ, નં. ૨

“આવશ્યક” લેખોના નિર્દેશને વિશ્વાસપાત્ર જા. અ. સપરે છે

બાલજીવન

મુરલીધર ભગવાન શ્રી બાલકૃષ્ણ

યમુદેવમુતં દેવ કમ્પ ધાનુર મર્દનમ્ ।
દેવકી પરમામન્દ ફળં વેદે અગદગુપ્તમ્ ॥

વર્ષ ૫ આંક ૧]

કારતક-૧૯૮૧

[નવેમ્બર ૧૯૨૪]

શું કરશું ?

માતા—હાલ સવારે વહેસાં ઉઠી, કહો વહાલાં ! શું કરશું ?

બાળકો—અરે ભૂલકણી માતી મ્હારી ! દયાકર દોહીયું !

નિ માતા—દયાકર બાળે યે દેવાયા—અધિક કહો શું કરશું ?

બાળકો—હાલ પાણી કરીને માતા ! ઉગતો સૂરજ બેશું !

માતા—ઉગતો સૂરજ રોજ બુઝા ઠા, કાલ બીલું શું કરશું ?

બાળકો—હાં ! હાં ! માતા 'સબરસ' લઇશું, કહો બીલું શું કરશું ?

માતા—વહાલા મ્હારા ! 'સબરસ' લઇને 'સબરસ' જેવાં થાએ !

મુન્દર મીઠું હસી હસીને સપો જ'પી રહેજે !

બાળકો—માતા ! પજુ બે 'મીના' વહેલી સવારમા નહિ બાજે

કયાથી ગાયે ખીત મધુરાં ? સવાર કેવું બાજે ?

માતા—ખીત ત્હમે ગાળે બાલુકાં ! કાપે બાપજુ ગાશું,

બાળકો—વગાડજે સીતાર ત્હમે ને ધૂમ મઝા બેલીશું

હા મા ! ધૂમ મઝા બેલીશું.

સ્ત્રીત્વના શુભ

આને દીવાળી

મા ! મા ! આનંદ આપણે ઘેર કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! આનંદ પાછાથી ઘેર કે કારણ આને દીવાળી.
 મા ! મા ! ચક્રનનું સખરસ હૃદય કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! ચક્રનનું સખરસ હૃદય કે કારણ આને દીવાળી.
 મા ! મા ! તોરણીયા કુલ મંભાવ કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! જામણીયા એથી ઉભાળ કે કારણ આને દીવાળી.
 મા ! મા ! ભણવાની નહિ પચાત કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! સમવાની એક જ વાત કે કારણ આને દીવાળી.
 મા ! મા ! યાત્રી ન જુસ્સે તું કાંઈ કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! દસવને મીઠું મીઠું આપ કે કારણ આને દીવાળી.
 મા ! મા ! જાત ન ખાખરી ને જોળ કે કારણ આને દીવાળી,
 મા ! મા ! પુરવણીની ધીમાં લખોળ કે કારણ આને દીવાળી.

મા ! મા ! દીવો ને દીવેટ આપ,
 કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! મેરેકુ કે તું અમાપ,
 કે કારણ આને દીવાળી.
 મા ! મા ! ઠેલી મારે દહેર,
 જસ દહેર કે કારણ આને દીવાળી;
 મા ! મા ! આનંદ ઘેર ઘેર ઘેર,
 કે કારણ આને દીવાળી.

નવવિનય

બીલ મુહિમા

મુજ આગલુ લિચ્છુ કુકુમે, શુભ સાધિયા પૂર્વા;
 ને કુલકા વેર્થો;
 ઈશાં અખીલ-ગુલાલની, રૂપી રૂડી રમેણ;
 અસન સંઘ્યાં અણુમોલ,
 આવો પનોતે પાવલે પુરપુરના બો લોક ।
 નિજ ચન્દનીભર ચોક ।
 યદિ । ચન્દ્રિનાં અમીવર્ષલે, કુમુદિની ખીલે;
 સ્નેહે સુખા બીલે;
 ત્યમ પી પ્રભુની પ્રેરણા, વમ લીલકાં બોલો;
 રસબોલ ઠંઈ બોલો;
 આવો, સ્વચ્છન । આવો, ઘડીક પ્રસોત્તરી કરીએ,
 આ વિરલ બોધીએ;
 દિસે દિવસ રણિયામણો કયમ સુદિર્ઘાં સ્નેહે ?
 “વરણીતણાં તેજે;”
 “સોહાય શાથી રયામ સ્વચ્છની, ધોર બર અન્ધાર ?”
 “મધુ ચન્દ્રને જમકાર;”
 “વિધવિધ તરુવર, કુજ, હરિયાળી દિસે ચાને ?”
 “ફળ, મંજરી, પાને;”
 “વિહાર ઉપવન વાટિકાના, ચા વઢે મુરચાળ ?”
 “મણુલ કુલને કાલ;”
 “સૂની કૂની વનરાણેનો, શાધી ફીટે સૂનકાર ?”
 “ઠાઠીલને ટહુકાર;”
 “સૂનાં સરોવર જળભયી; કમળો છતાં કેવાં ?”
 “કલકલ વણુ એવાં;”
 “મુજ આગલુ લિચ્છુ કુકુમે, કિન્તુ કલ બાળી ।”
 “પ્રકટી ન હીપ લ્યોતિ ।”
 “કયમ દોઢલા મનુ દેહમા, સૂનો વહે સસાર ?”
 “વણુ કન્યકા-કુમાર;”
 પ્રલાન-સોહન બાલકો । બો હપતિનાં દેવ ।
 તમ આહુ પૂજન-સેવ

શુભાળમાં રમતી'તી

ચતું ચતુ શુભાળનું કુલ,
 શુભાળમાં રમતી'તી.
 મારા વીણા આણે આબ્યા,
 શુભાળમાં રમતી'તી,
 તે નેઠ નેઠ બેઠેલા લાબ્યા,
 શુભાળમાં રમતી'તી.
 એ બેઠેલીએ ના બેસું,
 શુભાળમાં રમતી'તી,
 અમે સદાય અહીંના રે'શુ,
 શુભાળમાં રમતી'તી.
 મારા શાલી આણે આબ્યા,
 શુભાળમાં રમતી'તી;

તે નેઠ નેઠ ઘોડલી લાબ્યા, શુભાળમાં રમતી'તી.
 એ ઘોડલીએ ના બેસું, શુભાળમાં રમતી'તી;
 અમે સદાય અહીંના રે'શુ, શુભાળમાં રમતી'તી.
 મારા બેન આણે આબ્યા, શુભાળમાં રમતી'તી;
 તે નેઠ નેઠ રથલ લાબ્યા, શુભાળમાં રમતી'તી.
 એ રથલમાં ના બેસું, શુભાળમાં રમતી'તી,
 અમે સદાય અહીંના રે'શુ, શુભાળમાં રમતી'તી.
 મારા માતા આણે આબ્યા, શુભાળમાં રમતી'તી;
 તે નેઠ નેઠ માફા લાબ્યા, શુભાળમાં રમતી'તી;
 એ માફલીઆમાં બેસું, શુભાળમાં રમતી'તી.
 હવે ધડીબર અહીં ના રે'શુ, શુભાળમાં રમતી'તી.
 ચતુ ચતુ શુભાળનું કુલ, શુભાળમાં રમતી'તી,

- (૧) સુકાચ નહિ તાપે નો ધરે,
છાયામાં કરમાયે ખરે;
પવન બટે પળમાંથી મરે,
કહો કાચથી એ શુ ઝરે ?
- (૨) એવી એજ બતાવો એક,
નહિ માટી નહિ નાબુક છેક,
કિમતી પત્થર શિરપર બહે,
આંખની જેના પેટમાં રહે
- (૩) પેટ મહી પાછી ભરી, શીરપર રાખી આખ;
પછી વગાડી નાંચળી, નીકળ્યો કળો નાજ.
- (૪) જન્મ થતાં જન્મે છે જેઠ,
મરણ થાય તો મરતી તેઠ,
સોની પાછળ પાછળ ભાય,
અઘોષ જાજવાળામાં યાય.
- (૫) ત્રણ અક્ષરથી તે જની, વસ્તુ ર'બે રચામ,
ત્યાં ત્યાં ત્યોત્તિ ઝળહળે, ત્યાં ત્યાં તેનું ક્રમ;
પહેલા ત્રીજાથી બને, શબ્દ સર્વને ખાય,
પહેલાંને બીજા મળે, સો મનમાં હરખાય,
બીજા ને ત્રીજા થકી, ઉપજે વસ્તુ બેઠ,
હવ જણુ હવે નહિ, તે વિષુ નવ સંદેહ.

“કમલા કાન્ત.”

આ પાંચ ઉપાસના નવાજ ખોલી કરો ને વધારે હકીકત માટે ક્ષમામાગા શુભો,

[ગ્રંથલ]

ક્રી

પ્રભુ ! હો પ્રાણથી પ્યારા,
તમેને હું ગણું મારા
જીવન જીવીં હઉં ચરણે,
રહો ના કોઈ દી' ન્યારા ૧

તમે છે વિશ્વના પાલક,
દયાના દાન હું માગુ
રહો મનમાં સદા માન,
કદી ના જાપને ત્યાગુ ૨

જીવાયે હો, રમાયે હો,
જગતના જાગમા પ્યારા !
અણી કુલક સમે મુજને,
મદો હો પ્રેમની ધારા. ૩

ખીલેલા પુષ્પની જહર
મુવાસોને ભરી મુદર,
દયે વિશ્વ ઝીત પુલકનાં,
જલ્લો હો તમે શીધર ! ૪

કલા વારી અજબ મીઠી,
ભરી છે પુષ્પની કળીએ,
પ્રમરતા પ્રેમશા સા રત્ન,
પ્રભુ ! રસ આપવા મળીએ ૫

જગતના બામની ચોશા,
પ્રભુજી ! જાપની લીલા.
જમે છે સાથમાં રમણ,
નિહાળી જાપની લીલા ૬

અડધો જે રમ જા પુષ્પે
પ્રભુ ! તુજ પ્રેમનો પ્યારો,
કુરંજે રજવા જોને,
નથી આશય હવે મારો. ૭

જગતના બામના માળી !
રૂડી તારો છત્રી બાળી.
કળી રગઈ જે રંગે,
હવે કરવી નથી કાળી ૮

ક્રી

પોષ્ટવાલ સમા

નવા વરુની

પ્રાર્થના

—

શબવો ગુભ

મદને મુશ્વની,

શબવો ગુભ

મદને પ્રશ્નપત્ર,

શબવો ગુભ

મદને મદેશ્વરી,

શબવો ગુભ

મદને વગદરી

શબવો ગુભ મદને વિનાયક,

સુગન્ધ દો મુજ કપ્પાલક,

શબવો ગુભ દરિ સદા મદને,

ત્યોતિ ઝંઝા જગદીશ હવને.

મહારાષ્ટ્રના મહાવીર પુણ્યલોક શિવાજી મહારાજ

મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી,
વિરલ વિક્રમી, સમર અખાડે ખીર શિવાજી;
હિલડનો હરિયાવ, હિન્દુ હીર શિવાજી,
મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી. ૧

ધર્મ સનાતનનો ચિરતાજ શિવાજી,
ગો બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ મહારાજ શિવાજી,
સાચવ્યા સ્વમાન સાચ સ્વગાન્ય શિવાજી,
મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી. ૨

અડગ ટેકીલો બકો એ બહાદૂર શિવાજી,
પ્રોહ પરાક્રમથી મહીમણ્ડલ મચદૂર શિવાજી,
સ્વદેશ પ્રેમે છર ભરપૂર શિવાજી,
મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી. ૩

પન્ય ધર્મ ધુરંધર નેક શિવાજી,
વલ્લ તુ જ અમ એક શિવાજી,
ગાજીએ ગર્વે તવ જયલેખ શિવાજી,
મહારાષ્ટ્રનો મેધિશ મહાવીર શિવાજી. ૪

મ પ્રકાન્ત મ મળજી જોવા

લાલમીઆં લાલચમાં લપટાણા !

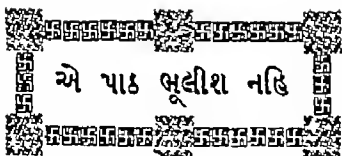
[સંખ્યા -૨૫ બ. હરગોબિંદરાય કા. કાંટાવાળા]

પેટલાના એક નામરને ફરજી કારકુનની બા મળી. તેમને કોઈ વખતથી કારકુન ને કોઈ સર્વિસ પ્રત્યેકર પણ કહેતા. તેમને તાલુકા કચેરીમાંથી લાલમીઆં નામનો નવોસવો પટાવળો મળ્યો હતો. ફરજી કારકુન તરીકે તેમને વપામ આટે મામે મામ રરવું પાડ્યું. એકવાર તેમણે પોતાના વિભાગના એક મામે નવ મોરારમાં મુકામ કર્યો, અને મીઆંને કહ્યું. કે તું પટેલને ઘેર બધા રીટી બાધ અવ. મીઆંએ પૂછ્યું કેમ સાહેબ, આને કંઈ પકાવવું નથી? સાહેબ બોલ્યા, આને તો એક દોષથી મારે ઉપવાસ કરવાનો છે. લાલમીઆંએ કહ્યું કે ત્યારે હું પણ ઉપવાસ કરીશ. તે સમયે કંઈ મુસલમાનોને જેમ રીટી કર્યા પછી સાંજે સાર સાર ખાવાનું મળે છે, તેમ ઉપવાસ કરવાથી મને પણ મળશે.

રાતના બાક વાગ્યા પછી ચંદ્ર ઉગ્યો એટલે તેનાં દર્શન કરીને સાહેબ જમવા બેઠા. મીઆંએ પણ ચંદ્ર વડાસે ઢોવાથી તેનાં દર્શન કર્યા જમવામાં લાડ મળવાથી તે ખુશી ખુશી થઈ ગયો.

ચોડા દિવસ પછી બીજીવારસ આવી. કારકુને મીઆંને કહ્યું. તું તું પટેલને ત્યાં રીટી બાધ આવ, કેમકે આને મારે એકાદથી ઢોવાથી ઉપવાસ કરવાનો છે. મીઆં બોલી ઉઠ્યો સાબ, તમ મેં બી એકાદથી કર્યા. મીઆં બાધએ લખી બેઠ્યો, પણ સાંજ પડી નવ વાગી ગયા, ચંદ્ર ઉગ્યો નહિ ને રસોઇનું કંઈ હાથ કેમણું ન મળે તેને લાગ્યું કે ચંદ્ર ઉગશે ત્યારે જમવાનું મળશે. તે નિચારી ઉઠ્યો અને વેળીને આકાશ તરફ નજર કર્યા કરે ચંદ્રિ. તો પાંચથી રાત થઈ ત્યાં સુધી ઉગ્યો નહિ. તેના સાહેબ આટલામા બસપછાટ ઉપવા કરતો હતો, અને રસોઇનું તો નામ કે નિશાન પણ ન મળે. મીઆંબાધ પણ થોડીને જમવાના જમવાના મુકામ ગયા.

ઉપવાસ રહેશે ઢોવાથી જીને દહાડે સવારમાં બધી પારણાં કરવા સાર કારકુને ખીચડી જોરી. મીઆંબાધ ખીચડી ખાઈને તોળા તોળા કરવા લાગ્યા. એ જાણે પદરે દરતે બીજી બીજીવારસ આવી કારકુન સમયે કંઈ મીઆં પણ ઉપવાસ કરી. દસ વાગી ગયા પણ ચંદ્ર એનેથી ન જોયો, ત્યારે મીઆંએ કારકુનને પૂછ્યું. કેમ સાહેબ આને રસોઇ કરવાની નથી? સાહેબ કહે ના, આને મારે એકાદથી ઉપવાસ છે, અને હું પણ તમ એકાદથીની પેટે જીવ્યો રહેવાનો દોષથી. મીઆં બોલ્યો, તમ તો મેં પટેલ કે ઘર રીટી ખાનેકા જતા હું. કારકુન કહે, એમ કેમ? મીઆંએ રીસ ચલાવીને કહ્યું, ખુદને ચોવ તો બચી જતામ સમજ રીટી કીરે જાતે હું ખાનેકે મીએ, પણ એકાદથી તો કોઈ ચમતાનને જનાઈ હોમી, કોઈ કે સાગ દિવસ જ્યાર રાત બી ઉપવાસ કરે તમ દુસરે દિવ રાત ખીચડીમાં હોઈ મીએ! સાચી ખીચડીની જમનખાઈની હીથી દસ. સાચ ન મીએ લસનની ચટની કે ખાજના સાજના (ચા) મેં તો દો નિવાસે મારે સમ કુતો કાલ દિન મેં તો કંઈ એકાદથી નહિ કર્યા! મીઆંબાધની વાત સાંભળીને કારકુન તમા ચોરામાં બોલ્યા બીજા બોલે દસી પામ્યા સાચ મીઆં જીવે ત્યાં ૨ રોડલા ને કાચ કાપી બાળ્યા.

એ પાઠ બૂલીશ નહિ

દેવનારા—શ્રી. મૂળાચાર્ય શિવાભાઈ પટેલ, એમ. એસ. સી. ન્યુયોર્ક

મહારા મહોટા સાઈએ મહારે માટે એક વાતીઓની ચોપડી મોકલી હતી, ત વાંચવામાં મહેને પુત્ર જ જ્ઞાનક પડતો. એક દિવસ સ્થવારે હું તેમની કેટલીક વાતો વાંચતી હતી એટલામા મહારી બાએ મહેને કહ્યું, “બેટા સુમતિ, બે સાઈ હવે ઉઠયો છે હું આ ત્હારા કબજાને બખીયા મારી રહું ત્યાં મુખી બાઈને ન રમાડે ? ચાલ, હમણાં ત્હારી ચોપડી ઉઠાવે મૂકીને બાઈને બહાર રમવા તેડી બા.”

હું ચોપડીમાંથી ઉચું બોઈને બોલી “હા બા જરૂર—આ એક મીનીટમા—આ ચાલી,” પણ પાછી વાંચવા મ ડી ગઈ, અને બાએ બોલાવી હતી ને કામ સોંપ્યું હતું તે વડન વિચરી જ ગઈ.

ફરીથી મહારી બાએ ખીંચેથી અને શાન્તિથી કહ્યું, “સુમતિ, કેટલી વાર ! બેને સાઈ ક્યારનો પારણામાંથી બહાર આવવા કરે છે ચાલ જલદી કર.” પણ આ વખતે તો ચોપડીમાંથી મહે ઉંચું પણ ન બોલું અને બોલી, “આ પાતું પુરૂ કર એટલી વાર બા. આ ચાલી” પાતું પુરૂ થયું પણ મહે તો આગળ વાંચવાનું ચાલુ જ રાખ્યું. છેવટે મહારી બા જરા કટાળીને બોલી, અને જરા કપકો દીધા ત્યારે જ મહે ચોપડી બાણુએ મૂકી અને બઠબઠવી ફૂટફૂટવી નટુના પારણા વચ્ચે ગઈ. “નટુડા, તું તો મહેને કાળ જેવો લાગે છે જરાક પણ ઝંપીને બેસવા દેવાની વેળા આવવા દેતો નથી કોણ બાણે ક્યાંથી હું બ દેવા ગયો !” એમ કહી મહે ત્હેને આવકો મારી પારણા બહાર કહ્યો. પણ મહારા અચકાથી તે પુત્ર બીન્યો અને રડવા લાગ્યો અને કેટલીએ વારે છાનો રહ્યો.

પણ આજ મહારા નટુને હું પુત્ર જ જ્ઞાનકપુર્વક રમાડતી “મહારા સાઈ, તું તો ધણો જ યશો. તું તો મહેને ધણો જ બહોલો

લાગે છે. ત્હારી સાથે રમવામાં મ્હને ખુબ જ મજા પડે છે. તું
આટલો બધો હસે છે કેમ ? ત્હારું હસમુખ મોઢું જોઈને આખા
ફળીઆના હોઠ કહે છે કે તું તો કોઈક મહાન પુરુષ થઈશ.
તું જો ન હોત તો હું કેની સાથે રમત ? ત્હારા વગર હું શું કરતી ?
વિગેર વિગેર બાકીને તેની સાથે ઘણી જ વખત એક કરવી

* * * *

જમ્યા પછી તરત જ હું ચાપડી લઇને મેઢીએ ચઢી મંઈ
મ્હારી જાએ કેટલીક વારે મને 'સુમતિ ! સુમતિ ! સુમતિ !'
એમ ત્રણ વખત બોલાવી, પણ મ્હે કોઈ જ ઉત્તર ન આપ્યો. છેવટે
'સુમતિ, તું ઉપર છે ?' એમ તે જરા મ્હોટેથી બોલી પણ હું
કોઈ જ ન બોલી પછી અગાસા ધરના બારણાની નાળી જરા
ખુબ ખર્વાજથી વસાવી સાબળી, એટલે મ્હે બારી તરફ થઈ
જોયું તો મ્હાર કાકાનાં રમણ શાન્તિને ઉતાવળે જતાં જોયાં.
હું હાદરા આગળ મંઈ ને મ્હારી બાને પૂછ્યું "બા રમણ-શાન્તિ
કેમ આવ્યા હતા ?" તે બોલી, એ ત્હને સરકસ જોવા બોલાવવા
આવ્યાં હતાં. તું રાજ સરકસ જોવા મ્હને કહ્યા કરે છે, એટલે
મ્હે ત્હેમને તે જ્યારે જાય ત્યારે ત્હને બોલાવીને જાય એમ
કહેછું, એટલે તે બોલાવવા આવ્યાં હતાં મ્હે ત્હને ત્રણ ચાર વખત
બોલાવી પણ તું કોઈ બોલી નહિ એટલે મ્હે ત્હેમને એકલા જવા
કહ્યું" મ્હે કહ્યું "પણ મ્હને શી ખબર કે રમણ શાન્તિ આવ્યાં
છે ? જો મ્હને તેમ કહ્યું હોત તો આવ્યા વગર ન જ રહેત."

"પણ ત્હારે, હું ત્હને જ્યારે બોલાવું ત્યારે મને તેણે
કામ પડતું મૂકીને પણ આવવું જોઈએ, એ વાત શીખવી
જોઈએ. તું રમણ-શાન્તિ સાથે સરકસ જોવા ન જઈ શકી તેથી
મ્હને પણ લાગી આવે છે, કારણ બા એક ઇચ્છો જ છે પણ
આથી ત્હને હવે જ્યારે બોલાવવામાં આવે ત્યારે આવવું જોઈએ
એ બચાવવા રહેશે ?"

બા એક ભાતની ગિફ્ટ જ હતી, જે કે ત્હેમાં વાક મ્હારે
પોતાને જ હતો પણ મ્હને તેથી ઘણી જ શીખામણ મળી. ત્યાર
પછી મ્હારા કોઈપણ કાર્યથી મ્હારો બાને મ્હે કટાણો આપ્યો.
હાલ એમ મ્હને સાંભરતું નથી, એ પાઠ કદી જ બૂલીશ નહિ.

શુધવારાના શુધતાપ !!!

જનનાર—મી. હરિયાલ પ્ર. ડાય, ખી. એ એલએલ. બી

આપણામાં જતા આવતાં સગા બહેનો કે જોળખાણ પિછાન વાળાં સાથે ધણી તાર ચીજ વસ્તુ કે કાગળ પત્રો મોકલવામાં આવે છે પણ એમ કરવામાં કેટલી સલામતી છે એ કોઈએ વિચારી નોયું છે ?

આપણા મનને એમ કે દેલ'ણા ગૃહસ્થ અહીંથી અમદાવાદ જાય છે તો તેમની સગાથે ત્યાં આપણા ઢીંકણા સગાને આ પૂંછડી વસ્તુ કે કાગળ મોકલીએ તો ટપાલ ખર્ચ કે પાસલ અચનો બચાવ થાય અલગત માણસ માણસનું કામ કરે એ વખાણવા એમ છે, તથા જામ સમયારે મોકલાયેલી ચીજ હંમેશાં સલામત અને વખતસર પહોંચી જતી હોય તો પૈસા જરૂર બચે છે, પણ શું થયું એમને અને ખરેખર શું થાય છે એમાં હાથી થોડા જેટલો તફાવત છે

કાગળ પત્ર કે નાના સુના ઠાળલા લઈ જવા એ કઈ મોટી વાત નથી, પરંતુ ધણીવાર સ્વાર્થનાં ચક્ષમા ચક્રવેલા મોકલનાર શખ્સને લઈ જનારની અગવડનો થોડો ખ્યાલ રહે છે “શલા અમારી એક પોટકી લેતા જશે ?” હા પાડીએ તો કઠાણ બગાળી ૨૦ થોડ જેટલા વજનનો ગાંસડો આવી પડે છે ! આપણે ખર્ચે લેજે કરવું કે લઈ જવાની ના પાડી, વચન બાજ કરીને ગૃહસ્થને નાસજ કરવા ?

મનુષ્ય સ્વભાવ મળતો આવતો નથી એક જ ઘસ્ટા કરેક જણના સ્વભાવમાં કાંઈ ને કાંઈ ફરક હોય છે જ; તો પછી એક કુટુંબના કે એક ચેરીના, કે એક આમના, કે બુઢાં બુઢાં ગામના લોકોના સ્વભાવ થી રીતે ઇન્કબા હોય ? તમારી સાથે મોકલાયેલી ચીજ સલામત પહોંચાડી દેવાની તમને બિવટ હેય તેથી કરીને ખીજ બધા એવી જ કાળજી રાખતા હોયે એમ સમજવું નહિ ખાતરી માટે વાંચી આપણા 'ભાઈઓનાં પરાક્રમે

(૧) મોશ જોળખીતા એક ગૃહસ્થ કામ પ્રસંગે રાજકોટ ગયા હતા વળતે રાજ પરાંદીએ પહેલી દેનમાં તેઓ પાછા ફરવાના છે એવી ખબર મારા એક સગાને મોડી મોડી પડતાં તેણે મને આપનારો પત્ર તેની પધારીમાં સુતા હતા ત્યાં મોકલી આપ્યો, ગૃહસ્થ

ચાહેલા હોવાથી ઉઠ્યા નહિ અને “સવારે લઈ લેશું.” એમ પારીને પત્ર જોશીકાં તમે સેરવી દીધા. સવારે ચાલવાની દોઢમામમાં પત્ર ત્યાંજ ઠક્યો રહ્યો. અહીં આવીને મને ગૃહસ્થે કહ્યું કે તમારા નામનો એક કાગળ રાજકોટમાં ફલાણા ફલાણાએ મને આપ્યો હતો. પણ ત્યાંજ રહી ગયો છે !

(૨) એક સફળગૃહસ્થને ઝીલી ટેવ છે કે તેઓ તેમની સાથે મોકલાયલા પત્રો સહાધારી ઉઘેલીને વાંચી લે છે જાવાની વસ્તુના કાગળ હોય તો તેમાંથી થોડો નાસ્તો કરી લે છે; અને ચીજ વસ્તુની પોટરી હોય તો તેમાંથી પોતાને કામ લાગે એવું કાઢી પણ લે છે ! આમ છતાં બાકી રહેલું સલામત પહોંચાડવાની ખાત્રિ નહિ !

(૩) બીજા એક સફળગૃહસ્થ એવા ઉસ્તાદ છે કે જેટલાં સપે- તના આવે તેટલા તે વખતે રાખી લે, અને પછી જવાનો વખત થાય ત્યારે પોતે છઠ્ઠાઠ આલ્વા જાય ધરનાં માણસો પોટલાં જેનાં તેને પાછાં મોકલી આપે કે “ભાઈ તો જા અહીં જા જ બુલી ગયા છે !”

(૪) એક ગૃહસ્થ વેચાળ માસમાં મુંબઈથી અમદાવાદ જવા નીકળ્યા. ધ્યન્ટરોડ સ્ટેશન પર એક જોળખીતાએ પોતાના મિત્રને અમદાવાદ પહોંચાડવાનો પત્ર તેમને આપ્યો. ગૃહસ્થે એ પત્ર દેનડમેમમાં ગાયવોને રાખ્યો. હવે એવું બન્નું કે પેલા લહેરી લાલા, એક દોસ્તના આમંત્રણથી, સુરત ઉતરી પડ્યા. ત્યાંથી જતા વળી વડોદરે રોકાયા. અમદાવાદ પહોંચતા મુખીમા તો પેલા પત્ર તડન બુલાઈ ગયો. છ મહિના બાદ હેન્ડમેનમાંથી પત્ર નીકળ્યો. તે સરનામાવાળા મિત્રને પહોંચાડ્યો. તેમાંથી હાકુસના કહીજાની રૂલવે રીસીટ નીકળી ! પેલા જોળખીતાએ આરેલું કે “આજાલો સવારમાં રીસીટ પહોંચી જયો ને ખાસ્સા ટપાલના બે પેસા બચ્યા ?” (એ વખતે કવર બે પેસામાં જતું હતું) ‘ખાખે કુચા ને દરવાજા બુલ્યા’ તે જાનું નામ

(૫) એક વેપારી મુજરાત મેલમાં અમદાવાદથી મુંબઈ જતો હતો. તેની સાથે એક ક્રમાએ રૂ. ૩૦૦)ની નોટો મુંબઈના એક જાડવીજાને ભરવા સારૂ મોકલી. મનીઓફરમાં રૂપીઆ ૩) નો ખર્ચ થાત અથવા ટપાલમાં વીમો ઉતરાવોને મોકલવાથી કશું જાર આનામાં પડી જતું; પણ સમગ્ર ખર્ચ બચાવવા જતાં શું થયું ! મુસ્ત સ્ટેશને પેલા વેપારી જરા પાણી પીવા ઉતર્યો કે પછેલીએ બાધેલું નોટોનું જલ્લ એવું ! કહો હવે નોટો લઈ જનારે તપા મોકલનારે એકબીજા સામે શા ઇલાજ લેવા !

(૬) એક ગૃહસ્થ પોતાનું સોનાનું હાંટીઝ વાંચ-હાંકણ-વાળું ખીસા ધરીઆળ-સુબઈ જતા મિત્ર સાથે ત્યાંની કોઈ સારી પેઢીમાં સાફ કરાવવા મોકલ્યું છે મહિના પછી મિત્ર પાછો ફર્યો અને ધરીઆળ તથા રૂા ૧૫) નું બિલ ગૃહસ્થના હાથમાં મેલ્યા. કાને ધરી ભોતાં ધરીઆળની ચાલ બરાબર હતી; પણ એવું હાંકણુ ઈલાકયું કે ટેબલો-શાય કાંટાનો ખુરદો ચર્મ બચો હતો. આ ભોઈને પેઢો મિત્ર પણ ઠલાઈ ગયો, તેણે પેલાં બિલ માટે અને ગૃહસ્થે ધરીઆળ ફરીથી દુરસ્ત કરાવવાના ખર્ચ માટે શું કરવું ?

(૭) કાઠીઆવાડના એક ગૃહસ્થ કલકત્તામાં ધંધો કરતા હતા. એક બીલ કાઠીઆવાડી ગૃહસ્થ ત્યાંથી દેશમાં આવતા હતા તેની સાથે તેજોજે પોતાનો એક ટુંક મોકલ્યો, તેમાં લગભગ રૂપીઆ પંચેક હબરને માલ હતો. ટ્રેનમાં ગીરફી ખુબ હોવાથી એ ટુંક બોટે ચઢી બચો. ટુંક મોકલનાર તથા સાથે લઈ જનાર ઉદાર ગૃહસ્થની ઠેવી અંબીર રૂા ? ખર્ચ કરતાં ધાઠ યઈ !!

(૮) મારા એક જોળખીત્ર ગૃહસ્થ આન્ડરોઠ પર રહેતા હતા. તેમના એક મિત્રે આવતા જતા શુષ્ક સાથે નહીઆઈથી એક પત્ર મોકલ્યો, તેમાં છાપાની એક કાપણી હતી. એ કાપણી બહેરબજાર છપાવનારો એક પેઢીની હતી તે બીટ્રી મોકલવાથી “બાપો કેમોસ્ટ્રી એટલે શું ?” એ નામનું ચોપાનીઈ પેઢી તરફથી મફત મળતું હતું નહીઆઈ મિત્રે પત્રમાં લખ્યું હતું કે “*** તમે ભાઈ શ્રી બતે તસી લઈ ગીરગામમાં આવણી એ પેઢી-ને કુપન બતાવી ચોપાનીઈ મફત મેળવીને કોઈ ભેટ બહી મોકલી આપશો તો ઈપકાર થશે !!” ટપાલમાં પરભાઈ કુપન મોકલવાનો ખર્ચ તે વખત માત્ર અધો આનાનો થતો હતો, પણ એટલો બચાવ કરવાથી શું થયું ? નહીઆઈથી આવનારા ગૃહસ્થ કોટમાં મીબર રોઠ પર રહેતા હતા તેમને હોકલ ટ્રેનમાં ટીફીટ ખર્ચને સ્વર્ગ-ગેટથી આંટરોઠ જાવવું પડ્યું, મારા મિત્ર વિચારમાં પડ્યા કે આન્ડરોઠથી ગીરગામ સુધી હું વાલેતો જઈ કે જતાં આવતાં દ્રામના બે આના ખરચું ? કોઈએ સલાહ આપી કે તમેજ આ કુપન માઠના બે પૈસા ખરચીને ટપાલમાં ગીરગામ મોકલી દો, અને ચોપાનીઈ તમારા હોસ્તને પરભાઈ મોકલી આપવા પેઢીને લખી જણાવો.

બસ, બહુ થયું ! બાળકો, આ બધા ટાકા પહેરના તરાકા સમજ્યો નહિ ખરેખર બનેલા આ હાખલા છે આવા જનુભવો ઘણાને યાય છે, અને હજી નહિ યાચ તેની કાંઈ ખાતરી નથી,

જનનાર—અમ્મેલાલ સ્વચ્છમમાઈ-દેશાઈ.

આ સ્વદેશ બાહ્ય અને મહાન સંન્યાસીનો જન્મ કલકત્તામાં કાયસ્થ સાતિમા દત્ત નામના પ્રદુર્ભા તા. ૧૨ મી જાન્યુઆરી અને ૧૮૬૪ ને રિવસે થયે હતો. એમનું પ્રથમ નામ બીરેશ્વર પાઠવામા આપ્યું હતું અને બપોરે એમને નિશાળે મૂક્યા ત્યારે એ નામ ફેરવીને નરેન્દ્ર નામ સંપાદવામાં આપ્યું સંન્યાસી થયા પછી તેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના નામથી જ આખી દુનિયામાં પ્રસિદ્ધ થયા હતા. એમના પિતાનું નામ વિશ્વનાથ અને માતાનું નામ ભુવનેશ્વરી હતું.

જાણ્યાવચ્ચામા પણ સ્વામીજીની સ્મરણશક્તિ બેટલી જળી લીધ હતી કે છ વર્ષની ઉંમરે તો અમરકોશના કેટલાક સંસ્કૃત શ્લોકો તેમણે ઓળખે હતા હતા. સ્વામીજીને બાળાવવાનું કામ એમની માતા જ કરતાં સાત વર્ષની ઉંમરે તેમને નિશાળે મૂકવામાં આવ્યા હતા.

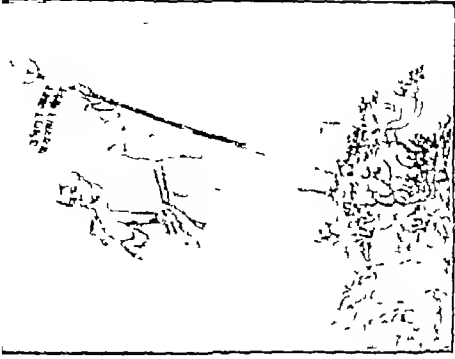
ન્હાનપણમાં જ તેમનામાં સંન્યાસી બની જગતની સેવા કરવાના ચિન્ત્ન સ્પષ્ટપણે જણાતાં. કોઈ નવો વિદ્યાર્થી નિશાળમાં આવે તો તેને તે પૂછતા કે, “તારા પશ્ચાત્ કોઈ સંન્યાસી થયું છે?” એ તે હા કહે તો તે તેને બહુ બોલો લાગતો. વળી સર્વ વિદ્યાર્થીઓના તે હાથ ભેટા અને પોતાનો હાથ ભેટીને તે કહેતા કે “હું તો સંન્યાસી બનીશ.”

દપટાં પહેવામાં તેમને ટાપટીપ બીલકુલ ગમતી નહી,

ભારતના મહાન ઉદ્યોગ

સ્વામી વિવેકાનંદ (નવમ્ નામ દ્વારા)

સ્વામી વિવેકાનંદ (અને તેમનો મુદ્રાસેખ)

રમકદાં ટાંગવામા આપતાં હતાં તેનાથી આ કસરતનો ઉદ્દેશ સારો રીતે પાર પડતો પણ જુનું જોટલું ખરાબ સમજી હમણા આપણા લોકોએ એ શિલાજ કાઢી નાખ્યો છે

બાલક બે મહિનાનું યાવ જોટલે જાજ સૂર્યોદય થવાના વખતે તેને નીચેની કસરત કરાવવી બાલકના જન્મે પણ એ હાથમાં પકડી તેનું ડોકું નીચે રાખી તેને ટટાર અને ચીકુ પકડી જખવું. તેના હાથ તેના ડોકા નીચે રાખી તેના પગ પાછળ વાંકા વાળી બાલકનું શરીર ધનુષ્યના જેવું થોડું થોડું વાળવું. (જુઓ ચિત્ર પહેલું)

બાલક પાંચ મહિનાનું થતા પછી તેના હાથમાં બાલકની (લીલી ફોરવાની) પકડવા આપવી અને બાલકનું શરીર અધર રહે જોવી રીતે તેને આપણે ઉચકવું (જુઓ ચિત્ર બીજું અને ત્રીજું)

જોવી રીતે બાલકને પોતાના શરીરનો બાર તોળવાની ટેવ પડ્યો. તેની જ રીતે બાલકના પગ મજબૂત પકડી તેનું શરીર અધર રાખતાં અને લાંબુ કરવા શીખવવું (જુઓ ચિત્ર ચોથું)

ઉપર જણાવેલી કસરતની રીતો છોકરા અને છોકરી બન્ને માટે છે જોવી રીતે બાલકોને કસરત કરાવવાથી એવું માલમ પડ્યું છે કે, એ કસરતમાં બાલકોના હાથપગ મજબૂત બનીને તે છઠ્ઠે મહિને ચાલનાં શીખ્યા છે તેની છત્તી ૧૮ તમ્બુ હતી તે ૨૧ તમ્બુ થઈ છે, અને વજન એક શેર વધ્યું છે

જોવી રીતે છેક નાનપણથી બાળકોને ખીમે ખીમે કસરતની ટેવ પાઠવાથી તેની પાષ્વરિકા સારી થાય છે, અને હાથ પગ ફોરકીને પેટ મોટું બેરકી એવાં શરીરનાં જે બાલકો આપણે અહીં દેખાય છે, ત્યાં ન દેખાતાં તેના સર્વે અવયવો સ્વચ્છ, સ્વસ્થ અને મુદ્દક દેખાય છે

અમેરિકાનું ઉદાહરણ લઈને જર્મનીએ પણ છેક નાનાં બાલકોને કસરત કરાવવાની પદ્ધતિ અમલમાં મૂકી, અને તેનાથી તે દેશનાં બાલકોનાં આરોગ્ય, બળ, બપજતા, અને ઉદ્યોગ વધ્યા છે એમ જર્મનીના વેદો કહે છે

બાલજીવન
નાના છોકરાની કસરતો

(૧)

કાચબો અને ગરુડ

કીચબા અને ગરુડ

હવે સરોવર એક, છેક જ ગલની માછિ,
તેમાં જળચર જીવ, વસીને આનંદ પામે,
રહે કાયબો ત્યાંય, જળમાં વિહાર કરતો,
હશે નીચો જાય, સદા પાણીમાં સરતો.

੧ (ਚਿਤ੍ਰ ੧ ਥੁ)

કઢી નીસરી બ્હાર, કુદરતની ચોખા જોતો,
જાડ પાન ને ફૂલ, જગલના પશુ પખીઓ,
જળમાં પાછો જાય, પણ સતોષ ન થાયે,
સૃષ્ટિ સૌ રૂપ, ઠમ હાવે નિરખાયે ૨
પાંખો મારે હોત, સહુ પખીની પેઠે,
જરૂર હશે જાત, વિયતની હડત વાટે,
હચી ગતિને માટ, ઘાટ કંઈ પડવો મારે,
હગબાજી હું કાંઈ, કરી અજમાવું મારે ૩
મનમાં કરી વિચાર, બ્હાર તે જલદી જાતો,
બોલ્યો, 'પક્ષી બાહ્ય, સુણે સૌ મારી વાતો,
પૃથ્વી રત્નની ખાણ, ગણાયે વેદ વારાથી,
જેઈ મેં સાક્ષાત, ફરે હું બાલપણથી ૪
સોનું રૂપ સર્વ માતૃઓ અમુલ્ય જાતી,
હીરા મોતી સાર, ઝવેરની જુદી જાતી,
નથી કશું અજણ, ધરાવું ચક્રિત સારી,
પથ્થર જેવી પીઠ જુઓ આ દેવી મારી ૫
ગતિ કરે હું છેક, ભૂમિના ઉડાં પડમાં,
દેખાડું સૌ રિધ, તમોને એક જ પળમાં,

માત્ર કશું મુજ કામ, યરન છે મારી સારી,
હડવું છે આકાશ, આશ છે મારી એવી

૬ (ચિત્ર ૨ નું)

જે બેસાડી પાખ, મને આકાશ બતાવે,
તે જ રતનની ખાણ, મુજ સાથે જોવા આવે,"
સૂણીને આ વાત, ગરૂડે માથે લીધું,
ઠીક મળે છે લાગ, કામ સ્થેષ્ટ ને સીધું ૭
પહેળી કરીને પાખ, કાચબો ઉપર લીધો,
ફૂંકફૂંક હડો બધ, ગગનમાં સીધે સીધો,
ગામ નદી ને ઝાડ, પ્હાડ ને સાગર સર્વે,
યયો કાચબો ખુશ, જોઈને મોટા ગર્વે

૮ (ચિત્ર ૩ નું)

‘ પક્ષીનો આ રાજ, તેહ ઉપર મુજ સ્વારી,
એનો હું ચિરતાજ, આજ મેં ઘીધી મારી !’
ગરૂડ આવ્યો દેહ, ટેહ પૃથ્વી પર હમો,
લઈને સાથે ચડપ કાચબો નીચે ખૂંચો ૯
ગરૂડ બોલ્યો, “ભાઈ, હવે આવ્યો તુજ વાસ,
બતાવ રતનની ખાણ, વચન પાળે તે શણે;”
હાંબ ગગડી બધ, કાચબાભાઈ તણાં તો,
‘તુજવા લાગી કાચ, ગરૂડની જોઈ આખો ૧૦
પાણીનું જે જીવ, જમીનને ક્યાંથી કાચે :
કેમ રતનની ખાણ, કાચબો જોળી કાઢે :
બહી ખોટી પોણ, ગરૂડ તો ખીજ બળતો,
મરડી નાખી ડોક, કાચબાભાઈ તણી તો

૧૧ (ચિત્ર ૪ થું)

(સાર) ગામ વગરની વાત, ન કરવી ખોટી કાંઈ,
ગભું કહી જો હોય, પગલું વચનેથી ભાઈ,
ખોટું આપી વેણ, ખીજને ઠગવા બધે,
હોયે આવી હાણ બનનું જોખમ થાયે. ૧૨

શાહમનની સુલકાઈ

[વખતાર - રમેશ્વલાલ નાનાલાલ શાહ]

યુરોપ ખંઠમાં ફ્રાન્સ નામનો એક દેશ છે તે દેશમાં બહુ
બુદ્ધા જમાનામાં એક મહાન સમર્થ રાજા થઈ ગયો તેનું નામ
શાહમન હતું આપણા દેશમાં જેમ રાજા રામ, ભગવાન કૃષ્ણ,
અયોધ્ય, પ્રતાપ, શિવાજી વિભેરનાં નામે ઇતિહાસમાં યાવજ્ઞ્યંદ્ર
દિવાકરે મશહુર રહેશે તેમ યુરોપમાં તે રાજાનું નામ મશ-
હુર પડેવાનું

ફ્રાન્સમાં પહેલા ઝાલ લીધો રહેતા હતા તેમને હાલથી
જર્મનીમાંથી ફ્રેન્ક જાતિના લોકોએ ફ્રાન્સનો કબજો લીધો તે
પરથી તે દેશનું નામ ફ્રાન્સ પડ્યું આ જાતિમાં શાહમન
નામનો રાજા થયો. તેમને તે રાજાના વિવેકની એક વાત કહું છું.

આ રાજા એવો તો ભારે હઠવધવો હતો કે નજીકના
સ્પેન દેશ પર યોગવટો કરનાર મૂર (મુઝલમાન) લોકોને
તેણે ફ્રાન્સમાં ન આવવા દીધા રામ પણ આ મહાન
રાજાના જ કબજામાં હતું તેનો હરબાર એ વિક્રમ
રાજાના હરબાર જેવો હતો દેશ દેશના વિદ્વાનો ત્યાં એકઠા
થતા અને ધર્મગ્રંથો કરતા શાહમન રાજાએ ખ્રીસ્તી ધર્મની
બહુ ભારે રક્ષા કરી હતી. શાહમન રાજા એવો બળીઓ હતો
કે તે સુધ જતો ત્યારે એક હાથમાં નાગી તરબાર અને એક
હાથમાં બળની મશાલ બાંધીને એકસે શુરવીર સરહારે તેની
તહેનાવમાં તેના રક્ષણકાળે રહેતા હતા

એક વખત શાર્લમન રાજા જંગલમાં શિકાર કરવા ગયો હતો. ઉટે જતાં વરસાદ ને વાવાઝોડાના બારે તોફાનને લઈને તે જંગલમાં પોતાના સાથીઓથી વિખુટો પડીને રસ્તો ભુલી ગામતેમ અમરવા લાગ્યો. રાત પડવા આવી હતી અને અચાનક જંગલમાં ઢાઢકા વીંધી નાખે એવી ઠારમી ઠંઢીમાં પોતાની શી રૂશ થયે એ વિચારે રાજા મુઝતો હતો ત્યાં અચાનક માથે ઠેલસાના ટોપલાવાળા એક ગામડીયાને શાર્લમને ભેટ્યો. શાર્લમનને બિચારો ગામડીઓ તો ક્યાંથી જ ઓળખે ? પણ ગરિબ લોકો કુળા કાળજના અને કાળુ હોય છે શાર્લમનને તે આવકાર દઈ પોતાને ઘેર તેડી ગયો. (બુઝો આ સાથેનું ચિત્ર) ત્યાં તેણે શાર્લમનની બની શકતી રીતે સારી મહેમાનગીરી કરી રાજા બહુ ખુશ થયો. તે ત્યાં જ રાતવાસો રહ્યો. બીજે દિવસે સવારે તે પોતાને માર્ગે લાગ્યો. જતાં જતાં તેણે પેલા ગામડીયાને પેસા આપવા માંડ્યા. પણ તે બધા ને સ્વમાની માણસે ઠાંધ પણ દેવાની ના પાડી. રાજાએ ઠણુ કે કું દરબારમાં ઉંચા હોવા પર છુ તું ત્યાં જરૂર આવજો

બીજે દિવસે ઠેલસા વેચવા તે ગરિબ ગામડીઓ ન્યારે સજબાનીના શહેર (પારિસ)માં ગયો ત્યારે તે દરબારમાં ગયો. (બુઝો આ સાથેનું ચિત્ર) તપાસ કાઢતાં શાર્લમનને ગામડીયાના આબ્ધાની ખબર મળી અને તેને બહાર બોલાવ્યો. હવે જ તે બધા બોળા ગામડીઓએ બાણુ' કે પોતાને ત્યાંના રાજા-વંશી મહેમન તો ખુદ શાર્લમન હતો જ હતો. શાર્લમનને તેને પોતાના સરદારની સાથે બેસાડ્યો અને તેને એક મોટા સરદારની પદવી આપી પુષ્કળ ધન આપ્યું. આમ તે બધા ગામડીયાનું બાબ્દ શાર્લમને ફેરવી નાખ્યું

શાર્લમન અને ખેડુતની મુલાકાત

અલી બાબાની બીબીની અભયબીની ચીમણ ન રહી ।

અલીબાબા-

ચાલીસ ચોર

લખનારા-

મી. નાગસાહેબ ષેખર

ઈરાનના એક શહેરમાં અલીબાબા અને કાસિમ નામના બે ભાઈઓ રહેતા હતા. કાસિમ ખીરખીર વાલેવાન થયો હતો અને અલીબાબા ગરિબાઈમાં સળકતો હતો. લોકો કાપી તે પોતાનું પેટીયું છુટી કાઢતો હતો.

એક વખત તે જ ગણમાં લોકો કાપતો હતો તેવામાં દ્રુશી શાહેનારો આવતા તેને જણાયા અલીબાબાએ બાંહે થઈને જોયું અને તેમને ધોર જાણીને બીકનો માથો ઝાઝ તે પર છુપાઈ રહ્યો.

એક પછી એક ચાલીસ જણ ત્યાં આવી પહોંચ્યાં. તેમની પાસે હુદોદો પુષ્કળ માલ અને પૈસા હતા તેમના સરદાર પાસેના ટેકસ આમળ આવી ઠણું-‘ધુલ જા સમસમ,’ અને અલીબાબાની બાબબની વચ્ચે એક બહુઈ બારણું ઉઘડ્યું અને સર્વ અંદર જઈ માલ અને પૈસા મૂકી આવ્યા. બહાર આવ્યા પછી સરદારે ઠણું ‘બંધ હો જા સમસમ,’ અને બારણું બંધ થઈ ગયું.

એ રો અલ્યા બધા અને અલીબાબા નાથે હતયો કુતુહલથી તે જાણ્યો ‘ધુલ જા સમસમ’ અને શુકાનું બારણું ઉઘડ્યું. તેમાં ફાખલ થઈ તેણે પોતાનાથી હેવાય એટલી સોના મહોરો ઉઠાવી અને પોતાના ગર્ધા ઉપર કાથળીઓ લાદી ઉપર લોકો બધો અને શત પહોંચે ઘેર ગયો.

તેની વધુ શોધુ થવા માટે ઠપકો આપતી હતી પણ અલીબાબાએ તેને શુષ્ક કરી અને બધી વાત સમજાવી. મહોરો જોઈ તે

જાન ત્યો અ-ધા ગ પ જેવી ઠંઠ અર્ધ પેમા ઠાટવા માટે જલીબાબાએ
 ખાટો ખે ચે અને તે ૥ સ્ત્રી કામોમને ત્યાંથી મ્હેરો જોજવા ત્રાજવાં
 લઈ આવી કાનિમ ૥ સ્ત્રીએ ત્રાજવા નીચે ખીલુ થોટાલ્યું હતું
 તેથી જોકે મ્હેર જાની વ્હી હતી તે ઉપરથી ત્યારે ત્રાજવાં
 જલીબાબા ૥ વા ૥ જા જાથી ગઈ ત્યારે કાસીમની સીતા
 જાવવામાં આવ્યું કે જલીબાબા પાસે ખૂબ પેસા થયા છે !
 જલીબાબાએ પોતાના પેસા જોખીને ફાટી દીધા

કાસિમ જલીબાબા પાસે આવ્યો અને તેને પૈમાની ખાણ
 બતાવવાનું કહેતા લાંગ્રે. લોળા જલીબાબાએ તરત જ બધી
 વાત કહી. કાસિમ બધેડાં લઈ જ ગઈમાં ગયો અને 'ખુશ બ
 સમસમ' કહીને ગુફ ઉઘાડી તેણે મ્હેરોની ખૂમ કાઢળીઓ એકઠી
 કરીને દરવાજા આગળ આણી પણ પેસાના હર્ષમાં તે ગઈ ગયો
 અને બારણુ ઉઘાડવાની વખતે 'સમસમ' શબ્દ બૂલી ગયો તેથી
 બારણુ ઉઘાડ્યું જ નહિ. થોડા વખતમાં થોડો આવી લાગ્યા
 અને તેમણે કાસિમને ત્યાં જોઈને મારી નાખ્યો.

ધારાએ કાસીમને મારી નાખ્યો.

કાસિમ આવ્યો નહિ
 જોડે તેની સ્ત્રીએ
 બીજે દહાડે જલીબા.
 બાને તપાસ કરવા કહ્યું;
 જલીબાબાએ આવીને
 તપાસ કરી તો કાસીમને
 મરી ગયેલો જોયો. તેનું
 મઠકું તે લઈ આવ્યો
 અને કાસિમની સ્ત્રીને
 હઠીકત સમજાવી. તેની
 મોરછાના નામની
 કાસી ધણી ચતુર હતી
 તેના ઉપર બધા કામનો
 જાજો નાખ્યો

કાસીમ માંદો છે
 જોવી અફવા તેણે ફેલાવી
 જો જોકે વખત દવા લઈ
 આવી અને મોટી ધામ
 ધૂમ મચાવી. પછી તેના

મરી જવાની કાસીમની સ્ત્રીએ પોક મુકી બાબા મુસ્તફા નામના મોચીને

આખોએ
પાટા બાં-
ધી કાસી
કાસીમના
ઘરમાં લઈ
આવી અને
કાસીમનું
મુઠ્ઠું સીવ-
કાવી લીધું
પછી તેની
દુન ક્રિયા
ક્રિયા કરી
લીધી

ચાળીસ
હઠાઠા પ-
છી કાસી-

• કાસીમની સ્ત્રીએ પોક મુકી

મની સ્ત્રીએ અહીંબાબા સાથે હિયરવટ્ટ ક્યું. અસહમાનોમા
એમ કરવામાં હરકત હોતી નથી

કાસીમનું મુઠ્ઠું જ્યુ તેની તરત જ ઘોરેને ખબર પડી અને
તેમણે તે માટે તપાસ કરવાનું કરાવ્યું, એક જણે તપાસ કરવા માંડી.

એક ઠગ એક સવારે જલ્દીબાબાવાળા શહેરમા આવ્યો અને
બાબા મુસ્તફાની તેને સેઠ થઈ ગઈ. વાતવાતમાં તેણે જોઈવી
વાત કહાવી અને બાબા મુસ્તફાને પેસા આપીને પેણુ ઘર ખતા-
વવા આમ્રદ કયો. ઘોરે તેની આંખે પાટા બાંધ્યા અને બાબા
મુસ્તફા જલ્દી અહીંને ઠગમાં બસીને ઘોરને જલ્દીબાબાના ઘર આગળ
લઈ આવ્યો. ઘોરે જલ્દીબાબાના ઘર ઉપર ચાકથી x આવી નિશાની
કરી. તરત જ તે પોતાના સરદારને મળ્યો અને બીજે દિવસે
જલ્દીબાબાને ઘેર હરોટો લઈ જવાનું કરાવ્યું.

મોરછાવાળા બહાર ગઈ હતી તે આવી ત્યારે તેણે બારણાં
ઉપર ચાકની નીશાની જોઈ તે ચતુર સ્ત્રી એવી નિશાની નજરના
પાસે દસ મકાન ઉપર કરી આવી પેણુ ઘોર મોરછાના સરદાર
તથા ટોળાન લઈ આવ્યો, પણ બધી જગ્યાએ નિશાની જોઈ

તેઓ પાછા બચા તેઓનો હાથે લાવાયો અને પેલા નિમ્જન નીવઠેલા ચોરને તેમણે ડોકું કાપી નાંખવાની સલાહ કરાવી. એક જણે પેલા ચોરનું ડોકું કાપી નાખ્યું આ કામ પછી બીજા એક જણે તે કામ કરવાનું માથે લીધું, તેણે પણ મહેનત કરી પણ ચતુર મોરછયાનાની યુક્તિએ તેને પણ હરાવ્યો. સરદારે અને ચોરાએ તેને પણ મેલની સલાહ કરી.

પછી તો સરદારે જ કામ માથે લીધું, અને કાઠપણ નિશાની કરવાને બદલે ઘરની બાહ્ય વિગેરે બરાબર ધ્યાનમાં રાખ્યું. પછી તેણે તેલના વેપારીનો વેશ ધારણ કર્યો અને ઝોગણીસ અધિક મગાવી તેની બે બાજુ કુખમાં અડકેલ ચોરને બિચાડ્યો. એક કુખમાં તેલ ભર્યું અને સાજને વળતે જલીબાબાને ત્યાં આવ્યો અને સત રહેવા દેવાને વિનતી કરી. જલીબાબાએ તેને અધિક પૂરવા પોતાના વાડો વાપરવા આપ્યો અને તેની જમવાની સોંપ કરી, તેને પોતાના મકાનમાં મુકી જવાની ગોઠવણ પણ કરી દીધી.

એવામાં દિવો હોલવાઈ ગયો તેમ જ તેલ પણ ખુટી પડ્યું; એટલે કાસીમના ફીકરા અબદુલ્લાએ મોરછયાનાને કહ્યું કે, 'જાને' બાકમાં આટલા બધા કુખ પડ્યાં છે તેમાંથી હાથ આપ.' મોરછયાના મુઠ અને કુખ આગળ ઉભી રહી એટલે અદરતા ચોરે પૂછ્યું 'કેટલો વાર?' ચતુર મોરછયાના બધું સમજી મુઠ એટલે ધીરથી બિલો 'ઘોડીક જ વાર છે' પછી તે તેલના કુખ આગળ આવી અને તેલ લીધું ઘરમાં જઈ મોટું વાસણ લાવી જ્યારે તેલ હાથ જઈ ખુબ કઠણવું અને દરેક કુખમાં મોટું મોટું રેડી આવી. આથી પેલા ચોર ઘડીને મરી ગયા.

મોરછયાના દીવો બંધ કરી એક બાજુ સતાઈ રહી. ઘોડીવારમાં પેલો સરદાર ઉઠ્યો અને પોતાના માણસોને બોલવવા લાગ્યો પણ તે ઉઠ્યા નહિ એટલે પાસે જઈને બોલ્યો, 'અમ્મા કપો છે કે શું?' પણ કોણ જવાબ આપે? તે બધાને મરી ગયા એમ તે પણ શતોશત નાસી ગયો.

જલીબાબાને બધી વાતની બીજે દટાટે ખબર પડી; એટલે તેણે પોતાનો તથા પોતાના કુટુંબનો જીવ બચાવવા માટે મોરછયા

નાનો વણે જ આભાર માન્યો. પેલાં મઠકાંએ એક મોટો ખાંડે
ખોદી અંદર ફાટી દીધાં

ઝીરોના સરદારને હવે એકલા ગમે એમ ન હતું. કોઈપણ
ઉપાયે તેણે અલીબાબાને મારી નાખવાનું નક્કી કર્યું હતું.
એટલે તેણે કાલિમના દીકરા અબદુલ્લા સાથે નવા લેબાસમાં
દેસ્તા કરી ખવાબહસનના નામથી તેણે ઉમરાવ જેવા ઠાઠમાઠથી
રહેવા માંડ્યું હતું તથા ધણી કરવા માંડ્યો હતો. અબદુલ્લાને
તેણે પોતાના વેભવથી આજી નાખ્યો. એક દહાડે તેને જમાડ્યો
અને ધીરે ધીરે તેણે અલીબાબાના ધરમાં આવવા જવાનું કર્યું. એક
વખત અલીબાબાએ તેને નોતરૂં દીધું પણ તેણે કશું કે હું મીઠું
ખાતો નથી એટલે મને મીઠાવાળી ચીજો નહિ. ખપે અલીબાબાએ
તે કબુલ કર્યું અને જે ઘીજમાં મીઠું ન આવે એવી ચીજો તૈયાર
કરાવી ખવાબહસનને તેણે જમવા બોલાવ્યાં

બધા જમી રહ્યા બાદ મોરછાનાના નાચ કરવા બોલાવી
મોરછાનાના નૃત્યકળામાં કુચળ હતી. નાચને ધીરે ધીરે રંગ બાંધ્યો.
એટલે એણે ખજરનો નાચ શરૂ કર્યો. સૌ તેના જે નાચ ઉપર
આકર્ષીત થઈ ગયા ધીરે ધીરે તેણે એવો તો રંગ જમાવ્યો
કે સૌ તેમાં ભાત જૂલ્યા. યોહીવારે તે એકદમ કૂદી અને ખવા-
બહસનની છાતીમાં ખજર ખોસી દીધું. અલીબાબા વિગેરે તની
આ વર્તણૂકથી નવાઈ પામ્યા પણ તરત જ તેણે ખુલ્લાસો કર્યો
કે આ ખવાબહસન નહિ પણ પેલો ઝીરોનો સરદાર જ છે.
અલીબાબાએ આજરે એને બોળ્યો અને તેના તથા તેની ટોળીના
નાચ માટે મોરછાનાનાને ખંતાઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માન્યો.

ઘોઠા જ વખતમાં ધણી જ ધામધુમથી અલીબાબાએ અબદુ-
લ્લાની સાથે મોરછાનાનાનાં લગ્ન કરી આપ્યાં અને એને કહેવા
ઉપકારનો પોતાનાથી જે ઘોઠા ઘણું બની શકે તેટલો બદલો
એ રીતે વાળી આપ્યો.

મોરછાનાના જેવી ઘણી પણ પોતાની અલ્લહ હુશીઆરી
તથા ચપગતાથી સ્વાતંત્ર્ય મેળવી શકી અને પોતાના શેઠનો જાન
બચાવી શકી.

બળદ અને ગધેડા

[વજનાર—મી. વલ્લભદાસ લાલજી કારીવા]

એક ગ્રામમાં એક ખેડુત રહેતો હતો. તે ખેડુત પાસે સારી જેવી ખેતી તથા પશુ વિજેરેની સારી સપતિ હતી. આ ખેડુત પાસે પશુમાં એક બળદ અને એક ગધેડા હતા.

હવે આ ખેડુત ખાતર કે માટી લઈ જવા લાવવામાં ગધેડાને ઉપયોગ કરતો, તથા ખેતીમાં બળદને કામ કરાવતો. ખાતર કે માટી લાવવાનું કામકાજ બહુ જ થોડું તથા ગ્રામમાં (જેકે માસમાં) થતું હોવાથી ગધેડાભાઈને આખું ધોળાસુ લીધું હવી-આળું ઘાસ ધરવા મળતું હતું અને કામકાજનો ભોજ બહુ જોષા રહેતો. હોવાથી ભાઈ સાહેબ “સાંદ”ના જેવા માતેલા થતા હતા. પણ બિચારા બળદને બારે માસ કાંઈને કાંઈ કામ કરવું પડતું હોવાથી અને ધણી નાખે તેટલું જ ખાવાનું મળતું હોવાથી બીચારો ગધેડાભાઈને મોજ મારતા જોઈ પુષ્કળ નિશાંસા નાખતો અને પોતાના કમલાચ્ચને દોષ દેતો હતો.

આ બન્ને પશુઓને સાથે એક જ પથ્થાળમાં બાંધવામાં આવતાં હતા. બળદ રોજ નીસાટા મૂકતો હોવાથી એક દિવસ ગધેડાને ઇચ્છા આવી અને બળદને કહ્યું કે ભાઈ તું આટલા બધા નીસાટા મુ કામ મૂકે છે ? બળદે ગધેડાને પોતાના દુઃખની વાત કરી અને ગધેડાને આટલો બધો મુખી જોઈ મનમાં તેની અહેવાઈ આવી ગધેડાએ બળદનું દુઃખ જોઈ તેને એક મુક્તિ બતાવી કે જ્યારે તેનો ધણી તેને જ્યારે કામ પર લઈ જવા માટે લેવા આવે ત્યારે માઠા પકવાનો ટોમ કરવો અને ધણીને ખાત્રો ધાવ કે બળદ બીમાર છે તથા મુખી દોષ પુરેપુરો આજ રાખવો એવી શીખમણ આપી બળદે ગધેડાનું કહેલું માન્યું અને માઠા થવાનો ટોમ કર્યો. ખેડુતને લાગ્યું કે બાલક માંદો પડ્યો છે, તેથી તે દિવસે તેને કામ પર ન લઈ ગયો. ખેડુતના જવા પછી બળદભાઈ તે સાંજ તાંજ થઈ ખાવા લાગ્યો.

નૂતન ધૃષ્ટાંશિનંદન

(૧)

(અષ્ટ)

નવું જા વર્ષનું જ્ઞાણું, નવો જાળો ઉઘ્યો જાણું;
કરો બસ સ્નેહનું સ્થાણું, મુબારક સાલ હો ત્હમને ! ૧
અહા ! નભ તેજથી છાંયું, વહે જાળો નવો વાયુ
સમર્પી પૂર્ણ હીલોયું, મુબારક સાલ હો ત્હમને ! ૨
તલીન જા વિક્રમે વરે, વિહરશે મુખ ને હરે;
વિલસશે પૂર્ણ ઉત્કર્ષે, મુબારક સાલ હો ત્હમને ! ૩
ત્હમારી બોલબાલામાં, અમારી ઉન્નતિ જ્ઞાણા !
જીવન મ્હાલો રસાળાં એ, 'જનાઈન' પ્રાર્થવો ત્હમને ! ૪

—જનાઈન પ્રભાસ્કર

(૨)

(અષ્ટવિંશતી)

તારો પ્રભુ સકલ સકટથી જામોને,
રામો પ્રભુ અનૃતથી અગત્યા જામોને;
જ્યોતિ પ્રભુ નવલ ચેતનની જાવો,
રસ્તો પ્રભુ જીવનમાં અમને બતાવો

વલેચેર લલમોચેર શાય

બાદી મોહ્યાનાના નવાઈ જેવા નાય

બાલ ગુલન

બળદ અને ગધેડો

બળદ અને ગધેડાની બાલ ગુલન

બીજે દિવસે પણ બળદભાઈને પોસ મજૂરનું મન થયું
 અને આમણા દિવસ જેવો જ એકદમ અવતા એવું કયો એકદમ
 આવ પછુ બળદને માંદો ધારી આજ્યો મયો, પણ બળદભાઈએ
 તો ખુબ પોસ મારવા માંડી અને ઘેર રહેવા લાગ્યા આથી એકદમ
 એકદમ કટાઈયો કે બળદ હમેશ ને હમેશ માંદો રહે છે, માટે
 વ્યાજ વેચી નાખુ એમ વિચાર કરી એકદમ આ બળદ કસાઈને ત્યાં
 વેચી નાંખ્યો હવે બળદભાઈ કોણ કે આપણુ આવી ચુક્યું પછુ શું
 કરે કસાઈને ત્યાં કાઠની પથરામણી મળી, અને વારે આવતાં
 બળદભાઈ કસાઈની કાઠી કટારના લોખ ઘસા અને તેમના બળા-
 પરથી છુરી છુરી મળે હાથ । બિચારે અધેડાની શીખામણ માની તો
 કસાઈની કટારના લોખ ધેણુ પડ્યું માટે કાઠયો । થેતલો. મુખને
 સંગ ને કતો, અને તેમની શીખામણનો ઉપયોગ કરી બળદ જેવી
 હાલતમાં પહોંચવા જેવી સ્થિતિ ઉપી ન કરતા

મુંદર સદિ

આ મુંદર સદિમાં પ્રાણી, મનુષ્ય, વૃક્ષ વિશાળ,
 તે મુંદર સદિમાંથી ચોસે બહુ નાનકડાં બાળ ।
 કીધાં છે કેરવાળુ પ્રભુએ ધર્યાં વન ને ઘાટ,
 ચોસે ચંદ્રેર મુકેમળ જામે ને રહીયાળી ઘાટ—૧

તારા ચંદ્ર મુરજ સહુ ચોસે મુંદર આકાશે,
 નભ મુરૂ દેખતા ઉરમાં હર્ષ નહિ મળે.
 ઉંચાં બે આ કોટ સમા છે ખોટ જહુ સાશ,
 ખળ ખળ ખળ બહેતી નદીઓ ને આ એતર કલાશ.—૨

તેપર હર વર્ષે પ્રભુજી બહુ બળ સનેહે રેડે,
 એકદમ તે પહેલા સદનાં નિજ એતરમાં એકે
 એતર એતર યાય પછી બહુ અજ ધકી જગમાં,
 અજ જ બે બહુ બેર ભરે તમ કેહતણી રગમાં—૩

એ ધકી સર્વ જૂઓ છવ જહુ અને મનુજે છવતા,
 એતરમાંથી યતા જ કપાસતણા કપડાં શીવતા.
 બે પ્રભુતા સ્વનાર પ્રસો । સ્મરીએ પ્રીતથી, તમને,
 હો 'કલિંક' સદા મહાસુધિ તમે જલદી અમને—૪

માધવસંવ સા. ૧૮૭૬

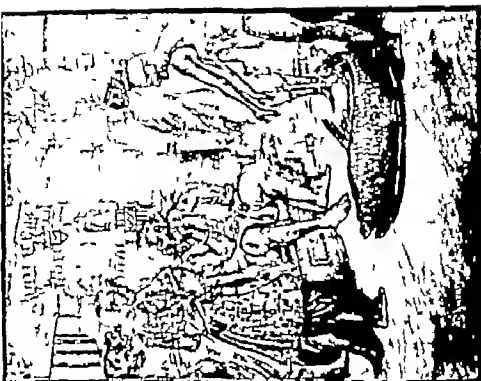
[અન્યાર-સ્વરૂપોના હરિવંશ શાસ્ત્ર, ૫૫ કો.]

છી કૃષ્ણ ભગવાન જરાસંઘથી ઠરી જઈને દ્વારકામાં જઈ રહ્યા છે. વાત આપણે વાંચી ગયા છીએ. દ્વારકામાં ગયા પછી તેમણે બીષ્મક રાજાની સ્વરૂપવાન કુવરી રુક્મિણી સાથે લગ્ન કર્યું. રુક્મિણીનો વિવાહ પ્રથમ શિશુપાળ સાથે કરવામાં આવ્યો હતો. પણ તે તેમને પસંદ ન હતું; તેથી તેમણે શ્રી કૃષ્ણને પ્રાર્થનાનો સંદેશ મોકલ્યો અને શ્રી કૃષ્ણે રુક્મિણીનું હરણ કર્યું. રુક્મિણી લક્ષ્મીનો અવતાર હતાં તેથી ભગવાનને મળ્યાં. આ રુક્મિણીના પુત્રનું નામ પ્રહમ્ન હતું. પ્રહમ્ન સાક્ષાત્ કામદેવનો અવતાર હતા અને તેથી તેઓ કૌસલ્ય પ્રકારે તેમના પિતા શ્રી કૃષ્ણથી ઉતરે તેવા ન હતા. કામદેવના શત્રુ, શંખરાસુર નામના રાક્ષસે પ્રહમ્નને જનમ્યાને પુરા દસ દિવસ પણ યથા ન હતા તેવામાં બીલાહના સ્વરૂપે તેમને ઉપાડી જઈ સમુદ્રમાં નાખી દીધા. સમુદ્રમાં એક મોટો માછલો પ્રહમ્નને ગળી ગયો. એક માછીએ પોતાની બાજમાં બીલા માછલાં સાથે આ માછલાને પકડ્યો. આ માછલાનું મોટું સ્વરૂપ એક તેણે શંખરાસુરને તે સેડ તરીકે મોકલાવ્યું. શંખરાસુરે તે માછલાને રસોડામાં મોકલ્યું. ત્યાં તેને ચોરતાં અંદરથી એક કાન્તિવાન બાળક નીકળ્યો.

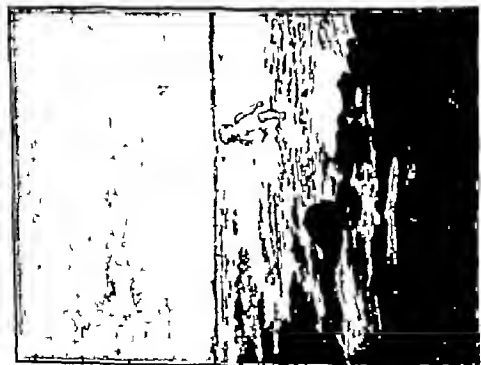
હવે શંખરાસુરને ત્યાં આવાવતી કરીને એક ઢાસી રસોડાનું કામ કરતી હતી. આવાવતી કામદેવની સ્ત્રી રતીનો અવતાર હતી. કામદેવ બ્યારે મહાદેવના ત્રીજા નેત્રના અગ્નિથી બળી ગયા ત્યારે ફરીથી તેમને મળવાની આશાએ પોતાનું સ્વરૂપ છુપાવી આ શંખરા

મીમતી એની બીચાન

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

मायावती-प्रथम-वेदने प्रवासो

॥ विष्णु ॥ ५ ॥ १८ ॥

भासावलीनु काव म० १३३५२ प्रेम

Upham and his family

મુરને ત્યાં રહેવા લાગી નારહણને તેને આ માણસના પેટ-
માંથી નીકળેલા બાળકનું જોળખાણ આપતાં જણાવ્યું, કે આ જ
તારા પતિ કામદેવ છે અને તે સ્ત્રી કૃષ્ણને ઘેર તેમના પુત્ર
પ્રદુમ્નરૂપે જન્મ્યો છે તું જો બાળકની બરાબર સંભાળ રાખજે,
એટલે યશો ત્યારે તે શબ્દસુરને મારી તારી સાથે લખે
કરી પાછા વને લઈ દારકામાં જશે. આ પ્રમાણે નારહણનો વેળ-
નથી મામાવતીને બાળકને અનેક પ્રકારના લાકડાં લેઈયો. દાર-
કામાં તે વાસામાંથી પુત્ર જુમ થયો તેથી હાહાકાર થઈ રહ્યો
પણ કેઈને કશું માલુમ પડ્યું નહિ.

આ બાલુ પ્રદુમ્ન જીવાન વયમાં જાણ્યો ત્યારે મામાવતી
તેના વરણ, લાજથી ભેવા લાગી. પ્રદુમ્ને પોતાને ઉછેરનાં સ્ત્રીનું
જાનું વર્તન જોઈ આશ્ચર્ય થવાથી તેનું કારણ પૂછ્યું મામાવતીને
નારહણની કહેલી સમગ્રી હકીકત તેમને કહી સભળવી અને
મહામાયા વિદ્યાનો અભ્યાસ કરાવ્યો તથા શબ્દસુરને મારી
દારકાં જવાનું જણાવ્યું.

ત્યાર પછી પ્રદુમ્ને શબ્દસુરની પાસે જાવી તેને જાણે
હઈ તકરાર લેતી કરે શબ્દસુરે પ્રદુમ્નની સાથે બપોર મુંઝ
મળાવ્યું. પ્રદુમ્ને શબ્દસુરતાં દરેકે દરેક હથીબાણે લાંબી નીખાં;
તેની માથાનો નાશ કર્યો અને તેનું એક કાપો નાખ્યું. કેવલા-
ઓએ આ વખતે આશ્ચર્યમાંથી પુષ્પની વૃદ્ધિ કરી ત્યાર બાદ
મામાવતી પ્રદુમ્ને આકાશ માર્ગથી દારકામાં તેલી ગઈ.

ત્યારે પ્રદુમ્ને સ્ત્રીની સાથે દારકામાં પ્રવેશ કર્યો
ત્યારે બધાને જોમ જ લાગ્યું કે સ્ત્રી કૃષ્ણ જ બહારથી આવે છે.
પ્રદુમ્નનું સ્વરૂપ જાણેહુંગ સ્ત્રી કૃષ્ણને મળીને આવતું હતું તેથી
સમગ્રી સ્ત્રીઓએ તેમને સ્ત્રી કૃષ્ણ બધી તેમની લાજ કાઢી.
ત્યારે પ્રદુમ્ન છેક પાસે આંખા ત્યારે રૂઝિમણીને તેમની કાન્તિ
જોઈ તેમના પર બહુ જ બહાલ વાળ્યું તેમણે સમગ્રાને જણાવ્યું
કે મારો સુવાવડના ઘરમાંથી ઘોરાઈ ગયેલો પુત્ર જો આવતો હોત
તો જાના જ જેવડો હોત. કાણ જાણે ચાથી મને જો મારા પુત્રના
જેવો જ બહાલો લાગે છે. ધન્ય છે એનાં માતાપિતાને ! જોઈલામાં
સ્ત્રી કૃષ્ણ પછું ત્યાં જાની પહોંચ્યા અને સંવત્સરે લેણવાં છેતાં
પણ બધોની સાથે આશ્ચર્ય પામ્યા જોઈલામાં જ નારહણને જાની
સમગ્રી લેઈ સંમળાવ્યો અને સર્વ સ્ત્રીઓએ પ્રદુમ્નની સંકીર્ષ કર્યો.

જોવાઈ બચેલા પ્રભુમને પાછા આવેલા બેઈ દારકાના લાકો
તો હર્ષવેલા બની બધા ઘેર ઘેર તોરણો બધામાં અને સઘળે
આનંદ આનંદ થઈ રહ્યો.

* * *
પ્રભુમને મામે એટલે રૂઝિમણીનો બાઈ રૂઝિમ નામે
હતો તેણે શ્રી કૃષ્ણ રૂઝિમણીનું હરણ કરી ગયા તે માટે તેમની
સાથે વેર બાંધ્યું હતું. બ્યારે તેની દીકરી રૂઝિમાવલીને સ્વયંવર
કરવામાં આવ્યો ત્યારે પરાક્રમી પ્રભુમ તેને સ્વયંવરમાંથી ઉપાડી
લાવી પરણ્યા હતા. રૂઝિમણે આ લગ્ન જાણી રાખી 'પાછાનું
વેર કાઢી નાખ્યું અને પોતાની બેન રૂઝિમણીને સાદુ લગાડ્યું.

પ્રભુમને જનિરૂદ્ધ નામે પરાક્રમી પુત્ર થયો. તેણે બ.સા-
સુરની દીકરી ઉપાસાથે લગ્ન કર્યું હતું એ વાત જાણી બાપણે
'બાલકવત'માં વાંચી ગયા છીએ.

મણા સમય પછી પાંઠવોએ રાજ સુય મરણ કર્યો અને શ્રી કૃષ્ણ
પ્રભુમને દારકાના રક્ષણનું કામ સોંપી ત્યાં ગયા હતા, તેવામાં
શાશ્વ નામે બળવાન નાલ્ય દારકાં પર ચઢી આવ્યો તેની સાથે
પ્રભુમને સત્તાવીસ દિવસ સુધી બહાદુરીથી યુદ્ધ કર્યું અને દાર-
કાનો બચાવ કર્યો. બ્યારે શ્રી કૃષ્ણે આવી તેને માયો. પ્રભુમને
આ સિવાય બીજાં મણાં પરાક્રમી કર્યો હતાં.

ખોળી ખાવ !

૧૬૬ સીટીમાં ક્રેકેક ફગ છે

- (૧) નાજાની સૈંધી સરખ કરજ નવું નવું સીમવાની છે.
- (૨) નરુભાઈ પોતાના ગીત પાણીમાં મુત્તા ઢલ.
- (૩) એવું તે ફેંસુ બાપુ કે લોક મહી એ બરાબર રહે !
- (૪) ને આંકા જેવો મધ ઝીંબો અને નાન બમ કરવા લાગ્યો.
- (૫) કારીગરોએ કનર કમીન કામ ઝડ પુર કર્યું.
- (૬) કેમણ જળકે રીસાવું જોઈએ નાંદ.
- (૭) મુલુના દેવ જમ રમમણનો છત્ર બધ મવા.
- (૮) અમેની વાકીમા સીતા રંગના માં રાખતી હતી.
- (૯) મેદનને કોષ રૂઝાથી બાહરને ને ચાર લાપટ મારી
- (૧૦) રૂપિ આશ્રમમાં રામદાસ સત રાજાને લખેને આજના

શાન્તિલાલ ખેડાલાલ સાહ

(બવામ ખોળી કાઢો ને મધારે વીચવ મારે ઇનામ માળા શુભો.)

[લેખનાર—શાહ પુસ્તકાલયના સંપાદક, ડી. ૧૧૪]

જાનકાબા એક સિંધરી પોતાનું દીર માનું સહ હરણુની પાછળ
પાપેલ ગાસનું મારું હરણુ છવ જગતવાને માટે મોટી મોટી હજારો
જરણુ ત્યાંથી દોડ્યું અને સિંધરી તેની પાછળ પડ્યો. સિંધરીને મન રમન
હતી અને હરણુને પોતાનો છવ જગતવાનો હતો એટલે તે સપાટાભેર
પણે છોટ નિકળી મયું. કમ નસીમે રસ્તો સપાટ હતો એટલે જાગળ
દોડવાથી કમ વળે તેમ નહોતું હરણુ આણુનાણુ નજર કરી તો નજીકમાં
જમીન પર લીલી ફાળના પુષ્પ વેણા હતા હતા. તેની જાગળ જાલે
રહીને તે એવી રીતે લવાઈ અયું કે સિંધરી તેને જોઈ ન શકે. સિંધરી ત્યાં
મોટીક વાર સાક ખાવા હોય. એટલામાં તે હરણુને જાગળી જુદી મુઠી. જે
લીલાં પાંદડાંતલે તે દહાણે હતો તે પાંદડાં તેણે એક પછે એક ખાવા
મોકલા, પરિણામ એ જાણ્યું કે પાંદડાં એટલાં સહ જવાથી હરણુ સિંધરીની
નજરે પડ્યું અને તેને તરત જ ધડપ પર જાણુ ગયાની વીધિ નાખ્યું. ઘોળ
કરી નેચે ન કરવાનું કામ કરે તેઓ એ હરણુની જેમ નાચ પામે.

ક્રોધજીત ક્રીડારાજ

[લજનાર ને જિજ્ઞાસુ-શ્રી. જગમોહન ર. મીશ્રી]

કાશીપુરમાં કાશીરાજ નામે પૂર્વે કેટલાક વખત ઉપર જોક રાજ્ય રાજ્ય કરતો હતો. તેણે ક્રોધને જોવા તો કાણુમાં સર્વેથી હતો કે તે કદી યવા પામે જ નહિ તે રાજ્ય ક્રોધને અપશબ્દ કે અપમાન કરી ક્રોધ કરતો નહિ, અને હરેક સકટ ધીરજથી સહન કરતો. તેને ક્રોધ કરવા જેવા ઘણાં પ્રસંગો આવી ગયા હતા, પણ તે ધેર અને શાંતિથી ક્રોધનો વિક્રમ કરતો. તેના આવા ધુણેના કીર્તિનાં દેવલોકમાં પણ યવા લાગ્યાં.

જોક વાર ઇંદ્રરાજની સભામાં નારદે આવીને તે રાજાના સારી

રીતે કીર્તીજાન કયાં આવી ઇંદ્ર તથા દેવસભા સર્વ સક્તિ યમ બચા. ત્યારપછી ઇંદ્રે પણ તેની પરીક્ષા કરવાનો નિશ્ચય કર્યો અને ચોતે જોક સન્ધ્યાસીતુ રૂપ ધારણ કર્યું તેતુ રૂઢાં બી-લાહા જેવું અને આપુ શાંર દોહીવાળું એવું દુર્ગંધ માણતું હતું, કે ક્રોધ પ્રાણી પણ તેની પાસે ઉભુ રહી શકે નહિ. પછી

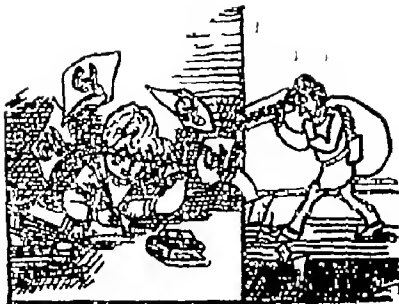
નારદ કહીને તાહી રહી પડી. (જુઓ પાન ૫૫)

ઈંદ્ર હાથમાં હંડ અને કમંડળ લઈ ધીરે ધીરે 'બિલાં દેહી' કરતા

રાજાના હરજારમાં આવ્યા. રાજાએ જાણીને એક જણ
પણ સંકોચ પામ્યા વગર પ્રેમપૂર્વક તેમનો સત્કાર કર્યો; અને
લોજન માટે પ્રાર્થના કરી.

સન્યાસી યુરુસાથી બોલ્યા, 'અલ્યા શાંઠીઆ ! એ
ત્હારો વિચાર લોજન કરાવવાનો હોય તો હું ઠહું' તે
તેમાર કરાવ.' આ સાંભળી રાજાએ આજ્ઞા રીત ચલાવી, ત્યારે
સન્યાસીએ ઠહુ, ત્હારો આ એકનો એક કુવર છે તેના મસ્તકમાં
માંસ રાંધાવી મ્હારે માટે લોજન તેમાર કરાવજે આટલું ઠહી
સન્યાસી નહી ઉપર સ્નાન કરવાને ગયા.

થોડો વખત થયો અને પ્રધાને જાવીને રાજાને ઠહું, હે
મહારાજ ! આપે હે સન્યાસી ઉપર આટલો બધો ઉપકાર કર્યો
છે, તેના બદલામાં તેણે આપના ઉપર અપકાર કર્યો છે આપણી અન્ન-
શ્યાળાને આજ લગાડી અને ચોક્કસ તથા સરદારીને પણ પોતાના કુટુંબી
સાથે જાણી નાખ્યા છે પ્રધાન આ પ્રમાણે વાત કરતો હતો એવામાં
એક દાસી જાવીને મુજતા મળતાં કહેવા લાગી, હે મહારાજ !
આપણી રાજકુમારીને એક સન્યાસી રણવાસમાંથી રહતી ઠકળતી
કરણ કરાં ગયો છે. અને જેણે તેમને અટકાવવા ગયા હતા,
તેણેને ઠઠવઠે એવા તો મામો છે, કે તેણે ઠહુ પણ ઉઠો' થક્યા
નથી. આટલું ઠહીને દાસી રહી પહી. (જુઓ પાન 'પદ માંનુ' ચિત્ર)
અન્નશ્યાળાનો નાશ, કુવરોનું કરણ અને દાસ દાસીઓનો નાશ,
પુત્રનું મરણ, આવા બીજાવધી ઠાંઈ પણ મનુષ્યને ક્રોધ છુટકા વગર
રહે નહિ, પણ આથી કાશીરાજનું મન જરા પણ મ્હાન થયું નહિ.
એટલામાં સન્યાસી, હરિ, હરિ, કરતા લોજનશ્યાળામાં દાખલ
થયા. આથી મંત્રી તેમા સેવકોએ ધાર્યું કે રાજા ક્રોધથી સન્યા-
સીના હમણાં જ શિરમુછેદ કરશે. પણ તેના મ્હોંપર તો જરાપણ
ફરફાર થયો ન હતો. સન્યાસીને જાણતો એક રાજા તેની સામે
ભયો; અને પણ પકડી લેવા પડ્યો ને બોલ્યો, હે મહારાજ !
હમા ઠર્યો, આ દાસથી કાંઈપણ અપરાધ થયો હોય તો !
રાજાનું આનું કોવલંતપણુ એકને ઇદ્રરાજ સકિત થવા અને પ્રેમ
પૂર્વક 'સિદ્ધી' તેને કહ્યું, 'હે રાજા ! તને ધન્ય છે ! તે જ ખરેખર
ક્રોધ હતો 'છ' આટલું ઠહી ઇદ્રે પોતાનું મૂળ સ્વરૂપ ધારણ કર્યું.

સીન્ડેલા

(દશનારા-ખંડેન વીરબાળા મેરવિન્દલાઈ દેસાઈ. ૭ વ ૧૧)

એક છાકરી હતી. તેનું નામ સીન્ડેલા હતું. તેની મા મરી
જઈ હતી. તેને તેનાથી બે માટી ખંડેનો હતો તેની આવકી મા
એને બહુ કુખ દેતી હતી એ એનો કરતી રખડાવા અને ધરતું
ધામાં ભરી ભરી રાતી હતી.

બધું કામકાજ સીન્ડે-
લાને કરવું પડતું. એક
દિવસ તે ગામના રાજા-
ને ત્યાં માટી મીચલસ
હતી તેમાં તેની બે એનો
અર્ધ પણ તેને ન લઈ
અર્ધવેધી તે ધરમાં બેઠી
બેઠી રહતી હતી. એટલા-
માં ત્યાં એક ધરડી ડાસી
આવી. તે ડાસી ન હતી
પણ એક રમણી પરી

હતી. તેની પાસે એક બહુ લાકડી હતી.

તેણે પુછ્યું કે તું કેમ રહે છે ? ત્યારે સીન્ડ્રેલાએ પોતાની
જમી વાત કહી. તેથી ડાસીને ક્યા આવી. તેણે તેની પાસે
છ ઉંદર, શકરીયાં, તથા એક ઠોણ મ'આબુ', પછી તે પર
લાકડી ફેરવી કે તરતજ તેની બાહી, થોડા તથા બાકીવાન થઇ
અયાં ! અને સીન્ડ્રેલાને તેમાં બેઠાડી ડાસીએ મીજલસમાં મોકલી
તે ડાસીએ તેને કહ્યું કે “જો તું બાર વાગ્યામાં પાછી નહિ આવે
તો આ બધું જતું રહેશે.” શબ્દના કુંવરે ત્રણે દિવસ સેન્ડ્રેલાની
સાથેજ નાચ કર્યો. ત્રીજે દિવસે તેને મોટું થઇ અધુ' અને બાર
બાજી અથા તેથી તે લેતાવળી લેતાવળી ઘેર જતી રહી. જલ્દી
આવતાં આવતાં તેના પગની એક મોજડી પડી અહ તે રત્નજડિત
હતી. તે મોજડી રાજકુવરને જડી તેથી તેણે વિચાર કર્યો કે
આ મોજડી જેના પગે આવે તેને જ મારે પરણવું. તે આખા
આમમાં ફર્યો પણ કોઇના પગે મોજડી આવી નહિ. છેવટે તે
સીન્ડ્રેલાને ઘેર આણ્યો તેની માએ પેલી બે પહેનોને બાલાવી.
પણ રાજકુવરની સાથે એક ઘરઠો માણસ હતો તે બોલ્યો, ઘરમા
જેટલાં માણસ હોય તે બધાના પગે મોજડી પહેરાવવાની છે તેની
મા બોલી, બીજી ઠાકરી તો બંદી અને ખાંડી છે ત્યારે એમણે કહ્યું કે
અમે તેવી હોય પણ જમને જતાવો સીન્ડ્રેલા આવી. તેના પગે મોજડી
આવી અને તેના ઘરમાંથી બીજી મોજડી કાઢી તે પણ પગે
પહેરી લીધી. રાજકુવર તેને પરણ્યો, અને સુખી થયો. સીન્ડ્રેલાની
બે સગી બેનો હોવા છતાં તેણેએ સાવકી માના પક્ષમાં રહીને
તેને બહુ હેગન કરી હતી, પણ સીન્ડ્રેલા તે સમજું મન્યર ઉપર
બસાસો રાખી મુજે મેંડે સહન કરવી હતી; ત્યારે તેનો બહોલો
મણુએ તેને ઘણું દરસ આપ્યો અને તે સુખો થઇ .

સાર — કોઈની બહેનપદ કરવી નહિ કોઈનું પુરું
ધન્યતાં પરમાત્મા આપણું જ પુરું કરે છે

સુના સુતાંપ

[ચિપાઈ]

મુખે ન સાસુ સુવા લીએ, વહુને ત્રાસ વણેશે લીએ
મરણે બિલે પાછલી રાત, જમઠલી તે વહુને ખાસ
(જુઓ ચિત્ર ૧)

ફળવા કે છડનાનુ લીએ, સાસુ મુખમાં નિદ્રા લીએ,
મુતાં મુતાં રાખે જ્ઞાન, વહુથી ના બૂઠાવે જ્ઞાન.
કામ કામનાં લેખાં લીએ, એક ઘાતાં ઉપલી લીએ.
ત્રણ વહુઓ પણ સાસુ એક, નવવે ત્રણને રાખી ટેક
વહુઓ સવળી કરે વિચાર, કુકડો આ તો હિસે કાળ.
બાલે કે બટ સાસુ ઉઠે, કામ કરાવે નહિ તો ફેર;
ને આણીએ એનો કાળ, તો છુટકો થાયે વરકાળ.
સાસુજી શે ઉઠાડશે, ને શી રીતે કારજ સોંપશે ?
એમ વિચારી હૃદયમાં, મારી ફૂંકો નાંખ્યો ત્યાં
(જુઓ ચિત્ર ૨)

બીજે દિવસે પાછલી રાત, ત્રીજે પહોરે કરવા વાત,
સાસુજી ઉઠાવી કહે, ઉઠો નહિ બાલે પડી રહે.
(જુઓ ચિત્ર ૩)

કેશ કામ રાખીને સાન, નહિ તો સીધું લાવીશ જ્ઞાન,
ત્રીજે જમવા બીજે પહોર, રાજ ઉઠાડે નહિ જઠાર.
ત્રાસીને સાસુ ત્રાસથી, વહુ સવળી બાલો બાપડી,
અરે ! કુકડો સારો હતો, તે બાલે પહોરે બાલનો,
માયોં તેને આપે જાક, કામ કરવું પડતું જ અધાક.
જયજય પછી આળ્યુ જ્ઞાન, રાંધ્યા પછીનું ટકાપણ જ્ઞાન,
સુવા પછી કાકા ! બીવડી, અક્ષત ના ખેલા સાંપડી !

નાનરદાસ ઇ ૫૮૯

સીસુ-બુના
સીમા

૧

૨

૩

બાલગુબન બહાદુરી - પરાક્રમપરેશ્વર

પરાક્રમ બાલ

બાળકની બાકુરી

(લગનારા—શ્રી કુમંતર)

મારૂં નામ બાળક, બને બલક, હમર માસ ૧૩ દિવસ છે, મ્હાલ ૮ મીનીય
નવ; બને સેકડ હસ; તમી બેમ ન સમજીયો કે બેક તમારા માણસોમાં ન
માણસો કર્યા હશે. મારી બાકુરીની ચાલ તમારે જાણવી છે ? મારા કેમકે
માણસો હું તમને કહી જવાવીશ. ચાંચા ત્યારે

પરાક્રમ પહેલું .

મને ગાવાનો ભારી શોખ, ને બાળવાનો તેથી પણ ભારી
શોખ. બેક દિવસ હું મારી ગાયનની ચોપટી લઇને સારીગમ
પાડીશા, કવતો હવે મારૂં વગાડવાનું વાળુ મારી પાછળ પકડું
હવે. હવે જમારૂં પાટોશી બેક સસલુ છે, તે કમળજલ બહુ જ
તોફાની છે તેણે મારી મરકરી કરવા પેલા વાળમાં ઊનામાના
બેક સુઢ સફરજન નાખ્યું (જુઓ ચિત્ર પહેલું) હું વાળની
પાસે જાઓ બને સસલુ હવે બેટલે બેણે ઠંઠ ઘાલ્યો કરી
હશે બેમ સમજી જશે. (જુઓ ચિત્ર ૨જી). મે જાંદર નવર
કરી તો પેલું સફરજન મેં બેયું. (જુઓ ચિત્ર ૩ જી) સસલુ
જામ જાઓ દિવસ તોફાન કરે તે ઠંઠ મને પસવડે નહિ,
મારો મીઠાજી જશે.

મહે નાલુ મોંમાં પકડ્યું. પછી જાંદરથી બેવી ભેરથી
કુક મારી કે પુકના જવાબે જાંદરથી સફરજન પહોંચ લઇને
ઉછળ્યું બને પાછળ સસલુ ખડ ખડ હસતું હવે તેના મોં પર

પાસ લઇને વાગ્યું ! સસલાના ત્રણ દાવ પડી ગયા અને નરહારી
પુટી ગઈ (જુઓ ચિત્ર ચોથું). ફરીથી સસણ તોફાન કરવાનું
બુલી બધું. એ તો યાચ તેવા યકએ તો ગામ વચ્ચે રહીએ ! કેમ
બાધ્યા નહિ ! હવે મારી જહાડફીની બીજી કથા કહું ? વાંચો ત્યારે,

પ્રવાહન બીજું

મને ફરવાનો બારી શોખ. સાંજ પડે એટલે ફક્ક ફક્ક
કપડાં પહેરી કાપડો માસ્વાનો મને જહું બમ. એક દિવસ સાંજે
એવી રીતે બપોલો મારી મારી છત્રી લઈ હું ફરવા નીકળી પડ્યો.
(જુઓ ચિત્ર પાંચમું). ફરવાની મને ખરેખરી ધુન લાગેલી એટલે
શત પઠવા જાવી અને હું ગામ જહાડ, નીકળી પડ્યો તેનું પછું મને
જ્ઞાન રહ્યું નહિ. એમ નાના બચ્ચાએ કાત પડે લાંબે ફરવા
ન જવું એમને હું હવે બંધાયો. અધુરામાં પુરૂ મેં તુરથી
પતલાંને જવાજ સાંજ્યો અને પાછું પળીને જોયું તો મ્હાશ તો
રામ જ રમી ગયા ! (જુઓ ચિત્ર ૬) ગામને શીમાટે રહેતા
શીમાળ મામા મારી પુઠે લાગ્યા હતા હવે તો ઠાર મરી જવાનો
વંખત આપ્યો હતો મેં આમતેમ નજર કરી

નજીકમાં એક જ ગી મુક મહુડાના બાગ એક પોણ થઈ જઈયું.
એ યઠમાં એક મોટી બજોલ હતી. મનમાં કંઈક વિચાર કરી
આપણે તો બહા પેકા તે બજોલમાં. પાછળથી શીમાળ મામા પણ
નજીકમાં જ આવતા દેખાયા. (જુઓ ચિત્ર ૭) શત પડી ગઈ
હતી એટલે જ્યાં શીમાળ નજીક આપ્યું કે ધરદર લઈને જોર કરી
મેં છત્રી લઈ લી અને બજોલને બહારી. (જુઓ ચિત્ર ૮). શતનો
વંખત કાળો કાળો આકાર અને જોરથી ચપેલો જવાજ એ એમને
મામા તો હબકી જ ગયા અને કાલેજનો શીકાર કરવાની વાત
જાણુ પર રાખી ભુતની બીકના મામાં ત્યાંથી પલાયન કરી ગયા !
છે જુદી કાંઈના આપની ! એ તો બાપ, સિંમરે મરણ તો મહાદે બુદા.
હવું નવા પંસકમ તમારે કાંઈના છે ? તો આવતો અક વાંચો.

પરોચ્ય

[વનવાર-શા. બાળક.]

ગામથી પછે દૂર જંગલમાં બે માણસો બેઠા હતા. યુવા-
કરીએ નીકળ્યા હોવાથી તેમની પાસે ખાવાનું ભૂતું હતું.
પહેલા માણસપાસે પાંચ લાડુ હતા ને બીજા માણસ પાસે ત્રણ
હતા. તેઓ ખાવાની વેવારી કરતાં હતાં ત્યાં ત્રીજે એક માણસ ત્યાં
આવ્યો. તેને જોતાં તે ગૃહસ્થ બન્યાતો હતો. પાસે ખાવાનું ન
હોવાથી ને છુજ કઠીને મૂખ લાગવાથી તે ખેરાકની ચોખમાં જ
હતો. બાવા ખાનહાન માણસને જોઈ પેલા બે માણસોએ તેને પૂછ્યો

બાબે પકડું વહે-
આમ તે ખાવા કહ્યું.
તેને તો બિટલું જ
જોઈતું હતું. કંઈ
પણ આનાકાની
સિવાય તે તરત
બેસી, ગયો ને બધા
લાડુના ત્રણ સરખા
ભાગ કઠી વચ્ચે લા-
ગાવ્યો. બીજાના પંદર
કોઈના પગ પડે તે-
નીયે ન તેના સાત
કે છોકો. ?

ધરાવાથી પેલા ગૃહસ્થે ગજવામાંથી આઠ

બે મુસાફરોના હાથમાં મૂકવા માડયા. તેઓની ઘણી જાનાકીની છતાં પણ તેમને તે રૂપીયા સ્વીકારવા પડ્યા પેલો અકસ્મત ગયા પછી એ રૂપીયાના ભાગ પાઠવા માટે બંને જણા લડવા લાગ્યા. જેની પાસે પાંચ લાડુ હતા તે કહે 'હું પાંચ રૂપીયા લઉં' ને તને ત્રણ જ આપું.' બીજો કહે 'એમ ન થાય ખાવાની વસ્તુ અણાય નહિ, માટે આપેલા રૂપીયાનો અધો ભાગ ચાર રૂપીયા મને આપ ને ચાર તું રહેવા દે.'

બંનેમાંથી એક પણ નમતું આપે તેમ ન હતો. તેથી એક જણ બોલ્યો, 'ચાલો આપણે ન્યાયાધિય પાસે જઈએ ને તે ને ન્યાય કરે તે આપણે કબુલ છે' બીજાએ કહ્યું 'આપણે પણ તે કબુલ છે.'

આથી બંને જણા ન્યાયાધિય પાસે ગયા ને પાંચ લાડુ વાળે બોલ્યો, 'આલેખ મારી પાસે પાંચ ને આ બીજા પાસે ત્રણ મળી કુલ આઠ લાડુ અમારી પાસે હતા. અમે ખાવા બેસતા હતા ત્યાં ત્રીજો માણસ આવ્યો; તેને પણ અમે ખાવા નોતર્યો. તેણે આવી આઠ લાડુના સરખા ત્રણ ભાગ ક્યાં ને પછી અમે ખાધું' જતાં જતાં તેણે અમને આઠ રૂપીયા આપ્યા. મારી પાસે પાંચ લાડુ હતા, માટે હું પાંચ લઉં આ બીજા માણસને ત્રણ રૂપીયા આપું' છ, પણ તે તે અધો ભાગ કોટલે ચાર રૂપીયા માગે છે. માટે આપ હવે અમારો ખર્ચ ન્યાય કરે. તમારો ન્યાય અમારે બંનેને કબુલ છે.'

ન્યાયાધિયે પેલા બીજા માણસને પૂછ્યું, 'જલ્દી ભાઈ! આ રૂપીયા શું ખોટા હતા? તારા ભાગ પ્રમાણે તને ઠીક છે પુલિ છે. છતાં જો તું મારું કહેવું કબુલ કરે, તો હું હજી નવા રૂપીયાનો બરોબર ભાગ પાડી આપું.'

માણસ—'આપ જે કંઈ તે મારે કબુલ છે.'

'ભગી ન્યાયાધિયે સાત રૂપીયા પેલા પાંચ લાડુવા-
ક જ રૂપીયા બીજા માણસને આપ્યો.

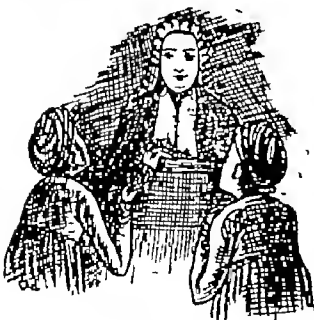
આ જોઈ બીજો માણસ આશ્ચર્ય પામ્યો ને બોલ્યો, 'સાહેબ! આ તે કઈ ખરો ન્યાય કહેવાય? આ તો હઠહઠતો અન્યાય જ થયો. આના કરતાં તો અમે જે ભાગ પાડ્યા હતા, તેમાં કઈક' વધારે ન્યાયવૃત્તિ સમાજેલી હતી.'

ન્યાયાધિશે ખીમી રહીને કહ્યું, 'ભાઈ! જો હું તને જરા-ખર સમજાવું. સાબળ! તારી પાસે ત્રણ ઘાડું હતા. તે ફરેકના ત્રણ સરખા ભાગ કરીએ, તો કેટલા થાય?'

બીજો માણસ કહે, 'નવ.'

ન્યાયાધિશે પૂછ્યું, 'વાર! કુલ આઠ ઘાડુના કેટલા ભાગ થાય?'

પેલાએ ઉત્તરમાં જણાવ્યું, 'ચોવીસ.' ન્યાયાધિશ-'જોટલો ફરેકને આ રીતે જોતાં આઠ આઠ ભાગ મળે છે તેમાં તારા ઘાડુના નવ ભાગ થયા. તેમાં આઠ તો તે તારા માટે વાપર્યા

જયવા ખાધા.
બાકી એક
ભાગ રહ્યો તે
પેલા શ્રદ્ધાથી
ખાધો ને તે
બહલ તેણે તને
એક રૂપીઆ
આપ્યો છે એમ
ધ્યાનમાં લે.
પેલા પાંચ ઘા-
ડુવાળાના પંદર
ભાગ પડે તે-

માંથી તેણે આઠ ખાઈ સાત પેલા શ્રદ્ધાથી આપ્યા. તેના સાત રૂપીઆ તેને મળ્યા હવે કહે મારો ન્યાય. સાચો કે જુઠો. ?'

બીજો માણસ-‘સાચો ! આદેખ ! તમારો ન્યાય જ સાચો
મને ખરી રીતે ધાર તો નહિ જ પણ ત્રણ રૂપીયા પણ નું મળવા
લેખજો. એક જ રૂપીયા ઉપર મારો હક થાકી શકે. મેં તમારા
ન્યાય પ્રમાણે વર્તવા હજી હવે તે વચનાનુસાર આ , ખરો
ન્યાય પ્રમાણે મેળવેલો. એક રૂપીયો તમ હું ખુશી થઈ
છું. આ રીતે બંનેના લાજ વહેંચાયા પછી બંને ખુશી થઈ
ઘેર ગયા.

ચાંદનીમાં રતનાત

(શેરનો ફુલો દ્વારા જાતો રે. એ રામના હાથમાં)

જ્યજ્ઞ શી ચાંદની રાજતી રે,

રૂપથી ભરિયુ વળાવ રે મીઠી બહેની !

થાશે, આજે સહ નાહિયે રે. ૧

પાલો શા ચાંદલો ચોકમાં રે,

વરસે ભમીના વરસાદ રે મીઠી બહેની !

હાશે, આજે સહ નાહિયે રે. ૨

શાસે શા બાબનો પાટલો રે,

વારાના વેઈ ત્યા ફુલ રે બહાલી બહેની !

હીયે, આજે સહ નાહિયે રે. ૩

ચામો જળકી ધીરે ઉતરે રે,

નીચે આવે નહાવા ઠાજ રે, મીઠી બહેની !

હોય, આજે સહ નાહિયે રે. ૪

“મધુવિનયન”

પુરાક્રમી પ્રહલાદ

(મરા અઠ્યી સંપૂર્ણ)

લેખક:-

માધવશાવ ભાસ્કરજીવ કલિકે

મહારાષ્ટ્રી—ભાઈ ! આ વિષની ખ્યાલી તેવાર છે, પણ તને આપતાં માફ હૃદય લેવાય છે. તારી જાવી જાયાનક કઠળી માફ હૃદય જાકુળવ્યાકુળ થાય છે

પ્રહલાદ—માતાશી ! તેમાં ચોક્ક શા માટે કચે છે ? પ્રભુ જેનો સહજુદાર છે તે જ મનુષ્ય જન્મમાં કિસ્મતદાર છે અને તે જ પુરૂષને નિર્ભય બધો સચાર છે આ જેર હું મારા હાથ-થી જ પી બાઈ છું અને લોકોને બતાવું છું કે, વિષ પાનથી મનુષ્યો સર્ગોં જાય છે, જેર પીવાથી પ્રભુભક્તની દેહ વજ જેવી અમર થાય છે.

(પ્રહલાદ જેર પી જાય છે)

મહારાષ્ટ્રી —(તેનો હાથ પકડી રકતા રકતા) બેટા પ્રહલાદ પ્રહલાદ ! શું કરે છે !

પ્રહલાદ —ધેર શખો, માતાશી ! પ્રહલાદ ધર્મને અનુસરે છે (બાઈનું જેર પી જાય છે.)

પ્રહલાદ —(જેર પીધા પછી)

જનમનરંજન, જગદુ ખસ જન, અમરનિરંજન, સ્વામી રામ.
ભવભયહારક, જગજનતારક, અધમોદ્ધારક, સ્વામી રામ.

બહુ સુખકારી, સહુ દુઃખકારી, વિશ્વવિકારી સ્વામી રામ,
હિલ અભિલાષી, પ્રિય તુલ્યાસી, સ્વર્ગનિવાસી સ્વામી રામ,
(જા સાંભળી હિરણ્યાકશ્યપ ક્રોધપૂર્વક આવે છે)

હિરણ્યાકશ્યપ—(અતિ ક્રોધથી) જો દુષ્ટ! દુરાત્મા
પ્રહ્લાદ! ક્યાં છે તારો રામ? કુંઠ બાળક! શા માટે જાવા
મિથ્યા? ક્યાંથી તારું જીવન બગાડે છે? બોલ, શું જા જા,
સ્થળ, મહેલ, મહાલય, સર્વત્ર તારો રામ છે?

પ્રહ્લાદ—જા વિશ્વ તેનું ધામ છે,—સઘળે જ તેનો સુકામ છે
હિર—(પાસેનો સ્થલ બતાવી) શું જા સ્થલમાં પણ
: તારો રામ છે?

પ્રહ્લાદ—હા, ત્યાંજે તેનું ધામ છે.

હિર—(ભેરથી તેને છાત ભારતા,) બતાવ; ક્યાં છે
તારો રામ?

(સ્થલ કાઢતાં નૃસિંહાવતાર થાય છે પ્રહ્લાદ તેમને નમે
છે. હિરણ્યાકશ્યપ ન્હાસે છે બગવાન તેમની પાછળ પડી,
ઉમસમા તેને પકડી છતી ચીરી મારી નાંખે છે, અને પોતે
અત્યંત ધાંધલ થાય છે)

પ્રહ્લાદ—(પિતાના રામ તરફ આંખો બતાવી)

“ભક્તિ પ્રભુની જે કરે, તેને સદા રક્ષે હરિ,
જે વાત નિજ કામા હોયી, તાતે જીવો આળીત કરી.”

સર્વ—ત્યારે અધર્મે ધર્મની પકડી જગતમાં ધાય છે,
સક્ષસત્ત્વી અસારપર સત્તા બધે પથરાય છે;
કારાગૃહે દેહી બની છે સત્ય વીર પૂસાય છે,
ત્યારેજ ‘કર્ણિક’ દેવનો અવતાર જગમાં ધાય છે *

સંભાષે

● જા નામક જાગતા નામોની માફક પ્રેમસચ્ચિને બજાવતી વખતે જા
પત્રને લીધે ઘરના નરે તે પ્રહ્લાદની માતા મદારાણીને દેશને પ્રહ્લાદના
અવરજીવે મેઠક પુરુષપત્ર ગેરુરી કાન અવાજી સેવુ

[અવસ્થાપક—નાગરદાસ ધં ૫૨૯]

નવા સંવાદો

(૧) માસુ બહના પાત ૭ ઉપર ને બાસકાણા બાપેલા છે, તે વખતે ૫ ઉખાણાના ખરા જવાબો લખી મોકલે.

(૨) માસુ બહના પાત પર ની નીચે " જોના જોનાને ખાત " એ નામના ને વાંકે બાપેલા છે, તે વાંકેમાં કુખપણી ૧૦ ફોના ખર્ચ નામો લખી મોકલે.

(૩) માસુ બહના પાત ૭ ઉપર બેન ઉંઘાળા ચીમનલાલ ડાહરની લખેલી વાર્તાના સવાલનો સતેષકારક ખરા જવાબ લખી મોકલે.

(૪) માસુ બહના પાત ૭ ઉપર બાપેલી બેન વીગાળા જોડિ-લાઇ દેસાઈની સીન્ડ્રેલાની વાર્તાના બાપેલા સીન્ડ્રેલાના ચિત્ર ઉપરથી તેમજ ને હાલું નવું ચિત્ર સીસાપેનથી બીવરી તેને શાહીયા ' લાઈન ' મારી તેમા વખતે સારા લખે બિવા રજો પુરા. ચિત્ર ' દેસ ' પાટીને ચીવરશો તેની દરકત નથી.

ધનામો. પહેલું ઈનામ.—૨૦ ગુન, બીજું ઈનામ ૨૦ ગુન, ત્રીજું, ચોથું, તે પાંચમું દરેક ઈનામ ૨૦ ગુન, અને બીજા મનામો ૧૦૧ દરેક ચાર આનામો ને આના મુકીના.

નિયમો.—ધનામનાના નિયમો મારે બાં બહની ઉપરનું નિય-મોનાયુ પાલું જુઓ. ખાસ જ્ઞાન એ રાખજો કે, બહ મળ્યા પછી માત્ર ૨૦ દિવસમા સવાલના જવાબો નીચેના ચીરનામે મોકલી આવવા.

નાગરદાસ ધં ૫૨૯,

કુખ કુટીર, કિસને રસ્તો, મસાક, બી. બી. સી. બાહ.

મોઢકની મૂળહ !

[વખત — મો. મોઢી પાપદસાઈ મજીસાઈ.]

શ્રી ગોળ મટોળ દેવ (લાઠવા)ના પૂજારી એક લાડુ બટલ એક જજમાનને ત્યાં જમવા બધા હતા. હમેશના રિવાજ મુજબ લાડુ બટલ ધીમે ધીમે સ્ત્રોત બોલતા બધા અને એકેક લાડવાનું બટનું ગળામાં ઊતારતા બધા.

મનમોહક 'મોહક'
મિત્ર મળ્યો.
જપ જાપ ફળ્યો,
વન તાપ ટળ્યો.
નર ગોળમટોળ,
ઠઠી ન પળ્યો.
ધિક ધિક ખરે,
જવતાર બળ્યો. ૧.

વળી બોલો ગોળમટોળ દેવકી જે. (દાળનો સજડકો).

નર દેહ મળ્યા, બહુ મેળવશું પણ મોહકનું નહિ નક્કી કર્યું,
જજમાન મળે ઠઠી નાહી મળે, પછી મોહકવીણ થવી શી વહે. ૨.

માટે બોલો જીસજીવાડણ દેવકી જે (ચાક જરાતરા.)

નહિ લાગ મુઠો પતલળીતણો, મન મોહકમોહક મત્ર બણો.
ઠટકો બટકો ચટકો લહીને, ઝંઝપો જીળ માલ રહી રહીને. ૩.

વળી એક લાસની વાત,—બોલો મગજમોહક દેવકી જે
(ચટણીનું ચાટણ.)

જ્યમ મોહક એક વધુ જમશું, ત્યમ સમનું નામ વધુ રમરશું.
જજમાનનું પૂન્ય વધુ વધશે, જસ ટાકક ટાકક છાઈ જશે. ૪.

બોલો ટાઢકકારક દેવકી' ને (એકાદિ પંતરવેલીયુ).
માટે ઘી, ઝેણ, ઘણી

તણ મગ્યાની ઘોળી રાળી ઘોળી સારી રીતે જમણે,
સવા શેરની ઝેણી (પેટ) મોઢક માટે બટ મોટી કરણે;
રમત શ્લોકની રમવી પુરણ પતણી પુરી જમવી.

જમણુવાર છે, જમણુધાઢ નથી. બોલો ચિતા ચુરક દેવકી ને
(સાઈનું બીણુ).

જજમાન—ઝોર મહાશય ! જમતાં પ્રભુને તે વીસરી જ
જવાના કે !

ઝોર—એમ તે હોય કે ! મિષ્ટાન્નમાં તે એમના નામ ખાસ
સમાય છે સાંભળો.

રામનામ લાડવા, ઝોખાળ નામ ઘી, કુખ્યુ નામ ખાંડ ખીર,
ઘોળી ઘોળી પી. (ખરેખર દેવોના નામ ઘોળી પી જવાય છે)
ગ્યાની રીતે ટોલ ટપ્પા કરતાં લાડુ ભટલએ ખાસી રીતે તણ
આર ઠલાક ઠાકવા હશે અને તેટલામાં પચીસ ત્રીસ, લાડવા
સહજ ઉઘાવે એમાં ઠાક નવાઈ ઠહેવાય નહિ. પછી જજમાન
આગ્રહ કરવા લાગ્યા ત્યારે ઝોર મહાશય બોલ્યા કે લાવો ત્યારે
કારણ કે ઠણુ છે કે.—

જજમાનતણું જપમાનું કરે દિવ નિશ્ચય પાપની પોઠ ભરે

કઠી દેહ દુઃખી કરવો પડતો, કરવો, નહિ મોઢક એ નડતો.

(જજમાનનો મોઢક નડે નહિ માટે દેહની દરકાર જ ન રાખવી)

લાડુ ભટલએ તો પછી આગ્રહથી પણ બીજા પાંચ દસ
પંદર લાડવા ભટ ક્યાં હશે. પછી વિચાર ભાતનો થયો હશે પણ
જજમાન કાચા નહોતા. તેમને તે વધુ પૂન્ય એકદમ હતું તેથી
હવે વાત શરત ઉપર આવી અને જજમાન ઠહેવા લાગ્યા કે
મહાશય ! એ હવે જાહેરો લાડવો ખાઓ તો લાડવા દીઠ પાવલી
પાવલી આપુ.

મુઠ્ઠી પાવલી આવડે દૂર યયા, મન મોઢક મિત્ર નહીં રહ્યા
જજમાનનું માન ધરી ભટલ, દસ પાંચ બીજા કરતા ભટલ.

પાવણી પાવણીની શરતે ભાત આવ્યાનું મોઢુક રાખી તેની જગ્યાએ બટલોએ વળી ખીજાં દસ પાચ લાડુ (કદાચ દસ ને પાંચ પદર કહો તો પણ હરખત નથી) બદાસ ક્યાં. ઊંચટે જ્યારે બટલો ખુબ ચાક્યા, (પીવાંબર તો પહેલેથી જ ઢીંધું હતું એટલે હવે તે પણ કંપાય જાકી ન હતો) ત્યારે જજમાને ૩૨ લાઠવા ફીઠ પાંચ ફૂપીજી આપવાનું હતું એટલે બટલોના તો લોગ મળ્યા. એક મોઢક ખાતા પાંચ લોગ મળેજી ફકરમાં મળે કે જેનાથી આજા મોઢકો કદાચ ખીજા લવમાં જજમાન કહેનાર, ના મળે તો પણ નીપજાવી ચકાવ, તેવો હાથ કેમ ચુકામ ? એવો વિચાર કરીને બટલો બોલ્યા કે—

મુખવાસની કાચ વલો ફરશું, જજમાનની વાણી ધરી લઈશું. નહિ મોઢની કહી ના કહીશું કહી ના કહી, નો જઈ ક્યાં સ્કાંતું ?

હે જજમાનલ ! તમને તે મોઢની ના કહેવાય ? જલે જમી મુખવાસ આઈએ છીએ તે નહિ આઈએ અને તેને બદલે લાડવાથી પેટનો ગાડવો ભરી દઈશું જેથી અમારે પણ બે દિવસ વધુ ચાલે. તમને ના કહીએ તો તો પછી અમને રહેવા માર્ગ જ નહિ મળે.

ઉંચટે બટલો ચાક્યા, આપેલું પાણુ આવવા માડ્યું પેટ ફુલીને ફાડુ ફાડુ થવા લાગ્યું અને જાગર જેવડું થઈ ગયું. બટલોથી ઉઠી પણ ચકાવું નહિ. બટલોને ખાટલામા વાલીને પેર લઈ જવા લામ્યા. રસ્તામાં એક વેઢ મળ્યો. તેણે લાડુ બટને પુછ્યું કે તમને શું થયું છે ? લાડુ બટ બોલ્યા કે જજમાનના ઉપકાર માટે સહન કરવો પડતો એ મોઢોએ રોગ છે, ના એ રોગ નથી પણ એક ભવનો ભોગ છે. જુઓ હવે કેટલાક દિવસ ખાધા વગર વપચ્ચમાં કરશું તે વગર ભોજે ભોગ ફળશે કે નહિ ? જેને દયા આજવાથી પેતે પોતાની પાસેથી બટલોને આરામ થાય તેવું આખીબિનાશક ચૂલું આપવા માંડ્યું ત્યારે બટલો બોલ્યા કે જો તમારા ચુરલુ નેટલી જમ્યા હોત તો મારા જજમાનનું માન ન રાખત ? લાડુ પણ મગત અને વાંદીના ધોળા પણ મગત ? વેઢ બોલ્યો કે

હવા મળે સજી રોગની, પણ આ તો છે ભોગ,
મોઢીએ મટશે નહિ, હેરો નિર્મિ ભોગ.

તર્કશક્તિની ખીલવટ

[લખનારા—બેન ઉદ્દભાણા ગ્રીમનદાસ ટંકટર]

એક રાત્રી હતી તેને એક ઊંઘેલા દેવો તે હમેશા આવકો પરમેશ્વરી સેવા કરતો જોઈ તે રાત્રીકુવર હતો, તેમ છતાં પણ તે દરોજ વહેલો હતી રનાન વિમેરે કરીને જાગ્રતો થી કમળનાં પુષ્પ લઈ જઈને મંદિરે સરખાં કુચ ચડાવતો એક દિવસે તેણે સવારના પહેરમાં વહેલો હતી જાગ્રતો થી કમળનાં પુષ્પ લઈને, અને તે મંદિરે ચડાવવા માટે ચાલ્યો ત્યાં એક સરોવર આવ્યું, તે સરોવરની પ્રસિદ્ધિ થઈ, પણ એટલામાં કંઈ નવાઈ જોઈ જનાર જાણ્યો તે એવો કે—જેટલા કુચ તેણે લઈને દેવો તેટલાજ જીવન પુષ્પ દેવી આપીને ત્યાં-મુકી મળ્યાં, દારૂકે, રાત્રીકુવરને એવું પરદાન હતું પછી તે જાગ્રત ચાલ્યો, એટલે એક મંદિર આવ્યું, રાત્રીકુવરે મંદિરે પહોંચીને ચોક્કસ પુષ્પ ચડાવ્યા પછી તે જાગ્રત ચાલ્યો ત્યાં પણ એક જીવન સરોવર આવ્યું, એટલે ઉપર દેવો પ્રભુએ જાગ્રત પુષ્પ લઈ મળ્યા (એટલે જો તે પુષ્પ લઈ એવો દેવ તો હી જીવન એ પુષ્પ વધારે મુકી જાય તેથી ચાર પુષ્પ લાયક) પછી તેણે જીવન મંદિરે પણ પહેલા મંદિરના જેટલા જ પુષ્પ ચડાવ્યા, તે જાગ્રત ચાલ્યો એટલે ત્રીજું સરોવર આવ્યું ત્યાં પણ તેણે જાગ્રતની પ્રાર્થના કરી, અને તે જાગ્રત ત્યાં ચાલ્યો ત્રીજું મંદિર આવ્યું, ત્યાં તેણે જાગ્રતની સમગ્ર પુષ્પ ચડાવ્યા, એવી પાસે એક પણ પુષ્પ જાગ્રત રહ્યું નહીં તેણે ત્રણ મંદિર સરખાં પુષ્પ ચડાવ્યા હતાં, ત્યારે તે એક દિવસ કુચ કેટલા લઈ જાણ્યો કે અને દરેક મંદિર કેટલા ચડાવ્યા કે

વિદ્યાર્થીઓ દરરોજ વધારેમાં વધારે કૅટલો વખત અભ્યાસ કરવો જોઈએ ?—નિયમિતતા એ ફરક વિદ્યાર્થીનો સુદ્રાલેખ હોવો જોઈએ સુલતવી રાખવાના માઠાં ફળથી કોઈ પણ બાલક અજ્ઞાન ન જ હોવો જોઈએ ધણા વિદ્યાર્થીઓ ‘ટર્મ’ની શરૂઆતમાં જોઈ લેવાય છે તે બગાડે અભ્યાસ કરતા નથી. ત્યારે પરીક્ષાને વખત નજીક આવતો જાય છે ત્યારે ખૂબ કલાક અભ્યાસ કરવા મટે છે; એટલે સુધી કે પરીક્ષાની નજીકના દિવસ ને સત મળી આશરે ૧૮ થી ૨૦ કલાક સુધી તેઓ વહીવટ કરે છે ! આ ચોક્કસ બદાવહીતક છે અને સ્ત્રીવાર આમાંથી લાભ કરતા નુકશાન વધારે થાય છે આરોગ્ય બગડે છે, અને સ્ત્રીની વખતે વાંચિયુ વિસરી જવાય છે. આમ કોઈ પણ વિદ્યાર્થીએ ન કરવું જોઈએ. પહેલેથી જ નિયમિત થોડા કલાક વાચવાનો રિવાજ રાખ્યા હોય તો પરીક્ષાના વખતે કોઈકોઈ કરવી નહિ પડે એટલું જ નહિ પણ તનને અને મનને કોઈપણ જાતનો અયોગ્ય બોલે પણ નહિ પડે.

નિશાળમાં વિદ્યાર્થીને આશરે ૪ થી ૫ કલાક અભ્યાસમાં ગાળવા પડે છે. તે ઉપરાંત નિરાગી પ્રકૃતિનો વિદ્યાર્થી સવારમાં

મળસકે ૨ થી ૪ હલાકે અને સાંજના પછુ લગભગ તેટલો જ વખત અભ્યાસ કરે તો તે પુરતુ છે, નિયમિતતા બળવાની નોંધજે, સતના મોઠે સુધી બાપી અભ્યાસ ન કરવો જોઈએ પણ વધારે વાંચવાની જરૂર જણાય તો મળસકે બેઠેલાં ઉઠવાની ટેવ પાઠવી, ચાહ કે કાફી જેવા ઉત્તેજક પદાર્થોના ભેરે ઉબાગરા કરી મન ને શરિરને વધારે પ્રમાણમાં તકલીફ આપી ને અભ્યાસ કરવામાં આવે તે ઘણી વાર અણીને વખતે નિષ્ફળ નિવડે છે જ્યારે મળસકામાં શાંત ચિત્તે કરવામાં આવેલો અભ્યાસ જહુ જ ઉપયોગી નિવડે છે

રાત્રે અભ્યાસ કરવાથી શુ' નુકશાન થાય—આખો દિવસ શાળામાં અભ્યાસ કરી અને પુણેજ પ્રકારની બીજી મહેનત કરી વિદ્યાર્થીનું મગજ ઘાફી બાધ છે, શરિર અને મન બહુ મહેનત કરીને થાકી ગયુ હોય તે વખતે અભ્યાસ કરવા બેસવું એ મગજ પર એક પ્રકારનો ભાર બૂલમ જ થયો ગણાય મગજ પાસે જોવી અવસ્થામાં મહેનત વધારે કરાવવાથી પરિણામે મોટું મીઠુંજ આવશે એ અનુભવસિદ્ધ વાત છે તેવે વખતે મગજને આરામ આપી સવારના જ્યારે મગજ શાંત હોય ત્યારે અભ્યાસ કરવાથી તે વધારે ઉપયોગી નિવડે છે.

ગરિબાઈનાં ગુણગાન

મુશીબત મનમતી મરીનાઈના મુલુ માવુ,
મરીનાઈના ગુલુ માવુ રે ! મુશીબત.

મરીનાઈ કલા મ્હારી, મ્હને પ્રાણુયો છે ખારી, અધિક અધિક એક આહુ રે ! ગુ. આપે અતિ નિદ્રા બહાલી, કુચ્ચુ કુચ્ચુ મમગ મ્હારી, રતી વહેયો ન વસાવું રે ! ગુ. સાદા ભોજનીયાં મ્હારે, મ્હારે મનમતી રાઈ, સાદામાં સાર સર્વ માવુ રે ! ગુ. નવો નવો વસ્ત્રો મ્હારે, કયાં નથી મમના રે, સાદાં વસ્ત્રોએ હુ નીમાવું રે ! ગુ. બ્હાલા જલ્લમલ વિમુજે, આપી જે ભેટ મુજને, કેવેતે દુર્લભ હુ તો માવુ રે ! ગુ.

મુશીબત મન મતી મરીનાઈના મુલુ ગાઈ (મુન)

અ દ્રશાન્ત ગી. પરિખ ખી, એ.

વીર હનુમાન

[રામરીતા એક જગ્યા પછી ત્યાંથી રામચંદ્ર હસિયું વિદ્યાનાં
તિલિંગનાં નગરીમાં જ્યાં અને ત્યાં પાછીને મારી મુખીવને રાજ્ય કેવી
રીતે આપ્યું તે તમે જાણજવનમાં પાછી જ્યાં છે. પાછીનાં જમને જ્યાં
મુદ્રા ચિત્ર આ સાથે આપ્યું છે ત્યાર પછી મુખીવની મદદની રામ
ચંદ્રએ સીતાજીની બાજુ મદદવાની તૈયારી કરી અને વીર હનુમાનને
હસિયું વિદ્યાનાં વચાસ દાવાને આપ્યો. દિનને હસિયું ઉઠે આવી ત્યાંથી
પોતાના પિતા પાપુદેવની મદદથી ખુશ મારી લગ્નમાં જ્યાં. ત્યાં
તેમને સીતાજીની બાજુ મદદ. એકદમ ને સીતાજીને મળ્યા
જ્યાં તે પોતાને જોઈ હનુમાનનો માનુષ સમજ સીતાજી જમણાં જ્યાં એ
જ્યાંથી હનુમાનજીએ પહેલાં તે રામચંદ્રજી સ્વયં કરવા માંડી અને આપે
સીતાજીને પોતાના સામું નેપુ ત્યારે નીચળી રાખ્યાં આપેથી પેલી રામની
નીચી તેમને આપી તેનું વચન ચિત્ર આ સાથે છે ત્યાંથી આમળનો જામ
નીચેની દિવિયામાં આપ્યા છે]

[શાકુંલવિકેલિ]

દાશ્યે સપવદત વાનર, સતીધામો ઉસો આવીને,
કીધુ રામ જુવેનુ આન, અરપી મુદ્રા અભિજ્ઞાન જે;
શંકા દૂર ઉઠે યર્ષ નીરખનાં. ચિન્હો જ વિશ્વાસના,
લગ્નમાં અવિલખ રામ ઉતરે, જાણે સતી અખત્ય, ૧
પાસુપુત પીઠે પડી લઈ જવા દેદે જનકીને નકી,
કિંતુ રામચિવાલ અન્ય નરનો તે સ્પર્શ ચ્હાતા નથી;
માને દુષ્ટ વિમોચને રુપવતિ-વર્તવ્ય, ના અન્યનું,
સીતા લઈ વચી ઠલદમદિતા તેથી બીજું ધન્ય મું' ૨
આહી રામ ઉતાવળે ઉતરશે; એણે કહીને હવે,
જાતે જમણ વીર વાનર સુલો અતિતજા રાખવે,
ઉખેલ્યા મયળાં જ્યોત્સના વનનાં વૃક્ષો, હયું રાત ત્યાં,
ધારી અરજીન રૂપ વાટ નિરજે પિશાચની આવતાં, ૩
પેઠારી જ્યાં ૪ રામનો પરી પરી હુંકારતો તે કુદે,

આવેલું હજી રાક્ષસોતલું બધું જોકાકી તોયે છુટે;
લકા ના સહિ રાજમદિરતણા શુભે હલંગો ભરી,
ને, વાયુમુત સમદૂત ગમવે, શિમેર લકાપુરી

આવીને બળવાન ઇદ્રજીત તો હારણુ યુધે મલે,
ગાજવા બલ ન કોઈ કોઈ થકીએ, બૂહો વિશાળા રચે;
બકીને હનુમાન ને અમર, એ બાધે છ પ્રહ્લાઅધી,
ધારે આમુધપાશમાં પકડવા પોતે ચતુરાશ્વથી.
બકી રાવણસાથ વાતચીતથી છે લાભ રાજી થતો,
બધાતો શત્રુ સૂતરે અતિ અતિ પીડા થતી હાજતા.

લકાધીય ખિલક રામદૂતને શિક્ષા કરે દોષની,
વીટિ વાનર પુત્ર તેલ વસને, બાળે પછી આગથી;
પાતમત્ય વપોબળે અનલની સીતા કરે પ્રાર્થના,
ઠંડા અગ્નિ થતો, મરૂત મુવને લાગે જરા આંચ ના.
શાણે રાવણદૂત તૂત સમજી આ આમુરી યજ્ઞમાં,
હોમી ભસ્મ કરે વરેધર બધાં લકાતણા આગમાં;
ધુમે જોકથી જોક મહેલ ગદમાં એ પૂમકેતુ સમો,
લાણે આળ વળે બધે પ્રલયની. શો ઠોપ આ કારમો !

[જુઓ આ સાથેનું લકાહનનું ચિત્ર]

બાળી લક પુશી થતો બળવતો પાછો વળે મારૂતિ,
ફૂકી સાગર આવતો નિરખીને સર્વે મળે સોબતી;
રાજ વાનરજ્ઞય સર્વ પળતું કિષ્કિંધપુરી ભક્ષી,
સીતાની ઠહી વાત એ કુશળતા, આખા નિશાની મણિ.

[જુઓ આ સાથેનું ચિત્ર]

સ્નેહાલિગન રામ દે, પુશી બને, મારૂતિના વિક્રમે,
તેવારી તત્કાળ થઈ ઉપડવા મુખીબને હુકમે.

વિશ્વસય ય. આલસત્થી

[સમાવેશનું આવગતું રસિક પદન મી આલસત્થીના મદામબ
રો મુદર ચિત્રો સદિત વરે પછીના અંતિમાં અનુજ્ઞાએ આપશે]

દેશ દેશની સ્ત્રી વાઈઓ

સુવરદેવી, ચેત્ર'લ, ને બહીક, ખંભાતનાં.
 બી, ઠાંડા ને શુદ્ધપાક સોલવાનાં.
 ઊંઘરી બલ ને હીચાં બેઠાનાં.
 મરચી મચરૂ ને કાજળ અમદાવાદના.
 સુઠ અમદાવાદ ને કેળાં ધોળકાનાં.
 પચાઠ પાણી ને પાંદડાં મોઢાસાનાં.
 હીંકણી છાપ ને કાલાં વિરમજામનાં.
 કક પટોળાં ને સુઠી પાટણનાં.
 પાન પરવળ ને ચેવલે વડોદરાના.
 મુળા મજાજ ને ગ્રામણ સિદ્ધપુરના.
 કપાસ કચેરી ને કામદાર ભરૂચના.
 બરફી ઘારી ને પાપઠી મુસ્તનાં.
 કાઠી લાઠી ને ચોઠી કાઠીલાવાકનાં.
 ગાંઠીલા કાઠીલા ને ભલજાં ભાવનગરનાં.
 ધરમચાળા કરમચાળા ને પ્રાંતમા પાલીતાણાના.
 વાઘી બાઠી ને દિવાળી મુબર્કની.
 હાથી ચાથી ને લક્ષ્મી મલબારના.
 હોળી હોળી ને ઝેળી મારવાડના.
 બાય બેવાળ ને માકઠાં ગોધુળનાં.
 મરચ મુરતી ને મોઢા કાચીના.
 વાણી પાણી ને બાવન હિંદુસ્થાનનાં.
 દોરી દક્કિં ને ચેંડા મધુરાના.
 બરફ બાણુ ને કાણી, કલકત્તાનાં.
 ને મેવે મીઠાઈ ને હીચાં કાણુલના.

ખાસજીવનના

ગ્રાહકોને મોટાં ઈનામો

ધ્યાનથી વાંચો

"ખાસજીવનના" ગ્રાહકોને ૫૫ જાનાથી શ. ૧૭૫ સુધીની રકમનાં રાહક ઈનામો તેમની મહેનતના પ્રમાણમાં મળે જીવી નીચેની આઈપક યોજના અમે રજુ કરીએ છીએ. જાણ છે કે, અમારા ગ્રાહકો તેના અવરજ આવ લેશે જ. યોજના નેતા જ કોઈપણ કદી સંકેત કે, ખાસજીવનને તેમો કંઈ જ નહીં જેવું નથી. માત્ર ગ્રાહકોને જોડામાં જોડી મહેનતે પ્રમાણમાં વધારેમાં વધારે નહીં મળે, એ જ અમારો હેતુ આ યોજનામાં છે.

યોજના

(૧) ખાસજીવનના નવા ગ્રાહકો તમે કરી આપો. ૧ નવા ગ્રાહકથી માંડી ૧૦૦ ગ્રાહકો તમે નવા કરી આપી સંકેતો, અને તે ઉપર તમને નીચે મુજબ ઈનામ અમારે આપવાનું છે (અ) ૧ ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને શ. ૦-૫-૦ (બ) ૨ ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને શ. ૦-૧૪-૦ (ક) ૩ ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને શ. ૧-૧૦-૦ (દ) ૪ ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને શ. ૨-૮-૦ (ઈ) ૫ ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને શ. ૩-૧૨-૦ (ફ) ૬ ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને શ. ૫-૪-૦ (ગ) ૭ ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને શ. ૬-૮-૦ (ઘ) ૮ ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને શ. ૭-૧૪-૦ (ઙ) ૯ ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને શ. ૮-૦-૦ (ચ) ૧૦ થી લઈ સુધી ગ્રાહક કરી મોક્ષનારને દરેક ગ્રાહક દીઠ શ. ૧-૮-૦ (છ) ૧૦૦ ગ્રાહક જોડી સાથે કરી મોક્ષનારને શ. ૧૭૫-૦-૦ સામ્યા.

શરતો

(૧) જુદાં જુદાં જાતનાં જોનાર ખાસજીવનના ગ્રાહક હોવા જોઈએ; અને તેમણે પોતાના ગ્રાહક નબર સંખ્યા મોકલવો જોઈએ. (૨) જે નવા ગ્રાહક તેઓ કરી મોકલે, તે અગ્રહ કદીપણ ખાસજીવનના ગ્રાહક કવેશ હોવા ન જોઈએ. (૩) ગ્રાહકોએ પોતે નવાં ગ્રાહક લાવ, તેટલા ગ્રાહકો પુરતા યોજનામાં જણાવ્યા મુજબ રાહક ઈનામ પોતાના જેટલું લાવ, તેટલું કાપી લઈ જાકીની રકમ મેળવી મનીએઈશની કે રજીસ્ટર્ડ કમ્પનની ગ્રાહકોનાં સ્પષ્ટ નામ તથા ઠેઠાં સાથે અમને અમારા મહાંના

નામરસસ ઇં પટેલ, કૃષ્ણકૃષ્ણ, કીસન રોડ, મલાદ, શીરનામે મોક્ષી
આપનાં (૪) આદકોનાં જવાબ મનામ કાપ્યા પછી, અમને મોક્ષી
આપવાનો તમામ દવાલ અમે દરિયાકાંઠા ભાગ લેનાર આદકને શીર છે
(૫) દરિયાકાંઠા મુદત તા. ૫ મી ડિસેમ્બર ૧૯૨૪ ના અપેરના ૪ (૨૪. ૪)
મુદતની છે. તે પછી મળેલાં નાણાં તમામ આદકને પાછાં મોક્ષી આપ-
વામાં આવશે, અને પુરેપુરું જવાબ મળ્યા શિવાય અંકો મોક્ષવામાં
આવશે નહિં (૬) દરિયાકાંઠા ભાગ લેનાર આદકે ખનીજોદારની કુપનમાં
કે, કામળ જાણે, તેમાં પોતાનો આદકઅંક જરૂર લખવો જ જોઈશે. (૭)
અમને જે આદકોનાં નાણાં જમ્મી તારીખ મુદતમાં મળશે, તેમનાં જ નામ
અમારા પત્રમાં આપી તેમને અંકો રવાના કરવામાં આવશે, તે શિવાય
અમારી જવાબદારી કોઈપણ પ્રકારની રહેશે નહિં જેમકે—કોઈકે , ૧૫
મીલ પાસેથી જવાબ વસુલ કરી તે પોતે જ અહીં જાવ અને અમને
રકમ ન મળે તો, તેની કોઈપણ પ્રકારની જવાબદારી અમારા ઉપર રહેશે
નહિં. (૮) અધી રીતે બનારા આદકોનું નામ નવેમ્બર ૧૯૨૪ થી ઓક્ટો-
બર ૧૯૨૫ મુદત વર્ષ ૧ માટે નોંધવામાં આવશે, અને તેમને તે
મુજબ અંકો મોક્ષવામાં આવશે. પરંતુ જે નવેમ્બરના (શિવાગીના)
અંકો ખુરી પાડે તે, નવા આદકો ડિસેમ્બર ૧૯૨૪ થી નવેમ્બર ૧૯૨૫
મુદત નોંધવામાં આવશે. (૯) આ દરિયાકાંઠા મનામમાળાના અવરધ
પડે તો મુદતો કોઈપણ સંજોગમાં ઉતરતો જ મળીશે, અને તે પેર
જુને અગ્રસરીને જ દરિયાકાંઠા ભાગ લેવા સકાશે.

આદકોને નમ્ર વાચના

જાણજીવના આદકો જેમ વધે તેમ અમને જાણજીવની પ્રતિ
વિશેષ કાસાદથી કસવાની થતી આવે, એ સ્થળે સમજી શકાય એવી વાત
છે. સદાજ અમે કોઈપણ આદક સહેજાઈથી પોતાનાથી જુની રોકે એટલા
આદકો વધારો અમારી ઉદાર મનામી મેળવનારો લાભ લઈ શકે છે આથી
આદકોમાં અસમત અમને લાભ ન હોઈ શકે છતાં, આદકોની જમર-
બસ્ટ સંખ્યા વધે, એમાં આવડે તો અમને લાભ છે જ એ આશાથી
જ આ મેળવના રજુ કરી છે. આશા છે કે, આદકો અવરધ લાભ લેશે.

એકવાર શરીથી જણાવવાનું કે, આ સળધે તમામ પત્રઅવકાર
માત્ર નીચેને શીરનામે જ કરવો.

નાગરદાસ ઇં પટેલ,

જાણજીવ કાર્યાલય—મલાદ યાજા, કૃષ્ણકૃષ્ણ, કીસન રસ્તા,

મલાદ—બી. બી. સી. આપ

વિનોદ મહારાજો

(વિનયાર-શ્રી. હુમ તર)

તીસ્મારખાંની હુમાળી

સેઠ તીસ્મારખાં—કૈયા ! જલદી બે અને મોઢર બોલાવી લાવ. મારે ૪-૧૫ ની પબલ મેલમા આવે બહુ જ બેઠકો.

કૈયા—“સા’બ ! હવે મોઢર નક્કરી પડ્યો. વખત નથી રહ્યો.

સેઠ તીસ્મારખા (બવાળી લતાવળની ખૂનમાં) બે તોડ કાણે કર; વખત નથી તો બે મોઢર લઈ આવ. !

• કૈયા બિચારો વિચારમા પડ્યો કે હવે છાં મરુ ?

બીરબલની હાજરજવાબી

બાબર—બીરબલ, આવ મને એવું સ્વપ્ન જાગ્યું કે બહેન હું મધમાં આવોડતો હતો અને હું ત્યાં નક્કરી પડ્યો પડ્યો આવોડતો હતો.

બીરબલ સમજી ગયો કે બાદશાહ બતાવે છે તે ખરું પકોચિત્ત છુટી હતો તે ક્ષણ મેં જાણીને કાઢ્યો, -જરી વાત નામદાર ! મને ખરું બે જ મુબલ સ્વપ્ન જાગ્યું હતું ખરું મેં સ્વપ્નામાં વધારામાં એમ જોયું કે બહેન હું તમારે સરિર આવતો હતો અને તમે મારે સરિર આવતા હતા !

• બાદશાહ આ બવાળ સાતળીને શુધ જ વધ વધો.

માખી કે હાથો ?

એક મુસ્લી લાલો ચૈયે મલાઈ દેવા ગયો. મલાઈ વેચનાર યોચીને એક પેસો આપી મલાઈ વેચાવી લીધી મલાઈના પડીઆમાં એક માખ હલી. તે એક તેણે કહ્યું, કે યોચીયા ! મલાઈમાં માખી છે યોચી બીચારી બાલી-“એક પેસાની મલાઈમાં માખી ન નીકળે ત્વારે છ હાથી નીકળે ? મુઝે મુઝે બની તો હવે ! હું પેલો વાત કરતો છું !”

હીકરીનું હેત

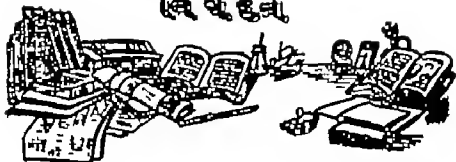
બેના—બાપા ! સારા માસુસો બેઠા મરી બચ છે, બે જરી વાત હોય ?

બાપા—હા બેટા, બહુ વાર એમ બને છે

બેના—ત્વારે બાપા ! તમે છવો છો તે તો સારી વાત છે પણ મારી બાબત મુખી કેમ છવતી રહી છે તેની મને નવાઈ લાગે છે !

સાર—સમજે તેવું મોડ ને ન સમજે તેની કમજબી !

શ્રી યોગેશ્વર

પાંચમું વર્ષ—પ્રથમ કૃપાથી જાણજીવન આજે પોતાની કલાતીના આર વર્ષો પસાર કરી આ આજ સુધે પાંચમા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે. અમા વર્ષ દરમિયાન જાણજીવનમાં લખાણ વધારે પ્રમાણમાં આપવામાં આવ્યું હતું તેમજ ચિત્રો પણ પુષ્કળ આપવામાં આવ્યાં હતાં. આમ વર્ષે જાણી પણ વિશેષ પ્રગતિ કરી શકાય એવો દરેક પ્રયત્ન કરવાની જોડણી થાય છે. યોગેશ્વર જ વખતમાં “જાણજીવન” સમગ્રી કેટલાક જરૂરી ફેરફારો કરવામાં આવનાર છે અને તે ફેરફારોને અંગે જાણજીવન વધારે સમીપ પાયા ઉપર કામ કરવું થઈ જશે એમ અમારી આવી છે.

જીવના અંગે —આમ આજથી જાણજીવનનું નવું પુસ્તક તરુ થાય છે. અમા વર્ષના ૧૨ અંગે જેમણે પુસ્તકરૂપે હજી સુધી ન જાણ્યા હોય તેમણે તે તરત જાણવી સેવા જોઈએ. ધણીવાર એવું બને છે કે જીવના અંગે પૈકી કેટલાક જોનાઈ એવેલા હોય છે અને એવા અંગે ખાટે અમારી પાસે પાછળથી જામણી કરવામાં આવે છે. તેને વખતે ધણી વાર અંગે હોતા નથી અને તેથી આજેના પુસ્તક જાણી શકતા નથી ખાટે જણાવવાનું કે અમારી પાસે અમા વર્ષના યોગેશ્વર છતાં જાણ અંગે હજી રહેલા છે. તેવા દરેક અંગેની કીમતની પાંચ આના જેવે ટીકોરા નીકીને અંગે જોઈએ. જાણ જાણી સેવા મહેરમાની કરીને દરેક અંગે, જાણ નોંધ લેવી કે અમારી પાસે વર્ષ ૧ ૨ ૩ નો એક પણ અંગે સોંપીક નથી. તેમજ યોગેશ્વરના અંગે પૈકી અંગે ૧, ૨, ૪, ૭, પણ સોંપીકમાં નથી ખાટે તે અંગે જાણવાની કોઈએ તસી લેવી નહિ. આવા અંગે વી. પી. ધી. મેકલી આપવામાં આવશે નહિ.

પુસ્તક યોગેશ્વર યોગેશ્વર —જાણજીવનના અમા વર્ષના ૧૨ અંગેનું અનુક્રમણિકા સાથે સમગ્ર કાપડી જાણજીવન અને આજેના પુસ્તક સાથેનું પુસ્તક તેમજ છે કિમત રૂ. ૫-૦-૦ છે. નવા અંગેને આ સેનેરી તક છે મારજુ આવા પુસ્તકો યોગેશ્વર સમગ્રમાં હોવાથી જલસી બધી જાય છે. ૫૦૦ ઉપ-

રાંત પાનાં અને ૩૦૦ ઉપરાંત ચિત્રકુ આ મળતર પુસ્તક પાંચ રૂપીયાની કીમતે બીસકુલ મોડુ નથી ખાટે તે જલદીથી મળાવી સેવા બધામણ છે. એ ઉપરાંત પુસ્તક ગ્રાંથની માત્ર મણતિની નક્કો હવે નાકી રહી છે. તે જલદીથી મળાવી જેવની વિનતિ કરવામાં આવે છે. કાલકે એકવાર આ પુસ્તકો ખસાસ કરા પછી તે કાલપણ કીમતે વેચાતાં મળી શકશે નહિ.

સચીન સંસ્થાનમાં પ્રાસજીવનની કદર — પ્રાસજીવન અંતર આકર્ષુ વ્યોદરા તથા આવનગર રાજ્યોના યાગા ખાતા મોટે, તેમ જ વ્યોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલય ખાતા ખાટે મજુર થયેલ છે મુખાઈ તથા કરાંચીની સહેર સુધરાઈએ બેને પોતાની યાગાઓ માટે ખરીદે છે, ખાતામાં મોડીલ સરચાપિત મુદ્રાત વિદ્યાપીઠના તમામ કુમાર મંદિરા તથા વિનવ મંદિરામાં પણ જાલજીવન મજુર થયેલ છે. એ ઉપરાંત સચીન સંસ્થાનના કેળવણી ખાતાના અધિકારી સાહેબ પોતાના નગર ૨૫૦ તા. ૨૬-૮-૨૪ ના પત્રમાં જણાવે છે કે, તેમના રાજ્યની યાગાઓનાં ઉપ-ચેત્ર મટે નામદાર દિવાન સાહેબે માસિકને મંજુર કરી તેની નક્કો ખરીદવા કુલમ થોં છે, અને તે માટે તે રાજ્યને બમો મુખારકમાદી આપીએ છીએ. જાલજીવનની જે કદર કરવામાં આવી છે, તેને પ્રાસ-જીવન કાલક નીવડશે જ એવી બમો સર્વને ખાતી આપીએ છીએ. ખીજ ને જે રૂપી રાજ્યો અને લોકોપકારક સંસ્થાઓમાં પ્રાસજીવન હજુ મજુર નથી થયું, તેઓ પણ તેને મજુર કરી જાલસાદિકને આગળ-વધારવામાં મદદ કરશે, એમ આશા છે.

આભાર — પ્રાસજીવન અભારની જે સ્થિતિએ પહોંચ્યું છે તે બમોએ વારંવાર જણાવ્યું છે તેમ અપારા અનેક મિત્રો અમને અનેક પ્રકારે મદદ કરી રહ્યા છે એને આભારી છે. પ્રાસજીવનને જે અનેક પ્રકારની મદદની જરૂર પડે છે તેવી મદદ બમોને કેવળ નિસ્વાર્થ બંને જે પ્રમાણમાં મળતી રહી છે, તે પ્રમાણમાં મળતી ન રહી હોત તો બમો આપણા આગળ વધી શકત કે કેમ એ સહતી જ વાત છે. આજના ધુમ પ્રસંગે થિવા અમારા તમામ સન્મિત્રોને હા આભારની લાગણી સાથે બમે વાદ કરીએ છીએ. તેમની સંખ્યા એવડી મોટી છે કે તેમનાં એકલાં નામ લખીએ તો પણ અસિકનો ત્રણ મારે પાનાં ભરાઈ જાય. એમ છતાં કેટલાંક નામો અત્રે રજુ કરવાની અમારી લાક્ષ્ય બમે યોજાતી શકતા નથી અમારા ચિત્રકર પંડુએને અમારે સર્વથો પહેલા વાદ કરવાના છે. શ્રી અંબાલાલ મદાવકર જોડી, શ્રી જમમોહન મોહી, શ્રી હેટાલાલ અંબાલકર જોડી, શ્રી મનલાલ જોડી, શ્રી દેવચંદર ભટ્ટ, વિગેરે એ કેવળ નિસ્વાર્થ

માવે અથવા નહુ જ નહય દામે અમેને નોંધતાં ચિત્રો તૈયાર કરી
આપ્યાં છે આવા ચિત્રો ફેટલાં અને કેવાં ખર્ચાગ દેલ છે જો તો જોને
અનુભવ હોય તે જ સમજી શકે છે એટલે તે તમામને અને જોડે આમાર
માનીએ તેટલો જોહો જ અવામ જો ઉપરાંત લેખકોપીકી દમેલ મુખ્ય
અમને અમલની મદદ કરનાર શ્રી હરીલાલ પ્રભુલાલ ખના,
રણજીભાઈ દરિવંશવ શાહ ખી જો, શ્રી. અમેલાલ સવરામભાઈ
દેસાઈ, શ્રી. માધવરાવ ભા. ઠાકોર, ડૉ. મોહનલાલ જો. પાંક, શ્રી. દ. ડી. જી. શા, શ્રી. કસનજી મજીભાઈ દેમાઈ, વાંચે વીચેરેનો અમે
જાસ આમાર માનીએ જોએ. ધણીક વાર ફેટલાઈ ઉપયોગી લેખો વિચેરે
નાસજીવન માટે વાગદોળ તૈયાર કરાવવા પડે છે તેવે પ્રસંગે આ વમામ
જુદાંજુદાં અમને નોંધતાં વમામ મદદ આપી છે લેખો અને
ચિત્રો ઉપરાંત બીજી ધણી નામવોમાં અમેને ફરક પ્રકારની
મદદ કરવા માટે અમે ભાઈ રતોલાલ દલાલ, જમનાદાસ મેરારજી, વલ્લ-
ભક્ષ લાલજી કારોવા, ભાઈ વલ્લ સવાઈલાલ પંડ્યા વીચેરેનાં પણ
આભારી છીએ. આ ઉપરાંત ધણી નાલકોએ પણ અમેને સારી મદદ કરી
છે અને તે પૈકી ભાઈ બાલુ, રમુ. વિચેરેનો અને જાસ આમાર માનીએ
જોએ અને આ મધા ઉપરાંત સૌથી અમલની અને મેટા પ્રમાણમાં અમેને
મદદ કરનાર ભાઈ મજીલાલ નાવજી શાહને અમે ધણી શક્તિ જ નહિ
નાસજીવન જો અમેએ વારવાર અપાવ્યું છે તેમ અમારો નવરાજની વેળાનો
ઉદ્દેશ છે અને જો કામન માટે નોંધજો તેટલો વખત અમારાથી શાંત
કાઠી રામતો નથી તેવા સંભોળેના ભાઈ મજીલાલની મદદ ન હોત તો
નાસજીવનની નિવમિતતા મધા વર્ષો પુરેપુરી નળગરી ચક્રવા જોએ, તે
નળગરી ચક્રવા હોત કે કેમ જો દેહામરેલુ જો. ભાઈ મજીલાલનો અમે
તેટલા માટે તેમની ઉમગી મદદ માટે એકવાર ફરીથી આમાર માનીએ છીએ

અને હેરે એક નામનો આ પ્રસંગે અમારે જરૂર પાડ કરવું જ નોંધજો
તે જુદાંજુદાં તે શ્રી. મુળચંદ કિસનદાસ શાપડીવા બેટા ૧૧ વાંધી જન વિજય
જાપખાનુ મુરતમાં નાસજીવન જાપ છે આપણા દેશમાં જાપખાનાનાગાઓ
માહોને પૈસા આપતા હતા ફરી અને ફેટલાં ખૂસો પડાવે છે જો તો
જમને અનુભવ હોય જો જ નહીં શકે અમે નહુ જ આનંદ સાથે કાઠી
ચકીએ છીએ કે, ઉપલા જાપખાનાના માલિક શ્રી મુળચંદ શાપડીવાને
અમારા તેમની સાથેના સમય દરમિયાન અમને શરિયાદનું એક પણ
કરણ આપેલું નથી નિવમિતતા અને સરળતાથી તેઓએ નાસજીવનના
પ્રકાશનમાં અમને સારી જેવી મદદ કરી છે તે માટે નાસજીવન તેમજ,
વેમના ખતીલા મહેતાઈ બોંધ મુશરલાખનુ તથા તે જાપખાનાના વમામ
કામદાર ભાઈઓનું સહાનુ આભારી રહેશે.

સાહિત્યમેવકેના સ્વર્ગવાસ—ગુજરાતી સાહિત્યના આશ્રયમાંથી વળી જીવન એ વારા ખર્ચો છે કવિ મોહનદાસ એ આ જમાનાના આપણી આપણા એક સમર્થ કવિ અને વિદ્વાન હતા. અરિગ્રાધમાં લેખકો, અરિગ્રાધને કોટીને રક્ષા અને અરિગ્રાધમાં જ તેઓ માર્ગે હતા. ધનની પરવા તેમણે ન કરી અને એકદર ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદે પણ તેમની પરવા નથી કરી. ગુજરાતી સાહિત્યપ્રત્યે પ્રેમ ધરાવનાર સર પ્રભાકર પંડુની કૃપાથી ભાવનગર રાજ્ય તરફથી સ્વર્ગસ્થ કાવના કુટુંબને નાનકડો પણ ચોખ્ખો દરખાસો મળવાનું નહોતું હ્યુ છે જો ખાટે સાહિત્યવિદ્યાથી સુર પડણી અને ભાવનગર રાજ્ય બનેતે અભિનંદન થશે છે.

જીવન સમર્થ સાહિત્યસેવક તે બાઈ રત્નચૌદ દીપસૌદ પરમાર ગુજરાતી સાહિત્યમાં તેમણે પોતાનો મેરો ફાંચો સસ્તું સાહિત્ય વર્ષેક કાળોવનનાં પુસ્તકો વિગેરે વાટે આપેલ છે મરહુમ જહુ જ અરિગ્રાધિતિમાં જીવત ગુજારી મરણ પામ્યા છે તેમની કદર કોઈએ નથી કરી. સસ્તું સાહિત્ય વર્ષેક સરખાના સયાસક રચામિછી અમારો નમ્ર વિનંતિ છે કે અમે તે વર્ષે પણ આ લેખકના કુટુંબને રક્ષાસક્તિ મદદ તેમણે કરી નેમિ, એ તેમનો આત્માર અમલનો ધર્મ છે. સ્વ પરમાર ઉત્કૃષ્ટ દેવમક્ત દેવો અને સરકારની કમનવીતના પકારમાં તેમણે કેદખાનાનાં આકર કુળો વેટેલાં છે પરમારના બનેલા આત્માને સમિત સાદિ અર્પે એવી અંત કારકુની પ્રાર્થના છે.

બાલ પૂજા

(૪૪૫)

પ્રજા માઆપની સાક્ષી ગુણે ને, જીવન દિવ્ય,
સાલ ન્હાના નયન નમણા રથે વગેરે ન રેમાંથે ! ૧
૧ મુઝે બાળી જ્યા રીઝે હસે નાથે કુદે ગઝે
રમતને કુદરતી રંગન રસામક કુજ એ સઝે ! ૨
પ્રજુતા ને પ્રબળતા બાલકોની એ ન કો ઝીણે ?
ન કો બલમૂર્તિ બાલકને રાજ્ય કુદે હાથ વૃદ્ધિ ? ૩
મુકોમળ ને વિમલ સત્વને નિયંત્રણ બાલકે પ્રકરે
આદા ! બાપાલ ને ગરવા પ્રીતિનો વીજળી સળકે ! ૪
પિતા માતા અને આચાર્ય એવે રવ બાલકને
ન શુ એ તો મહાપૂજા કરાતી વિદ્યપાલકને ? ૫

સતિવ

દીવાળી અમુલી

નિયાળમા રબ પડી, સઘળા છોકરા રાજ થઈ બેર
હતા એટલામા એક હોશીયાર છોકરો જાગળ આવી બોલી ઉઠ્યો

“બોલો છોકરાંઓ, મુબઈમાં નવા ચોપડી વેચનાર છે
છે ! તેની વમને ખબર છે !” સઘળાં છોકરાંઓ એકી સાથે
બોલી ઉઠ્યાં, “હાં, હાં, હા !”

એક બીલ્લ છોકરાએ વળી પૂછ્યું, “બોલો, તેમનું નામ શું ?”
એક ત્રીલ્લે છેકથા ભરથી અરબચો

આર.વનમાળીદાસબુકસેલર્સ

વળી ચોથાએ પૂછ્યું “હા, એ તો ઠીક, પણ તેમનું
ઠેકાણું શું ? શીળાના નાકા ઉપરથી એક છોકરો ભણે સંજ
વખાડતો હોય તેવી રીતે બોલ્યો “કાલબાદેવીના
સરીઆમ રસતા ઉપર; નામની એક નાનકડી
મહાબન, વાડીની નાનકડી નાનકડી રાજકુમારી
યથી મળ્યાતી પામે મં લાંબા સંમ
પુસ્તક ભંડારમાં નામ આંધી હિન્દી
ટલા વાળી ફકત પેલી ઉચા ઓ-
કુ તમને

“બેન, આર. વનમાળીદાસ, છુકલેસરની દુકાનની એંધાણી શું ?” આ સવાલ સાંભળી તેની મોટી બેન ધનગોરી ખડખડ હસી ને બોલી “લીલી એ છુકલેસર નહિ, પણ છુકલેસર, વાઘરા ભાષા બોલવા કરતાં, ચોપડી વેચનાર એમ પૂછની ?”

યમુના નામની એક ત્રીજી છોકરીએ કહ્યું કે. . . તેમની દુકાનના મોખરા ઉપર જ “પૃથિવી વલ્લભ”

અને “કોનો વાંક” ના બે મુદ્રેશિત પાટિયા છે. એંધા નામની એક બહુ છોકરીએ પૂછ્યું “બેન, એ પૃથિવી વલ્લભ કોણ હતો ?” યમુનાએ જવાબ આપ્યો, “બેન, એ મુળ-ધના પ્રખ્યાત મારાગાલી કનૈયાલાલ મુનશીની કલમથી લખા-વતી “માલવપતિ” — મુળના પ્રેમકેસરીયાં કરાવતી, વિવિધ રસભરી રાજવંશની કથની છે. તેનું વાચન વાચનારને “વીર શૂરાર તથા કૃષ્ણારસમાં” ગરકાવ કરી દીએ છે, છતાં તેની કીમત માત્ર રૂપીએ દોઢ જ છે એવું સરસ પુસ્તક છે કે બહે વારંવાર વાંચનાર કરે.”

સ્મામગોરી નામની એક દોઢગાદી છોકરીએ વચમાં જ, ટહુકે મૂક્યો, “પણ પેલું ‘કોનો વાંક’ શું છે ? એ શું દોષ ખચ્ચર છે કે અજગળ ?” ચીનુ નામની એની માસિએ એક બોલીએ. હાં કહ્યું, “નહિ, શ્રી મુનશીની જ કલમથી લખાયેલી આ પણ એક અદ્ભુત રસિક નવલકથા છે બેન, તેમાંની મણી નમની ચાતોની નાયિકા બિચારી જામ બાળા નવ વર્ષની વયે જ વિધવા થઈ ગઈ તેના ઉપર વીતેલા સીતમમાથો છે પ્રભુ ! બિચારી બાળવિધવાઓને બચાવને, બેન પીજી, જાગી ચોપડી વાંચતા બિચારી મણી ઉપર પડેલાં દુઃખને માટે ‘તો’ દુઃખ કેટલીએ વાર ધાન્યમાના રોષ અટલી રસિક હોઈ તે ક્યારની ખલાસ થઈ ગઈ છે તેની કીમત રૂ. ૪૫ છે.”

બહાલાં બાળકે, તમને શાલ મુજારક આ સંવાદો આખા વાંચી આવનાર બાળકને હમારા તરફથી શટ મળશે. હવે બાલો દિવા-ળીમાં સોટ લેવા ક્યા જશે ? સંકળો છોકરાંએ બોલી ઉઠ્યા,

આર. વનમાળીદાસને ત્યાં

માર. વનમાળીદાસને ત્યાં—આર. વનમાળીદાસને ત્યાં

મુખ્ય ચિત્રો

(૧) સરસ્વતી	(ત્રિરંગી ચિત્ર)	... પા ૬૫૨
(૨) ભગવાન નાથકૃષ્ણ	. (૧)	... મુખપટ
(૩) સરસ્વતી ને લક્ષ્મી	.	... ૬
(૪) સુતીર ચિત્રાણ	... (ત્રિરંગી ચિત્ર)	, ૧૦
(૫ થી ૮) સ્વામી વિવેકાનંદ	. ચાર ચિત્રો	પાન ૧૫-૨૦
(૬) શોભતિ બેલી બ્રીસાન્ટ	...	... ૪૭
(૧૦ થી ૧૧) પરાક્રમી જયુન	.	પાન ૪૮-૪૯-૫૦
(૧૨) વામીવસ	... (૨ રંગી ચિત્ર)	. ૭૭
(૧૩) સીતાજી અને દનુષાનનો મેળાપ (૬)	...	... ૭૮
(૧૮) નકાદન	(૧)	... ૭૯
(૧૯) ચિત્રકૂટના પાદ દરેલા દનુષાન (૭)		... ૮૦

કાવ્યો-ગીતો-ખાસગીતો-વિગેરે

(૧) શુ કરશુ ?	શ્રી. નોતના શુભ	... ૧
(૨) બાળે દીવણી	. શ્રી. નર્સવંશ	... ૨
(૩) નાથમદિમા	.. શ્રી. દેવ દ. શેઠ	... ૩
(૪) કેસાનાનંદ	શ્રી. દ. મ. આસ્તર, એમ. એ. બેલેલ, શ્રી. ૪	
(૫) ગુલાનમાં રમતી લી	... સી. સરલા દેવાઈ	... ૬
(૬) નાથકૃષ્ણ	શ્રી. કમલાકાન્ત	... ૭
(૭) નાથકૃષ્ણના	... શ્રી. પોપટલાલ સર્મા	... ૮
(૮) પ્રાર્થના	... શ્રી. મદન મોહન મેહતા	... ૯

(૧૭) સિવાજી	.. શ્રી. ચંદ્રકાન્ત મજાજી મિસ્ત્રી	૧૧
(૧૮) કાવળ વર્ષાભિનન્દન (૨ કાવ્યો) શ્રી જી નંદા પ્રભાકર ખતે વ. સ. શાહ		૨૩
(૧૯) વાંદરાની આકાશિક	... શ્રી નામરસાસ ઇ. પટેલ	.. ૨૪
(૨૦) કાવ્યમોહનને ગુરુત્વ	શ્રી. કમલા કાન્ત	.. ૨૬
(૨૧) સુંદર સંદેશ	શ્રી. માધવરાવ બા. કર્ણિક	૪૫
(૨૨) સામુદ્ર સંતાપક	શ્રી. નામરસાસ ઇ પટેલ	... ૫૮
(૨૩) આંદોળનાં સ્નાન	.. શ્રી. મોહિનીવદ્ર	૧૬
(૨૪) અશિષાઈનાં યુગુપ્ત	.. શ્રી. ચંદ્રકાન્ત જી પરિખ, શ્રી. એ.	૭૫
(૨૫) વીર હનુમાન	.. શ્રી. વિ. ધ. આવશ્વતી	૭૬
(૨૬) બાલપૂજા	.. શ્રી. લલિત	.. ૮૬

વાર્તા

(૧૮) એ પોઠ જૂલીસ નદિ	શ્રી મુગ્ધભાઈ પટેલ, એમ. એપ સી	૧૩
(૧૯) બહોનાના ત્રાહીસ ચેતર	શ્રી. નામરસાસ ઇ. પટેલ	૩૫
(૨૦) જગદ ખતે અધિકાર	શ્રી વલ્લભદાસ લાલજી કારીયા	.. ૪૨
(૨૧) શ્રીમતી દરજી	.. શાહ પુરષોત્તમદાસ ઇ. પટેલ	.. ૫૩
(૨૨) કૌશલ્ય કાશીરાજ	શ્રી. જમમોદન ૨ મીસ્ત્રી	૫૪
(૨૩) સોન્ટ્રેસા	પટેલ વીરનાથ દેસાઈ	૫૬
(૨૪) ખરે ન્યાય	મ. નાગક	૬૩

નાટક

(૨૫) પરાક્રમી પ્રલંભ	શ્રી. માધવરાવ બા. કર્ણિક	૧૦

ધર્મ

(૨૬) પરાક્રમી પ્રવૃત્તિ	શ્રી રત્નચંદ્રકાન્ત હરિજીવમશાઈ, શ્રી. એ	૪૬

પ્રતિજ્ઞાસ

(૨૭) શાંતિનગરી સમુદાય	રમણદાસ નાનાલાલ શાહ	૩૩

આરોગ્ય

(૨૮) નાનાં એકરતી કાશીરાજ	મ. અમેલાસ સ દેસાઈ	૨૫

(૨૯) બાલકવૃક્ષ	.. રમણદાસ નાનાલાલ શાહ	.. ૭૪

.. હાસ્ય વિનોદ-રમત ગમત

(૩૦) શાંતિનગરી શાંતિનગરી	.. રા. જ. ઇ. ઇ. મીર્ઠાવાળા	૧૨

તૈયાર છે ! તરત મળાવી દો !!

ખાલજીવન પુસ્તક ૪.

આ મહાન દળદાર પુસ્તકમાં ૫૦૦ ઉપરાંત વાંચન વિસ્તાર ને ચિત્રોના પાનાં અને ૩૦૦ ઉપરાંત પ્રબલુરત ચિત્રો છે

શાળાઓ, પુસ્તકાલયો, રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ અને ખાસ કરીને બાલકો ને કુટુંબમાં હોય તે તમામને આથી ઉપયોગી બીજો અંશ નથી

તેની ઘણીક નકલો તો અત્યાર જગાઉની અપી 'મર્ષ' છે હવે માત્ર ધારીકજ નકલો બાકી છે તમે જલદી કર્યો નવા અંશકોને માટે તો આ સોનેરી તક છે. બાલકોને માટે આથી ઉપયોગી બેટ બીજી હોઈ જ ન શકે.

કિંમત રૂ. ૫-૦-૦

ખાલજીવન કાર્યાલય, ગાયવાડી, મુબમ્બ ન.-૨

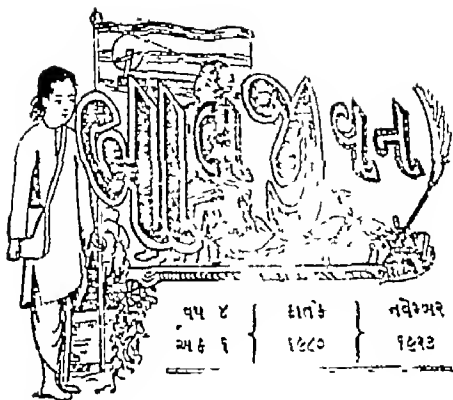
અથવા ખાલજીવન મલાડ શાખા, -મલાડ.

અથવા અમારા મુબમ્બતા એજન્ડો—

મેસર્સ આર વનમાળીદાસ, ઠાલબાદેવી અને

મેસર્સ વર્ધમાન અને અન્સ, પાલધુની અને

મેસર્સ એન. એમ. ત્રિપાઠીની કુ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ

બાલજીવન માટે બાલકોની ગાર્શીના

પ્રભુ અમ બાલજીવનની ત્યેનિ જગ પ્રાપ્તવને કે !
 દિનના દિવ્ય બાલમા ગગ રા રાગ કે નવજો કે ! પ્રભુ-૧
 અમુમૂલ ઉપદેશ વરમાવે બાલજીવન-ત્યેનિ પ્રમાણે !
 અમોગ અતુપ ચેતન પ્રદાતાને કે ! પ્રભુ-૨
 ભારતમાં તનુજોને ભાવે નીતિ-પર્મ પામે જ પદારો !
 અમુત ચિત્રકલાથી ગદ્ય મુદ્રાતાને કે ! પ્રભુ-૩
 સ્વરેશ મેવા સ્વગ્રન્થ યેવા પ્રદત્ત બાલકો મેરે કેરા !
 એ શિક્ષણથી બાલજીવન ઉગાડનારો કે ! પ્રભુ-૪
 નિરા કેસરી બાળ જ શરૂ ! ખતે શક્તિમાની બદલીના !
 આત્મત્યાગ મોપેરા મત્ર લખારતો કે ! પ્રભુ-૫
 દિન-આસ તેણલા ત્યાગી કર્મવીર કન્વા વડમાની,
 બાલજીવનમા ત્યેનિ જવલત જ દાનને કે ! પ્રભુ-૬
 'નૂતન-વર્ષ અભિનન્દન' દેવા 'આનંદવન'તે માટુ બજા દેવા !
 'શનાષિ-જીવન' મહિમા તા ! ડરાકતે કે ! પ્રભુ-૭

२ प्रार्थना

रचना — कवि पोपलदास शर्मा

अंशपा, श्री उाकुण भट्टाविद्यालय, अंपेरी

[ઉપબતિ]

પ્રભુ ! પ્રભુ છે જન્મતા વિશુ છે દયાવદ્ધા ધામ પિતા ! પિતા છે,
 રક્ષાણુ ને સકિત સમર્થનારા, વિરામ છે સદૃઢ ટાળનારા ૧
 સ્વરૂપી ચેતનમાં રમે છે, છુપા રહીને જડમાં ભમે છે,
 અસાધુ ને સાધુમદિ સમાન, સસારમાં છે વિશુ ! ઓઠતાન ૨
 નદી અને સિંધુવદ્ધા વરત્રે, સમીરમાં ને મિરિરાજ શ્રુત્રે,
 સદા સતામાં નાપુખ્ત પુત્રે સદા વસે છે રત્ન ૩
 અણુ અણુમાં વૃક્ષ વાસે ભણુ, ન હામ હાથ વાળથી નિહાણુ
 મહાપ્રતા અવરમાં વસીને, અને જેમો નિત આપ જેવો ૪
 માતાવદ્ધા સ્નેહસુધા પ્રવાહે, સિંધુવદ્ધા ક્રોધધ દારુ બાવે,
 પિતાવદ્ધા પાવન ચિત્તમાં વિશુ ! વસે છે નિજરૂપ ધારી ૫
 ન શેષ કે શૂન કદીમ જ્ઞાન યત્ર અને મિત્રમદિ સમાન,
 પ્રભુ ! કૃતિ આ વૃક્ષ સ્થિત જોઈ નમુ નમુ તાવ ! પદે વમારા ૬
 વસે સદા પાસે તથાપિ છતાં ન રૂપ તાર નજરે મડે છે,
 ઉમારવા મામે સદા જતાવે તથાપિ ચિન્હો ન જલ્પ વારો ૭
 પ્રભુ ! પ્રભુ ! પાવન છે પિતાજી ! કહો વમેને કશું કેમ રાજ ?
 પડી વમારા ચરણે પિતાજી ! રમુ ખુશીથી નિજ કર્મનાજી ૮
 હજી પ્રભુ ! જો વૃક્ષ પાળવાની, છે સકિત કોની જન મારગની,
 દેખુ અહીં રોજ નદા વચ્ચેના રહુ વમારે ખસ એજ આસા ૯
 શુભે કુળે સકલના સમાર્ગ કે જન્મતાં રાખા વિમાસવામાં,
 મડે ન માર મન અન્ય પથે હજી પ્રભુ ! એજ વમારી પાસે ૧૦
 છાંયો, અદેખાઈ તજી અધાની બધુ સમે કુ રહું સર્વ સાથે,
 રખા, હમા ને સમતા વધારો વિપવર્માંથી મુગ્ધને ઉમારે ૧૧
 સમજા સસારવદ્ધા જનેને કુટુંબ જાણી બહુ સ્નેહ રાખું,
 ભરે કપારે સિર સમજાને તથાપિ, કો દી ન અસત્ય બાણ ૧૨
 પિતા ! પવિત્ર રમરણે વમારા, ગદો ગદો પાપ જલા અમારાં,
 ત્રિપદે જોગે મન, વાણી મમ, પ્રભુ ! પિતાજી ! ચરણે પ્રણામ ! ૧૩

કરીમા

(બુજી)

કરીમા ! બધા હાલ બચે હમારા,

હમે તો દુશ્મના એ કમ દે હમાના,

નિયા શર્ખો સોને, ખતાધી બચાવો,

ખતા બચી એની, ખરી શદ્દ દાખો,

નવો દાદ બેવો, નધી ઠાઉ બીલો,

ના માફ નોના ખતાઓ ધુત્તીઓ *

કરીમ મહમદ માસ્તર

એક એ, એવએક બી

• આમી એ એક સાતે કાદે ની ધુરિયાત "કરીમા" નામની

આમી એ એક નામી કાદે કાદા-મ એક રિખજિ, -દે પ્રતા ૧

૧૯૧૬-૧૯૧૭ ૧૯૧૮-૧૯૧૯

૫ ઘર માં માને !

[ચરિત્ર]

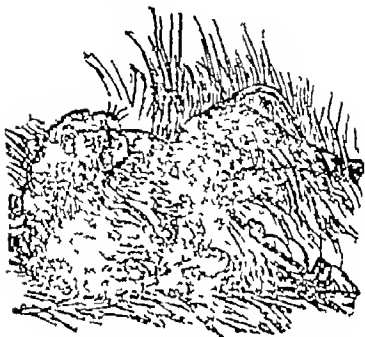
ખસીને ખોતરી ખાધું, ક્યું આ ઘર ખધું પોણું,
 હવે કે રહેમ હાવીને, સિધાવો તો ધણું સાધું.
 ન સીધા'તા નિમત્તણું કે, વગર તેડયા મક્કી જાઓ,
 હવે સિધાવવા વિનતી સિધાવી જાવ જો મામા !
 કરો ખસ માફ હાવે તો ધણું વેઠ્યું જામે હઠથી,
 વધુ ના તાર ખેંચાશે ન તો જાશે નહીં તુટી
 ન ધરનો જોકે ખુલ્લોયે તમે રાખ્યો. સમો સાલો,
 હતા કોઠાર ને હગ ધાન્ય તે જોઈખા કયાં સર્વે.
 ન મૂક્યાં અંગજોયે કરડવા તીવડતીણ !
 છતાં જાણે પડ્યું જાણુ પુકીને દેહને કરડી !
 જરૂર જુદા જરાયે તો હઠય કે ન્યાયને ધારો,
 ન ખોદો ખાવ તેનું તો પ્રણી ખીક કે રાખો.
 તમારા ત્રાસથી થાકી હવે લોખા કરૂં ખાયું !
 ઉરે કેં જોમ જાવે કે મીની માણી જઈ ધામું
 પરતુ કાઢતા બકરૂં પુસે ને ઉંટ હરૂં તેથી,
 ઉભવનું હિત વિચારીને સિધાવો. ઉસ્તી એ વિનતિ

નિવાસ (હાથ)
 સાબરમતીના મરઠારી
 મારામુદમા !

દશસંજન કહેવાયજી વિ. મહેતા

(" નાગવાદી " માયી)

શિલ્પ અને ઉદર

—કેલુગ—

એક નિકટ નતમાં વડુ વડતુ વૃક્ષ વિશાળ,
 ઘેરી ઘટા તેની નીચે સિલ વસે વિકરાળ
 એક જાંબોડે તે સુતો અદૃશ કરી શિકર,
 ઝટ દઈ ઝાડુ આવતા ઉધી ગયો તે ઠાર
 પાસે ઉદરના ઘણા વડવઘઘોમા વાસ,
 નીકળેલા બુવાનીઆ એવે પાંચ પચાસ.
 આમ તેમ કદતા જતા દેખી સુતો વનરાજ,
 તેના ગરીર પડે ચઢી દોડે બાળસમાજ.
 ખસેલ યાતાં ઉધમા બગી ઉડી વનરાજ,
 યાજ દસાવી ઉચો કડી પઝો પકડે આજ.
 તાના મુપદ્મમાગને પછી માન્યા બપ,
 એવે ઉદર મુખવી નીકળો પડી નાગાય

“માર, માર, વનગજ ના, નાનો છુ પાણુ તોય
 મહદ કરીય દાદી તને, જો હુ ખ તુજને હોય”
 આવી દયા દિલમાં જરી હસી વચને વનરાજ,
 વહે “વચન તુજ પાળજે જીવતલાન હઉ આજ.”
 નમન કરી વનગજને જાયે મુપકકુમાર,
 વચન પાળવા મન ગમે તેને સદા વિચાર
 એક દિવસ શિકારીની જાળે ફસી વનરાજ,
 પાડી ખરાડા ધૂધવી મુકે વન ગીરિ આજ
 મુપકકુમારે સાંભળી મિહરાજની ખૂમ,
 ઝડપ નીકળી દોડતો દબાવતો નિજ હ મ.
 આવી ગયો તે કાર ને તીણે દતિ તત,
 કાતરતો તે દોડુ તેનુ ટાળવા મર્ત.
 ઝટપટ દતિ કાતરી કટકા કીલા કરોડ,
 છુટા પાતા ઉઠતો કરીને અગ મળેડ.
 “વચન મુજબ તુ ચાલીયો નાના મુપક કુમાર !
 જીવ સાટે જીવ આપીઓ સફળ કરી અવતાર”
 નાનાં ખૂલકાયે કજ મોટાં સુદર કામ,
 ખત અને હિમતવડે જીતે દિલ તમામ

નાગરદાસ ઇ. પટેલ

પોટે મારો કનૈયો

ગીત

નીંદરડી આવીને મારા બાગમાં પેઠી;
નીંદરડી ! તુ તો છે કૂદ-ચોર
હાં રે પોટે મારો મારો કનૈયો ૧

નીંદરડી આવીને મારા વાસમાં પેઠી;
નીંદરડી ! તુ તો છે તેજ-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૨

નીંદરડી તો કનૈયાની આંખમાં પેઠી,
નીંદરડી ! તુ તો છે છીછી-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૩

નીંદરડી ! કનૈયાને તુ હોલજે ભેડી,
કનૈયો તુ જેવો કૂદ-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૪

નીંદરડી ! તું કનૈયાને રહેજે રે ભેડી,
કનૈયો છે પૂરા હૈયા-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૫

નીંદરડી ! કનૈયો મારા પ્રાણની પેટી
જાળવજે મારો એ અમૃત-ચોર
હાં રે પોટે મારો કનૈયો ૬

અરહેગર ફરામછ ખબરદાર

પોતે મારા હૃદયે !

એક બાલા ને પંખીનો સંવાદ

(એકવચ્ચ સદૃશી કહેલો શ્યામને—એ રાહ)

બાલા—દાનેરા પખી ! મુજ ધરમાં આવને,
 વજ માટે ક્યું વિજર મ્હે તેવાર ને !
 મધુર રૂમ કું ઘાટી વજ પાસે ધાર,
 વજન અગળખીના રંગ ઉપધાર ને—દાનેરા.
 પક્ષી.—ખૂપ ક્યો ઉપકાર કુમારી તાહરા,
 પશુ ચાહું મલુ, સીવળ વાપુ દોર ને !
 બાળસીઆતી કલો ; ખાલો બાધીએ,
 સોનાના . વિજરથી આરો એક ને !—ખૂપ.

બાલા—ઓ ન્હાના પખી ! તું કહેને ક્યાં જશે !
 પડો મુલગધાર ; મધિ વરસાદ ને,
 પાણી પાણી રહુ ખેતરમાં થઇ જશે,
 તો મુજ પાસે રૂકે કાં નહિ મુખ સાથ ને ?—દાનેરા.

પક્ષી—તા રૂકુંકેરી ! નવરસ હરી હર રેસ ત્યાં,
 હરીવાળાં ખેતર આપણે ફૂંકે ને,
 બાળસીઆ પાછા હરી જ્યારે મોરથી,
 ત્યારે તું મુજ ગીન મધુર સુચીત ને—ખૂપ.

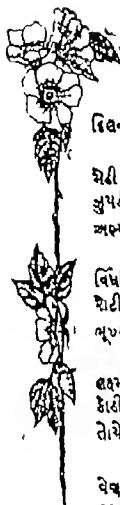
બાલા—કેવું લકને મુદ પખી ! ખર્જ ખતાવશે ?
 જપ તું કહશે નહી, પરિત, ખીસ મંદી ને,
 રૂકેને મૂર્ખ ! હજી તું મુજ સમાજમાં,
 નહિ તો ચૂકશે નહી તું વજ પથ ને—દાનેરા.

પક્ષી—તા રે તા ! પ્રભુજી હું મ્હારા બોધીઆ,
 દોરે ખર્જ ખીજુથી કુલગ છેર્મ ને,
 મ્હેર હરી પ્રાપ્ત્ય મહ્યુ એમલો,
 જ્યાં ત્યાં પીરા કુળા સરજ-નેજ ને—ખૂપ.

(સ્ત્રીના વચન નાંખતા તેને આકાશમાં ઉડાડો મૂકતાં પખી આકાશ જણીને)

બાલા—પક્ષી ત્યાં છતાં કવરે થક્યુ ખમે ?
 મનથી ને તનથી ? વિચુછ ! હરી મ્હેર ને,
 ધન્ય દિવસ દેખાડો એ ખમ કિહને,
 સત્તર નેધી પૂર્ણ વાવ વર-નેમ ને *

વિવિત્સુ—

હિલના હિલાવરં*

હિલના હિલાવર ઘડ્યો, - જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

ઝરી મન્દિરીયાં હોયે,
ઝુપરીયે રહીયે તોયે,
અભ્યાગતનુ સ્વાગત કરીયે, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

વિધિવિધ મિષ્ટાન્ન મળવાં,
ચાટીનો દુકડો ભરતાં,
ભૂખ્યાની ભૂખ ભાગી રહ્યો, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

લક્ષ્મીમાં લક્ષ્મી ભળવી,
કાંઈ ના દેવા મળવી,
તોયે દુખિયાની બહારે રહ્યો, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

વેણ કે કુવેણ જાહે,
અવનને કાંઈ જાહે,
જોતુ જોણુ હિલકે નવ ધરીયો, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

પ્રમની જ્યોત જાગે,
દુઃખાના દુઃખ ભાગે,
ચક્રાવુ ને સરેવુ સમજી રહ્યો, જો બપુજો !
હિલના હિલાવર ઘડ્યો.

જોગજાસ દારકાદાસ રાયચુરા

ઐશ્વર ગાય ગાચર ગાય,
ગી ગોખુળમાં ચરવા બંધ
ચરતી ચરતી તરથી ઘઉં;
પાણી પીવા નદીએ બંધ
પહેલી ફલ ગે ટેકરા ચઢી,
બીજી ફલ ગે વાઘને મળી.
વાઘ ઠહે હું બૂખ્યો છઉં,
ગાય માતાને ઠરઠી ખાઉં.

શખો વાવભાઈ ઘેર હું બઉં,
મારાં વાવનાં સોપતી બાઉં
ચાંદો સૂરજ સામા મળ્યા;
નાચે તેને, બોલ જ ઠઠ્યા.

સવાર સાંજ ને મધ્યાહ્ન કાળ,
પાણી પાને ત્રણ જ વાર.
એમ ફરીને ગાય પાણી વળી,
ત્રીજી ફલ ગે વાઘને મળી.

દયે રે વાવભાઈ મને રેખાએ,
બૂખ્યા છો તે ધસવા ચાએ.
તારે ગાય તુ ચવી છે;
તાસ વીના દીરઠા છે

તાઈ ફલ મહાદેવને મહે;
મહાદેવ તુજને પરસન યશે.

સંપાદક — ઐ. સરલા દેસાઈ

ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા

ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા,
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 રેડીયો નથી હોરાજ નવસરીયા,
 મારૂં ગાડું બગાડુ તારો રેડીયો કરાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 ત્રાક નથી હો રાજ નવસરીયા
 મારૂં હજી બગાડુ તારી ત્રાક કરાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 પુછી નથી હો રાજ નવસરીયા
 ખેતર ખેતવન કાલો મગાડુ, તારી પુછી કરાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 છોકરા રોવે હો રાજ નવસરીયા
 મારી ઢોલકી વગાડુ તારા છોકરા રમાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા.
 શુ કાંતુ હો રાજ નવસરીયા,
 નવરામ નથી હો રાજ નવસરીયા
 લીલો સોટો મગાડુ, તારો વાંસો બગાડુ,
 ગોરી કાંતો હો રાજ નવસરીયા.

ભીલુડી જાળો મોરા રાજ !

ભીલુડી જાળો મોરા રાજ ! હું બધીકારી છું,
કે સુ'ખાઇ ગયા નહિ કે હસવો લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાધો નહિ—ભીલુડી—૧

કે સુરત ગયા નહિ કે ધારી લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાધો નહિ—ભીલુડી—૨

કે વડોદરા ગયા નહિ કે પરવળ લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાખ્યા નહિ—ભીલુડી—૩

કે અમદાવાદ ગયા નહિ કે મરડી લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાધો નહિ—ભીલુડી—૪

કે ખંભાત ગયા નહિ કે મુત્રશેષી લાખ્યા નહિ
કે બેને ખાધો નહિ—ભીલુડી—૫

કે પારણુ ગયા નહિ કે પટોળાં લાખ્યા નહિ
કે બેને પહેયાં નહિ—ભીલુડી—૬

કે જામનગર ગયા નહિ કે કંકુ લાખ્યા નહિ
કે બેને વાપયું નહિ—ભીલુડી—૭

કે સંજેઠા ગયા નહિ કે પારણું લાખ્યા નહિ
કે બેને વાપયું નહિ—ભીલુડી—૮

સ પાઠકઃ—આંઠ કંચન રમણુલાલ

x આ બીજી ઉપર મુજબ ગામ તથા પ્રજાતિ સીમા ધારીને
વધારણુ હોય બિટલુ વધારી ચકાશે —તારી

નીની નીની ભૂતો

[સખનાર દ્વારા શાહનસાહિ જ પાઠક]

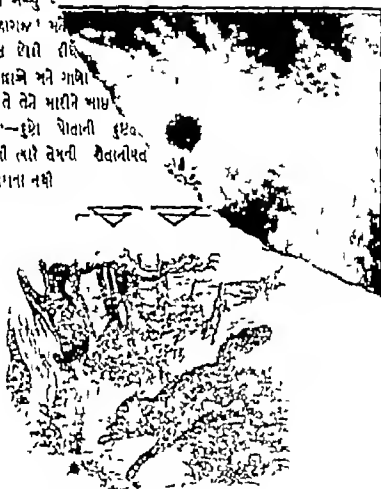
વરૂ ને ઘેટાનું ખરચું

હીં, પણ મન્યુ
કાં દના તે દમે
સે. નિચાં મન્યુ

ભગવાન શ્રી બાલકૃષ્ણ

નરોત્તમ, મહારાજા મને
લાજ સરખા હોતી તો
તારા પાપપાત્રને મને ગામો
એક હોતી તે તેને મારીને ખાઈ
સાર—કુષ્ટો પોતાની કુષ્ટ
નથી દશાતી તારો તેમની પોતાનીયત્વ
કરતાં અચાનક નથી

ખિલાડી અને લોકડો

એક જ મહાપ્રાંધી એક જખત એક સેડી તે ખિલાડી જતાં હતા
ખેડોને પોતાની કુસ્યમનુ કદ્દ અભિમાન દગ તે તમામ મારતા લામી
કે દે મળતા નિશી બાઈ। મને એકો અદન આવે પણ ખાવળને હા-
સ્ત નદિ ખાવળને તે દમરો પુક્તિ આરડે એટલે સડોતલામન જમ
જાહે તમને ફેરવી પુક્તિઓ આરડે છે ? (ખિલાડી બોલ્યો, અને તે ખાઈ,
એક જ વાત આરડે છે તેમાં ખતા ખાધો તે ખા ખાતો જ નને સેડી
ખિલાડીની પ્રશ્નો કરતો બે હો, ખાઈ બેળુ તે રહ્યો એટલુ કલામ
જે હળુ તે કોકોગધના આ રુપે પુરા નદિ વધા હોય એ

નિની નિની નુ

[સમનાં યા મોહનસાસ જ] તે શિકારી કવ.

વર ને ઘેટાં ના

ન ન હોય.

શિકારીનો શિકાર !

એક કુર ને પાતડી શિકારીએ આખી છઠ્ઠી પોતાના જગ વડે અસંખ્ય નિર્દોષ જનાવસા ને પક્ષીઓને મારી નાખવામાં આવેલી હતી. એક દિવસ તે જ જમના શિકાર કરતા એક અને એક સુદર પક્ષિને આવી ધક્કા-એ બેઠેલું બેઠ તેણે પોતાનું જાણુ તેના તરફ તરફ તે પક્ષીને જાણ હોયતે મારી નાખવાની તૈયારીમાં તે હતો એટલામાં એક ભવાનક કાચી સાપ નીચે કરતો હતો તેનાપર તેના પગ પડ્યો. સાપે તરત જ તેને હજી માથે ને શિકારી પાછા લઈને જમીનપર પડી ગયો પાંચે પક્ષી સલામત રહ્યું.

સાર-નિર્દોષોનું નબોદ વાળનાર જનમ પારીઓ આખરે ભયર શુભ મેલે ગયો પાંચે છે ને હવે જેને જાણવા પાડે છે તેને કાળના મ્હોંમાંથી પણ ઉપત્તી વાતમાં પક્ષીને જાણ્યું તેમ જાણી મે છે.

સગવાન શ્રી બાલકૃષ્ણ

ય મહા વલ્લભઃ કદ્ર મહાસ્તુત્યન્તિ દિવ્યેસ્તથે
 વેદેસ્તાંગ પદ્મમોપમિપદૈર્ગાન્તિ ય સામણઃ ।
 બ્રાહ્મણસ્થિત તદ્ગતેન મનસા પદ્મન્થિ યં પોશિતો
 વસ્પાન્તં ય વિદુઃ કુમામુરગલા દેવાથ તસ્મે નમઃ ॥

જગદ્ગુરુ પ્રાણ સ્મરણીય મહાત્મા બાંધીછ

મદ્રેશ સર્વમૂતાળી સંઘ કર્ણ ણ્ચ જા ।
 નિર્મમો નિરહંકાર સમદુઃખ મુક્ત ક્ષમી ॥
 સત્ગુણ મતર્થ લોચી વૃથાભા રહનિશ્ચય ।
 મધ્યાવેશ મનોબુદ્ધિમિ મક્ત મ મે મિય ॥

“સર્વ પ્રાણીમાં દેવ વનરનો સ્વનો મિત્ર દવાણુ આપા ને મોહની જન્મળ વનરનો, હા-
 નો ત્યાગ કરનારો, દુઃખ કે સુખને સમાન ગણનારો, કામાની મુક્તિ જોવા, હૃદયમાં સતેષી,
 ઉદ્ધિરોત શત્રુમાં રાખનારો, દર નિશ્ચયપાળી અને પાતાના મન અને જીવિને માથામાં બેસી રાખ
 નાર આતો જે મારો પોતી ભ્રમ તે અને બદાયો છે.” એમ સત્રવાત્ શ્રી કૃષ્ણે શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં
 ૧૨ મા અધ્યાયના ૧૭-૧૪ શ્લોકમાં કહ્યું છે. બાંધીછમાં આ સર્વ ગુણ છે ને તેથી જ તેમને
 જમતુ “મહાત્મા” તરિકે વદે છે

[હખતારા—રમણસાહેબ નાનાસાહેબ શાહ.]

એક શબ્દ હતો. તેને પણ કુવર 'હવા' તેઓ એક વખત જગદમાં ચિતાર કરવા ગયા. જગદમાં તેઓ બુદ્ધિ પડ્યા અને બીજે રસને વહી ગયા. જાખરે શાકપાકયા જગદની બીજી બાજુ જુગ દૂર આવેલા એક જ્ઞાનકાંડ આમમાં તેઓ આવી ચકયા. આમની બાજેજે એક બહુ સુંદર શિવાલય (મહાદેવજીનું મંદિર) હતું તેઓ મંદિરની આગળના ચેતરે થાક ખાવા બેઠા. બેઠલામાં જાંઝરનો મધુરો રજકાર થયો અને હાથમાં પૂજનો સામાન લઈ એક મનોહર સુકુમારિકા શિવાલયમાં ગૌરી પૂજન માટે ગઈ. આ કુમારિકાના રૂપની વાત જ ન થઈ શકે આદાના તેજ જેવું અમૃત ઝરતું તેનું મનોહર રૂપ, ચપોના કુલ જેવો ચરિત્રનો રંગ, નાબુક સીધું ઘાટીલું વંદુરસ્ત ચરિત્ર એ તનામ ભોળને ત્રણે કુવરો એકઠામ લગન કરવું તો તે કુવરો સાથે જ એમ મનમાં નક્કી કરીને બેઠા. પણ હવે જ ખરી તકસરનો મામલો ઉભો થયો ત્રણજણે તો કાંઈ એક ઝીંતે પરજી ન શકે ત્યારે પરજી કોણ ? કાંઈકાંઈએ વચ્ચે આ અપદ્મએ મારામારીનું રૂપ પકડ્યું. બેઠલામાં પેલી કન્ય પૂજ કરીને બહાર આવી મોટો કાંઈ કહે કે બધાથી મોટો હું માટે હું જ એ કન્યાને પરણુ વચ્ચે કાંઈ કહે, પણ બધાથી પહેલાં દૂરથી આવતી મેં એને બોધ માટે હું જ એને પરણુ નાનો ભાઈ કહે, અરે ! પણ તે કન્યા પોતે કોની સાથે પરણવા માગે છે તે તો નક્કી કરો ! પણ નહિ. અત્યારે તો ત્રણે જણા તે સુદરી કન્યાના રૂપના નિશામાં

એવા વ્યકત્યુર બની ગયા હતા કે તેઓએ તે સવાલનો નિઃસ
 રવા મ્હાનમાથી પોતાની સમગ્રેશ ખેતી કાઢી, બિચારી પેલી
 બાલિકા આ ભેધને બહુ ચક્રબાઈ બઈ અને ચક્રર બઈ ગોરીમાની
 ખુબ પ્રાર્થના કરી આ પોતાને માટે લઈ મરતા રાજકુમારને
 બચાવવા વિનવિ કરી પાર્વતીજી (ગોરી)એ બ્રાહ્મણ સ્ત્રીને
 વેશ લીધો અને પેલા રાજકુમારો લઈતા હતા ત્યાં આવી
 તેમને બહુ સમજાવ્યા કે તે કન્યા જેને પસંદ કરે તે પરણે
 એવો ફરાવ કરે અને લલગાઈ બાંધ કરે. પણ પેલા રાજકુ-
 મારોએ માન્ય નહિ આથી પાર્વતી ક્રોધે બરાધા અને પેલી
 ખુબસુરત કુમારિકાને એકદમ નાનકડી ગાય બનાવી દીધી
 બ્રાહ્મણ સ્ત્રીની આવી શક્તિ ભેધ ત્રણે રાજકુમારો વિગ થઈ
 ગય હવે કન્યા પણ જતી રહી એટલે તેમને લલવાતુ પણ કાણ
 ન રહ્યું તેઓ નિગમ થઈને રસ્તો જોળી પોતાના નમ્રમાં ગયા.

એ નમ્રનો રાજ હવે બહુ ઘરટો થયો હતો તેણે પોતાના
 ત્રણે કુવરોને પાસે બોલાવ્યા અને કહ્યું કે, પુત્રો હવે મારા
 રાજપાટ છોડી જગલમાં વચ્ચા જવાનો વિચાર છે. તમારા
 ત્રણમાંથી જે સૌથી વધારે લાયક હોય તેને રાજ સોંપવું એમ
 મારે વિચાર છે તમારી બુદ્ધિની મારે પરીક્ષા કરવી જોઈએ.
 આજથી એક મહિનામા તમારામાંથી જે મને સૌથી સરસ મલ
 મલનો સાંઠો લાવી આપશે તે પરીક્ષામાં પસંદ થયો ગણાશે
 તે મલમલ એવી હોવી જોઈએ કે મારા હાથની ઉલ્લી આંગ-
 ળીની વીંટીમાંથી તે આરપાર નીકળી જઈ શકે. આ વાત
 સાંભળી ત્રણે ભાઈઓ મલમલ હેવા નીકળ્યા. પેલા બે મોટા
 ભાઈઓ હતા તે ત્યાંથી દૂર દેશમાં સરસ ભાવની ઢાકાની
 મલમલ દેવા ગયા પણ નાનો ભાઈ ત્યાં ન ગયો. તેને પેલી
 કન્યા બહુ ગમી ગઈ હતી ને હજી સામરવી હતી સજપાટ
 કરતા પણ તે કન્યાને પરણવા તે વધારે ઇચ્છતો હતો આથી
 તે જગલમાંથી જઈ પેલા જામના શિવાલય આગળ ગયો શિવા
 લયની નજીકના જાગમાં એક મીઠા પાણીની નાનકડી નદી વહેતી
 હતી. તેના કિનારે એક લીમડાના ઝાડને છાંયડે તે બેઠો
 એટલામાં એક ગાય ત્યાં ચરતી ચરતી આવી. ગાયને માણ
 સની ત્રાસ થઈ અને તે બેટી, કેમ રાજકુમાર, શું ભેધે

છીએ ? રાજકુમાર બોલ્યો, મારે મલમલ નેપથ્યે છીએ ને
તે એવી બારિક નેપથ્યે છીએ. કે મારા પિતાની અંગુઠીમાંથી
તે પસાર થઈ શકે. ગાયે તેને આશમ લેવા કહ્યું ને ત્યાંથી
જતી રહી થોડી વારમાં તે એક નાનકડી પોટલી લઈ આવી ને
તે રાજકુમારને આપીને બોલી કે આ પોટલીમાં મલમલ છે,
તે, એટલી બારીક કાંતેલી ને વણેલી છે કે આખી દુનિયામાં
એની નોંધ જઠવી મુશ્કેલ છે. રાજકુમાર તે લઈને ગાયને આશમ
માવતો. ત્યાંથી પિતાના નમરમાં ગયો. ત્રણે સાધવોના કપડાની
પરીક્ષા કરવામાં આવતા મોટા બન્ને સાધવો નિષ્કળ નિવરણ
જ્યારે નાના સાધની મલમલ એવી તો મુદર નીકળી કે આખો
દરબાર વાહવાહ કરવા લાગ્યો. રાજાએ નાના સાધને યુગ કાઢાથી
આખી રાજાએ કહ્યું, હવે બીજી પરીક્ષાની વાત. મારે એક નાનકડો
કુવરો નેપથ્યે છીએ. પણ એ કુવરો એટલો નાનો હોયો નેપથ્યે
કે મારી હાથેલીમાં તે સમાઈ શકે. જાઓ ને બે મહિનામાં એવો
કુવરો લઈ આવો. પેલા મોટા બે સાધવો તો પાછા ફરે ફરમાં
અથા પણ નાનો સાધ તો અગાઉ માફક પેલી જ જગ્યાએ
ગયો. વળી પાછી પેલી જ રૂપાળી નાનકડી ગાય તેને મળી
એને ગાયની મદદથી તેણે પોતાના રાજવશી બાપને નેપથ્યે
એવો કુવરો મેળવ્યો. બાપીનો વખત તેણે તે બાપમાં જ ગાળ્યો.
જ્યારે મુદત પૂરી થવા આવી અને બન્ને મોટા સાધવો નમ-
રમાં આવી પહોંચ્યા ત્યારે તે પણ નગરમાં ગયો. અને પિતા,
મમલ્લ બાર દરબારમાં નાનકડો કુવરો રજુ કર્યો તેવું કહ્યું ને
સાધવો નેપથ્યે રાજા બહુ મુશ્કેલ થયો ને બીજીવાર પણ નાનો
કુમાર પરીક્ષામાં પસાર થયેલો બહાર થયો. હવે છેલ્લી ને સાચી
કપરી પરીક્ષા આવી રાજાએ કહ્યું કે આ વખતે ત્રણે રાજકુમારો
ફર ફરમાં જાઓ ને ૩ મહિનામાં પોતાપોતાના માટે સોઈ
રૂપાળી કન્યા લઈ આવો. જે સાચી વધારે સ્વરૂપવતી ને
મુશોલ કન્યા લાવશે તેને હું મારું રાજપાદ આપી આપું.
બન્ને મોટા રાજકુમારો પત્નીની ચોષમાં ફરના સુલકમાં નીકળી
ગયા પણ નાનકડો કુમારને તો પેલી સ્વરૂપવતી આમંત્રણે વીરો
વસી હતી. તે તો ફરીથી જંગલ વટાવી પેલા જ ગામના ચિત્ર-
મહિર આગળ ગયો. ત્યાં ગાય તેને મળવા આવી. રાજકુમારે કહ્યું
કે આ વખતે તું મને મદદ કરી શકે એમ નથી કારણ મારો

બાપે મને, સોથી વધારે સ્વરૂપવાન કન્યા આણવાનું કહ્યું છે. મને તો અહીં પહેલાં હતી તે જ કુમારિકા જમે છે અને તે સોથી વધારે રૂપવંતી છે એમ મારી માન્યતા છે પણ તે તો છે જ ક્યાં ? આપે તેને ખીરજ આપી ને કહ્યું કે હું હાલ અહીં રહે ને મુહત પુરી થાય એટલે નગરમાં જઈશ. ત્યાં તારી ઈચ્છા પુરી થશે.

રાજકુમારે તેમ કહ્યું ને તે મુહતના દિવસે બરાબર વખતે નગરમાં આવી પહોંચ્યો. જન્મે મોટાભાઈઓ મોટામોટા રાજવાડાની ખુશ્ખુરશ કન્યા હઈ આવેલા તેની ધામધૂમ આવી રહેલી હતી પણ નાનાભાઈને એકલો પાછો ફરેલો એઈ બધા મફકરી કરવા લાગ્યા નાનો રાજકુમાર ત્યાંથી પોતાના મહેલમાં ગયો. મહેલમાં અહર પેસતા જ તેણે એમુ કે પોતાના ખડમા એક બહુજ સુદર અને મનોહર કન્યા અત્યંતતા કિમતી વસ્ત્રભૂષણો સાથે સમગ્ર કરતી બેઠેલી હતી. કુમારને ખુબ નવાઈ લાગી અને નજીકે જઈને એમુ તો તે કન્યા બોલે કેઈ નહિ પણ પેલી જ મનોહર સુદરી હતી. રાજકુમારના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ તે કન્યા ચરમાતી ચરમાતી બોલી, “કુમાર ! મારૂ નામ શ્રદ્રમુખી છે જોડીના પુજનના પ્રસાદથી મને મારા મનગરાતો વર મળશે એમ તેમણે મને આશીર્વાદ આપ્યો હતો. તમને મેં ત્યારે પહેલાં જોયા ત્યારે જ તમારી સાથે મારા લગ્ન કરવાનો વિચાર થયો પણ તમારા બંધ ઓના કલ્યાણને લીધે પાર્વતીજીએ મને ગાય બતાવી દીધી તમને બળે વાર હુમકું ને કુતરૂ આપ્યું. તે પાર્વતીજીના જ પ્રતાપથી ને ઉવટે તમે પોતે જ મારી સાથે લગ્ન કરવા ઈચ્છા દર્શાવી એટલે હું અહીં આવી અને આ લગ્નમ જરજવાહીર ને કપડાં ઘરણાં આપાજીના પ્રસાદથી મળેલા છે.”

રાજકુમાર તો રાજ રાજ્યમાં ગયો. તે પોતાની નવી પત્ની શ્રદ્રમુખીનો હાથ ઝાલી તેને ઠરાવેલે વખતે દરબારમાં લઈ ગયો અને ત્યારે રાજાએ અને દરબારે જાણે અદ્ પ્રશંસી રહ્યો. હોય એવા મનોહર સ્વરૂપવાળી શ્રદ્રમુખીને એઈ ત્યારે બધા એકી અવાજે બોલી ઉઠ્યા કે નાનો રાજકુમાર જ રાજને લાયક છે. રાજાએ પોતાનું રાજપાટ નાના કુમારને આપ્યું અને પોતે જ ગણમાં ગયા. રાજકુમારે શ્રદ્રમુખી સાથે લગ્ન કરી રૂઢી રીતે રાજ કર્યું; ખધું, પીધું ને મોજ કરી મોટા બે ભાઈઓએ પણ રાજમાં ઉઠે હોઈ રહી રાજની સેવા કરી.

શ્રીરાંગના ઐન્દ્રીગની

પ્રાચીન ગ્રીસ દેશની એક યાદગાર વાર્તા

[સંજ્ઞા.—શ્રી ચક્રાન્ત ગી૦ પરીખ, બી૦ એ૦]

પુરાણ દાખમાં મેંસ દેશના ઘેઝ નામના મુલકના રાજાને ઐન્દ્રીગની નામની એક દીકરી હતી. રાજાનું નામ ઐત્રીપસ હતું. ઐત્રીપસ રાજાએ પુત્રાની ગ્રીસમથા પહોં જાણે પીઠા આપેલી અને પદ્મોત્તમા કુરુણે છત્ર લીધેલા, તેનું પ્રાચીન ભોગવના વૃક્ષવરણમાં તેને રાજાનાં જોડાં પડ્યાં, અને પ્રાચીને તેના દીકરા ઇટાકલીસને ગાદી નથી. શ્રી. ઐન્દ્રીગનીને તેના પિતાપર જન્મ બદલ હતું તે તેના પિતાની સાક્ષવાનો દીકરી હતી. માધની સાથે રાજાનો વૈભવ ભોગવેલો કોડી બાપ સાથે દેશનિકાલમાં જ મલ્લનાં કંથે સકન કરતા તે તેનાર વધ. પછી વિવસ સદામરી મુકાદી કરી પછી કોલોનસ નમદીક ઐત્રીકામાં આવી પિતાપુત્રીએ પોતાને તિવાન ક્યો આ દુઃખ પ્રસન્ન બાન રાખના ચોદકલીસ નાના વિશ્વવખાત કનિએ એવી મુકા રીતે ક્યું છે કે તે વચનાર અને સમજનાર ક્યો જ જાણુ પાદર વિના વચી શકે આ રહેને દેશનિકાલ વધેલા રાજાને તેની પીછ દીકરી ઇત્રીમીન અને તેનો દીકરા પાલીનીસીઝ નો રાજપદ પચાવી પડનાર ઇટાકલીસે ખપ માન સદિત દહી કદવાં હતાં તે જન્મે આવી મળ્યાં.

પાલીનીસીઝે દેશર ઐત્રીક કરી માધ સાથે વેર લેવાની પ્રતિજ્ઞા કરી. પણ એક જાણથી તેનું મન કપટ હતું અને પોતાની ઇચ્છા મર લાગવા મેહાનમાં પડ્યા તે કરતો હતો. ઐન્દ્રીગનીએ માધનું મન જાણી લીધું દાવ્ય મુલમાં તે પારો પડે અને પ્રાણનું પણ જલિદાન દેવું પડે તો દૂર અને નીચ ઇટાકલીસ તેના મુલ દેહને મનુષ્યિયાથી અટકાવે અને જો તેમ થાય તો તેના આત્મની મુક્તિ ન થાય અને અતિ ઠટ સકન ક્યું પડે. પણ બહેને વચન આપ્યું કે પ્રાણની કિંમતે પણ તેના આત્માની સદાપ્રતિ કરવા તે તપર રહે અને જો સજાથી માધએ જાય પણ પિતા મનમાં વસવા ન દેવો. ત્યાર પછી યેઠા સમજમાં તેમના બાપ અને વધ પિતા ઐત્રીપસ મરણને દરજી દવા અને જન્મે બહેનો મેન્દ્ર જઈ ઇટાકલીસના રાજમાં જઈ રહી પાલીનીસીઝે પણ નાના મેદા સરદારને

પોતાના પ
ક્ષમાં બીધા
અને એ સ-
વે એક
સે રમણ સ
દિત ભાષના
રાજ્ય પર
ચઢી આવ્યો.
પોતાનો
સોઝ અને
છટાકડોસ
બન્ને બાધ
હડના હડતા
માર્ગ મળ્યા,
અને બન્ને
પક્ષના પક્ષા
શુભીરો રહ્ય-
માં પડ્યા
તથા અનેક
ધન્ય થયા.

આખરે બન
ભાષજોનો
હાકો ફેંચોન
રાત્રી રસો
અને તે મૂળ
બી છટાક
હીસના પ
ક્ષમાં રાવાથી
પોલીનીરી
ઝળ યમ
ફરન કરવા
ના કરો,
અને એ રી
તેના મૃતદે
બને રમકવી
આત્માન ત્રા
સ આપવાની
મે જના અમ

ક્ષમાં મૂકવા આગ્રહ કરી છત્રની સાથે તો વેર દોષ પણ આ ફર ઠાકાએ
મળ્યું પારેલા મત્રિજના મડદાને પણ ત્રાસ આપવાની નીચના વાપરી પણ
બંને વચનભાગ કેમ થાય? એન્ટીગનીએ, રાત્રિના ધોર અધકારમાં
પક્ષમાં કાંઈ ભાષના સમને દેશાવવા ઇચ્છત કરી અને તેમ હસ્તમાં સફળ
થઈ પણ ઠાકાને ખમર પડતાં જ દેશ સ્થગમાંથી સમને જઠાર ખેંચી
લાવ્યું અને અતિ અપમાનમય રીતે જઠાર ફેંચેલું. વળી ફરી એન્ટી-
ગની દેશ કરવા નીકળી દેતી બંને પ્રજાની ના પાડી, પણ તેણે જ
કાર ન કરી અને પકડાઈ જવાય અને કોઈ સિદ્ધા કરે તો તે અમર વીરાંમ
નાની માર્ગે તેવાર થઈ અને તે પોતાના પ્રવાલમાં જમરત થઈ અને ભાષના
આત્માને પરમ શાંતિ મળી, પણ ઠાકાની તપામના અતે આખરે તે પા
કાઈ અને શાકનું વચન પાળી દસતે મેઢેએ જલીમના રાજ અમલમાં
ગળાવું સર્વોત્તમ સ્થાનગુણો-પર તે ચઢી મરણને સરણ થઈ ફતિયામાં
પોતાનું નામ અમર કરી મધ્ય આગે જગત તે અધમ સેવાન પાપી કામ
ફેંચોનના નામપર આનંદ વરસાવે છે ક્યારે જઠાર ખાગા એન્ટીગનીનું
નામ તો અમર થઈ ગયું છે

(બુરરકા/૫૬—નાગરકાસ હ પટેલ)

નવા સવાસો

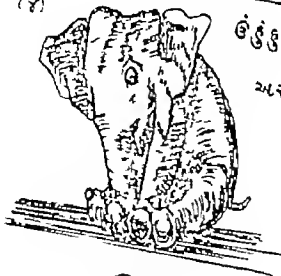
(૧) તમો વતો સખતા આવડે છે ? આ સારેના પાનાપર "હાથો અને ઉદર" ની વર્તનિ સરતા ૬ ચિત્રો આપ્યા છે ને તેની સાથે ટુંકા ઘમો દર્શાવત ખબ આપી છે હવે તે ઉપરથી તમે એક નાનકી ખબ મનની વાત સખી નખો.

૦) ક, દ, પ, ફ, ને બ, —એ જસરેના ઉપરથી હોકાના ને હોકરીઓના કટલા નામો પછે સકે ! હોકરા ને હોકરીઓના મચે તે દેખના નખો. સખે, હમેશ મુજબ નોથી વધારેમાં વધારે નામો સખે તે કાપી વધારે હોકરીવ ગનુઓ.

(૩) 'પ્રશ્નો' ની ઉમ્પગ ખીનાં ૩ વર્ષોમાં, ૩ વર્ષ અગાઉ તેની જે ઉમ્પર હતી તેનાથી ૩ ગણી વધારે વધે ત્યારે કહો કે પ્રશ્નાની હવની ઉમ્પર કેટલી છે ?

(૪) નીચેના ખનામાં જે રજ અક્ષરો સેગમેન છે તેને અગાઉ છુટા પાડીને મોઢો તો એ સિવા અઠના ખદાન, પેશખરો, દેવો, ને સત્તાના નામો વધે તમે તે નામો સખી મોઢો.

(૪)

ઉંડું ઉંડું !

અરરરર !

બાપરે !

(૫)

આ શી ! તાસ !

હા આ આ હિ હિ ડી હી

(૬)

કવિ-સ્મિતર પાઠક

છોકરાઓ ક્યાં ગયા?

ઘાણા છોકરાઓ મુસાફરી કરવા નીકળ્યા હતા રસ્તે
તંબુ ઠોકી, દેવતાસાળગાવીને બાકડાં લેવા ગયા હતા.
બહુ વખત થયો છતાં પાછા આવ્યા નહિ. કુત્રી તેમની
વાટ જુએ છે. છોકરાઓ પાસે જ છે. તમારે ખેંચા ફોંચી
ચિત્ર કેરવીને જુઓ.

૧૧

૬

૨૧

૧૧

૧૧

૬

૧૧

૬

વાંદરાંની કૃત્તવાડ

એ વાંદરા હતાં. એક વખત તેમને જરાક તકરાર થઈ ગઈ હતી. હનુમાનજીની પુછડી કેટલા હાથ લાખી હશે એ બાબતસર તેમને વાંધા પડેલા હોય એ બનવાભ્રમ છે. જરાક બોલાચાલી પરથી વાત વધી પડી અને વાંદરાંવાઈની જાન એટલે એકદમ બંને મારામારી પર ચડ્યા. એમને એક હતો જરાક બડો ને મજબૂત તેણે પોતાની મજબૂત તરવાર હાથમાં લીધી. બંને જણ ગયા ભુમાલાલા બાબામશાળામાં. પેલો બડો વાંદરો કહે કે જમ્યા આવી જા બીજો વાંદરો હતો જરાક મુકલો પણ અછલવાળો હતો તે સમજ્યો કે આ બાબાઈની તરવાર ને લોગલોગે ગળાપર આવી અંધ તો તરત 'ર મરાગે !' થઈ જવાના ! તણે એક અમત કરી છોકરાંઓને ધમવાને. પગદડો (કુટખોલ) પડ્યો. હતો તે માથાપર મૂક્યો અને તે ઉપર પહેરણ પહેર્યું (જુઓ ચિત્ર ૧) પગદડાપર તેણે ટોપી પહેરી પછી તે પણ તરવાર લઈને તેમનાર થઈ ગયો. પેલો બડો વાંદરો શુચરાયો કે આ આજડો ઉંચો કયાથી થઈ ગયો ! (જુઓ ચિત્ર ૨) કાજ નહિ હગણા બતાવી દેકે હુ બંને વાંદરાંઓ મારામારી પર આવી અમા પેલો જડસો શરમાં આવી ગયો ને તેણે ખુબ જોર વાપરોને પોતાની તરવાર પેલા પાતળા વાંદરાના પગદડાપર લગાવી ફીધી ચટ લઈને પેલો પગ દડો ગજડી પડ્યો (જુઓ ચિત્ર ૩) બડો વાંદરો સમજ્યો કે આ હનુમાનજીરે ! આ તો પુનનો મામલો. ઉલો થઈ ગયો ત્રિચારો ખુબ અમરાઈ ગયો ને હડપથી દોડીને બહાર નીકળવા મડ્યો (જુઓ ચિત્ર ૪) પાતળો વાંદરો ખુબ હસનો હસતો પેલો પગદડો હાથમાં લઈ બડા વાંદરા પાસે ઢાડ્યો ને બોલ્યો, "હે ભીમસેનના પિત્રાઈ બાડાલભાઈ ! આ જુઓ ! તમે મારું પુત્ર નથી કહ્યું !" બડા વાંદરાએ ત્યારે ખરી વાત બહુ ત્યારે તેનો આનંદ માયો નહિ. તેઓ બંને પોતાની વહવાઈ જુલી ગયા ને હળીમળીને અમત કરવા લગ્યા

—ધ્રુમંતર

એનું નામ આશિર્વાદ !

[લખનાર—શ્રી હરિશાસત્ર પ્ર. છાયા, બી એ. એમ.એલ. બી]

જ્ઞાનરાજ સભાથી શાસ્ત્રાર્થ કરનાર વિપ્રકુલદ્વપ્ત શ્રી લોગજનભટ્ટશાસ્ત્રીને તો તમે જોળજો છો તેમનો જોકનો એક સુપુત્ર ચંદ્રશેખર બાર વરસ સુધી કાશીમાં રહી સકલ શાસ્ત્રપારંગત થઈને વતનમાં આવી પહોંચ્યો. લોગજનભટ્ટે જોયથી હીકારાને આગળ પાઠવા જામના પટેલને ત્યાં આશિર્વાદ દેવા મોકલ્યો. ચંદ્રશેખર પાછો ફર્યો જોરે જાપે આતુરતાથી પૂછ્યું, “કા બાઈ, પટેલને આશરવાદ કઈ આવ્યો ?”

ચંદ્રશેખર—હા પિતાજી, પરંતુ મરાઠામુલ્ય રાજમ્ થી કરીને ગતરાવાણરં સીર્વમાયુ સુધી હું બહો ગયો તોજે પટેલનું વિશરાજ યયુ હોય એમ લાગ્યું નહિ; અને બ્રહ્મશા પૂછતા “તમને બારમો ચંદ્રમા છે” એમ મેં કહ્યું તો તે મુજબા હસીને બોલ્યા કે “કાલ તમ્મણા જાપને આશરવાદ દેવા મોકલ્યો”

લોગજનભટ્ટ—તારી કાશીની નિવા બહાં કામની નથી ગત્રા ! બહાં તો જે પાણીએ મગ ચટે તે પાણીએ ચડાનીએ તો કાનીએ ! જાવજે કાલે મારા સેજો

બીજે દહાડે સવારે જાપ રીકશ પટેલના ઘર તરફ ચલ્યા પટેલની ટેલી આઠ દશ કરમ ફર રહી ત્યાંથી જાપ પડારવા મંડ્યો.

“ને માય ! ને માય ! પટેલની ચઢતી ! પટેલની ઘોડીની
 લેઈતી ! ખમાં પટેલની પાડીને, ને ખમાં પટેલની ગાડીને !-
 ખમાં પટેલની જાડીને ને ખમાં પટેલની વાડીને !-ખમાં પટેલની
 ઘોડીને ને ખમાં પટેલની છાડીને !-ખમાં પટેલની નેડુંને ને ખમાં
 પટેલનાં છાડુંને !—જા જારથ ને યુધરાય પટેલને ચઢરમા
 સાઠમે !”

પટેલ ક્યારના એશરીમા જાવીને હાથ નેડી કહી રહ્યા
 હતા કે “મા'શજ ખમા કરો !”

વાલોળ

(સંપાદક—શ્રી કુમરિ નાગાસા ૪ પંચ)

મહારા વાઠામાં વાલોળોના ઊઠ,
 મુપડ બરીને મહે તો વાલોળો ઉતારી
 ઇમ લખને ઇમકારી હો રખ,
 વાલોળોની લાગી લલાખ
 તાસળીમા પાસી હુ તો મામુ પર ગમતી,
 સામુએ મહે મચડોયાં હો રખ
 વાલોળોતી લાગી લલાખ
 વાઠીમાં પાસી હુ તો વેઠ પર ગમતી
 વેઠાણીએ મેજા માર્યા હો રખ
 વાલોળોની લાગી લલાખ
 વાઠીમાં પાસી હુ તો બેની પર ગમતી
 બેની તો વેજ મીઠા બોસી હો રખ
 વાલોળોની લાગી લલાખ

— રાખોની ઝઠઝમક —

(૧) ઝકરમી ઝડવો ઝરાલભમાં આગગાઠીને અથાથે.
 (૨) કરકનીચના કુનરાએ કાચીપુરામાં કાળીમાચીને કરડીને
 કાળો કેર કર્યો. (૩) ખીચનાના ખીમરાએ એડીબારામાં ખીચડી
 ખાધી. (૪) શુક્લવતની ગાયોને ગોપાળે ગોધરાના ગોધણમાંથી
 ગોલી (૫) ધોણના ધચએ ધેણકાપાની ધોલી ધેઠારમાં ધાલી.
 (૬) ચારવાટના ચપકલાલે ચાકોડમાં ચિતુઆઈના ચાતરે ચપટી
 ચણા ચાખ્યા. (૭) છાળાંચેરના છાટાલાલે છાકર્યને છાપરે છાડી
 (૮) જમશેદપુરના જાગકછને જાછરાનાં જરજાનુએ જામ,
 નેહી, જામકળ જમાલ્યાં. (૯) અમલામાંની અરી અળકી
 (૧૦) દુવાના દોઢસીએ દોપલી ને દપટપીયું દોઢલે દીંગાબુ.
 (૧૧) ઠકરાળા ઠોઠકાઈને ઠપા. (૧૨) ઠાલાલાલનાં ઠક ઠમરને
 ઠુમઠુમી ઠપ્યાં. (૧૩) ઢસાનો ઢાલામાઢુ દીલોદસ (છ.) (૧૪)
 વળજાને તાપીલાય તાપી નહી તપ્યો. (૧૫) યાનમદમાં યાળી
 ધરધરી. (૧૬) ત્રિજહરના તેવચકરે રાણાજહર પર દિવાળીને
 દીવાળીમાં રાજાજાનુ રીપુ.

કીકુની કુરામત

[અખનાર — બી અંબેલાલ સ હેશાઈ]

એક વખત કીકુના બાપા પોતાના કોરકામા બેસીને લખતા હતા અને પાસેજ કીકુ બેઠો બેઠો બાર ખાતો હતો. બાર ખાતા ખાતાં તેણે એક ઠળીઓ બાપાએ લખેલા એક કાગળ ઉપર નાખ્યો. એટલે કીકુના બાપાએ કીકુને કહ્યું 'મૂખા, આ શુ કર્યું, કાગળ સાફ કર અને ઠળીઓ બહાર ફેંકી દે !'

તરત જ કીકુએ તે કાગળપરનો ભારનો ઠળીઓ લઈ લીધો અને પાસે જ એક પાણીના હોટો હતો તેમાં બોળીને સફ કરીને બહાર ફેંકી દીધો.

કીકુના બાપાએ કહ્યું 'અરે હોટામા શા માટે એ ઠળી-આને બોળે છે ? બધું પાણી ખરાબ કર્યું ? જા એ પાણી બહાર ઢોળી દે !'

કીકુએ કહ્યું 'કરી કે હોટામાનું પાણી ખરાબ થયું તેથી બાપા ખીજનાથા છે, અને બે હવે હોટો ખરાબ થયે તો વધારે ખીજવાશે તેથી બાર ખાતાં ખાતાં પોતાના ખરબચડા હાથ પાણી પીવાની બોળીમાં બોળી હાથ સાફ કરી હોટામાનું પાણી બહાર ઢોળી મુક્યું.'

તે એમને કીકુના બાપા કીકુ ઉપર વધુ રુસ્સે થયા અને કહ્યું, 'જગણી ! ગાળીમાનું પાણી પણ બગાડ્યું ને ? આલ, હવે તે પાણી પણ ઢોળી મુક !'

કીકુને બાપની આજ્ઞા પાળવા વિના છુટકો જ નહોતો. તે એકદમ ગોળી વરફ વેરીને જતો હતો. એટલામા પાસે જ ચાહીનો ખડીયો હતો તેને કીકુનો પગ લાગવાથી તે આઘો ઉઠી પડ્યો. ચારે બાજુ ચાહી ઢોળાઈ, ખડીઓ ઉચકી હેતા કીકુના હાથને

શાહી લાગી, પાણીની ગોળીને પોતાના હાથની શાહી ન લાગે તેટલા માટે પાસેજ ખીંટી પર મુકેલા ગાપાના નવાં ધોતીયાએ પોતાના શાહીથી ખરડાયેલા હાથ ઠીકુએ છુછી નાખ્યા, અને અટપટ ગોળીમાંનું પાણી ઘોઠઠીમા ઢાળી મુક્યું.

ધોતીયું શાહીવાળું થયેલું ભેળંને ઠીકુના બાપા પુષ્કળ ખીજવાયા અને બોલી ઉઠ્યા “આમ કેમ કરે છે ? નવું ધોતીયું પણ ખરાબ કર્યું ને ? જા હવે ચૂંદો સળગાવ; તેના ઉપર તપેલું મુરી તેમા એ ધોતીયું બાફીને આપણે એ ડાઘો કાઢી નાખીએ. ઠ ન, હું પોશિંગ સેડ (કપડાં ધોવાનો ખાર) લઈને આવું છું.

ઠાંઈપણ કાગમા ઠીકુની અછલ્લ ગાદી આગળને આગળ જ કામ દર્શતી હતી ઠીકુએ એકદમ ચૂંદો સળગાવ્યો અને તેના ઉપર તપેલું મુરી જઈર ધોતીયું નાખ્યું. ઠીકુના બાપાએ આવીને ભેયું તો તપેલાંમાથી ધોતીયાનો એક છેડો બહાર લટકતો હતો તેમણે એકદમ બૂમ પાડીને કહ્યું “અરે ઠીકુ ? અરે પેલો છેડો નીચે લટકે છે તેને તપેલામા ઘાલ નહીં તો હમણાં ધોતીયું સળગી ઉઠશે !”

ઠીકુએ ધોતીયાનો છેડો જઈર થઈ જવા દાખ લગાવ્યો તો તે ડાઘગ લાગ્યો એટલે તુરંતજ તેણે ચૂંદામાનું એક સળગેલું લાકડું લઈને તે વડે ધોતીયાનો છેડો તપેલામાં નાંખ્યો !

ધોતીવાર પછી ઠીકુના બાપાએ અવીને ભેયું તો, ધોતીયું સારી રીતે બળે છે એટલે તેમણે બરાડ માીને કહ્યું—“અરે ! અછલ્લગરના ! આ શું કર્યું ? ધોતીયું આખરે સળગાવ્યું ને ? તપેલામા પછી રેડ્યું છે કે નહીં ? ઉતાર, ઉતાર, તપેલું ઉતારી પાડ, નહીં તો તપેલું ફાટી જશે.”

ઠીકુએ બહુ જ ઉતાવળથી તપેલામાંનું સળગેલું ધોતીયું એકદમ એવા એરથી ફેંક્યું કે તે બાવો વાટે નીચે વડામા જઈને પડ્યું.

વાડામા એક બાજુએ ઠીકુના ગાપાએ ગાવને માટે મુકેલા પાસ બરેલું હવે તેમા જઈને સળગેલું, ધોતીયું પડવાથી તે પાસ એક બાજુથી સળગ્યું. તે દિવસે ઠીકુની કશમતથી માટી આગ લાગી દોન પણ ઘણા લોકોએ આવીને સળગેલું પાસ જુઝાવી નાખ્યું એટલે આગ લાગી નહીં.

[લખનાર—જેન “ નોશાકરી પીલાં ”]

જમીનમાં બાતબાતનાં જંતુઓ વસે છે જમીનની અંદરનાં ફરેક ઠાણાની અંદર, અને મોટા પત્થરોની તળેટીમાં, આપણે અબાયભ જેવાં ને સુદર જંતુઓ ભેઈ શકીએ છીએ તેમા આ પછુને ઉપયોગી થકુ પડે એવુ છવડુ સમરો પછુ છે વણે વાગે ફરેક ઘરમા તમો આ ખુગમુરવ સમરામાઈને મોટા ને પાવળા લાલ ને આસમાની રંગનાં લંબામાં ભેગો તમો તેનું થોકખુ માટીનું બાધેલુ ઘર પછુ ભેઈ શકશે. જે સમરો ઘર બાધનાર, વર્ષમાં બાવે છે તે તેના વિચારમા બહુ વહેવાર હોય છે સમરો પેતાનુ ઘર તમારી કુંચીના કાણુમાં, અથવા તમારા નકશાની ધડી અંદર, અથવા તમારી ચોપડી ઉપર બાધવાનુ પસંદ કરે છે પછુ જિવારી સમરી બણે છે કે તે બાધેલુ ઘર થોડા વખત માટેની તેની કબર છે કારણુ ઘર બાધ્યા પછી સમરી તેમાં ઇલાં મૂકે છે, જેમાથી પાછળથી સમરાનાં બચ્યા પેદા થાય છે.

આરે ઇલાં સેવાય છે, ત્યારે તેમને માટે ખોરાક ભેઈએ છીએ. તે મેળવવા સમરી એક બીજાની કીડને જરથો પહેલાં એકઠો કરે છે જેને એક કીડ તેના સપાટામા બાવે છે કે વરવ તેને ગરદનમાંથી પકડે છે ને પોતાનો એટી ઢાંચ તે કીડને મારે છે ફેર નામનો મહાા ફેમ વિજ્ઞાનચાત્રી કહે છે કે— “સમરી ઘણી જ હુશીવાર વહાડકાપ કરનારી હોય છે, કારણુ કે તે બણે છે કે પોતાના શીકારના ચરિરમા પોતાનું ચેર કેવી રીતે ને કેટલું રાખલ કરવુ, કે નેધો-તે ચીકાર ઉઘમાં પડે

પણ મરી ન જાય જામ શીકારનો જશ્યો એકઠો જવા
 ભમરી તેમને પોતાના હરમાં લાવે છે તેવે વખતે શીકારી ન
 કે પકડાયલા કીડાઓ બેશુદ્ધ ને નાશ્યાર ત્યા પડેલા હોય છે. તે
 કીડાઓ એક અઠવાડીયાથી બે અઠવાડીયા સુધી તાજા ખાવા
 લાયક રહે છે હરેક હરમાં સાત સાત કીડાને મૂકવામાં આવે છે;
 ને ત્યાર પછી તે હરેકમાં અઠેકુ ઇંડુ મૂકે છે જા પછી થોડુ
 મટોડુ લાવી પોતાનો જવા આવવાનો માર્ગ તે બંધ કરે છે.
 આવી રીતે ભમરી પોતાના બચ્ચાને ઉછેરવા મહેનત કરે છે.

સુખો થવાનાં પંદર સુત્રો

- (૧) માતાપિતાની સેવા કરો
- (૨) વમાના વાલમિત્રોમાં સમાનતા રાખો.
- (૩) અભિમાનને વચા છૂટાડો અગમ્ય કરો.
- (૪) સાચા મોલ્યાં રાખો.
- (૫) અત કરણ નિર્મળ રાખો.
- (૬) બધું જ્ઞાતીપર પ્રેમ રાખો.
- (૭) સુરુપિ પુન્યભાવ રાખી તેમની આજ્ઞાનુસાર વર્તન રાખો.
- (૮) સદાક્રિયામાં માથે પ્રેમભાવ રાખી તમે પોને સુધી તેમને સુધારો.
- (૯) રમત અને રિવાજને પર સમાન ભાવ રાખો.
- (૧૦) કામ દાવમાં થોડે તેને ઉત્સાહથી પર ઉતારો.
- (૧૧) સ્વાશ્રમી ગટે.
- (૧૨) દરેક ક્ષણે ધૈર્ય રાખીને વાત કરો.
- (૧૩) માતૃભૂમિનું કલ્યાણ ઇચ્છો.
- (૧૪) સ્વર્ણનો ત્યાગ કરો. પરમાત્મને પેસો.
- (૧૫) ધન્યો એવડ કાજ કરી મનુષ્યજન્મ રક્ષક કરો.

મુકતાગૌરી મગજાળ એકા

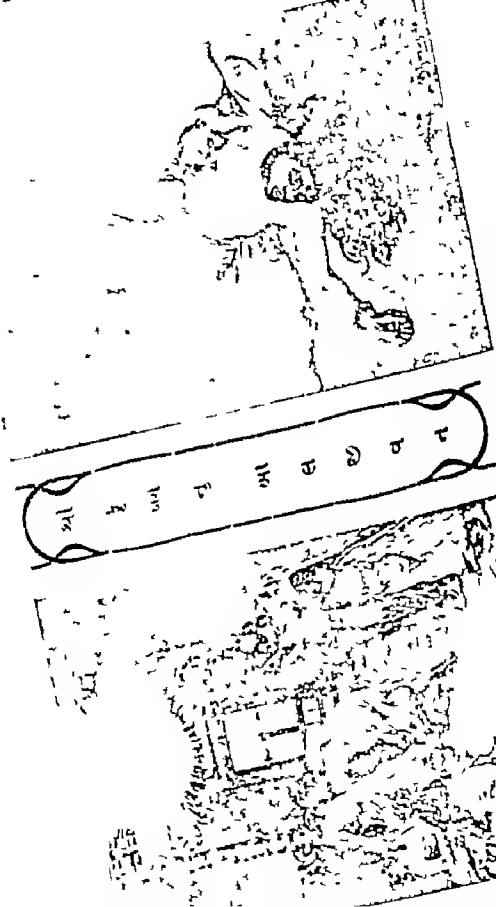

મયુચના કાચાગડમા શ્યામજીનો જન્મ

વસુદેવ શ્રીકૃષ્ણને મધ્યસરે યમના ક્ષોળગી

કી કૃષ્ણે જ માલ હી પ ન

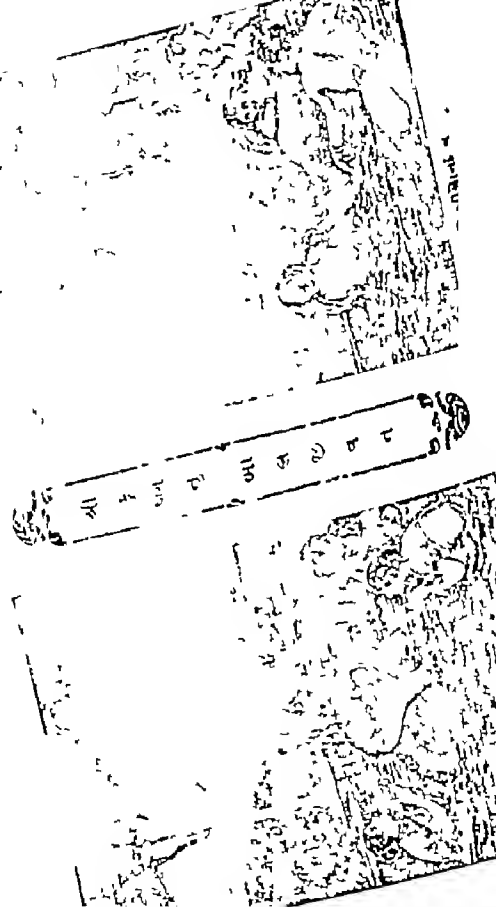

ਮੁਨਿਸੁਪਤੀਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਾਬ ਆਪੇ ਓ

ਸ਼ੀ ਕੁ ਲੋ ਚ ਆ ਲ ਓ ਜ ਰ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੀ ਵਖ
A 2700—Lakshmi Art, Bombay, 8

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਨੀ ਰੇਵੀ ਗੁਪਤ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਨੀ ਰੇਵੀ ਗੁਪਤ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਨੀ

ਕੇ ਅੰਤਰ ਹੋ ਰਿਹਾ

શ્રી કૃષ્ણ બાલલયન

(લખનાર—શ્રી સ્મૃતિદાસ દરિદ્રાચરણ દાસ)

શ્રી કૃષ્ણ એટલે ધર્મરતા બલતાર

તેમનો જન્મ, કસ ગિરિરે બનેક કુલ લોખને સિદ્ધા કરચ માર
અવલુ વડે ૮ ની રાત્રે દેવજાતામાં થયે દત્તો તેમના બાપનું નામ વસુદેવ
અને માનું નામ, દેવકી દત્ત

ધુરામાં કસ નામે મહા બળાગન રાગ રાગા કરતો હતો
પોનાતા નામ ઉપસેનને ખાદીએથી ઉડાડી પોતે માદીએ બેઠો હતો તેની
બહેનનું નામ દેવકી દત્ત અને તે શ્રી કૃષ્ણની માતા થાય દેવકીના સમ
પ્રમત્રે એવો આ ઘણાસો થઈ હતી કે આ દેવકીએ આ બેમો બાળક કસને
મારશે આ ઉપરથી સગવડ પડી તરત જ કસે વસુદેવ તથા દેવકીને ફેર
કર્ષી અને તેમના દરેક બાળકો તે જન્મતાની સાથે જ મારતો મરે,
પ્રભુની માનના નજ દેવકીને સાતમો મર્મ ઓઢાળમાં સમ જવામાં આવ્યો
અને ત્યાં બળદેવ નામે એક બાળક આવતયો, આ બેમાં મર્મમાં શ્રી કૃષ્ણ
સક્ષીત ધર્મતા સર્વ અસી સાથે દેવજાતામાં પ્રમત્ર થયા

જન્મતા જ પ્રભુએ પેલાનું ચતુર્ભુજ સ્વરૂપ માલવિતાને દેખાડ્યું
અને જણાવ્યું કે હમણાં જ અને તમે ત્રોડાળમાં મુડી આવો અને ત્યાં
જન્મેથી એક કન્યાને બાંધે સાથે ત્યાર પછી શ્રી કૃષ્ણે બાળક સ્વરૂપ
માણ્યું હતું.

તરત જ વસુદેવ શ્રીકૃષ્ણને એક રોપણમાં મૂકી નદાર લઈ મથા
કમ કૃષ્ણની જ્યાં મારણાં ખૂણાં જ થયાં હતાં મથુરાથી ત્રોડાળ નતાં વચ્ચે
વસુદેવ નદીમાં થઈ જવું પડે છે. જ્યારે વસુદેવ શ્રીકૃષ્ણને લઈ મથુરાના
જળમાં આવતા હતા ત્યારે મથુરાની સમગ્ર દત્તો, વરસાદ ચરમર

ઝરમર વગસતો હતો. પ્રભુની પાછળ રીંચ નાંચે પોતાની ફજાથી પ્રભુ ઉપર ઢાંચા કરી કરી હતી ચમુનાનું જળ થીફૂણના ચણને આક્રમવા માટે ઉઠાગા ખાસી ચડવા લાગ્યું. વસુદેવના મળા સુધી જળ આવતાં તે બહુ જ મમરાવા લાગ્યાં. પ્રભુએ રોષલામાંથી પગ નહાર કાઢ્યો અને જળને આડાડો કે તરતજ જળના બે કામ પડી જઈ વચ્ચે રસતો પડી અથો. વસુદેવ મોકુ-જમાં મળા નંદરાજની સ્ત્રી વશીલા અને આખું ગામ ગાદ નિદ્રામાં હતું. ત્યાંથી કન્યા લીધી, થીફૂણને વશીલાની પાસે રાખ્યા અને પાછા ચમુનાના દેવનામાં દાખલ થઈ ગયા.

આ કન્યા સામાવ યોગનાથનો અવતાર હતી તરત જ તેણે રડવા માંડ્યું. “કસને જાગક જનમાની અજર થઈ અને તે દોડો ત્યાં આપો. જળાભારે તે કન્યાનું દેહી પામેથી ખુચાટી લીધી અને પાંચ પગ પખાડ્યા જેની ઉપાખી કે તે હાથનાંથી છુટી અને આગાડમાં હતી તે ત્યાં વિભળના ચખારા મારક પ્રાણા લાગી અને મોલી “મુઠ્ઠ કસા અને શા માટે આવ્યા રૂંદ ની હારે. છત્રુ તે મોકુજમાં આ દેહી રમ્યા રૂંદ છા” આ સંભળતાં જ કસને દોડા અને આમરફળને એકી સાધે રૂંદા અને તરત જ તે પોતાના મહેલમાં દોડી ગયો.

હવે જાણક ફૂંચને મારવા માટે તેણે અને ઉપાયો રચવા મડ્યાં. અનેક રાક્ષસોને તેણે મોકુજમાં મોકલ્યા અને બાપ આપણ અને જાળદોને મારવાનું શરૂ કરી દીધું. અને પુત્રના નામે એક ખંડો હતી, તેણે ફૂંચને મારવાનું મથે લીધું. તે સુદર સુવાન સીના રૂપે મોકુજમાં મધ નીંદરને ત્યાં પુત્ર અવતરે. દોરવા આખા ગામના સોડાને આનંદ આનંદ થયો. હને એ વાળની સ્ત્રીઓ નહતા પરંતુ આમલા તેમ દરેકજ રૂંદાં જ હતી હતી અને ફૂંચને રમકડી દત્તા આ બધી સ્ત્રીઓ સેમો પેલી પુત્રના પશુ મળા મધ. તેણે પેતાના સ્તન ઉપર એ સમારેલું હતું અને રસતે આવતાં અરેક નવા અવરેલાં પ્રાણોને ધવડાગી તેણે મારી નાખ્યાં દત્તા જ્યારે બીજી બધી સ્ત્રીઓ કમમાં લગેથી હતી ત્યારે પુત્રનાએ થી ફૂંચને બધને ધાડાચા મોકલ્યું. થી ફૂંચ તે બધું જલુદા જ દત્તા સેમુલે એવા તો જોરથી પુત્રનાને ચૂસવા માંડી કે તેનાં જમ્બાં અંતરમાં તણાવા લાગ્યાં. તરત જ તે ત્યાંજ નહાર દોડી મધ પશુ પ્રભુ તે તેને વળગેલા જ રહ્યા નહાર નીકળી તેણે એ તાનું મુગ દરર પારણ કપુ અને ફાળ સકન ન ચલાવી સીંચ પાડીને જમીન પર પડાઈ પડી બધા મામતા સોડો તેના

પરવનો અચાનક સાંભળી જોતા આવ્યા તો તેમણે એક મોટી રાક્ષસીને મરેલી ધરતી જોઈ અને કૃષ્ણને તેના પર પડીને પાડતા જોયા. જાળક કૃષ્ણને તેના પરથી ઉપડી લીધા અને તેમની નજર બાંધી. પુરનાના જારે શરીરના દુકાડા કરી તેને જાળમાં અલગ પડે. શ્રી કૃષ્ણ પોતે તેને ધાવેલા હોવાથી તેને પ્રભુએ મતા મણીને મેલ્યા આપ્યો તેના જગતા શરીરમાંથી નીકળતો મધ ચાર ચાર આવે સુધી ફેલાઈ ગયો.

એક દિવસ શ્રી કૃષ્ણને મહા તબે ઝોળી બાંધી તેમાં સુવાડયા હતા તે જૂન કામવાથી રડવા લાગ્યા પણ કોઈનું લક્ષ્ય તેમના તરફ મળ્યું નહિ. તેમણે રીસ કરીને લાન મારી તેથી મહુ ઉઠી પડી મળ્યું ત્યાર પછી એક દિવસ યશોદા માતા જાળકેન ધરડાવતા હતા એટલામાં પ્રભુએ કસના ધરના એક રાક્ષસને આવતો જોયો. કૃષ્ણનો મહુ બાર લમણાથી નીચે સુગડી મા કામે લમી એટલે પેસો તૃણાન્ત નામનો પ્રસન્ન વામુકપે શ્રી કૃષ્ણને ઉપાડી કપા. આપા મામમાં વરોણીવાથી થોડાંત્રી આપ્યો પુરુષ મહા શ્રી કૃષ્ણ અને રાક્ષસન જ કાસમાં આવ્યું મુક મળ્યું. આખરે જ સને નીચે નાખ્યો અને તેના પર પ્રભુ સદીમલામત રીતે પડી રહ્યા તોડાએ તેને ઉપાડી લીધા, નજર બાંધી નન કહેતાં રાત્રિ કરાવી.

એક વાર પ્રભુએ જમાણ પાડુ અને પેલાના મોઢામ આપ્યું જમત દેખાયું. મોઢા વાર શ્રી કૃષ્ણે મારોડી ખાંધેલી લેધી યશોદાએ મોહુ જોવા. બેલાવ્યું તો તે વખત પણ આપ્યું કહાડ તેમાં જોયું અને વિરમમ. પામ્યાં. જામ વરવાર પ્રભુ પોતાનું સ્વરૂપ દેખાડતા પણ માયાના આર-
વણમાં તારવ જ મધા પ્રભુને ભૂલી જતા જા જાળક ભાવ જતાવતા.

હવે શ્રી કૃષ્ણ જગ મોટા થયા ને ધુરંધ્રેએ મસતાં લીધ્યા એક દિવસ દુધ અમ કરવા મૂી યશોદા કૃષ્ણ ધરડાવતા હતા, લેવામાં દુધ ઉમરણુ જાત તે લેવારવા પ્રભુને લેમળા કર્યા આ પરથી રીસ કરીને શ્રી કૃષ્ણે લીની એક માટલીને છુગે પત્થર આગો અને તેમાંના ઢેળાંને લીની પોતે આપ્યું તથા માંકડાને ખાડાનું યશોદાએ જ્યારે આ લેવાન જોયું ત્યારે કોષ કરીને કૃષ્ણને પાડવા તે દોડ્યા. જ્યારે માને જાલુ લાંબી જોઈ ત્યારે તે પડાયા. દોડતાં કૃષ્ણના લાલ જાંઘવા માંકડા તો દોડકું દોડકું પાડ્યું મળ્યા દોડકી મળ્યા પણ એટલું જ જોણું પડ્યું જ્યારે પ્રભુ જોવાયા. કૃષ્ણને એક અડણીના સાથે માંકડાને મા કામે લાગ્યા. કૃષ્ણ ખાલ્લીવાને વાણતા વાણતા જ્યારે મધા લેમળા ધરતા જાંઘવા સાથે એક મમલાનું.

નના (જાનજિયાનો) ઝડ ઝેડ શીજની સાથમાં ઉમેલાં હતાં. મળે આ
 બે કુમેરના પુત્રો હતા પણ કાંઈ દોષ થવાથી ઝાડ થયા હતા. કૃષ્ણ તે
 બે ઝાડ વચ્ચે થઈને નીકળી મથા પણ પેસો ખાંડણીપો વચ્ચે બરછ રહ્યો
 જોર કરીને બેથવાથી તે મળે ઝડ મળમાંથી ઉખડીને નીચે પાયાં
 અને તેમાંથી બે પુત્રો પ્રજાની રહિતી કરતા આકાશમાં મથા ત્યાર
 પછી પ્રજાને વતસામુર નામના દેવને માર્યો અને બમલા રૂપે પડેલા
 બમલામુર દેવને પણ માર્યો અગરરૂપ પડેલા અમાસુર દેવને મારી પ્રજાને
 તેણે મળેલા જાવાઓ તથા માર્યેને હોડાવી. બ્રહ્માએ પ્રજાની મળે ચોરી
 ત્યારે પ્રજાને આઠ રૂપો પારી બહુ પ્રભિમાન મુકાવ્યું કૃષ્ણના મોઢ
 માં બળદેવે મળેલાના રામા આવેલા પિત્રકાસુર નામના રાક્ષસને માર્યો
 બમલામાં ચારે જાનુએ દાવાનળ સળગ્યો તેમાંથી પણ પ્રજાને મળે અને
 મોવાળનું રહ્યું હતું

આ રીતે શ્રીકૃષ્ણે બે વાર ભાતોનું રહ્યું હતું મળા રહ્યો
 તે નાથ કર્યો અને મળાને મોહ આપ્યો

એક દિવસ મહાશ્વ જપા મોવાળો સાથે મધુનાના કીનારે રહતા હતા
 ખરા જપોગ્રો વખત દેવો અને તાપ સમય પડેલા હોયો મોવાળીઆએને
 વરદ લાગવાથી તેઓએ મળેને હા મધુનાના કાંઠે બહુ જળ પીધું જે
 રહેલો તેમણે જળ પીધું તે રહેલું જળમાં કાલિય નામ રહેલો હતો તેના
 રહેવાથી તે જળનું જળ એરી બનેલું હતું જાથી બધા મોવાળ અને
 મળેએ જળ પીધું કે તતજ રહેવામાં પ્રજાએ તે બધાના પર પોતાની
 અમુતગમ નજર ફેરવી શરૂ કરી તે દિવસે જ પ્રજાએ તે જગાએથી
 કાલિય નામનું કાંઈ સુખ્યાની પ્રાપ્ત કરી

શ્રીકૃષ્ણ એક દિવસ પોતાના મિત્રો સાથે દાની રમત રમતા હતા
 રમતમાં સરવ એ હતી કે જેનાથી દોઢ મધુનાના ખે તે જ તેમાંથી કાંઈ
 લાને બીજા બધાને દાને જોરથી ઉઠાવતા જ નહિ પણ જ્યારે શ્રીકૃષ્ણનો
 પારો આવ્યો ત્યારે તેમણે જાણી જોઈને તે દાને મધુનાના બધામાં નાખ્યો
 આ દોઢને જ પેસા કાલિય નામ રહેલો હતો જધાએ શ્રીકૃષ્ણને દોઢ લેવા
 જવા ના પાડી પણ તેમણે માન્યું જ નહિ અને કાળના ઝડપર ચડી તે
 એરી જગમાં ફર્યા મળે બધા મોવાળો કાંઈ કરી રહ્યા લાગ્યા મળેલા
 તથા ગામના લોકો પણ આ વાત સાંભળી રહ્યા લાગ્યા મળેલા માતા
 બાળકો મળેલીને નીચે પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા —

મારે માણેકડે રીસાવ્યું જે શામળીઆ,
 તારું મનમા ધ્યા શુ આવ્યું ? જે શામળીઆ

હાને કહી મુખમાં મુરલી, સાંઘે એકળ વ્યાવે,
 ભુખ્યા પુ કહી પેર દેખાડે, મા કહી મને બોલાવે રે શામળ
 પીત પીછાડી મહ કહે, મુજ કને જોતર માંગે,
 હુ મરદી માને થાઈ ભણી, કેણ વલોવવા લાગે? રે શામળ
 તુ પ્રાણેશ્વર, તુ જોષેશ્વર, જોખી હેલ કેમ મરશે?
 બળ કખાની કેણ વલે? આ ગાથા હીસી હીસી મરશે-રે શામળ
 (પ્રેમાનંદ)

શ્રીકૃષ્ણે જળમાં જઈને કાલિય નામને ઉઠાડ્યો. નામકંડાઓએ શ્રીકૃષ્ણને
 તાથી જતા રહેવા સલાહ આપી પણ પ્રભુએ તે માન્ય નહિ. કાલિયનામ
 સાથે જમકર મુદ્ધ વર્ણ પ્રભુએ તેના યરોર પર પોતાનો આખા વિશ્વનો
 ભાર મૂકી દીધો અને તેને ઉઠાડ્યો. જમકરના આચર્ય વચ્ચે તેને જળની
 જહાર લાગી પ્રભુએ તેની રજાના નાવ પરેવી તેને નાખ્યો અને કમળે
 ક્યો કમળને વળે ગયો છોર પાછો આવ્યો હોય તેમ જાનક ક્યો અને
 રાજ કમળ પ્રભુ સાથે ધેર જમાં તે દિવસથી કાલિયનામને તાથી કાઢી
 મૂકી મધુનાથ જળ પ્રભુએ પરિત્ર જનવ્ય

ત્યાર પછી પણ પ્રભુએ જીળ પેટલાક રાણોને માર્યા અને મધો
 તથા મોચાઓનું રક્ષણ કર્યું

એકાદશી અને તેની જ મખાસના રસો. મજ ભૂમિ હેલેય છે.
 શ્રીકૃષ્ણ પોતાના કામો અને ૧૫ ગુણથી જધાને એકલા વડાલા વધ પડવા
 કે મજની આંજોને કૃષ્ણ વખત એક પડી પણ આપણ નહિ કૃષ્ણ મધો
 અગવવા જાય તે વખતમાં પણ કૃષ્ણને તિયોગ પ્રાપ્તિ સદન કમી
 યકી નહિ. આજો દિવસ તેજો મખાસના ગુણોનું વર્ણન કરીને તથા
 તેમનાં અરિવો ગાંધને સતેજ માવતી

મખાસર માસમાં મજની પ્રાપ્તિએ દરેક જગતના પૂજનનું મ
 કંતી હતી સવારમાં સૂર્યાવ પડેલા મધુનાથના જગમા સ્નાન કરી જમી
 પૂર્વે જગતના પૂજન કરી પ્રાર્થના કરી કે શ્રીકૃષ્ણને મારા પતિ કરજો.
 આ મને મત્તામનિવ્રત કહે છે એક દિવસે આ પ્રાપ્તિએના મતનું
 રજા અગવવા સાર શ્રીકૃષ્ણ જગારે પ્રાપ્તિએ સ્નાન કરવા મઠ ત્યારે મધુ-
 નાથ કિનારે મખા. પ્રાપ્તિએ પોતાનાં વચ્ચે કીનારાપર ઉતારી જળમાં
 સ્નાન કરવા પેઠી જાણક કૃષ્ણે બધી આંજોના વચ્ચે ઉઠાડી લઈ કીનારા-
 રાપર એક કમળનું ઝડકવું તેનાપર ચડી મખા આંજો સ્નાન કરી
 જહાર નીકળી તો તેમનાં વચ્ચે કીનારાપર ન મળે તેમજ કૃષ્ણને પોતાનાં વચ્ચે
 સાથે ઝડકવું ચડી મોઢા જોઈ વચ્ચે આપણની પ્રાર્થના કરી. શ્રીકૃષ્ણે કૃષ્ણ

કે જો વસો જોડનાં દોષ તો જળની જઠાર ન ર આવી મારી પાસેથી
 હવે જનકે જોડોનાં કરીરણ વસ ન દોડાવી જઠાર । જળનાં તેણે
 કરમાવ્યા સાગી મણા હ સાવાસા પુનર્ જતાં કૃષ્ણે ન માન્યુ ત્યારે તેજો
 જળને કૃષ્ણ પાસે સર્જત વસ હવે આવી, મંદુષ્યે જળાખ્યું કે
 તમારું મત પૂર્ણ થયું ખરું પણ વસે વસે વસે વસે રનાન કહું એક-
 શો જ તમારો અપરાધ થયો

જોડોનાં પ્રિય એક મીઠુશુ બાલપણમાં જોડોનાં મરનાં જાણો
 વારવાર વોદાવે મરતાં જોડોનાં શુભે થતી, મના તોડાવતી કરીવદો
 કરતી જતાં પણ મીઠુ શુ વસે તેમને માન્યું નહિ જાણી જોડોનાં જળ
 મં વા જળ ત્યાં પણ કૃષ્ણ તમને મતાવતા રમી પીયકારોનાં કરીને
 પણ તેમનાં પર હટતો જાને જોડોનાં જાનકે માનવી દહાં કુખી માટે
 હાંઓ જાણે જાવતી દોષ તો પણ રસતા વસે તેમને રોડીને તેમનાં દહાં
 પડાવી લેતા જાને જોડોનાં વરતી જઠાર મંદુષ્યે દોષ ત્યારે પણ પરમા
 નુકસાન કરતા જતાં શુ કૃષ્ણનાં જોડોનાં । પ્રિય જોડો ને તેજો જ દોષો
 પ્રજુનાં પર પ્રિય માન દોષ ।

એક વાર મારો માનના પ્રજુ જુન સાગી થોડો દુઃ કપિ મોડો
 થતો કરતા હતા તેમની પાસથી અમ મામના દેવતા મોરણ રોકે ને
 મોડોનાં કપિઓએ તો અમ ન આપ્યું પણ જનની જીઓ મીઠુશુને પ્રજુ
 વરીકે જલજતી દાતાયા તેમણે પકામ આપ્યું કપિઓ જાવાં મુરશે
 થયા પણ વરત જ તેજો પોતાની જૂથ સમજ્યા અને પ્રજુની મારી માગી

મજામાં દર રો ઉકે રાજ વરસાદ નિવમતર મોકલતા તેનાં મોરણ
 મોરણ તેમને પ્રજુ કરતા મારે મોરણ દત્તક કરતા મીઠુશુને જાણે જલજાખ્યું
 કે આપજુને અમ પુર પાડનાર તો આ મોરણને પર્વ છે માટે તેના
 વામવ હવે જંદાજે, મંદુષ્યનાં હટતા પ્રજાણે તે વર્ષે ઉડતા ઉડતવ
 જાણ રોકો આપી ઉડત દોષ મારો અને મજાનાં નાચ કરતા તેણે જાળ
 કર વર્ષો મોડોનાં અખા મામનાં પછી પછી થઈ પ્રજુ અને જાણ
 મજાવા સામ્યા મીઠુશુને જાણ મોરણ તથા મારો વર્ષે સર્વ મોડોનાં
 હર્ષ મોરણને પર્વતે સાત દિવસ પોતાની દમતી આમણોપર અદર
 રાખી લેતી તમે જાણને અમમ આપ્યો ઉડતુ અમિનાં ઉડતી મજુ અને
 તેણે પ્રજુની મારી માગી

એક વાર મીઠુશુનાં પિતા નદર જ વસુનર્ રનાન કરતા ગયા હતા
 ત્યાં તેમને એક વરજુનાં થેરકે પકાવા અને વરજુનાં હર્ષ ગયા
 પ્રજુએ ત્યાં જાણ તેમને હોડાવ્યા અને પાળા પેર આપ્યા વળી એક
 વાર જાણ જોપ મોડોનાં પ્રજુ વેકા જોડોનાં હજી થતા પ્રજુએ તેમને

આમો મીઠાની અને ખોલવા પછી વૈકુંઠનાં દર્શન કરાવ્યા અર્થે મેવાળ
લોકોને મળ્યા અને શીકૃષ્ણ સાથે રમવાનું અને વાતો કરવાનું મળતું
તેવું ન' મળવધી તેમણે જણાવ્યું કે.—

“મજા બાહુરે વૈકુંઠ નહિ જાય, ત્યાં તો નહું'તર માંથી લાવું,—મ'તો”

શીકૃષ્ણની જાંઘરીનો નાદ સર્તેને યેવા બતાવતો જ્યાં પ્રભુની મુરલીનો
સ્વર અને પદપો કે જ્યાં કામ કોણે મુઠી મસ એ જ સાંભળ્યા કરીએ
એમ થતું જ્યારે પ્રભુ મમતાના કિનારે પમતી બાંઠો તાપી ઉભા રહી
મોરલીનો અવાજ કાઢતા ત્યારે નહીતું જળ પથ તે સાંભળવા પહેલું
જમ કતું આવ, વાહરેડાં, દુષ્ટ વગેરે જતારર મોઢામાં પાત્ર । કોળીના
આવતાં આવતાં ઉંચા મુખે જોઈ રહેતાં જળની અદરતાં પ્રાણીઓ પણ
પ્રભુનું માન સાંભળવા કીનારા પર આવ્યાને મેસતાં આ મુરલીના પ્રભાવને
લીધે મળતી શ્રીઓ મુરલીની વારવાર અદેખાઈ કરતી હતી પ્રભુએ
મેળીના તાપે રાપ રમવાનું વચન આપેલું હતું તે ધરાશયની એક
ચોંટી રાત્રીએ તઈ કવાના આવ્યું જેટલી મેળીઓ હતી તેટલા પ્રભુએ
હુલં હુલં સ્વરૂપ ધર્પાં અને જમી મેળીઓ સાથે અનદ્યી રાસ રમ્યા.
રાસલીલાના મધ્યમાં પ્રભુ અલેપ કષ્ટ ગયા મેળીઓ વનમાં પ્રભુ
સેધવા લાગી પ્રભુએ અભિમાન મેળીનું અભિમાન ઠોગવ્યું અને જમી જમી
મેળીઓની વચ્ચે પ્રમટ થવા ત્યાર પછી પ્રભુએ જળની અદર પથ લીધા
કરી મેળીઓને સતોષ આપ્યો.

જેવર રાવળ લોકો અજાણ વનમાં યાત્રા કરતા ગયા હતા.
એક જ મરે ન રહતના કિનાર પર નદરાંને મળવા માંડ્યા એ કૃષ્ણે
નદીને ઘોડાલો અજગરનો મેલ કયો એવી જ રીતે એક જ અચૂડ નામનો
કુમેરનો સેલક મેળીઓ । ઉપરથી જતો હતો તેને ખાસ તેના માથાનો
મણિ પ્રભુએ લઇ લાધા કષ્ટ મોઢાસેલા જગા રૂપે ટરિયાવરનો પણ કૃષ્ણે
નય કયો ત્યાર પછી કેટલે દેવ તથા બેજામુરન પણ પુત્ર કર્યા.

કસે મોઢાસેલા દેવોનો નાદ યે ત્યારે કસ જમું મુઠાવા વાગ્યો.
કોધર્પા બારી જઈ તેણે વચ્ચે । તથા દેવકીને મારી નાંખવા પ્રવલ્ત કયો
પણ નારદજીએ આવી તેને શોધે ત્યાર પછી કસે મનુર્વામના નહાને
કૃષ્ણ મળેલને મથુરા બેલાવીને મારી નાંખવાનો નિશ્ચય કયો તે મારે
તેણે મર મહા તેવાર કર્યા તેનો કવલયાપીડ નામનો મહા જોગવર
હાયા હોય તેન પણ દરવાજે રાખવાનું કારણ તથા બીજી અનેક મોઢા
પણે કૃષ્ણ અને જગદેવો મા વા મારે કરી આ જ્યાંમાંથી જમી જલ નો
હારે પોત જ તેમને મા રી જનું નહીં કરી અકુરને શિકુણ કૃષ્ણ જળદેવને
તોવા મોઢાસા. અકુર કસના શાકા હતા છતાં કૃષ્ણ તેમને પ્રિય હતા તે

જ્યેષ્ઠતા દત્તા કે કૃષ્ણ સાક્ષાત્ ઇશ્વર જ છે. બાનદ સાથે અહુર ગ્રેહ્ય બાબા કૃષ્ણ તથા જળદેવને ધતુર્વાજ ઘરાતો છે ત્યાં જાણીને બાનવજ છે એ સમાચાર કલા અને પ્રભુના આશયમાં નીરાતે ત્યાં રજા બીરે દિવસે અહુરે આલેખા રથમાં બેઠીને મીકૃષ્ણ અને જળદેવ મથુરા તરફ જવા સાંખ કૃષ્ણને જાણીને ત્યાં જવા ના પાડી પણ કૃષ્ણે કેમકે માન્ય નહિ. કૃષ્ણ જવાના છે એ સાબળી ગોપીઓના તો છૂટ જ વડી મળા દોડતી તેઓ કૃષ્ણના રથની પાસે જારી રથને રાધી રાખ્યો અનેક રીતે કૃષ્ણે ગોપીઓને સખજરી પણ ગોપીઓ સમજી નહિ. તેઓ અહુરે ગાળો દેરા લાગી તથા તેને અહુરને બાલે "કુર" કહેવા લાગી ઉંચે ગોપીઓના તા હોરા છતાં પણ કૃષ્ણને તથા વચર ન ચાલ્યું કૃષ્ણને રથ જતો હતો તે તરફ ગોડાળી ખાઈ ગોપીઓ લેતી રહી અને રથ દેખાતો જામ થયો ત્યારે બેઠાન જતી જમીન પર પડી મર

રરતામા કૃષ્ણે અહુરને પોતાવ રવરૂપ દેખાડ્યું અને ઉંચે મથુરા પહોંચ્યા મથુરામાં જાહેને કસગજના ધોળાને ખારી લેતી પાસેથી કપડાં લીધાં. ધીલામ નામના માળાએ રાજી ખુશીયાં પ્રભુને હાર મળરા બાબા તથા દરજીએ જઈ વચ્ચે બેસવા કરી બાબાં તે જાણના પર પ્રભુ પ્રસન્ન થયા ત્યાર પછી કેમકે મદન ધસનાર કુમળ નામની કદરૂપી સ્ત્રીને પ્રભુ જળા તથા તેનું મદન લીધું અને તેને સારા કૃપાળી જનારી લેતી હાર કમો ત્યાર પછી મીકૃષ્ણે દસના જામજ ધતુર્વાને જામી નાખ્યું

આ પ્રમાણે પરાક્રમ કરતા કૃષ્ણ અને જળદેવ સમાપદર તાર જવા લગ્ન મથુ. ની સીઓ પણ કૃષ્ણને જોઈ પેલી જનવી તેઓ ઇશ્વરી પ્રાર્થના કરતી કે કૃષ્ણને જમારી તથા કુલ કેસનું નાખ્યેદ જાઓ. જારે કૃષ્ણ દરબાળ પાસે આજ ત્યારે કૃષ્ણપાપીડ દ ધી સુંદ હલાવતો ત્યાં હોયે જોયે. અહર પેસતા પહેલાં રાહી સાથે ગુલ કાગુ પડ્યું. કૃષ્ણપાપીડ હાથાને ખારી લેતા બે દલ કૃષ્ણ અને જળદેવે ખબે સુતે સમામાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં પેલા મલો તૈયાર જ દત્તા. કૃષ્ણ અને જળદેવે તેમને પણ પુણ કર્યા અને કૃષ્ણ કેસના સિદ્ધાસન ઉપર ચડી મળા મીકૃષ્ણ કેસન કાગરૂપ દેનારા લાગ્યા બાસન પરથી નીચે નખી અકૃષ્ણ લેતા પર ચડી બેઠા અને બાબા સદાકોના જાર લેતા પર મુકી જાન બેઠ મુકી મરી તેના પ્રાણ લીધા

આ પ્રમાણે કુલ કેસને ખારી માત પિાને કેદખાનાનાંથી બેઠાઓ. કૃષ્ણ અને જળદેવ તેમનાં થને પામ્યા. બાનદનાં ખાસ લાગી જાગકોને છાતી સદસા બાબા અને સર્વ શેવળ મહાને મળ મળા રજા વગલ ત્યાર પછી કૃષ્ણ જળદેવે વદ રાજ વચમેનને મથુરાની ખારીએ બેનાક્યા અને સર્વ કેલે સતેપ દેખાડી વિદ્યા લીખવા તેઓ મુકેને ત્યાં મળા

(૧)

બાલ ઉખાણા

(૩)

છપ

આપની કીકી

ચોટલો

(૨)

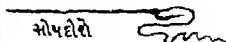

(૬) માનીકરો

(૫)

બદનીકલમ

મોપદોરો

(૭)

(૮)

સાવરકી

(૬)

સાબેલુ

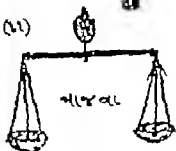
(૧૦)

સીકુ

(૧૨)

(૧૧)

નાજવા

(૧૩)

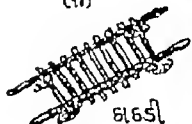
દીવો

(૧૪)

ખોડીયુ

(૧૫)

ઠાકડી

(૧૬)

દોહનારી

ગાય - વાછરડુ

સમળી

(૧૭)

સાપ

(૧૮)

વીંછી

(૧૯)

કાગડો

(૨૦)

કોયલ

(૨૧)

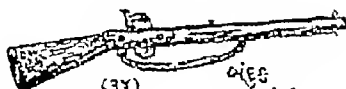

ઑંચળ

(૨૨)

દાતરડુ
(૨૩)

(૨૪)

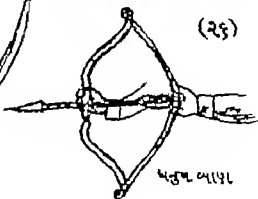
બંદુક

કવિ મિત્રદાસ પાલકુ

(૨૫)

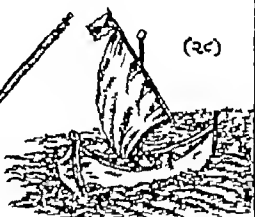
(૨૬)

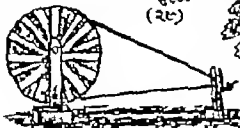
(૨૭)

(૨૮)

(૨૯)

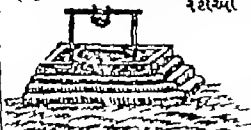
(૩૦)

(૩૧)

(૩૨)

(૩૩)

[નોંધ—ત્રીયે ને વળાણા આપેલા છે તેના જવાબ સિવસિવ
ઉપાણના અક્ષર આ સાથેના કર ત્રિત્રોમાં આપવામાં આવેલા છે]

વાવડી પરવડી, લોડ્યાડું ગામ,
લગીશ પીપળા વચ્ચે એકજ ખાન.

સોપારી જેવડું સારંગડું, તલનો ત્રીજો ભાગ,
એ સારંગડે બે રત્ન ગળ્યાં, એક ધરતી ને બીજું જામ.

હાળો પણ ઠાવ્ય નહિ, લાંબો પણ સાપ નહિ,
તેલ ચડે હનુમાન નાહ, કુલ ચડે મહાદેવ નહિ.

નહિ સગો, નહિ સાગરો, ફૂલે ફેખી રાઈ,
એના બાપનો બનેલી, મારો સગો નવુદોઈ

એક જનાવર અઈઠ, તેની લાય ભોલે અઈઠ,
તેનો સરીયો સરદાર, તેની મુઠી મરહાલ.

એક પાંડ અદુ મંદુ, પડેરે ઇચ્છા વાણ,
વાણ પહેરી મટકા કરે, અંજ બધા ઉપાણ.

સુંદર સરોવર જળ કયું, તેમાં ન જુડે કાચ,
તમે આવો ત્યાં સુખી, તે વણ્યું મેં તાપ.

ચટકુડી છોકરીને ચટકુડા કાન,
મને બાપિ સીદુ તો ઝટ કરે કામ.

૫૦
પાંચ વેતની પુતળી, મુખ દોહાના કંત,
નારી સમે નીલે રમે, ચતુર વિચારે મંત.

૧૦
આંટી ઘૂંટી જંતર વાસો,
મારો ઉપાસો નહિ કહે, તેનો કૂતરો માસો.

૧૧
જ્યે નારી, બે લાધરા, હજકે નાઠાં છી,
મૂંચે કૂંકે પૂંછડી, જોને જ્ઞરથ કહો.

૧૨
મુંદર સરોવર સાર, નહિવમ નીર બધાં છે,
નહિ જારો નહિ પાન, કારોઠાર કપો છે,
નહિ વનસ્પતિ વેલ, પાન વિષુ મૂંચ મરે છે,
મૂંચ મારનાર બાણતો નથી, મૂંચ મારીને મરે છે.

૧૩
વાંકીમુંઠી વોંકળી, માંદી પઠ્યુ છે કાઠ,
જો જ્ઞરથ વરતે, જોના કાલેરકાં ગાઠ.

૧૪
લીલી પીળી વાસળી, બળવનાર કોણ ?
બીબી ચાલ્યાં સાસરે, મનાવનાર કોણ ?

૧૫
ત્રણ માથાં ને હથ પગ.

૧૬
જાજા મંદળમાં વર કહું, તારા ઘોડે તરૂં;
તોણુ બચવાને ખાઈ બઈ, તેની સવ કુણુ પાસ કહું ?

૧૭
કાળી સાંઠી, તેલે છાંટી, જોને ઠકે તે લલો માટી

૧૮
જાવરી શી રતિ તે રાજની રાણીને રહાવે.

૧૯
કાળા કાળા કાકાજી, કાગરાના પીર,
ગામ ગામ કામ કામ, જાઈ જાય ખીર.

૨૦

ઠાળી ઠાળો ક'કુબાઈ, આંખા ઢાળ એલે,
ઉનાળામાં ઠેરી ખાતી, મીઠા ટકુકા બોલે.

૨૧

ઠાળી છીપર નીચે ચાર ચાર.

[૨૨—૨૩

ચાંચે છે વણતુ, એ જનાવર મરતું નથી

૨૪

બાય વિવાહી ગોંદરે, વાછડુ વાડા માંદા;
હોનારી કુલે પારણે, તેનાં એફાં લશ્કર માંદા.

૨૫

તરકની હીકરી, તેજબાઈનામ, પહેરે પટોળાને ભાગે છે ગામ.

૨૬

આપી ખુરની પાનહી, આપી ચોક્કનો નાળ;
આપી આઠમ કેરો આંદલો, ચોથો અરપો કાળ.

૨૭

કુંજર ઉપર ઢવ બળે, નદી કહે પોકાર,
ચંતુર હોય તો ચેતલે, મૂરખ કહે ન વિચાર.

૨૮

કાકા રે મે કૈવલ હીકુ, લઈ તળાવમાં તરતું હીકુ,
પાણી છે પણ પીતું નથી, ઘાસ છે પણ ચરતું નથી,
એ જનાવર મરતું નથી.

૨૯

પરચોબન, ઉદરજીવણ, વંશવર્ધન મુખરૂપ
'લાળેથી જગ પોંટલે, તે મોકલ્યોને બૂપ.

૩૦

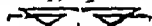
પુલનો કમર, કોંટનો નગર, સોપારીનો સહાળ, પાનનો દુકાળ.

૩૧

એ બાંધે છે પલ પકડાય નહિ

૩૨

એક નરને નારી ઘણી, પણ રાત પડે નર એકલો.

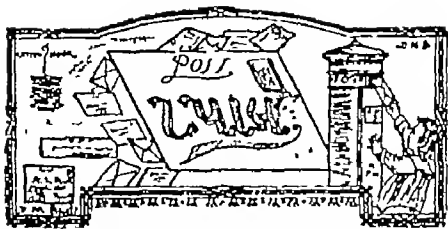

(૧) દાઘીને પગે તાળાં દમ આપો.

દાઘી બમ્મ બમ્મ આવે.
પાતાળ પાણી કાઢે;
પાતાળ પાણી કાળાં,
દાઘીને પગે તાળાં

(૨) હવે દાઘીને પગે કુણ બાંધી આપો.

દાઘી બમ્મ બમ્મ આવે.
પાતાળ પાણી કાઢે,
પાતાળ પાણી કાળાં,
દાઘીના પગે તાળાં

બાલભવન જય

(મઠક)

વિમલ, મંજલ, મુદ્રાદ, સૌખ્ય-સર, મમતાળુ, સમજાવી,
 રહ્યું વર વહાલ વરસાવી, સુજયસર બાલભવન જય !
 સદા હસતું સદા રમતું, સુહાગી સર્વને ગમતું;
 નિરંતર અતરે વસતું, સુજયસર બાલભવન જય !
 સહુનું શ્રેય અભિલાષે, અવરને ના કદી ત્રાસે;
 અધિન છે પ્રેમતા પાશે, સુજયસર બાલભવન જય !
 સુમન-સુંદર મધુર લાગે, ભર્યું ભરપૂર અનુસાગે;
 ન માન મહત્વને માગે, સુજયસર બાલભવન જય !
 શુષ્કી ગમરૂ સુશીલ-નમણુ, અલસલેકી કલાવંતું;
 શરત્ત સુવાસ સોહંતું, સુજયસર બાલભવન જય !
 સ્વતંત્ર વિચાર ઢાળે, મનોમાલિન્ય વણસાવે;
 ઉભાગે ઉર ચાહાવે, સુજયસર બાલભવન જય !

ચંદ્રકાન્ત મંગળજી જોગી

સખરસવાળો

[લખનાર—શ્રી જીતેન જયોત્સ્ના શુક્લ]

લીવાળીના બ્લાનદમાં 'સખરસ'ન શબ્દથી ઠેકઠો ઉમેરો થાય છે ! આ વાત એક સખરસવાળા ઓકરાની છે

અમારા ચહેરામાં નવા વેપ'નું પ્રભાવ બહુ મનોહર હોય છે તે દહાડે પાછલી શતના વાર વાગે " સખેરમે દહાડે સખરસ" ના પેઠારોથી અમે જાગી ઉઠ્યાં દશમાર વર્ષનો એક બાળક ઝંકપગ ધ આવતો હતો પણ 'સખરસ' વેચવા માટે તો ઘણા બાળકો આવે છે; તેમના એક જ ઓકરાની વાત હું લખને શા માટે કરું છું ? તે ઓકરા દેખાવે કંઈ બીજા બાળકો કરતાં મુદર નહોતો. તેના છાંયો ફાટેલાં હતા. એક ન્હાનકડી ટોપલીમાં થોડુંક 'સખરસ' લઈ તે વેચતો હતો. પણ તેનો ઉત્સાહ જગરો હતો. તેની સ્વપ્નવા ને તેણે હસતું મોઢો બેઠો બધા ઘરવાળા તેની પાસે 'સખરસ' લેતા હતા એમ અમે જોયું. અમે પણ એને બોલાવવાનો વિચાર કર્યો.

"સખરસ હો સખરસ.....આ! .. બિંબેબિંબેસતે વજનપેં સખરસ, સખપોઅખરમે દહાડાઠે સખખરસ, સખરસ હો સખ-ખરસઅઅમ" બોલતો તે ઓકરા પાસે આવી પહોંચ્યો; અમે તેને બોલાવ્યો ને એટલામાં તો તેની પોતડીના એક ફાટેલા ઉઘમાં પગ ભરાયાથી તે પડી ગયો ને બધું 'સખરસ' વેરાઈ ગયું ! સખરસ વેચીને કરેલી કમાણીમાંથી કંઈ કંઈ ખરીદવાનો તેણે વિચાર કર્યો હશે તે આમ એક ઘડીમાં પૂજામાં મળી ગયો.

અમને તે ઠોકરાની બહુ દયા આવી. અમે ત્રેની પાસે જઈ જેમ તેમ ત્રેને રહતો રાખ્યો ને ત્રેને ખુશ કરવાના ઈરાદાથી ચાર છ આના આપવા માંડ્યા. વળી વેરાઈ જમણુ બધું મીઠું સાંભરી લઈ કરી વેચવા જવાનું પણ કહ્યું પણ ત્રેણે ન પેસા લીધા કે ન પેણ મીઠું, સાંભરી લીધું ટોપલી ખંખેરીને તે ઉભો થઈ ગયો ને તેણે કહ્યું "જેને! પેસાને હું શું કરું? પેસા નહીં મળે એ માટે હું નથી રહતો તમે શું બલો? હું આલ્યો જઈશ ને તમે કોઈ બીજા પાસે 'સખરસ' લેશો. પણ મ્હારું 'સખરસ' હું કેટલાં બધા બાળકોને વગર પેસે આપવાનો હતો. હજી તો કાલે સાંજે જ એપીપુરાનાં બાળકોએ મ્હારી સાસે 'સખરસ' લેવાનું નક્કી કર્યું હતું. એ બધાં મ્હારી શરૂ બેઠાં હશે હું ઉતાવળથી જતો હતો ને મ્હારું 'સખરસ' વેરાઈ ગયું—એ ધૂળવાળું સાંભરી લઈને હું શું કરું? ને જેને! વગર પેસા પણ હું કેમ લઈ શકું? ખાલી હાથે એ લોકો પાસે હું શી રીતે જઈશ એ વિચારથી મ્હને રહવું આપ્યું હતું, પણ ને જેને! હું જઈશ "

અમને તેની વાત સાંભળીને બહુ નવાઈ લાગી કેવો બલો ને નિદોષ બાળક! પણ એ કરતાંએ એ વધારે નિદોષ હતો અમે ઘરમાંથી થોડુંક મીઠું લાવી એની ટોપલીમાં નાખવા માંડ્યું ને "આ પેલાં બાળકોને આપી આવ" એમ કહ્યું પણ તેણે તે મીઠું પણ ન લીધું "ના બા, એ તો તે લોકોને ઉત્તમી એમ કહેવાય," કહી તેણે ચાલવા માંડ્યું. અતે અમે બીજા 'સખરસ' વાળાઓ પાસે થોડું ખરીદીને ત્રેને આપ્યું ને તે લઈ ખુશ થતો ને આભાર માનતો, "સખરસ લો સખરસ, સપોરમે હહાડે સખરસ! આ સખરસ, સખરસ," બોલતો આંખમાં આંસુ સાથે હસતો હસતો તે આલ્યો ગયો.

અમને લાગ્યું કે આજની સવાર આવી સુદર લાગે છે તેવું, અમણ આ બાળકની નિદોષતા ને એને મીઠું ઉત્સાહ છે.

જે બાલુવાની ખાસ ધારણા હતી તે પાર પાડવાનો આ વખત હતો આથી નીચે ઉતરીને હું ઉત્તમરામભાઈ સાથે જિવાનખાનામાં ગયો.

ઉત્તમરામભાઈ બોલ્યા, “ મહેમાનો તરફ મારી વિચિત્ર રીતભાત હોવાની વાતો ચાતરફ થાય છે, પણ ખેડૂં બેતા તેમાં મહેમાનોનો જ દોષ હોય છે. આપણા દેશી લોકો મહેમાનને બહોલે મોસલ ઘડને આવે છે જેને ત્યાં ઉતરે તેની સગવડ સાચવવાનું તો કોઈ રહ્યું પણ મહેમાન ઘસા બેટલે મોટા ભાર શાક ઘસા એમ આપણામાંના ઘણા લોકો માને છે. સાધારણ રીતે મહેમાનોમા નીચેની ખોટખાપણો વધારે બોલા પ્રમાણમાં હોય છે.

“ ૧. કોઈ મહેમાનો એવા હોય છે કે જન્મવાનો વખત આવે તો તેમના બાપના જ ધર્મ ! સવારમા ઉઠતવિત ઘાતણુ કર્યું ન કર્યું કે બાનો ખાલો ઘડાવીને જેણ ઘડ બાધ તે ખાસ્સા બપોર ઘસા પછી રજા ન દે ! ન પૂછી બાધ જન્મવાનો વખત, તેમ ન જણાવી બાધ પોતાનો પત્નો કે આપણે વેળાસર તેમને શોખી ચઢીએ. કલાક બે કલાક પાટલા ઉપર રાક બેઈ બેસી રહીએ ત્યારે ચાહેજ મહેરબાનની પધરામણી થાય અને કપડાં ઉતારતાં રહ્યાપણુ રેખાય કે ‘ મને જરા વાર ઘડ હો ! બહુ તો બેસી રહેવું નથી પડ્યું ને ? ! મારે માટે લાંછી મુઠ્ઠું હોત તો અઠથણુ નહોતી ! ’—વજેરે, ગણુતા આવો કે એકે જોડો એનો !

“ ૨. આપણા નોકરોને કપડો કેતાં આપણે પોતે પણ કાચ વિચાર કરીએ છીએ કે માળા બાગી જશે અને રખડા-બશે, પણ કેટલાક મહેમાનરાએ મોટા લસ્કરી અમલદારો હોય તેમ આપણા નોકરની ધૂજ કાઢી નાખે છે,—ઘેર બહેને લાયે વાસીદુ કરતા હોય ? !—કેટલાક મહેરબાનો વળી પોતાને કામે નોકરને બારોબાર મોકલી દે છે અને આપણે તેને શોખીએ બેટલે-મુગા મુગા બેવા કરે છે અને આખરે ઉચરે છે કે ‘ એને તો મેં ફલાણે કામે મોકલ્યો છે ! ’—ખૂણે એક જોડો એનો !

“૩ આપણને કોઈ મળવા આવે તેને મેહમાન ગજ બિલકુલ ઐગળતા ન હોય તેએ ‘પધારો, પધારો’ કહીને પાન સોપારીની રક્ષાળી આગળ ધરે છે તથા જે કંઈ વાનગિત ચામ તેમાં પોતાને લાભે વગળે નહિ તોપણ હાથા ધામ છે. કદાચ મળવા આવનાર આપણો મત પૂછે તેનો જવાબ આપણે હંધએ તે પહેલાં તેઓ સાહેબ પોતાનો નેક અભિપ્રાય આગળ ધરવા મુક્તા નથી; એક જોડો એનો !

“૪ મહેમાને મેજબાનના કુટુંબ જોડે સદ્ગુણથી વર્તીવું જોઈએ એ કંઈ કહેવાની જરૂર નથી આમ છતાં ઘણાક ઉલ્લુ રાજે આપણાં બાળકોને ઠીટીયા ઠોળી કરી ચિઠ્ઠ્યા કરે છે અને રક્ષાવે છે; તથા પોતે કંઈક મહાભારત પરાક્રમ (achievement) કર્યું હોય તેમ મનમાં મલકામ છે અને નફરત થઈ હસે છે એક જોડો એનો !

“૫ કોઈ જુજ લગ્ની મહેરબાનો આપણી ઘર ન્યવ હાશની બાજતોમાં પચાત કરે છે “તમારા ઘરમાં ફલાણુ આમ ધામ છે તે તેમ થવું જોઈએ, તમે કીમતી કપડા પહેરીને નકામા પૈસા તાણો છો, તમે બહુ સાદા છો અને વગર જરૂરનો દોશ કરો છો; તમે તેલ મચાલા વધારે પડતા વાપરો છો અથવા મોડા વાપરો છો; તમે અતિશય વહેલા ઉઠા છો અથવા મોડા ઉઠો છો, અમે તો અમારે ઘેર આમ કરીએ છીએ ને તેમ કરીએ છીએ, વગેરે—એક જોડો એનો !

“૬ ઘણાક મહેમાનો આપણી સુધી, ઠાવર, અગ્નિ વગેરે વસ્તુઓ પોતાના કામ માટે કદાવિત ઉપાડે છે અને પાછી મૂળ જગ્યાએ મેલવાને બહાર પાતે જ્યાં બેઠા હોય ત્યાં રખ-હતી રાખીને આપણને કેટલા ફાંફા મરાવે છે તેનો ખ્યાલ કરી બેસો !—એક જોડો એનો !

“૭ મેહમાન થતાં પણ આવશ્યક જોઈએ, અને એ કળા આપણા પોતાના મેહમાનો પામેથી બહુ સારી રીતે શીખી શકાય છે. જુદા જુદા મેહમાનોની જે જે રીતબાત કે વર્ત-

લોકને લીધે આપણને અડચણ, મુશ્કેલી છે અણગમો, ધાય તે તે રીતભાન છે વર્તણૂકથી કાપના મેહમાન થતી વેળા આપણે ફર રહેવું જોઈએ. આટલું છતાં પણ આપણા લોકો બિદર-કાર રહે છે અને તેથી માટે નહિ તો એ અહરખાનેથી અપ-માન પામે છે,—માટે એક જોડો એનો ! ”

ઉત્તમરામભાઈએ ઉમેર્યું, “ આ પ્રમાણે જાણ સુધીમાં મારે ત્યાં જેટલા મેહમાનો આવી ગયા છે, તેઓ દરેકમાં કાંઈ ને કાંઈ ખામી હોવાથી, તેઓને લાયકાત મુજબ એકથી માત્ર જોડા સુધી હું લગાવતો આવેલો છું આપની રીતભાવ મેં પહેલેથી જોઈને સુધી લેવા કરી તો તેમાં બિલકુલ કહેવાપણું હતું નહિ ખામચાલી વિધિમાંથી આપ એકલા જ બાહર થઈ છો તે આતે અપને મુમારકબાલી થઈ છે ”

ઉપરનો ખુલાસો સાંભળીને મને ગમ્મત સાથે સંતોષ થયા થયો, અને શવિખ્યામાં મેહમાનો ગમે એવા આવે તો પણ તેઓના તરફ ખાસકાળી રૂપા ન કરવાનું મારા મજમાનનું વચન મેળવીને મેં રબા લીધી

વરસાદનું ટીપું

ઉત્તરનાં નમો વડે, ધા અગુ ગિન્દુ એક ૧ —
 “લક-કુલ-લતાપર હું પડી ચમકી થશે મુખી અવન કે
 અવર થશે ધુળધાણી વા, અથવા પડીને કાઢવે ?
 હું પડીય અમિપર કહી, ના ના મને તે ના કળે ! ”
 ખતી વડે છે તે પ્રતિ — “ પદ ગિન્દુ કાવે ત્યાં તને
 વળતે ખરનું કાઢતો, ના ! ના ! સતત વાસો મળે
 નમગ્રપ્રતિ તે જો કરે, ત્રિ લઈ જશે વળતે કરી,
 તર કુલલતાપર ચમકે વ, અથવા રહે કાઢવ પડી ! ”

—જનાઈન પ્રમાદકર

વિનોદની વાતો

હાજર જવાબી

નામપુ ના રાષ્ટ્રધાન્યતા સત્યાગ્રહમાં ગુજરાતના જે દેસ મુક્ત પુર પોએ નામ કાઢ્ય છે તેમાંના એક 'જામાસ-મામરા' (૧) દેસમુક્ત યુવકની નામપુરતા ન્યાયમંદિરમાં તપાન ચાલતી હતી ત્યારે ન્યાયાધીશ સાહેબ કટા-ક્ષમાં બોલ્યા કે, "દમારા ગુજરાતી બાપા શીખતેશ મિચાર હૈ" એક કેદી જતાક એક ચલાની બે હાથ કરી નામનાર હતો તેણે પટ લઇને જવાગ આપ્યો કે સાહેબ ! આપ રાષ્ટ્રધાન્ય લઈ ઝડા બોલમાં સત્યાગ્રહ કરી આવેશ ! આપને ૧ વર્ષની સજા થશે એટલે અમારા બેમારેલી ગુજરાતી બાપા સારી રીતે શીખાશે !

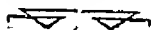
આ સાચક હાજરજવાગ નથી એમ કોણ કહેશે ?

* * *

આવી જ મન્યત ઉપસા સત્યાગ્રહસંગે મો કૃષ્ણજન્મરચાન-કારાને મકમાં-આવેલી એક ગુજરાતી દેસમુક્ત યુવકને જોઇ ત્યાંના દેશી ન્યાયાધીશ સાહેબ માવાથી બોલ્યા કે જો મારો આવો યુગ હોત તો હું તેને આવા સત્યાગ્રહમાં ન નાખત તરત જ તે વીર કુરુકે જવાગ આપ્યો કે સાહેબ ! મારે બાવા પિતા હોત તે હું તેમને સરકારની તોફારી છેડી દેવા વીનવ્ય વખત ન રહેત !

ન્યાયાધીશ સાહેબે જવાગ ન આપ્યો પણ તેમના હૈવામાં આ સાંભળ્યો, શી અસર લઈ હશે તે તો પરમાત્માને મ સમ ।

("ક્રાંતિ" અને "નવજીવન" ને આધારે)

પરાક્રમી કોડીઆનું જીવન પુરાક્રમ

સમજ - શ્રી હરિલાલ પ્ર ભવા, બી એ એલએલ બી.)

આપણા દેશમાં વસતર સરોમજી આપ । કોડીઆની પત્ની વાતો ચાલે
 િ, તેઓનું એક નવું પરાક્રમ તમારે સાંભળવું છે ?

એક વાર ગાંધના મહેલમાં આવર પાડતી વેળા ચોકીદારો આવી
 પડે ચતા । કોડી । - કોડી હૂમ, પણ પત્નીને કેવળ આગ્રાથી આપરો પકડાઈ
 મળ્યા મુન્દા પુ રા મ । ન ગુમતી હાની કોટડીમાં પુરવામાં આવ્યો.
 દરબાન પ મોટું નશાનું તાળુ ટચકા પુ સાકડી મારીમાં મળજીત
 સળીમાં જડેલા દત્તા, ક્યામથી નીકળી સકાય એમ હતું નહિ.

બીજી બાજુ કેડીઓ પોતાના મિત્ર । ડાહ્યાવવાનો સામ શોધતો
 હોયો વિચાર કરતાં એક મુક્તિ ક્ષત્રી આવી મામડીઓનો વેધ લઈને
 પોતાના જીટ સાથે તે કેડીનાના દરગાજ પાસે આવ્યા અને પહેરેમીર
 સિપાઈને અરજ કરી, " મુખાઈ સાજ, આ દાંડ આજે મારા મેલરમાં
 બગાડ થયો છે અને ટપામાં પુરોસે, તો હમા કાકાકુટ આવે એટલી પડી
 અને અમ બાંધવા દેશે ? " પહેરેમીર વાતો લઈને નહિ તેણે આપણી
 કોટડી સામે આવેલા ખોળગતાં ફૂલ સાથે તેણે જા એવી રીતે માથું કે
 એના પાછલા પગ જરાજર નારજી પાસે પહે એ પછી ચોડી વાર સિપાઈ
 સાથે મર્યા મળીને પાણી પીવાનું બેઠું કોડી કેડીઓ રસો પડ્યો.

આપરો મારીમાંથી સમજી જોવા કરતો હતો તેણે કોડીઆને ઝોળખી
 કાઢ્યો અને જોકે એક અમુર પણ મોહાપો ન હતો તો પણ સમજી મુક્તિ
 તે સમજી ગયો. આપરો પત્ની મહા પહોંચેલ હતો તેણે જાણમાંથી એક
 કાંતી ખપાટ સંવતી કોડી અને હડે એક દરેજીઓ ચકારી મારીવાટે જીટની
 મુઠ ઉપર ઉઠાવેલ સળવગાટ સતાજી કોટ ચમકું અને મળાઈ - કોટડીનાં
 મારજી રર પડોવડ પઠાડા મારવા સાચું નેતજોતામાં હમાડ દુટ્ટી
 પડ્યું, અને શુ મધુ તે તપાસવાની પહેરેમીરને તક મળે તે પહેલાં તો
 કોટપર મારા મળીને કોડીઆને જાણ મળતા આપરો હવાય મળી ગયો.

બાલ જ્ઞાસી

દુરબીન સાથો વધારે કેટલી કિંમતનું બો

અમેરિકાના વિકાસી દેશની નજીની મકર્ત વેધશાળામાં જે દુર્બીન છે તે દુર્બીનમાં સીધો મોટામાં મોટું છે તેના છુગ છુગ માથોનું વચન બાંધે ૮૧૦ મણનું છે નળીના ઉપરના ભાગનો દુર્બીનનો કાચ ચાર્ણસ ધન્ય જેણે વાસતો છે અને તેનું ચળન બાંધે ૨૭ મણનું છે તે કાચની કિંમત બાંધે બે લાખ રૂબા ચાલુ છે તેને બેલાડોને દુર્બીન વધુ કરવાનો કલ ખર્ચ બાંધે ૧,૮૦,૦૦૦ રૂપિયા થયેલો છે

દુર્બીનની બીજી મોટામાં મોટું દુર્બીન અમેરિકાના કલિફોર્નિયા પરમજીમાં જ. વેલો સીક વેધશાળામાં છે તેના કાચનું વજન બાંધે ૧૦૦ રતલ છે આ દુર્બીનનો કલ ખર્ચ બાંધે સાડ ત્રણ લાખ રૂપિયાનો થયો હતો

ધુમસ એ શું છે ? અને તનું બનેલું છે ?—ધુમસ એ પાણીની વરણી બનેલું છે દરેકમાં પાણીની વરણીના જુદા જુદા રૂપાવરો વાલેલ, ધુમસ ઝડળ, વગેરે રૂપા દેખાય છે

હાલે પછાડીએ હીએ ત્યારે તે ઉછળે છે કેમ ?—એ જવાબમાં હાલે છે એક ઇન્ડિયન રજમનો બનેલો એક રજમનો રજમનો દો; અને બીજો પેલો રજમનો રેનીસ રજમનો દો. રજમને પેલું અને નરમ હોય છે, અને તે કાચપેલો (Elastic) થઈ જાય છે, તેમજ પેલોની મુળ સ્થિતિ પર આવવા પ્રયત્ન કરે છે રજમનો આ એક માત્ર શુદ્ધ છે તેને આજે પછાડીએ હીએ ત્યારે તેટલો ભાગ દેખાય છે અને તેને લઈને રજમનો હાલો મુજબે લીધે તે પેલાની મુળ સ્થિતિ પર આવવા પ્રયત્ન કરેલો દેખાયો તે જોયે છે

જનાવરના શરીરમાં નહેયુ જેર બીજાને તુકાન હોય છે અને તેને પોતાને તુકાન કેમ કરવું નથી ?—જોકે જનાવરના શરીરમાં આવજી તતો જુદા જુદા પ્રકારના બેલા હોય છે એટલે કે

સપ્તના સરીરની જનાવટમાં જે પ્રકારના રસાયણિક વર્તવો છે તે પ્રકારનાં વર્તવો માધુસ જાવના અથવા ખીછ જાવના જનાવરના સરીરમાં તે જ પ્રમાણમાં હોતાં નથી જાને લીધે સપ્તના સરીરમાં રહેલું એર તેનાથી જુદી જાવના રસાયણિક વર્તવો જેના સરીરમાં છે તેને તુલ્યતા કરી શકે છે, અને પોતાની જાવને તુલ્યતા કરી શકતાં નથી.

દીનનાં પતરા કેમ બનતા હોય?—લેદની અદર સીસુ કે લાંબુ વિધેરે ધાવતો ભેગ કરી બહીમાં તેને ખૂબ અરમ કરવામાં આવે છે એ ગરમ થયેલા રસનાં પતરાં ઢાળવામાં આવે છે આ પતરાને પછી રોલર (મિળ વાટા) વડે તાપીને પાતળાં જનાવવામાં આવે છે પહેલાં તો એક પતર દેખાય છે પછી જેમ જેમ પાતળાં થતાં જાય તેમ તેમ બીજા સાથે ૩૦૦ સુધી પતરાં દેખાય છે. આમ પતરાં તૈયાર થયા પછી તેને જોડતા માપનાં કાપે છે અને પછી તેના ૧૫૫ કાજલી, કાંડણ, રમકડાં અને ખીછ અનેક મીઠાં બને છે. એ પતરાં ચોંદાડવામાં કઠાઈતું રેણુ દેવાય છે.

વંદન

વંદન કરીએ ઇશ,
અમે તો વંદન કરીએ ઇશ
સરસ્વતિના આ મંદિરમાં,
મળ । અમે ભણુવા,
દેલો રહું જ્ઞાન અમીને,
અમ છ વનઉદ્ધરવા અમે તો ૦-૧
માત-પિતાને દેશ ભક્તિમા,
પ્રેશવલો અમ ધ્યાન,
શુર પ્રત્યેની શુભ ભક્તિયો,
સુધરે જીવન સુકાન અમે તો ૦-૨

જીવરાજ રામજી મહેતા

ઈસ્લામના ખલીફા

ખલીફાએ ઈસ્લામ, અમીરુલ મોમીનીન હજરત મોહાના અબ્દુલ અઝીઝ
ખાન, વલદે અબ્દુલ મહદ ખાન, હામે ઇકબાલદુમ,
પેતાના શાહબદી સાથે

નાગપુર સંપૂર્ણ સત્યાગ્રહના ભેન-ઝાફ-ઝાફ

શ્રીમતી રવી સુભદ્રાકુમારી

જેમણે પોતાના પતિસહિત નાગપુરના સંપૂર્ણ સત્યાગ્રહના પુણ્યપ્રસંગે સત્યાગ્રહ કરવામાટે સ્વયં સેવકો મેળવી આપવા ભયાનક શ્રમ ઉઠાવ્યો હતો. ઉપશિષ્ટત વીર નારીને યોગ્ય કલાક સત્યાગ્રહને અંગે સરકારી ઠેકાણાનામાં પણ જવું પડેલું હતું

સુહા તુહા ન સુહાળે

સરવાયું —

દિવાળી આવે ત્યારે વેપારીઓ વર્ષના નફા તોટાનો હીસાત ૬૫ અને તે મુંઝવે ભવિષ્યમાં કેમ થામ કરવું તેની ચેતવણી નક્કી કરે જાણે આ જે પણ ગણા વર્ષમાં જતી અપેક્ષા જનાવેલું સરવાયું કાઢીયું જો કે આપણાથી ૬૫ આટલી નાનકડી જગ્યામાં જર્થ પડેલી ન જગ્યા તોપણ દુકાણમાં ગયા વર્ષમાં દુનિયામાં જો દિ વર્ધિ ને સમજે જતી અપેક્ષા જનાવેલું અવસોકન કરી જઈયું

હિન્દુસ્તાન —

પહેલાં તો આપણે આપણા દેશની જ રિવાજો વિચાર કરીશું જન-વત્તા એક મહાન અને સમર્થ પુરુષ મહાત્મા આધીજી દંત્રુ ચરોડાના કેદખાનામાં જે તેમના છુટકાચની જાણાઓ જોસમેર હોંધી હતી અને તેથી તે વાતમાં ખુબ ગમ લેતા હતા

તે જતાને છે કે આધીજીએ લોકો દરેક જે અનુન છાપ પાડી છે તે દંત્રુ જેવી ને તેવી જ છે પણ આપણે એક યોગ્ય સમજતા નથી. આંધી જીએ જતાવેલા જો સાતમક અસદકરતા મળે આપણા નેવાઓને આશ્વનુ નથી તેમજ આધીજીને જોતાને નામોલીમગેરતે કેદખાઓ છુટવું નથી તેમ દંત્રુ પ્રજા એટલી નિર્માણ નથી ૬૫ અંત્ર કે આધીજીને હોડી મુકવાનું સરકારને સહીસલામત સામે આવી રિવાજોમાં આંધીજી કેમ છુટી રહે? કેદખાઓ હરે છે કે આંતરગાજીય નોખેય પ્રાજ્ઞ નામનું જમતના સૌથી છેદ પુરુષને આપવામાં આવતું છતાં તે છતાં આપનરી સમિતિ આ જર્થે આધીજીને આપણ વિચાર કરે છે અને ને છતાં જો આંધીજીને મળે તો સરકારને તેમને હોડી મૂકવા પડે પણ આ જમ્યા જાણી અનુમાનો છે આપણા એકેધિક દેશનેવાની આધીજીનું રજાન લેવાની જમરમરત નાણાકીને હોધે જે વર્ષ અગાઉ પ્રજામાં જાગૃતતા જે મહા પ્રચલ પુર આજ્યા હતી તે આંતરો જગ્યા આવેલા છે એટલે જો કંઈ ખાસ નવો જનાજ ન જને તો આધીજી તેમની પુરેપુરી મુદત લતાં મુખી કેદખાન જ રહે એવો સમજા છે

મહાસભા —

આધીજ્ઞા કેમાં જવા પછી મહાસભાનું સમાન વડન કામકેળા થયું એ અને આ તો સહ વખતની વાત છે કે જેમ આધીજ્ઞ નેટથો પ્રત્યક્ષ કાશુ કાષ્ઠપણ દેશનેવામાં નથી. તેમ જેમના સિદ્ધાન્તોને જેરથી સહવાની લક્ષણ પછી આપણા નેતાઓમાં નથી. એ વર્ષે સવિનય ભ્રમ સમિતિ તરફથી જે નિરાશા નામોથી અને નહરમ્નું નિવેદન જહાર પડ્યું ત્યારથી માંદાને તે અમા સપ્ટેમ્બર અદિનામાં હીલ્લીમાં ભરાયલી ખાસ વિશિષ્ટ મહાસભા સુધીમાં આધીજ્ઞને જે ઉમદા અસહકારનાં સિદ્ધાન્તો પ્રત્યક્ષપણ રજુ કર્યા હતાં તેનું કાંકે કાંકે નિકલન છઠ્ઠાકામાં આપ્યું છે આપણા દેશનેવાઓ ધારાસભાનો જહીજાર કરીને ચાકી અમા અને હવે આ દરીદ્રી દેશનું વખર સાથુએ ધોષ નાખવા માટે ધારાસભામાં જવાના છે. આધીજ્ઞના પક્ષવાળાઓએ કહાસનું મોઢું કાશુ કરવાની ખાતર જે લોહા ધારાસભામાં જાય તેની વિષદ ચળવળ નાંક કરવાનો હરાવ કર્યો છે.

અલગત એ વાત ખરી છે કે આપણા દેશનેવાઓ ધારાસભામાં જઈ મોઢરૂં પસાતાઓની મારફતે મેળાપણ નાંક વાખરે પણ તેથી એક દરે પશ્ચિમ દેશના લાભમાં આવે એવા કાંઈ ચિન્હો જણાતાં નથી.

હિન્દુ મુસ્લીમ અણખનાવ.—

આ વર્ષમાં સૌથી વધારે નિરાશ થવા જેવા અભીર બનાવો જન્મા છે તે એ છે કે પંજાબમાં અને બીજા જુદે જુદે કોણે હિન્દુ મુસ્લિમ માનો વચ્ચે વારવાર રમખાણો થયાં હતાં. આઠાલી સત્તામહાવળા બનાવ પછી કેદમાંથી છુટીને સ્વામી મહાનંદજીએ પર ધર્મમાં વરલાએલા હિન્દુઓને પાછા હિન્દુ ધર્મમાં લેવાની જાગી લીધાયાસ શરૂ કરી હતી અને તેથી મુસ્લિમોનાં મન પણાં હુમળ્યાં હતાં. સ્વામી મહાનંદજીનું કામ થયું જ હવેલ અને વખાણવાળેલ છે તેમાં શક નથી છતાં પણ આ વખત એ લીધાયાસને માટે અત્યુકળ નથી. કાશીમાં મળેલી હિન્દુ મહાસભામાં ભારતજૂલું પડિત માલમતીવાજના બાલકુથી પણ મુસ્લિમોનામાં અસતેલની લાગણી દેલાઇ છે હિન્દુ મહાસભાએ જીજા જમા કરાવેલું મહુ ડહાવણના ક્યાં પણ દણુ આપણા અંતરના કાંઈ જાને આજ્ઞાથી ઉતરવા અણવાની જે નીચ પ્રમા માંસે છે.

તે સળધમાં કાંઈ પણ દ્રાવ ન કરવા તે હઠાવી મુખે. પંડિત માલવીના-
 છત્રી સામનમ પણ એ સળધમાં નિષ્ફળ નિવડી આપણને સ્વરાજ ભેષ્મ
 છે કેનીવાના કિન્દી બાધ્યો ઉપર ને અન્યાય થાય છે તે મારે આપણે
 પોઠાર કરીએ છીએ પણ આપણા પોતાના જ દેશમાં આપણા પોતાના જ
 જાતનાના અત્યંત લોકોને આપણે હથુ દૂર ને દૂર જ રાખવા છે આ ખરે
 ખર અસોસની વાત છે. ઈસ્લામના મહાન મોહામ્મદનેવાઓ મોલાના
 મહમદઅલી તથા કીશ્મ વિગેરે જેલમાંથી છુટી આવેલા છે હવે આજ
 દિવસમાં ચૌકતખલી પણ છુટી જવાના છે, જેટલે આઠા રહે છે કે કિન્દુ
 મુસ્લીમ વચ્ચેના અણુનવાવોનો દુશ્મો હવે જલ્દીથી આવશે.

રાષ્ટ્રધ્વજ સત્યાગ્રહ.—

આખા વર્ષ દરમ્યાન જે કોઈ સરકારી વધારે જ્ઞાન જે મનારો અને
 ચક્રમાં માધ્યિના સિદ્ધાન્તો પ્રતિપાદન કરનારો જનાવ જાઓ હોય તો
 તે નામપુર રાષ્ટ્રધ્વજ સત્યાગ્રહને પ્રસન્ન હતો. આ જનાવે સ્પષ્ટ રીતે પુર-
 વાર કરી આપેલું છે કે પોતાના રાષ્ટ્રધ્વજની પ્રતિજ્ઞાની અવગણના કિન્દી
 પ્રજા દરિ ઘવા દેનાર નથી. આપણા દેશનેવાઓ ધારામુખાની વધારા-
 રમાં પડવા હતા અને દેશમંદુહાસ જેને પોતાનો સ્વરાજ્ય પણ કહે છે
 તેમાંના કોઈ પણ માણસે કશી પણ સકીલ મદદ કરી ન હતી છતાં તે જા-
 નાલાસ જાળ, મારામાં અમવાનવીનજ, સૌમાન્યવતી સુખા કનારી
 ધીરુવ વિકૃષ્ઠમાઈ અને વલમજ પડેલ, ડો. ચંદ્રલાલ, ડો. ધીખા, ધીરુવ
 મોહનલાલ કમિશર પડવા, વિગેરે અનેક વીરાઓ સત્યાગ્રહ કરી રાષ્ટ્ર-
 ધ્વજની પ્રતિજ્ઞાના કીમ્બેલ બેસાડવા છે જાસ કરીને આ આખી લડ-
 તમાં કેદખાનાના અત્યંત ભયંકર દુખો ખમીને પણ જે વિજય તેમણે
 મેળવ્યો છે તેની પ્રતિદાસમાં સોનેથી અકુરમાં નોંધ રહેશે એમાં શક નથી.
 ઉપરમાં નામપુસ્તી નાકરદાદીને પ્રજાના અદમ નિશ્ચયને માન આપવું
 પડ્યું છે અને એકેએક સત્યાગ્રહી વીરને કેળ્પનામાંથી એડી મુલાવા પડ્યા છે.
 આ આખી લડતમાં જે વિજય મળ્યો તેનું માન દેશમંદુહા ધીરુવ વલમ-
 માઈ પડેલને પડે છે. આ સાથે ડો. ચંદ્રલાલ દેસાઈનું 'સામાયિક
 આખું છે તથા જાણના ૮૦ મા પાના' ઉપર સૌમાન્યવતી સુખા કનારીનું
 ચિત્ર પણ આપેલું છે.

કેશભક્ત ઝંઙ મંદુલાલ કેસાઈ

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ—

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદની સાતમી બેઠક આ વર્ષમાં જાવનમરમાં મળવાની હતી પણ જેક સરકારી જાવનમરી અમલદાર વિભાગત સીધાવા એ કોરોને તે મુખતરી રહી છે અને આવીતા વિભાગતી પ્રેરકરના વહેવારોમાં તે

માનવમર્યાદા ભરાયતી છે !! સમુદ્રતટવાળી આમળાવણીની આ તખ્તેતરી
મુજરાતી પ્રજા તથા તેના સાહુરોની કાલિને આવડત કસક સમારે છે. અસ્તુ.

આ પરિવહના પ્રમુખતરિકે મેની પસદગી કરવી એ સવાલ ઠાલ
એક બેર ચર્ચા છે ઢાલના સળેએ ભેટા આ રવાન મારે જે મીઠી
સાથક વિદ્વાન છે તે રાષ્ટ્રપી મીઠુત આ દેશર હરામજી મુજરાતર છે
તેમની પસદગી થશે તો સાંદિત્ય પરિવહની સાતમી મેઠક સૌમી વધારે
દીસે ત્યાર મુધી તો સાંદિત્ય પરિવહના મુશ્કેલીઓએ કસાપી, ઢાલ અને
મીઠાઓની કદર ન કરી મેકર રહેવાનો આજક વહોરો છે. આ વખત
તેઓ મુ કરે છે તે હવે ભેરાતુ છે

ધરતીકંપ—

ચાલુ વર્ષમાં પુરોષ ખડમાં એકના તથા વીસુતીમસના જ્વાળામુખી
પર્વતો ફાટ્યા ફટા અને તેથી બારે તુકટાન ત્યા મુલુ હતુ તે પછી મયા
મે મહીના ઉપર ભયનમાં કદી ન થયે એવો ભયકર ધરતીકંપ થયો હતો
અને તેથી તેનુ થોકોહોમ નામનુ આજુ કહેર નાથ પામ્યુ છે તથા મીઠા
કહેરો તથા મામેને ભવકરમાં ભવકર તુકટાન થયું છે હરાન અને મીઠા
રોશીમાં મુલુ ધરતી કપના સખત અચ્છઓ મયા દના ને મલુ તુકટાન
મુલુ હતુ આપણા કસકતામાં મુલુ નમ અચ્છો છાગો હતો આ એક
માલુમત મેલ થયુ હતુ વધુ આ વર્ષે દિ-દુસ્તાનમાં વરસાદ મુલુ મુલુ જ
અનિયમીન પડેશે હોહ જ્યારે મુજરાત અને કાઠીવાલ આજુ દુકાળનો
મામથો હશે થયો છે ત્યારે મમાજ અને ગેમતી નદીનાં પાણીનાં ભયકર
પુરો આભિને અખાં મામેના મામે નાથ પામ્યાં તે ખુદ મુજરાતમાં
મામખમાં કામ છેલ પચાસ વર્ષમાં એક દિવસમાં નહિ પડેશે
એટલે ભયકર ૧૮ ઈસ જેટલો વરસાદ ૧ દિવસમાં પડેશે હોહ

ઈસ્લામનો જયજયકાર.—

આપણે હવે મીઠા માલુ નજર નાખીયુ પુરોષના મોટા રાજ્યેતરી
રહીને હજમ કરી જવાની જે હરામ કનક હતી તેમાં તેઓ પુરેપુરા નિષ્ઠળ
નિવાસ છે અને ઈસ્લામી ચીર મુસ્લિમ કમાલ પાસાના જળજાળ
તેમને નમનુ પડ્યુ છે આમ થતે અંદો ઈસ્લામનો જય જયકાર થયો
છે રહીના જુના મુસતાનને પદમજ કરતા પછી મારીર આવેલાં નવા
મુસતાન અમલુસ મજ્દખાનુ તેમના રાદખાની સાથેનુ સુદર ચિત્ર આ
સામેના પાન ૭૪ ઉપર આપેલું છે -

યુરોપનો મામલો—

ફ્રાન્સને હવે કોઇની ધાક ન રહેવાથી જર્મનીને તેણે પુરેપુરું છુટી નાખવાના ઉપાયો મેળવ્યા માંડ્યા છે. વેર અને ધિક્કારના બખર મૂળીયા રોપાઇ રહ્યા છે અને નજીકના ભરિખમા બખર લડાઇમાં આ બધાં રિન્દો છે. ટર્કિમાં પ્રજાસત્તાક રાજ્ય જાહેર થયું છે. ગયા બે વર્ષ મહા-નાઓનાં મોસ અને છંટછી વચ્ચે કરેલી લડાઇઓએ ચોકખું દેખાડી આપ્યું છે કે યુરોપ ૧ મિત્રરન્તોથી નીતરશાસ્ત્રીય પ્રજા સમ (લોમ એન્ડ નેરન્સ) રહાયું છે તેનામાં જગતમાં શાંતિ દેલાવવાની એક કોડી બાર તાકાત નથી આપી દુનિયામાં વેપાર ધધામાં બખર મરી આવી રહેલી છે અને સ્થિતિ હવે ધ્યુ રૂપ લેશે તે, હાલ કશુંયું મુશ્કેલ છે.

બાદીનો શણગાર

—ગરબી—

સન્ની! બાદીનો શણગાર કરિ પારીખ રે લોલ,
 આપણે તૈતમ નિર્ભજ માળ દરિ સમારીએ રે લોલ.
 બેની! મનડા કરા મોહ તે સપથો ઢાળીએ રે લોલ.
 લાગના દુર્લભ ને ને લોપ તે આપણે ખાળીએ રે લોલ.
 પ્રજુની સવિતવાની માન જગતમાં ઉતરીએ રે લોલ.
 દયાથી ના સપથો સસાર છડી જગ તારીએ રે લોલ.
 અધુરી! મહિમાકેશ માન ત્રિલોકે અભવોએ રે લોલ.
 પ્રજુને વિલનાં ઇશ સન્માન જગતમાં લાવીએ રે લોલ.

માધવરાવ શા. કલિકે

નિવેદન

બાલજીવન બાળે ચોથા વર્ષ માં કમ્પર કૃપાથી પ્રવેશ કરે છે. મળા વર્ષમાં વાચન વિભાગમાં તેમ જ ચિત્રોચ્છિત્રમાં બાલજીવને દેહી અને દેવી પ્રતિ હરી છે તે વાંચકોથી આનંદ થઈ નથી જા. બાળકોમાં બે વિનિધરમી ચિત્રો તેમજ બીજાં સુખ્યાનક ચિત્રો આપેલાં છે તે પાછળ બાળને અત્યંત અર્થ છે પરંતુ અનેક મુશ્કેલીઓ વરાવી તે દબે બાલજીવન પોતાના જમપર ઉપ્પ રહેવાની તેવારીમાં છે એટલે અને આમ વર્ષમાં જ્યાં વર્ષથી પણ વધારે સમીપ પ્રતિ હરવાતો હશે કરેલો છે. બાળકો વાચકો પોતાનાથી જની સહો પ્રવત કરી આદરો અને દેહતા વધારવામાં બાળને મદદ કરે તે બાલજીવન સીધી સરસ થઈ શકે.

આવશ્યક—બાલજીવન જે પ્રતિ દેહી થાય છે તે તેના આદરો લેખકો તથા શુભેચ્છકોની મદદને જ બાળકો છે. બાળકો અનેક રીતે મદદ કરનાર અને બાલ જીવન માટે માનસી મુશ્કેલી લેખો તેવાર કરી આપવા માટે અને શીશુના હાથ દે, મોહનવાલ ૫૬૬, મી. બાળેલાલ દેસાઈ, મી. ચંદ્રાન્ત ઓઝા, બ' ક્ષિત્રી મી. પાદરાકર મી. કેશવ દ. રોડ, રિ. તો નેટકો આભાર મારીએ તેટલો ઓછો જ છે. બાળકો આ દિવાળી બહને માટે બાળકો વિનતીને માન આપી પેતલી નાણુક લખીવત કાનાં ઉદાહરણથી મુશ્કેલીતતા ગીરવંશ રાષ્ટ્ર કવિવત શીશુના બાળકોને બાળકો સુદર કવિતા મોહકી આપી છે તેમ જ બાળકો ઉપોમી સુચનાઓ કરી છે તે માટે તેમના આભારો હોએ એ વખત ને અનેક સભ્ય તોએ બાળકો લેખો ચિત્રો વિચરે મોહકી આપી ઉપસારી કર્યા છે તે દોકનાં નામ જે કે બાળે લખવા નેટકો જગરા નથી તે પણ મી. બાળેલાલ બેથી, મી. મલ, મી. આવસત્થી, પહેલ દમીદામાનમ, પહેલ પીપા મ. મહાત્મી માલ મી. રતીલાલ દવાલ વિ. નાં નામો અને બાળે લખવાની સાલેલ લેખાવી સહતા નથી. મધુ આપુ વર્ષ બાલજીવને નાણુની સમત મુશ્કેલીમાં પસાર કરું છે અને જે આદરોની સખા સાતી રીતે વધી ન હોત તે બાળે આટલી પ્રતિ હરી સહત નહિ. ધધા (રાજમારને માટે મધુ આપુ વર્ષ તદન નજરું નીચડયુ છે અને તેને બાળે કંઈ પણ સમીપ મદદ અને મેળવી સહતા ન હતા. આવા બરાબ વખતમાં પણ રોડ મુશ્કેલી સ વસતી પીપાએ બાલજીવને ૨ ૫) બાળે પચામ આપેલા દવા તે માટે બાળે એ શીવત સભ્યનનો દરીયા બાળકો માનીએ હોએ. આમ વર્ષમાં બાળકો ધારણ છે કે કમ્પર કૃપાએ બાળકો બાલજીવ નવી પેાચ પ્રતિ કરવા માટે નેહતી રકમ મળી ગઈ છે તે બાળકો

વાચકો તેમજ સેખરો તથા શુભેચ્છકો તમામને અત્યાર મારક ૪ માસ-
જીવન પર તેમનો આઠ ચાંદુ રાખવા નમ્રતાપૂર્વક વિનંતિ કરીએ છીએ.
શ્રી કૃષ્ણ તુ અવિદ્યમ સુંદર રંગિના ચત્ર અને આ અઠર્મા આપી શક્યા છીએ
તે માટે શ્રી. ધર્મેણાસ તેવરીયાનો અને આમાર માનીએ છીએ એ ઉચ્ચાર
આ અસિક્ષિત હાથ ને સરસ રીતે નિમમિત નીચળી શકે છે તેનો તમામ
વચ જોત વિલમ છાપખાનાના અધિક શ્રેષ્ઠ મુળચંદ્રમાણનો છે અને માસ
જીવન તે માટે તેમણે રચી છે

ખુલાસો—માસજીવનની જોડપ્રિયતાનું માપ તેનો પરાક્ષપ્ત્ય સેખર
ને વાચકમંડળ તથા જુદી જુદી સરસાઓ વરદશી તેના થતા સ્વામ્ય
પરથી નીચળી શકે અને તે તમામ રીતે જોતાં માસજીવનની પ્રગતિ સંતોષ-
કારક થઈ છે એમ કોઈ પણ કહી શકશે. છતાં કોઈક કોઈક કારણે જે
કેટલીક રીતઓ થતી રહે છે તેમાની એક બેનો ખુલાસો અને થોડા જોડન
માસસાહિત્ય કેમ તૈયાર કરવું તે પ્રગટ કરવું તેની વહેવાર અધિકાર ન
ધરાવનાર કેલ્લ ચર્ચાત્રીઓ માસજીવન તૈયાર ચિત્રો વાપરે છે એમ લખે
તેનો ખુલાસો આમાર ન કરવાનો હોય કેલ્લક ધધાદાની માપજો પોતે
તૈયાર ચિત્રો મળે તો વાપરવાને તૈયાર હોવા છતાં અને વાપરીએ ત્યારે
કેટલું કરે તે માટે પણ આમાર ખુલાસો કરવાનો ન હોય મોટા ખીનામા
માસજીવન આખું નથી છપાવું તેટલા માટે તે નાનાં કાકરાં નથી વચમાં
અથવા તેમનો આંખે ને તુલ્યન થાય છે એવું બેકકુમ્મ મનેજી નથી કંટકે
માસજીવન વધારે લખાણ આપવાના મોત્રે મોટા ખીનામા અંદર લખણ
આપવું થકદ નથી કરવું તે માટે પણ તથારે ખુલાસાની જગર નથી
પણ એક ખીલનો ખુલાસો કરવો રહે છે શ્રી 'હુ' નામના બેક 'બોન
વગર'ના સરતા સવયા યરાના સેખી ચર્ચાત્રીએ "સાહિત્ય"
માં "માસજીવન" ૫ કેલ્લક નિર્વર્ક અથેપો કરી પેતે સાહિત્યમાં
"જયવિજય" કરવાનું બીડુ ઝડપેલું દત્ત છેવટે જ્યારે તેમણે કરેલા
બહો આશીષોનો ખુલાસો માર્ગો ત્યારે તેએ મું. ગમડી રહ્યા છે!
ખુલાસો હોય તો કરો! જાણા છે કે બાક 'હુ' જેઓ આમાર મિત્ર
જણ હોવાનો હાલો કરે છે તેઓ દને આમ મોટા "યશ" મેળવેલો છેડી
જે ખીલતી લખાણતી પરીક્ષા સેવાને બધે સરકારી વિદ્યાપીઠ માટે
પોતે પ્રીવીયસની પરીક્ષા આપે ત્યારે સાચી વધારે લાવરી જતાવરી ને
તે માટે અત્યારથી જ સામળકાસ અહોપાઠશાળાના વસતિમહા
અખાસ વધારે હમજમી કરશે 'સાહિત્ય' ને પણ આમારો વિનંતિ છે
કે આ મહાન વિદ્યાન સામરવર્ધ વિધાર્થિની હાથ ભલુયા દેશે ન સેખ
લખવામાં વખત ન મુખવચા દેશે, કારણ નદીવર લેમના અખાસમાં
અમેજ કરવાનું માપ 'સાહિત્ય' ને માથે ચાલે !

આ અંકના પુષ્પર જે ચિત્ર આપ્યું છે તે ચિ. જ્ઞેન કમલા નામરદાસ પટેલનું છે તેની છબી બાલકવન માટે આસ મુખાઈના બાણીયા છબી લેનાર રૂપે તૈયાર કરી હતી. આ અંકના મુખ પૃષ્ઠપર મહાત્મા ઇશુક્રીસ્તે, હેશબક્ત જોખલે, સંત ટોલ-રટોલ વિદ્વદ્વરત્ન, રસ્તાન બાણીયા સસારમુખારક, શ્રી. કરસ-નદાસ ગુણજી, બાંધીજીના ગુરુ જામેશીકન વીર સત્યાગ્રહી શ્રી. યોશી તેમ જ મધ્યમાં મહાત્મા ગાંધીજી છે બાંધીજીના હૃદય પ્રદેશમાંથી લામવાન શ્રી-કૃષ્ણચન્દ્રનાં હથેલ યામ છે.

પાન ૨૧ ઉપર લામવાન શ્રી બાલકૃષ્ણનું રંગીન ચિત્ર બાપેલું છે અને તેના બીજાં અમને પુરા પાડવા માટે શ્રી ગોપાલ નિવંટીયાના જમે જાણારી છીએ. પાન ૨૨ પર મહાત્મા ગાંધીજીનું રંગીન ચીત્ર આપવામાં આવેલું છે અને તેના બીજાં જમેને પુરા પાડવા માટે જાંગવાડી કાલબાહેવી મુખાઈવાળા બાણીયા ચિત્રોનાં વેપારી શ્રી. જુમનરામ અને કંપનીને જમે આસ ઉપકાર માનીએ છીએ. પાન ૪૩ થી પાન ૫૦ સુધી શ્રી કૃષ્ણના બાલકવનને લગતા ૧૬ ચિત્રો આપવામાં આવેલાં છે અને તેને લગતી વિગત તે 'આપેના' લેખમાં છે. જે સિવાયના ચિત્રોને લમતી વિગતો તેની સાથેના લખાણો સાથે આપવામાં આવેલી છે એટલે તે સમંધી જમે વધારે લખવાની જરૂર નથી.

સુદૃઢિત્ય સુતકાર

હિન્દી સુદૃઢિત્ય ખર્ચ—મુજરાત વિદ્યાપીઠ પુસ્તક ૨૦ મુ રૂબા
કાઠન ૩૧૫૩૧, પાન ૧૦૪—કિમત આઠ આનુભ મુન્નાઈ સરકારી વિદ્યાપીઠના
સંપત્તિશાસ્ત્રના અધ્યાપક શ્રી ખુશાલ વસાકરી યાદે મુજરાત મહાવિદ્યાલયના
આપેલા વ્યાખ્યાનો વધા મુનાઈની મધ્યસ્થ કોમકાર મડળની સંસ્થાએ
લેઈ એચકેબની કસતર સમિતિમાં રજુ કરવા તેમની પાસે તેવારે કેરા-
વેલા ખરીવાનો આમાં થોડોક મતુવાદ છે. જ્યાં સુધી આપણને સ્વરાજ્ય ન
મળે ત્યાં સુધી આપણા કર્મમાં આવા આવક જનકની સરવૈયા જ પ્રસિદ્ધ
કર્વાના રહ્યાં. કારણ નોકશાહી તેવી બધામણેનો કેસો અને કેવો ઉપ-
યોગ કરવો તેની રીત પેલાના ખીસ્સામાં રાખે છે. ખૂબી બહુ નવાં
પ્રાર્થનામાં આમ ગણીનો અવકાર, ટવાલ ખાતુ, શરિફ રાણુ ખાતુ,
સામાન્ય વહીવટ ખાતુ વગેરે ખાતાઓમાં આવારે કર્મ કરવા પૂર્વ પીચેત્ ।
એ ન્યાયે કેવો કારભાર થાય છે અને તેમાં દરેક ખાતામાં ચોખ્ખો
સુધારા વધારા કરવામાં આવે તો એ ખાતાઓમાંથી ઉત્તમ રીતે સાબ વધ-
દિનુસ્તાનના મરીમ કર ભરનારાઓને કેવી રીતે રાહત મળે તે મુજબ
કુશળતાથી આપણાવાએ સમજાવેશું છે એમની વખામ બધામણેનો સીકર
વાળુ તો કુલે આવક રૂ. ૧૪૨ કરોડ અને ખર્ચ, રૂ. ૧૭૪ કરોડ થાય
કેમની આર્થિક રિધતિમાં રસ લેનાર માર્ગસેમિ આ પુસ્તકનો ખાસ
અવગત કરવો જોઈએ

મુજરાત વિદ્યાપીઠનાં વિજ્ઞાપનો—મુજરાત વિદ્યાપીઠ વરથી
ખૂબી બહુ વિજ્ઞાપનો મળતાં રહ્યાં છે જેમાં સિદ્ધાંતે સુચનાને સમતાં
વિજ્ઞાપનો ખાસ નોંધ લેવા સાબ છે. તેમાંની કેટલીક સુચનાઓ સાથે
એ મળતા નથી ક્ષમ સહતા આ છતાં થોડાક અપવાદો નાહ કરતાં
ખાસની વખામ સુચનાનો દરેક રાષ્ટ્રીય યાગાઓમાં સ્થાપર થાય એ
ખાસ જરૂરી છે

હાંત અને મોંઢાણું રક્ષણ—૫૪ સપ્તમી ૧૪૬, કમલ કાઠન ૧૬૫ ત્રી
 ૩૬ સારા કમળ, સ્વચ્છ હાથ ધરી. કેમ્બરોજી દેવદાસ નામ બાલકવનના
 વાંચનારને અભિનંદન નથી. આપણી છાત્રીના અમલનો આધાર આપણા
 હાંત પર છે. બહુ દિલ્લીરીની વાંત છે કે આપણે આ અમલના નિષ્પ
 તરફ મનથી બેરકારી બતાવના રહ્યા છીએ આપણા દાસના બાલ
 કેના હિતો જોઈએ એટલા અનુભૂત નથી અને તેના પરિણામો મનથી
 આવવાના એમાં શક નથી. વિદ્યાર્થી હોડો માંસ ખાતે છે એટલે
 તેમના ઘણા વખારે મળે છે પણ આપણા દેશનો મોટો ભાગ
 વનસ્પતિના આધાર પર જીવનાર હોય તેમના હાંતની દરમિયાન શોધ
 તો આરોગ્ય બહુ સરસ રીતે સમજાય. શ્રી. જ્યારે આ વિષયનો બહુ
 ઠંડો અભ્યાસ કરીને આ ઉપયોગી પુસ્તક બહાર પ્રગટમાં મોકલે દેવાવવા
 માટે બહાર પાડ્યું છે તે કલકત્તાનાં એકેડેમિક પારસી કુટુંબમાં તેને મોકલી
 આપેલું છે. જે પુસ્તકલેખન આ ચોપડી જોઈતી હોય તેમણે આનાની
 ટીકીટ બાદ કેમ્બરોજી દેવદાસ, રોસન રસ્તો, પારમલીપુર (ઇ. ઓ. ૧૯૧૬)
 એ યોજનાને બિહારી મી. જ્યારે અરેબર આ પરમાર્થિક જનસેવાના
 કાગળોને લખવાદ્ય છે. અગત્યની બાદે તમને લીધે આ અતિ ઉપ-
 યોગી પ્રાવકમાંથી બાલકોને રૂચે એની માનવો આ અકાશમાં અમે આપી
 રહ્યા નથી પણ હવે પછીના અકાશમાં તે આવવા માંડીએ છીએ.

સમુદ્ધ કાઠે રમણાન વૈરાગ્ય—૭૩ મી. નાનુરામ પ્રેમજી પડ્યા
 શ્રી. એ. માવવાડી મુજબ, ૨. અમેજીમાં મહાકવિ શ્રી સ્વેલી 'એલીજ'
 ના કાવ્યથી અમેજી કાવ્યનો રસિયો કાઠણલ અનુભવ નહિ જોય.
 આ કાવ્ય કાવ્યને શુભરાત્રીમાં ઉતારવનો પ્રયત્ન એક પારસી મોસિકમાં
 થયો હતો તે ઉપરાંત શ્રી. મહાકાવ્યમાં મુનીશ્વરે પણ તેનો સરળ
 અનુવાદ કરેલો છે. શ્રી. નાનુરામએ પણ આ અનુવાદ મોકલે છે એમના
 લખવામુજબ "એક વર્સની ટીકીએ" મહત્તની ધૂનમાં લખ્યો છે.
 કિમ્મત ચાર આના રાખી છે

રુદ્ધવેદ—પ્રકાશક શ્રી. રમણીકલાલ શ્રી. મોહી એમ. એ. સુરત
 કિમ્મત ૧ આના ૧૨૮ પાનાની નાનકડા કદની આ ચોપડીમાં આપણા
 દેશી ઉપચારો શુભ શુભ ૩૭૨ રોમોરના આપેલા છે તે તેમના પછા
 અનુમતિ છે એમ સ્કેન જોઈ શકાય છે આ ચોપડી બહુ ઉપ-
 યોગી છે એમાં શક નથી.

કરીમા	... (સચિત્ર) શ્રી કરીમ મહમદ ખાસ્તર...	૪
ઉદર માખાને	(સચિત્ર) . . .	૫
સોહ અને ઉદર	... (નામત્ર) શ્રી નામરસાસ ઇ. પટેલ	૬
પોઠે મારો કોંગો	. (સચિત્ર) શ્રી ખરદેશર ખમરશર	૮
પાર માલક	. (સચિત્ર) શ્રી નામક	૧૧
એક માલા ને પશ્ચિમે સવાહ	(સચિત્ર) શ્રી. વિવિંતુ	૧૩
દિલના દિલાવર	. શ્રી. ગોપીજીવન રામચુરા	૧૪
માથ ને વાપ	... શ્રી સરલા દેસાઈ	૧૫
મોરી કાંતો હો રાજ નવસરીખા, સૌ. બ્લેન દુર્લભ	...	૧૬
શીશુડી જાળે મોરા રાજ	.. શ્રી. કથન રમણલાલ	૧૭
વમોઠ	. સૌ મુખતિ નામગદાસ ઇ. પટેલ	૨૭
નામજીવન જમ. ૧	.. શ્રી. ચ. પ્રકાંત બોઝા	૬૭
માતૃશ્રુતિ રોગ	... શ્રી જમજીવન દયાગજી મોદી	૭૦
વરસાદનું રીધુ	. શ્રી. જનાર્દન નાનાખાઈ પ્રભાસ્કર	૭૪
વદન	શ્રી. જીવરાજ મહેતા	૭૮
ખાદીનો લજ્જમાર	... શ્રી. માધવરાવ ઠક્કર	૮૬

વાર્તા

નાડી ન.ની વાનો	.. (સચિત્ર) ડૉ. મોહનલાલ જ. પાંક	૧૮
ચન્દ્રમુખી	. રમણલાલ નાનાલાલ રાઠ	૨૩
સખરસવાનો	... શ્રી. જ્યોત્સ્વના મુઠલ	૬૮
ખાસાના મહેમાન	... શ્રી. હરીલાલ પ્રજ્ઞલાલ બાવા	૭૧
ખાંપરો કોડીયો	... " " "	૭૬

હાસ્ય વિનોદ-રમત ગમત

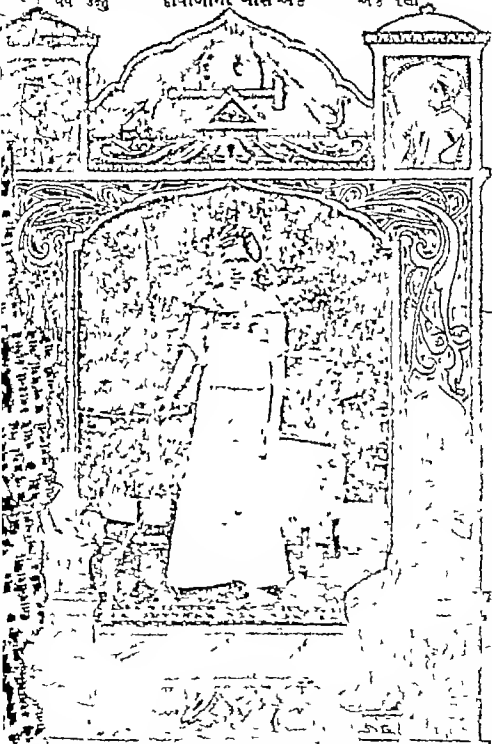
કનામ માળા (સચિત્ર)	...	૨૬
વાંચનાની વડવાડ (સચિત્ર)	. શ્રી હુમતર	૩૫
જેતુ નામ ખાસીરવાહ	. શ્રી હરીલાલ બાવા	૩૬
પડીમાર ગમત	. શ્રી હુમતર	૩૮
કોળીની કસમન	.. શ્રી. અમેલાલ દેસાઈ	૩૯

ખાસ જીવન

વર્ષ ૩૨૭

દીવાળીનો ખાસ અંક

અંક ૧૯૦

ખાસ જીવન હાયોલોજી

વાર્ષિક સવાનમ ૨૧ ૩

નિહાળી, સાંજી રૂઢી,

પરદેશ મારે ૨૧ ૪ (૮ ખ. સાથે)

પાટનવાલા દુનીવા હેર ઓઈલમાં એવી તો કરોમત છે
કરે છે તરે મગજ હરહમ ખરી તો આમ બાબત છે
અને તેથીજ

મહાત્મ મનએએ સ્ત્રીની ખુબસુરતીમાં સૌથી વધારે વખાણ
મુન્દર વાળની કરી છે

અને ખચીતજ વાળની શોભા વધર એક સ્ત્રીની તમે એટલી ખુબસુરતીમાં
ખામી પાવે છે અને તેટલાજ માટે આજે વાળ વધારવામાં
અને તેને સોજીના અને સફાઈદાર બનાવવામાં

દુનીયા હેર ઓઈલ

જાજન કમાવ કરનાર બાળતુ તેજ છે ખુશદુદાર પમરતુ અને સ્ત્રીકાષ વધરતુ છે
એકલા બનાવનાર—ઈ. એસ. પાટણવાલા,
હેર ઓઈલ, જામ અને બીજી ઈંગ્લીશ દરેક મેકરની પરફ્યુમરીના વેપારી
ભાઈપાલા સેન, બોમ્બા જાગર—મુબઈ જમારા એજન્ડા—
હાઈઅબડુલકાદર મુઆલ્—લાગતળાવસરત સામએન્ડ કું મદ્રાસ

બાળાઓ! સુંદરીઓ! આ તમારે માટે છે.
જમતમાં સર્વતુ માનીતુ, મુ દરીઓના રાજગારકપ મુમધીદારસેન્ટ

— સલવનાઈટ સેન્ટ —

છે. વિશ્વની મનોહર વાટિકાઓનાં પમરતા પ્રુષ્પોનો દિશ
બહેલાવનારો પમરાટ આ સેન્ટના બે લક્ષુ દીપાં રૂમાલમાં નાખ-
વાથી ફેલાય છે પારીસની પુતળીઓ જીવી ગોરી મહમો અને
સમસ્ત વિશ્વની વનિતાઓની બહાલામાં બહાલી ચીજ "સલવનાઈટ
સેન્ટ" છે એક બાટલી આજેજ મ ગાવજો. કો રૂ. ૪-૦-૦

મોહનલાલની કપની,

ભાઈપાલા સેન, મુબઈ

દરેક નાણીતા પરફ્યુમરીવાળાએને ત્યાંથી મળશે

આ અંકના લખાણો

કાવ્યો

નવા વર્ષે બાલકોને (પાન ૩) ગુર્જરાધીના બાળ (પાન ૪)
 એનેરી શિખામણ (પાન ૫) આવી, દિવાળી (સચિત્ર) મુખ
 પૂષ્ટ, બાલકને સચિત્ર (પાન ૨) જીવનના પ્રભાતકાળે (સચિત્ર)
 (પાન ૬) પખીનું પૂજન (પાન ૧૦) પ્રાર્થના (પાન ૧૩) અમારા
 શબ્દગર (પાન ૨૫) ઓ શિશુઓ ઓ શિશુઓ (પાન ૩૫)
 નિર્દોષ, બાલકદુ (પાન ૩૬) જ્ઞાની વસ્તુઓ (પાન ૬૨) પ્રભાત
 (પાન ૭૦) મ્હારી બાલકદી (પાન ૭૦) નીતિનું ઉપવન (પાન ૭૪)

બાલગીતો

એ આખી ગુજરાતનો સચિત્ર (પાન ૭) આખીજીને ચરણે
 સચિત્ર (પાન ૭) ઘડો અને દોઢી (પાન ૮) મુઠ્ઠા મુઠ્ઠા કઢીને
 બોલાવે સચિત્ર (પાન ૨૬) બાત અને ચટલી (પાન ૩૦) બાલ
 જીવનપર દીકાનો પ્રેમ (પાન ૬૩)

વાર્તાઓ

વીર તાનાજી સચિત્ર ઐતિહાસિક વાત (પાન ૬) વીર
 રણવીર (અપ્સરાઓ અને રાજ કુમારીઓની સચિત્ર વાત (પાન
 ૨૦) બાળુની બહાદુરી સચિત્ર વાત (પાન ૨૭) જ્ઞાની જ્ઞાની વાતો.
 સચિત્ર આઠ વાર્તાઓ જ્ઞાની બોલકો માટે (પાન ૫૧)

હાસ્ય, વિનોદ, રમતમંમેત.

તમારી છોકરી પરણાવો. સચિત્ર વાર્તા (પાન ૧૪) ઇનામ
 મળ્યા સચિત્ર (પાન ૧૭) ઘડીસર - અમ્મત સચિત્ર (પાન ૨૬)
 મુઠ્ઠામણી સચિત્ર (પાન ૩૪) વિનોદની વાતો (પાન ૭૩)

બાલકોના લેખો

બહુઈ માંછલીની વાત (પાન ૩૮) ભોવના ભૂખ્યા ભગવાન
 (પાન ૪૬) રમુજી વાતો (પાન ૫૮)

અવિતો અક

બાલકોને ગા. શ્રી સંદકાન્ત ઓજાની નરપુત્રના બાલકો
રેડી દોષા જિંદગી તે દર્શાવતી બાલકો દર્શાવતા.

અર્ધાનું અમૃત રા. પાંચગાંતી જનન સાવળી બચ્ચુર માનુ
બાલકોવાપણુ જામરેની રસીથી દર્શાવતા.

ગુંજરોતની ગુંજો રા. શ્રી દર્શકની અમાડની બેદર વખબાલથી
દર્શાવતી જોડા બેસે તેની બાળકો માટે ખમ તૈર ૨ જાએથી ગળી.

બાળ ઉપાખ્યા (રા. પીરજ) આ વર્ગ અમોએ સુખ્યામમ ઉપાખ્યા
આપવાનું નેકડી ક્યુ જે અને જોના જા બોમા મિત્રોની સૌથી દાખત દરી છે.

નહાની નહાની વાતો ન્હાના ન્હાના બાળકો માટે આ ન્હાની ન્હાની
વાતો ન્હા ન્હા મિત્રો સાથે ન્હાની ગીતો શ્રી પરેશ રંજુ દર છે અને તેને
બાળકો પુર્વ હેમંચી વાચ્યો.

પંચતંત્રો સિંહ (રા. રામચાંદ શાહ) સુપ્રસિદ્ધ પાનની વીર દેશ
સર્કત સાંધા સમર્પનરામ દાહત્ય નોકરોદીની પ્રત્યે કોનનુદ સૌથી ગદેશ
છે તેમનાં હર્ષનંતી દુઃ આગબાજુ સુદર ચિત્ર માથે.

બાલ પાઠમાળા રા. સગરરામ આ પાઠમાં બાળકોને દેહકા મનથી
જાણવા જેવા તેમામ દર્શકનું ગમગી રીતે સમજાવે છે.

બોવાયેલું કામદાન અમરો આસં વિનંતિથી દિનાગી અક માટે
ગા. ગા. શ્રી દર્શક જાણાએ તેપર દરેકી પરેશ મોડી બાળકોની રદી
અમેથી આ વીગરમપૂર્ણ વર્તામા એક અમેજ બચ્ચાના માદમ કમોનો
શગિષ્ઠ દેવાવ આપવામા આવે છે (ઓ. મુદર એનિદાસિક ચિત્રો માથે.)

દાષ (અચિત) દે. પાઠક આપના સરીકના સૌથી વધારે ઉપયોગી
જરૂર મનથી જાણવા, જોતી વિગત, સરખે વાળામા ગળાકરે છે.

દેડી, મનુ એક ઘડમી પ્રતના હુલ્લત્ય પલટની દિશ ઉગરેતારી વારા
જાણાર નીમાં બાલ કુબુદસ આમર રંજુ દર છે.

આકાશની અમલ રા. પાદરકર

બાલ લેખમાળા આ વિભાગમા બ્દેન, પ્રમ, બાલ અસાદકુમાર
મદુમાધ કાલચાળ વનેરે જાણોના મેજો આપવામા આવેશ છે.

તે ઉપરાંત હતામમાળા, દાસ નિવેદન, સદિન સતાર, ઇન્દ્રાવતો
જાણવાકા નામનો ચાલુ વાલકબ્દનો લેખ હસ્તાદિ રાખેના મુજબ
આપવામા આવશે.

“દીલાવર” દેશની સાડી

(ગજલ)

સ્વદેશી વૃત્ત ને ધારી, હમન નિતિ ને હરનારી,
દીલાવર દીલ કરનારી, “દીલાવર” દેશની સાડી, ૧
સ્વદેશી શુદ્ધ ખાદી, ને, વળી નવરંગ આબાદી,
જરીની છે ઝમક વાળી, “દીલાવર” દેશની સાડી ૨
મનોહર મોહની વ્યાપે; દીલાસો દીલને આપે,
સરજતાથી સન્નવો ને “દીલાવર” દેશની સાડી. ૩
અમો સાહસિક વેપારી, બતાવી છે વફાદારી,
ઉત્તેજન આપશે ભારી, “દીલાવર” દેશની સાડી. ૪
અમો શોધતમાઈ ફરીએ, નવીન ભતો બહણ કરીએ;
આકર્ષિત “આરકા” ભરીએ “દીલાવર” દેશની સાડી ૫
અમારો ભાવ છે એકજ, પ્રમાણિક નામનો ટેકજ
હજબખાલ વણ છેકજ, બતાવી દેશમા સાડી. ૬
ઠહર દાનો ઠહર કરશે, દયા દીલ દેશની ધરશે,
દારિદ્ર હીંદુ હરશે, દીલાવર દેશની સાડી. ૭
અમારૂં ક્ષમ ઠેકાણુ, સુદેશર શઠનુ લેશે,
“દીલાવર સાડી દીપા”મા પ્રદર્શન પ્રેમથી ભેશે. ૮
પ્રદર્શન પ્રેમથી ભેશે, ખસીરી ખતથી ઠરશે;
સમય સમજાને સચરશે; સમયની છે બલિદારી. ૯
પ્રભુની પ્રાર્થના કરીએ, નિતિથી નામ મેળવીએ
સામાજિક શેવામાં ધરીએ; “દીલાવર” દેશની સાડી. ૧૦

વા. ૬.

(દુહો)

દીલાવર સાડી નામનો, દૂડ માર્ક ભેશે સહી;
નકલી દીલાવર નામથી નાહક લેખાયો નહિ.

નોંધ—ખાદીની દીલાવર સાડી પાણીના સાવે એટલે ફક્ત રૂ. ૫-૨-૦ અને
રૂ. ૫-૧૦-૦ માં મળી શકશે જ્યારે આમ બહુ કરાવવામાં દીલાવર
કરતલાજ રૂ. ૨-૨-૦ પડે છે ત્યારે રૂ. ૫-૧૦-૦ માં ખારી શકાશે અને
કરત શુ તે આપજ વીચારી શકશે કે ભાવ કેટલા રસ્તા છે

મળવાનું દેખાવું—“દીલાવર” દીપા

લાલનાવાના મંદીરની બાજુમાં સુલેશ્વર મુબલ

આવી દીવાળી

સુખમયજી

[કલમની પરોડી જુલડ
આવનો ગીતની ગાથા]

આવી દીવાળી
ગાઠ ગાળ,
આગલે, આગલે
દીપક માળ,
મારલે, મારલે
તોરણ હાર,
કુરે ફટાકા
સ્થાંજી-રહવાર-
—આવી

(૨)

હસતી રમતી
નાચુકે નાર,
ઠઠમા પ્હેરી
નવસર હાર.

સોતેરી સાદી ને રૂપેરી કોર, સચલી મહાપતી આસે ચોકાર—આવી
રમકુમ-રમકુમ હાંજર નાદ, ધમ ધમ પુષ્પરી કેરો જવાળ
સાહેલી સગમા દર્શન લય, માતાનાં શ્રીદાં ગીતો ગાય—આવી
“પધારો સદ્ગમી ! મારે મન્દીર, પિરસુ જોનલે ખાંડ ને ખીર
રેળે ! મા ! જમતે પુત્રનાં દાન, ધરણ નિત્યે આપનું પધાન”—આવી
“પધારો માશી ! મારે મન્દીર, જોડાડુ જોડણી નવરત્રી સ્મીર !
માતાના વેળતો દિવ્ય પ્રકાશ, પર પર હો ! મા ! તમારા વાસ—જુગી

આસજીવન

વિક્રમ ૧૯૭૬ [૧૮૫૮] નવા વર્ષનો આસજીવન [આરંભ ૧૯૨૨, તા ૨૧મી]

- ત્રીજું વર્ષ

મારાં બહાણાં આસજી,

જોનાજોતામાં તો મારૂં ૨ જી વર્ષ પસાર થઈ ગયું અને આજે ત્રીજા વર્ષની શરૂઆત થઈ છે. હું તમારા પ્રતાપે તમારા આસજીવને આ ૩ જી દિવસી રેખી મારા અધ્યક્ષતાએ આગ્રીથી માને છે કે આ નવા વર્ષમાં પણ હું તમે સ્વ આજીવની વધારે સરસ સેવા મળવી સહીય મારે જે જોઈએ છીએ તે તમારી સહી સામજીઓ, અને તમારા રમ આગ્રીઓ.

મારી જન્મજયંતીનો આ મોંઝીક પ્રસંગ વીર વિક્રમની જન્મ જયંતીના દિવસે સર થાય છે અને એ શુભ પર્વણના મજસ ટાણે તમારી સેવામાં આજે હું જનતા ઠાઠગાઈથી રજુ થઈ છું. તમેને હું મનીષ તો મને આજની સ્થાતીએ લાવવા મારે મારા આસજીએ જે મહેનત લીધી છે અને ખર્ચ કર્યો છે તેનો બદલો વળી મેં મળ્યો.

જન્મમાં સુખે મોઝ નથી મારામાં પણ અપુર્ણતાઓ હશે. મારી ખેડખાણ ને મારી જુલો અને તમે હમેશ મુજબ મતાવતા રહેશો અને તમારા વડીલોને તેમ કવચુ રહેશો. મારાથી જની સહી રીતે મુધરવા હું હમેશાં તેવારજ છું.

વીર વિક્રમના આ ૧૬૭૬માં સવત્સરના શુભ પ્રસંગે તમે સર્વને સહજ વર્ષ છપ્પીને જાહોજ હું મોલીય, અને હવે તમને જાહની વિજતો વાંચવા વીનવીય.

હી તમારો વહાલર સેવક,

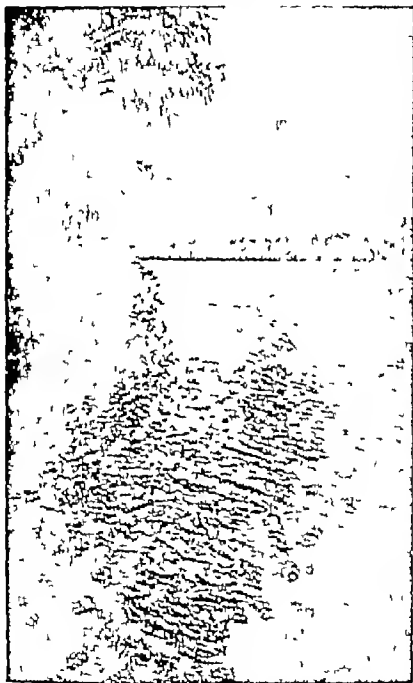
"આસજીવન"ના જદિમાલરમ.

જીવનના પ્રભાત કાળે

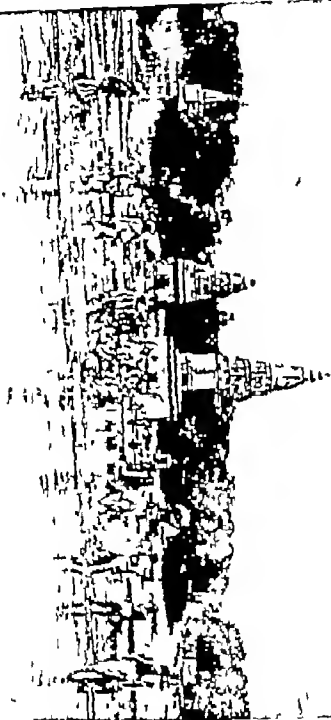
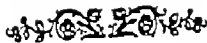
(“પ્રભાત પ્રભે પાથર્યું, મુખ કુલ સમ ઉડું”—કવિ ન્હાનાલાલ
કૃત ઇન્દુકુમાર નાદકમા આવતા એ ગીતને રાગ)

પ્રકટે પનેતુ પ્રભાત ને પખી કરે કિચકાર,
જન એ ઝીંઘે લગકાર,
રસબાળકો પૂઠ બીતધી એવા ગુમે ઉર-તાપ,
ઉગતાં જીવન સ્વપ્ન,
કોમળ કમળજી ઉડે રવિતેજને અંધાર,
સોઢે દૂડા કાચાર;
પ્રભુ, તેજ જ્યોતિર્રૂપ ધરી રસબાળનો અવતાર,
સોહાવતા સચાર,
વનવન ખીલી કુદરત કમે પ્રત્યેક પ્રાત કાળ—
અન્દેશ જેવી ચાર,
અન્દેશવાદી બાલના આદેશ શા ઉચ્ચાર,
મેતન નવા પાનાર;
એ બાલ ! બહા બાલ ! છે ભાવિપ્રજા મુજનાર,
મુજ રેશનું કલ્યાણ;
ફળ ફુલ ખીલ્ય-વન ઉપવનોસમ સૃષ્ટિ શોભન બાળ,
ભવદપતી શલુબાર,
આ શુભ ઉજજ્જલ વિશ્વ સૂનું ઘોર ભગ્ન અન્ધાર,
ત્યા બાલ ઉજ્જવલ બાણ;
કાલા, મુદ્દ, ઘેલા, અને નિર્દોષ મુખ ટહુકાર,
કષ્ટોલ મય વિહાર,
એ બાલ, એ વિનોદ, એ વલ્લ્લી જતા અંધાર—
જીવન રહે શો ચાર ?
અમરવાદનું કેશવ હ. મેઠ

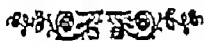
પ્રભાત

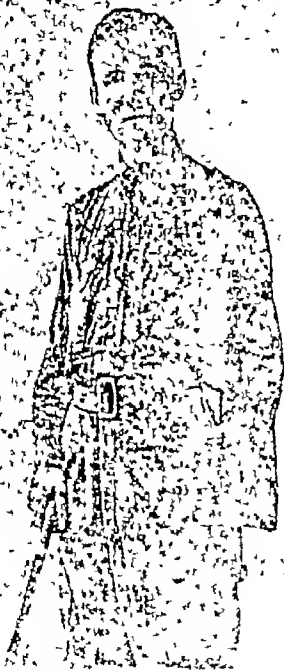

"પ્રાંટ પન્હોળ પ્રભાત ને પન્હો ફર ફિચાર નજ એ રીસે ઝળકાર."

150101 ମୈନା ସିନାସରୀର ସ୍ୱାମୀମନ୍ଦିର

જ્યાં એવો સ્વાવેશીયા રાજના પાટનગર પ્રેમનો એક વિદ્યાર્થી પોતા આ મીત્રમાં
 અને પો છે આ સાહસિક વિદ્યાર્થી જ્યાં મે માસની ૧૫મી તારિખે પગવડે જન્મતની
 મુદ્દાપરી થઈ હતી અને જ્યાં મદિનામાં તે મુજાબ આવી પહોંચેલા હતા

— શ્રીમાળ રમુજ—એક સંવાદ—

ઘડો અને દોણી.૬

દોણી—ઘડો ઘડો તું ઘડુછીઓ, ઘડી ન જવયો રાજે, +
એ પડ્યાછ પાસે હોવ તો તને મશવત પાણે
ઘડુછા, તને મશવત પાણે

ઘડો—બાલ મા દોણી બાલવા શીખી, નાની છલે બારી,
ચુલા ઉપર તને ચઢવું, હેઠ નાખુ વારી +
દોણી, હેઠ નાખુ વારી

દોણી—વારી તો મને ચઢાય બહારી, હેઠ નારી ફૂટે,
મુલા માણસની ટારી કારે તે ઉપર તને મૂકે, +
ઘડુછા, તે ઉપર તને મૂકે

ઘડો—તે ઉપર હું સારો ગોણુ, આવતા જવા જુએ,
પરમા માખીઓ બહુબલે ત્યાં મુજ વિના દોણુ ધૂંજો
દોણી, મુજ વિના દોણુ ધૂંજો

દોણી—દાળ રાખું, બાત રાખું, ઘડ બધાચની રાખી,
પરમા બેડી દુકમ બઝાવું, તને બરાવું પાણી,
ઘડુછા તને બરાવું પાણી

ઘડો—પાણી બરતાં પ્યાગે લાગુ ઘડી ન ચાહુ પાળો, +
અઠધી રાતના ઊકરા મુતરે + બાળ મનખો તારો.
દોણી બાળ મનખો તારો

(બહારવા)

સપાહક—શ ધીરજ

૬ આ બૂના સવાદમાં ઘડનાં અને દોણી—દાહલીના
કામો સારાં ગણાવ્યા છે. કારણે=કુબાર. પાણે=પચ્ચર,
+વારી=બગતલ, મુડદુ બાજ્યા પછીની રાખ એકડી કરી
પાણી વઢે કાગી નાખી તે ઉપર ઘડો મૂકે છે + પાળે
અપે ચાલનાર, +ગત્રે બીકને લીધે ઊકરા બહાર ન નીક-
ળતા માટીની દાહલીમાં પેચાળ કરે છે, માલ માણસથી
ઉઠી શકાતું ન હોય ત્યારે પણ એવાજ માટીના વાસણમાં
પેચાળ કરે છે

વીર તાનાજી

[લખનાર—અબેલાલ સવરામભાઈ દેસાઈ]

૪ સ. ૧૯૭૦માં શિવાજી મહારાજના માતૃધી જીજ્ઞાસક ની ઇચ્છા સિદ્ધગઢનો કિસ્સો પોતાના તાબામાં લેવાની યઠ, અને તે ક્ષત્રીકત તેમણે શિવાજી મહારાજને જણાવી જીવના એળમે પણ માતાની ઇચ્છા પૂરી કરનાર શિવાજી મહારાજે જો કિસ્સો સર દરવાનું કામ પોતાના જમણા હાથ રૂપ ગણાતા વાનાજીને સોંપ્યું

સિદ્ધગઢનો કિસ્સો તે વખતે મોગલોના તાબામાં હતો, અને તેનું રક્ષણ કરનાર ઉદયભાનુ નામનો એક રજપૂત સરદાર હતો. તે કિસ્સો જીતવાનું કામ ઘણું જ વિકટ હતું કારણ કે કિસ્સામાં ઘણું લશ્કર હતું અને તે વખતે શિવાજી મહારાજ પાસે અમળીના વેદા પર ગણાય જોટણ જ લશ્કર હતું આવા કિસ્સાપર કેવી રીતે હલ્તો કરવો જો પ્રશ્ન તાનાજી આગળ ખરો થયો. સેંકડો દિવસ સુધી કિસ્સાને ઘેરો ઘાલી રાખે તો પણ તે જીતાય તેમ ન હતું છેવટે તાનાજીએ પૂર્ણ હિમ્મત, અને દેવતાક માણસો સાથે કિસ્સામાં પ્રવેશ કર્યો

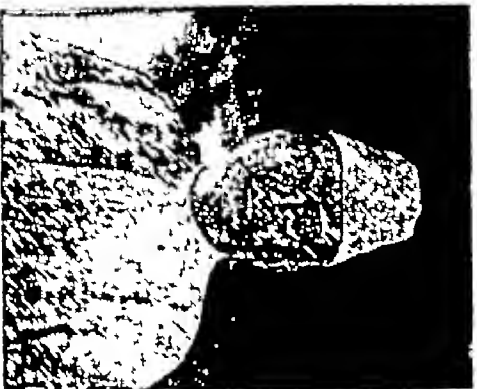
વશતજ કિસ્સાનું રક્ષણ કરનાર ઉદયભાનુ ને ખબર પડી; અને તે એકદમ તાનાજી ઉપર ધરી આવ્યો. બન્ને વીર પુરૂષો સેવાથી લગ્ન યુગ્મ એકસેજ થાવી લડતા લડતા તાનાજીની શબ તૂટી ગઈ, તેથી ન ગભરાતા તેણે પોતાનું ચેહું હાથે વીંટાળ્યું અને ફરમનના ધા ચૂકવવા લાગ્યો. છેવટે તે વીર અને રજ નિપુણ પુરૂષનો એક હાથ કપાઈને નીચે પડ્યો

ઉદયભાનુના માણસોએ તેને ચરણે આવવાનું બધું કહ્યું પણ તે તેણે માન્યું નહિ અને એકજ હાથે લગ્ન બરી સખી

સ્વામીભક્તિ અને સ્વદેશ સેવાનું સૌથી જેની રજે રમમાં વડી
 રહ્યું હતું તે શી રીતે શત્રુને લાયા? રાષ્ટ્રે ભરાયલા વાઘ પ્રમાણે
 તેણે ઉદયભાનુ પર હાથો કર્યો, પણ યોદ્ધા વખતમા તેનો
 પ્રાણ ગમરાવા લાગ્યો. મરતા મરતાં તે એક હાથ વાળા વીર
 વાનાણએ ઉદયભાનુ ઉપર એવો ઘા કર્યો કે તુર્તજ તે મરણ
 પામ્યો, અને મહાઓએ કિલ્લો સગ કર્યો ત્યારે મરાઠાઓએ
 કિલ્લો સર કર્યો ત્યારે સ્વામીભક્તિ અને સ્વદેશસેવામાં વાનાણ
 પોતાના પ્રાણની આહુતી આપી સ્વર્ગે ગયો હતો. ત્યારે
 શિવાજી મહારાજને આ હદીકતની ખબર પડી ત્યારે તેઓ
 રામા અને બોમ્બા કે “ગદ આણ, પણ સિદ્ધ મેડા” અને ત્યાં
 પછી એ કિલ્લાનું નામ સિદ્ધગદ રાખવામા આવ્યું તે પહેલાં
 એનું કમ્ક બીજું નામ હતું વાનાણનું સ્મરણ કરાવતો એ
 કિલ્લો દક્ષિણમાં પુના શહેરની ૨૦ માઈલને ઉટે હતો પણ
 વસેલો છે

પંખીનું કૂગળ

પંખી! તું કેવું સુંદર છે!
 અને હાં એવું કાઈ ન સૂચે!
 જાવશ તું મુકત કઠથી છે!
 અને મુજ વિલ ખવાયલ રહે!
 વિમલ તું પ્રકૃત પ્રાણે છે!
 પ્રણય—રમણે રસપેલા બૂંડે!
 અજબ તું અલીઠ મધુર છે!
 મર્મ એ લલિત લલિતાં બૂંડે!
 ચંદ્ર તું ‘પ્રભુ’પ્રભુ’પ્રભુ’પ્રભુ’ છે!
 દૃઢવની રસ-પ્રભુતા ત્યાં ફૂંડે!

મુરતી
 નવ
 યવનગા
 બે
 મહાન
 ને
 તા
 યો

અપના - મોહનલાલ જગન્નાથ પાઠક

છોકરાઓને અપના કાવાના ઓળખા દિવાની ચિમની માતીએ આજે ઉમગી પોષને સ્વ-ક કરી, અને કટકાથી ડુધી તગતગ દિવા પર બેસાડી. ચિમની સાક કદેલી હોવાથી જોરજમા પાવુજ અજવાળું પડતું હતું થોડા વખત પછી નટ પર ત્યાં વાચવા બેઠો એવાગા ચિમનીનો એક કાચનો કટકો ખનનન કરતો પડ્યો. યયુ ચિમની કુટી પાલુ તે ફાટી ઢાલે? તંદવર બોલ્યો 'મો તો ચિમનીને દાઘ પલુ સગાડ્યો નમી' અને માતીએ કહ્યું, 'મો તો પોપા પછી લાક કરીનેજ દિવા પર બેસાડી, નને ત્યાં ને સારી હતી' છોકરાઓનો પોપાટ આંખથી ખુશમનગાય ત્યાં આવ્યા અને બોલ્યા "ચિમની તમામ માના એકેને ફાટી નથી તે દિવાએજ ફાટી."

ખને બાળકો સાથે બોલી ડાયા "વાદ! દિવો તે વગી કેની રીતે ફાટી?"

ખુશમનગાય—“તે દિવને તમે કાચનુ તોડ્યું બનાવ્યું, ત્યાં તમે બમીના કાચ લઈને વાજા તે ફરી ફાટે?”

માતી—“દિવા પર ધરીને, પલુ તે તો જે બાલુ તપી જાય તેજ બાલુએ વગે છે!”

ખુશમનગાય—“બાલની ચિમનીનુ પલુ નેમજ યયુ”

તંદવર—“પલુ હ'મેગ કેમ જોન નથી યતુ પાડ?”

ખુશમનગાય—“જોતુ કારણ દર્શાજ ચિમની દરેક બાલુએ ચરખી તપે છે આજે ને જે બાલુ તદન મુકી હતી તે પાપીજ

中華民國二十九年
 十月一日
 財政部
 財政部

0" ରେଖା, ଗୁଣ୍ଡା ଓ ଗୁଣ୍ଡା

சென்னை

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
श्रीकृष्णाय नमः ।

તરતજ મીલુબત્તી બુઝાઇ ગઇ કાણુ કે નીચેથી આગતી હવા
બધ થઇ ગઇ હતી. બુશમનરાય બોલ્યા, “હવે નીચેની બાળીતુ
કામ પણ ઉપરનો રસ્તોજ કરે એવી દુ તમને એક મુક્તિ
બતાવુ છું.”

હવે તેણે એક નાનો પત્રાનો ટુકડો લઇ તેની એક બાજુ
પર ઘોડી લટકાવી તેમા એક લાખો ખીલો પરીચો. ફરીથી
મીલુબત્તી સળગાવી જમીન પર ઘોંટાડી તે પર ચિમની મૂકી
જને તરતજ ઉપરના ટોકામા ખીલો જાડો મુકી પણ અદર
લટકતું શખું આ વળતે મીલુબત્તી ન બુઝાતાં બળતીજ રહી

બુશમનરાય—“આ પત્રાના ટુકડાથી ચિમનીના બે ભાગ
મથા તેમાથી એક રસ્તે સારી હવા અદર લાખલ થાય છે
અને બીજે રસ્તે બસબ હવા બહાર જાય છે ફરેક ચિમની
પ્રિયારવાના દિવાને બે રસ્તા હોય છેજ પણ અહીંઆ આપણે
તે બે રસ્તા પત્રા વડે એકજ જગ્યાએ બનાવ્યા છે”

બાળકો માટે પ્રભુ પ્રાર્થના.

(પ્રિયતમ પ્રભુ નમીએ આપને એ રાહ)

હે ઇશ્વર સન્મતિ આપણે;

તમ લલિત હૃદય પ્રકટાવજો—હે ઇશ્વર

માર્તા-પિતા ને શુરને શરણે,

નિત્ય બુદ્ધિ વિકસાવજો—હે ઇશ્વર

માતૃ ભૂમિની સેવા કરજો,

અતર ભગૃત સખજો—હે ઇશ્વર

સકળ હિન્દના હીંદી જનમા;

સ્નેહ, એકથ પ્રસરાવજો—હે ઇશ્વર

વિદ્યા હૃન્નરથી અમ રેણે;

રિદ્ધિ સિદ્ધિ ઉભરાવજો—હે ઇશ્વર

[પરલ-મુંબઈ]

અવશ્ય આર. મહેતા.

લખનાર—રમણલાલ નાનાલાલ શાસ્ત્રી

વલ્લભ નામે એક મોટું શહેર છે તેમાં શ્રી નર્મદાજીનું મોટું મંદિર આવેલું છે એ મંદિરમાં આવ્યો એક મોટી ઊંચી દીપમાળ આવેલી છે દીપમાળ એટલે હયા મિનારા જેવું મકાન એ દીપમાળના બોયતગીયાના ભાગમાં એક ઉંદર અને ઉંદરડી એક દરમાં રહેતા હતા તેમને એક નાનું ઉંદરનું બચ્ચું હતું. એ બચ્ચું જ્યાં મોટું થયું ત્યાં તેણે વિચાર કર્યો કે હવે પરજીવાનો વખત પામે આવી લાગ્યો છે આપણે ક્યાં ગોધી કાઢવી જોઈએ

આપણા ઉંદરના બચ્ચાએ પૂછ વિચાર કરીને નક્કી કર્યું કે બધા આપણે તો દુનિયામાં ગોધી વધારે મોટું હોય તેની છોકરી પરજીવી આપણે કાંઈ આપણીજ નાતમાં પરજીવું છે એમ નથી

એમ નક્કી કરી તે જીતે રહાડે ઇંદ્ર મહારાજની પામે સ્વર્ગમાં ગયો. વાદળાની ગાદીમાં એક ગરી તેને બેસાડીને ઇંદ્ર પામે લઈ મળે ઉંદર બોલ્યો, “મહારાજ ! મને તમારી છોકરી ઇંદ્રાસનવરી પરજીવો; કાળજી આપે દુનિયામાં ગોધી મોટા પુરુષના જમાઈ થઈને નામ કાઢવું છે” હવે ઇંદ્ર મહારાજ તે પોતાની પુત્રીને મુવકુમાર સાથે પરજીવી દીધેલી હતી, પણ ઉંદરને જરાજર નમજાસુ આપવા માટે તેને કહ્યું કે, “માગથી ; મોટા સૂર્યદેવ છે માટે તું સૂર્ય પામે લા”

ઉંદર સૂર્યદેવ પામે ગયો અને સૂર્યકુમારી સાથે પરજીવાની

માત્રની કરી સૂમંદેને કહ્યું, -મારાથી મોટા વાદળા છે માટે તું તેની પાસે જ વાદળાગમ મને પણ ઢાકી દેવાની પ્રક્રિયા છે." ઉદર ગયો વાદળા પાસે વાદળાઓએ મ્હુ કે "જો બાઈ મારાથી મોટા છે વાયુદેવ, કારણ મને લીંગેરી ખસેડી મૂકી શકે છે માટે તું જ તેમની પાસે." ઉદરનાઈ વાયુદેવ પાસે ગયા અને તેમની છાકરી પરજીવવા જણાવ્યું વાયુદેવ બોલ્યા, "શી વાત કરે બાઈ ! મારાથી મોટા નથી જોમ નથી જો ! દીપમાળ જેવા ઉંચા મિનારા મને પણ દાદ નથી હેતા હુ કુંદ્રી કુંદ્રીને ઘાકી જાઉં છુ પણ સેકડો વરસથી તેઓ જોમને જોમ રહે છે. માટે જ, તેની છાકરી જમને પરણુ"

ઉદર જાવ્યો પોતાના રહેઠાણવાળી દીપમાળમા. દીપમાળને તેણે કહ્યું કે મને તમારી છાકરી પરજીવો કારણ કે, મારે સૌથી જળવાન હોય તેની છાકરી પરજીવી છે "દીપમાળે કહ્યું કે મારાથી પણ વધારે શક્તિવાન પ્રાણી આ દુનિયામાં વસે છે મને તળીઓથી પોકળ જનારી હર્ષ મારો પાવો ઉદરનાઓ કોતરી ખાય છે હુ વાયુદેવને દાદ નથી દેતો પણ જો ઉદર આજળ મારુ દાદ નથી આવતુ માટે મારાથી શક્તિવાન હશે છે"

ઉદરે વિચાર કર્યો કે આ આમ બાબત છે મારી, જાતના માણસો સૌથી જળવાન છે માટે આજ રાત્ર આજની જ નાતની કોઈ સારી રૂપાળી કન્યા શોધી કાઢીએ

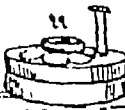
દીપમાળના એક ખુલાના દરમાં એક આબ-દાર ગૃહસ્થ ઉદર રહેતો હતો. તેને એક ઉદરની કન્યા હતી. હવે આ, ઉદરનાઈ તો મૂળથીજ આપણા ઉદરનાઈના ઉમદા રૂપ પર મોહી પડેલા હતા પણ ઉદરનાઈ દાદ નહોતા દેતા પણ હવે વાત બદલાઈ ગઈ હતી, અને ઉદરે પોતાના મનની વાત કુમારી ઉદરનીમાઈને મહી સજાગીરી ઉદરનીએ શરમાઈને દા પાડી અને તેમના કળત પ્રામખ્યથી ગયા

૪ આ નીચે એક ચિત્ર આપ્યું છે તેમા કુતરો બસે છે,
અને છોકરો રડે છે એ ઉપરથી જોને બધબેસતી વાત વધારેમા
વધારે સો શબ્દોમા લખી મોકલો. તેથી મોટી વાત નકામી
અણગમે તેથી નાની લખાય તો હરકત નહિ

બાલકલ્પન

૫. નીચેના બેળસેગ શબ્દોમાંથી દશ કહેતો બનાવો દશ કહેવતમાં બધા શબ્દ આવી જવા બેઠાં

ધરડી લક્ષ્મી આપણે ગોળા ને, સહીઆર લગામ.
આવડે જાય નાજી બે રહત પાનરી આવવું દેખી નહિ,
નહિ, નહિ, પરાણો. વાટે સરુણા ત્યાડે ક્ષિતિ વેશ, આપ
કેરાં, તે, કક્ષે ને લાલ, નિયાની, ગર્વેકા હાથ દાખા, થાવ
માથે, શિંગડા પાઠયાં, નહિ સુનીવર કોટલા, કહે વારકે
માર મરવાની રાધવા ચડે, ઘેર હરખા, મુરખ વાઈ રહેતા
પડત, બોલીને કસ્તા આપને, તારે ઘો આવ નામ પેશ

૬. નીચેનું ચિત્ર પેનસીલથી દોરી મોકલો.

ઈનામો.

૧ પહેલું ઈનામ ત્રણ રૂપીઆનું બીજું ત્રીજું તથા ચોથું
એક એક રૂપીઆનું, બીજા નવ રૂપીઆનાં પરમુરુષ ક્ષણે પડતા
ઈનામો. દરેક ક્ષેત્રમાં બાળકને ઈનામ મળવાની તક રહેશે

જવાબો તા ૩૦મી નવેમ્બર સુધીમાં મોકલી આપવા

ઉમર જરૂર લખતી તે સિવાય જવાબો નકામા પ્રવાશે
બીજી સુગનાઓ માટે પાછાના નિયમો જુઓ

[બાલકો માટે એક સ્વચ્છ વાતો]

[નવાલક—શ્રી સુમતિ નાગરદામ પટેલ]

એક રાજાને રણધીરનામે પુત્ર મળ્યો હતો. રણધીરને જાણ થઈ
અવળાન દોરના હતા. એક પ્રાણપુત્રો દિકરા બીજો નગરશેઠનો
ત્રીજો પટેલનો, અને ચોથો મુથારનો દિકરા હતો. તે દેવેક પામે
બધી બધી વિધાઓ હતી.

હાલકુ જડે તો જીવ મુકી જીવન કરવાની વિધા પ્રથમ
નામા હતી. બંને ન બધા છતાં કોઈની પણ વડુ જોગવાની.
કોઈ પણ જીનો પતિ કોણ છે તે એક દમ કરી શકવાની વિધા
નગરશેઠના પુત્રમાં હતી. ગમે તેનું ઝીણામાં ઝીણું હાલકુ ચોધી
કાઢવાનું કામ પટેલને સારી રીતે આવડતું હતું. અનરચ દનના
લાકડાં કોય તો હાલકુ વિમાન કરવાની વિધા મુથારનામાં હતી.
રાજપુત્ર રણધીરમાં એકે જટકે વાઘ કે ત્રિહ મારવાની
તાકાત હતી.

એક વખત પટેલને હાલકુ જડ્યું તે સ્વર્ગ પ્રદાન પામે
આવ્યો ને કહ્યું 'ક્યો આમાં જીવ મુકો' પ્રાણપુત્રો સિદ્ધનું હાલકુ
જોગખમું જોડે રાજકુમારે કહ્યું 'હું એકે જટકે એને મારીશ
માટે તું સજીવન કર' પ્રાણપુત્ર મત્ર બધો કે સિદ્ધ 'સજીવન
ધરો અને પુથવાર કર્યો રાજકુમાર તેને તળાવ લઈ માર્યા

હાડયો. આરે મિત્રો ભય પાગી એક બાજુ નાહા અને બીજી બાજુ સિંહ અને રાજકુમાર નાહા. જતા જતા ઘાટી જવોથી એક મોટા બાઠ ઉપર રજુધીર ગડી ગયો. સિંહ ધોડીવાર આગતેમ રાખી ગાલનો મગો.

રાજકુમારે બાઠપર ગડીને લેયું તો દૂર એક શહેર જણાયું તે જોઈ તે ત્યાં ગયો. આખા શહેર માં એક પણ માણસ મળે નહિ. ડુકાનોગા માલ જયો હતો પણ કોઈ માણસજ નહિ હતું. કન્તો ફરતો તે એક બોયરા આગળ ગયો, ત્યાં તેને હાંથમનો ખુદખુડાટ, સબળાયો. અદર જઈને જુએ છે તો એક મુંદર બાલિકા હાંથમ ખાતી હતી. તેણે રજુધીરને જોઈ કહ્યું “અદોદો ! આપ કપાત્રી આવ્યા ? મ્હારો રાક્ષસ બાપ બારમાર બાઠ મુખી મનુષ્ય નથી રહેવા દેતો.” રજુધીરે પોતાની બધી વાત કહી, તે સામગ્રી તે ઘણી ખુશી ધઈ અને તેનો સારો આદર સત્કાર કર્યો. જ્યારે પોતાના રાક્ષસ ગાપને આવવાની વખત થઈ ત્યારે તે બાકાએ રજુધીરને માખી બનાવી ઘઈ ઢાબણીમાં ઘાલી પોતાના વાગની ચેળીમાં મુકી દીધો. ધોડીવાગમાં એનો બાપ “બાઈ, બાઈ” કન્તો આવ્યો.

તેણે કહ્યું ‘મને માણસની ગંધ આવે છે’ એટલે બાલિકાએ જવાબ આપ્યો કે ‘ના બાપુ ! કોઈ નથી આવ્યું. હું મોટી થઈ એક એટલે તમને ગારી ગંધ આવતી હશે.’ બાપ પડી સુઈ ગયો અને સવારે ઉઠી બહાર ગયો.

પછી તેણે રજુધીરને પોતાની મૂળ સ્થિતિમાં ફેરવી દીધો. રજુધીરે તેને શીખવ્યું કે ‘જાન વાતમાં તું પરજાવવાનું કહેશે અને એનું મરણ થાય છે તે પૂછી લેશે’

બીજો દિવસે તેણે તેમ કહ્યું ‘રાક્ષસે કહ્યું ‘જે વજ્ર વખત હું તારે માથે વર ડાલેલો. પણ રસ્તામાં મૂળ ઢાગવાથી ખાઈ

અમેવો," તેણે કહ્યું નહિ ખાઈ જવાનું વચન આપ્યો તો હું ચોખી લાવું." બાપે વચન આપ્યું એટલે તેણે રજૂખીરને રજૂ કર્યો અને પસંદગીવાની માગણી કરી.

સાક્ષ્ય ઉપરથી તે એક ખાસતો વાડ કરતો હતો તેને લઈ આવ્યો. આ વાડ બોલી આસને બેઠેને ગરબાબા સાક્ષરે સુપડું ભરી મોના મહેર દર્શાવ્યા આવી

એક વખત રજૂખીરની ઓ-દુલારીએ બાપને પૂછ્યું, કે "તમે બહાર જાઓ છો તો વખતે કોઈ તમને મારી નાખે તો અમે શું લાગીએ ? બાપે કહ્યું "આપણા બગીચામાં માત્ર દેવ વચ્ચે લોહનો સ્તંભ છે તે જો દોષ એક અટકે કાપી નાખે તો માફ મેંત થાય તે સિવાય થાય નહિ" દુલારીએ એ વાત રજૂખીરને કહી

ખીજે દહાડે રજૂખીરે ત્યારે સાક્ષ્ય બહાર ગયો હતો ત્યારે એક અટકે ચાલે દેવ અને લોહનો સ્તંભ કાપી નાખ્યા; એટલે સાક્ષ્ય મળ્યું પામ્યો.

એક દિવસ દુલારી તળાવમાં ધોવા ગઈ હતી ત્યાં કોઈ લાગા તાડ જેવા સ્ત્રીને એક નાસવા ગઈ એટલામાં પગની મોજડી પડી ગઈ

એ મોજડી રજૂખીરે લઈને દુરના ગામના એક વાલને આપી ગઈ તેને એક ગામડું ઇનામમાં આપ્યું અને મોજડી પડેનારીને પોતાની રજૂખી બતાવવા માટે લાવવા આડે જડી માલગુને કહ્યું

માલગુ જડી સાક્ષ્યના બોધક આગળ જઈને દેવા લાગી કે 'ઓ મોના બાઈરે !' એને જાની ગઈ દુલારી બહાર આવી 'અંદરે નેઈ ગઈ, તેણે કહ્યું કે તેને કદાચ દોષ હતો પણ તેની પોતાને ખબર નહિ હોય

ધીરે ધીરે જડી ઉાર દુવારીને વિશ્વાસ બેઠો. એક વખત
 રણધીર ઉઘતો હતો અને જડી પીછાના મુંઝર પખાંચી વા
 નાખતી હતી એવામા દુવારી પમે આવી બેડી અને વાતમા
 ને વાતમા જડીએ દુવારીને
 કહ્યું કે “રણધીર ધણે દુર મુખી
 વાય છે તો કહાચ એને તાઠ
 આડુ અવળુ ધયુ તો આપણે
 યુ બાણીએ મારે છુ એને
 પૂછી બેઠો” દુવારીએ
 હા પાડી અને પછી

બીજે દિવસે તેણે રણધીરને પૂછ્યું.

રણધીરે કહ્યું “મારી દેહમા કેળા છે તે કેળા ચ હનના. ખીઠ

ધીકતા લાકડામાં નાખી હઇ ઓગાળી નાએ તો માક મૃત્યુ થાવ
તે સિવાય નહિ” એ વાત છાનીમાની જડીએ સામગી દીધી

દરેક દિવસમાં ચઢનના લાકડા એકઠા કરી જડીએ
રણધીરની કટાર સૂતો હતો ત્યારે કાઠીને લાકડા સળખાવી
ઓમાળી દીધી, એટલે રણધીર ગરજ પામ્યો.

જડીને દુલારીએ ધુલકારી કાઠી રણધીરના રાજીરમાં ઠસુરી
બરી બગધી રાજ્ય અને પછી તે રાજા પામે જડો સાથે ગર્ભ
રાખાએ તેને પોતાની સાથે પરણવા માટે કહ્યું.

દુલારીએ કહ્યું “માટે હ મહિનાનું બારીએ બેત્રી ન્હાવું
અને વારીએ બેમી ખાવું એવું મન છે તે મુટરો ત્યારે તમારી
સાથે લગ્ન કરીશ

એમ કહતા કહતા પાગ મહિના વધી ગયા એક
દલાદો કહતા કરતા પેલા ચાર મિત્રો ત્યા આવી ચઢ્યા.
ગમરોઠના ઠિકરાએ કહ્યું કે “માનો ન માનો પણ આ રણ
ધીરની વડુ છે” બીએ કહે “નાટે ! હામ રાજપુત્રી છે જલ્લો
કે સાંભળ્યો તો ગરબન માગ્યો”

રકતક સાંભળી દુલારીએ એ ચારેને પોતાની પાને તેડા-
ળ્યા અને તેમને પૂછ્યું એટલે ઠરના માયાં ચારેએ પોતાની
વાત કરી વાતવાતમાં પોતાને શી વિદ્યા આવડતી હતી તે પણ
કહ્યું.

દુલારીએ મુધારના પુત્રને ગંદનના લાકડાં મગાવી આપ્યાં
તેણે તેને ઉડણ વિમાન કહ્યું. દુલારીએ રાત પામે ચાર ફેવા
રીકાએ મગાવી એક બ્રાહ્મણની દીકરી, બીજી વણિકની ત્રીજી
ખેલની અને ચોથી મુધારની

ઉડણ વિમાનમાં દુલારી બેઠી અને ચારે ફેવારીકાએ તથા
જડીને બેસાડી. પેલા ચાર રોમ્નો પણ બેઠા અને વિમાન
ઉડ્યું.

પાને ઉડે નિમાલ ઉડ્યું એટલે દુલારીએ જડીને ધકકો માર્યો
અને પાડી નાખી તે સગર હઇ બોલે પડી તેના દુકડા યદી ગયા.

સૌ શક્તિના લોચનમાં જ્યાં રણધીરનું સુહૃદ્ કાઠી પ્રાણલેને
તે સજીવન કરવા કહ્યું પ્રાણલે તર્તીજ મેઝ બણી રણધીરને
સજીવન કયો રણધીર ઉઘમાંથી ઉઠતો હોય તેમ ઉઠ્યો અને
સૌને જોઈ ખુશી થયે.

ઉઠણ વિમાનમાં સૌ પોતાને ગામ આત્મા અને ઘણીજ
ધામધુમથી રણધીર ચારે મિત્રોના લગ્ન પેલી કુવારિકાઓ
સાથે કર્યા.

તમને પણ જોના લગ્નમાં જવાનું નોતરું દેવાની અમને
કરમાશ થઈ છે કેમ આવશે કે નહિ ?

અમારા શણુગાર.

પનાથી

સુંદર જો શણુગાર, અમાસ સુંદર જો શણુગાર.
માત તાલ પ્રભુને નિત નમિયે જન્મ તણા આધાર;
અમારા સુંદર જો શણુગાર.

મુખ સપત સાપઠવી સ્હેજે, સહવિદ્યામાં સાર,
અમાસ સુંદર જો શણુગાર.

ભાઈ બહેન ભાડુ સજાયે હજિયે મળીયે ચાર,
અમાસ સુંદર જો શણુગાર.

હૈવ ભયો હળવા વહવામાં વેણ વિવેક વિચાર,
અમારા સુંદર જો શણુગાર.

સુખઈ]

કૃષ્ણદાસ ગોવિંદજી આસર.

બાળુની બહાદુરી

(લખનાર — શ્રી જેઠાલાલ હરિલાલ શાહ)

બાળુને સમુદ્ર કાંઠે બેઝી મોળની જમત બેવાની ધણી
બા પડતી હતી. તેને લાગતું કે, આપણે સમુદ્રમાં લાંબા

||સે જઈએ તો કેવી મળાહ પડે | એક દિવસ તે એવો વિચાર
તો બેઠો હતો એવામાં એક નાની હોડી તેની છેક નજીક
વીને ઉભી રહી | હોડી પોતાને ફરવા જવાને માટેજ બોલાવે
એમ બાળુને લાગ્યું, અને તે જઈને તેમાં બેઠો.

તે બેઠો એટલે હોડી ચાલતી ચડ, અને ડાલતી ડાલતી
સમુદ્રમાં લાગે મધ ઉવટ યજ્ઞનો એક બેટ આવી પડ્યો.

ત્યાંનો એક યક્ષ બાબુને પોતાના રાજા પાસે લઈ ગયો. રાજા બોલ્યો, “મહારાજ તમે આવ્યા એ જોઈ મને ઘણો આનંદ થયો. અમારી આ યક્ષનગરીની બહાર એક શક્તિશ્વર રહે છે તે માણસનાજ હાથે મરશે એમ મેં આજણેલું છે તો તેને મારી નાખ્યો તો અમારા ઉપર મોટો ઉપકાર થશે આ હો તલવાર.”

“હીકડે” એમ કહી બાબુએ રાજા પાસેથી તલવાર લીધી અને કિનારા ઉપર મળેલા યક્ષને તેગણસનું ઠેકાણું બતાવવા માટે આમેલમ્મતિતુરતજ રાજનારાની બહાર ગયો. યક્ષે બહીના બહીતાં શક્તિનો કિસ્સો જાણી દીધો, અને તરતજ બાબુ દિશ

ના બારણા આગળ ખડો થયો. “કેવું છે?” એમ કહી ગુમ્સાના આવેશમાં બૂમો પાડતો શક્તિશ્વર બહાર આવ્યો. પરંતુ બાબુએ તેની આંધે યુદ્ધ કરીને તેને હાર કર્યો.

આ વાતની ખબર યક્ષના રાજાને થતાજ તે બાબુની સામે આવ્યો. પછી તેણે તેને બબઝાબમાં મિત્રબાની આપી ખુશ કર્યો અને તે બેટ ઉપર મોટાક દિવસ બંદી પાડી બાબુ પોતાને યોગવાને નીકળ્યો. ત્યારે તે ગાંધજી મોડોગાની ૨૦ મેત્રીઓને તેને નજાગણો કર્યો. ફોડી દઈ બાબુ ગાંધી નીકળ્યો ત્યારે તે બોલ્યો, “મફત દગ્ગામા ખરી મળવું છે!”

x નજાગણો કર્યો-બેટ આપી. નમ્રક-મુગાફી

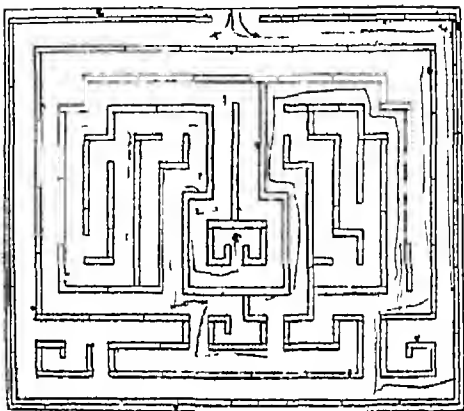
ખુલખુલ કહીને જોલાવે!

ખુલ ખુલ કહીને જોલાવે! માડી મને-ખુલખુલ કહીને જોલાવે!
 પાટલુન ડગલો ને ટોપી ખાદીના-માથા હોશે શિવરાવે!
 ગહાર મચો કે મેલી બની, મા-ચોધતી પુઠે પુઠે આવે! માં
 નિશાળે જાઉં કે નહાસુ બજારે-તો માતાને ઘેન ન જતાયે!
 'ખુલખુલ કહીને જોલાવે! કાંઈ બતાવે!' કસ્તી(મધી)શેરી ફરી આવો! માં
 તમડી પહેરાવી-ટોપી ચઢાવી-કહતર બગલમા મરાવ!
 બપલ સગાવી ઉભો રહુ ત્યા-રીઝી મા ગમ્મીએ નવસાવે! માં
 પ્રેમની ઈશ્વરદાસ-વાત્સલ્ય મૂર્તિ!-દેવી જ્યાની જા કહાવે!
 અક્ષય રહો મહારી માવડી-મહિમય-વિશ્વ ત્હારે તોલન આવે!! માં
 પાદશી

ભુલ ભુલામણી.

(લેખક—રા. નાગદાસ ઇ પટેલ)

વઝેદગના કામાડી બાગમા મેદીની સદર ભુલ ભુલામણી
કરેલી છે જોણે તે એક વાર જોઈ હશે અને તેમા જઈએકવાર
ભુલ પડ્યું હશે તે છાદગી મુધી એ વાત બૂલશે નહિ.

આ સાથે તમારે માટે ધરમા રમાઈ શકે તેવી ભુલ ભુલા-
મણી તૈયાર કરી છે આ સાથેના ચિત્રમા બતાવ્યા મુજબ એક
કાગળ ઉપર ચિત્ર દાખો, અથવા એ ચિત્ર કાપી લઈ પુઠા ઉપર
ચોટાડો પછી દીવાસગીઓના કકડા કરી બાહ્ય મુદરથી પ્યાન
દઈ ચોટાડો અને તમારી ભુલ ભુલામણી તૈયાર કરે.

હવે એક ન્દાની સરખી ગોળી લો. છેક બાજુએથી અદરના
ધોડમા જતા કેટલો વખત જાય છે તે ભુલો ત્રણ ચાર જણ
વાગ કરતી ગોળીને બરાબર મધ્યમા લઈ જા ને મોળી.ઓઠા
દાઈમમા આ કામ કરી શકે તે બાજ ને બીજે તે વજર

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ !

(ઓ ગુજરાત ! ઓ ગુજરાત ! ને પગે)

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ !

પથારીએ શું પડ્યા હજી ઓ, જુભા વે ? માઝમ રાત,
પુણ્ણ પતોત પ્રભા પમરત, પૂર્વે ખીર, મ પ્રભાત.

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૧

બાળે ! ઓ ! કામે

માનુષ્યમિતી બીડ પ ઓ, શુ ભૂડા એના ઉપકાર ?

(૧) મઈ દાસકે મજા ઓ, જન-મ જૂમિતો જવજવકાર

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૨

સેદ તાળી ' સુતા છે ?

ધેર ધેરમાં ખૂન (૨) ખૂન ને નપટે નીકળી નવ આપ,

(૩) રવિ ઉગમતે દાસ પ્રગાદે, હસે અણુમત્ર એ કહેવાય.

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૩

મીત શુકાએ માય જુલુજી,

મામ જગીયે વિકસાં હશે, પખીદાં કરતાં કરશે,

નવજીવનની અડગા કોલે, (૪) પેખો આ ઉભે અણુમોલ,

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૪

પૂલે ખાંચે તેજ મરાણાં,

એતન એકે ચાર પૂણ્ણાં, મરિરમાં જાઆ છે દેવ,

આસીના પદારવ પમકે, તદા ત્યારે સદુ તતલેવ.

ઓ શિશુઓ ! ઓ શિશુઓ ! .. ૫

(૧) મઈ દાસકે મજા પોઝર (૨) ખૂવા=ખુ મવાવા, પડ્યા

(૩) રવિ ઉગમતે . કહેવાય=દેવ કળના પ્રસંગે મેકમાં સપકાઈએ

જે દિક ન અણુમ. (૪) પેખો=પુણ્ણ

સ્વર્ગ ભૂમિ સમ ભારત માતા,
 મર પશુ જેના ચુલ્કનથી માતા, પ્રકૃતી પુરવ થીલાનુ રમાન;
 તારા જેણે કષ્ટ દેશને, સરકુતિના છ સરસ પ્રદાન
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૬

રસકસની બાંધી ભરચંદ્ર ભરતી,
 કલા કુશલતા જન મન દરતી, મ્હો માખા બાંધી વરસે મેઠ,
 કણના કળશી મોલ લુપ્તજી, આજે તેનો દુખમો દેઠ.
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૭

સપ જતાં મુખ નાસ્ત્યાં સર્વે,
 દુખી યથા સદુ મિથ્યા મર્વે, અન્યોઅન્ય વધો કલવાસ,
 મીઠાશ માલી છવતર દેરી, પર પ્રાણી મોઢા કલાસ.
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૮

લક્ષ્મી દુખી મદા સાવરમા,
 મગ સર્વે ખખા કાવરમા, વચ્ચે ન તોય અરે વિખવાડ,
 મલદુર દુનરતી આનાદી, હાલ! પલકમાં થઇ બરનાદ
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૯

નર તેજ કરમાયાં સાથે,
 રહી ગરીબી એકજ હાથે, પરાધીનતાની (૪) જાજર,
 દેખાહીર ચોરાયા ધીમા, નવજાણી નીજગતાં નીર
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૧૦

અધાધાધી ભાગી ભાષ!
 પરદેશીઓ આબાં ધાસ, દયા તણે દેખાહી ઢેળ,
 આઠ હથેલીમા જતણાની, હાથ ચાખ્યા સદુ છત ને ઢેળ
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૧૧

મ્હો નેશીને નરી ગુલામી,
 હા મીઠ જો દુઃખીની જામી, સ્વામિમાનના નામ નિશાન,
 જલમુખી ઈખડાં અતરથી, જા ખુદામતની ગુલામી
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૧૨

મેલ્ય ભારત અતે સર્વે,
 નવજાનના મનસ પર્વ, નિજ જાતિનું પ્રમદ્ય જાન
 પસંદિ ધર્મ તણાં ઠઠ જામ્યાં ઈરમા ગરવા બબ મુખાન
 ઓ સિયુઓ! ઓ સિયુઓ! ૧૩

માર્ગ નધો ઉઘાં છે આજે,
 ખોલવ જન્મ-ભૂમિના ગાળે, એક દિસે હિંદુ યુરપીય,
 હવ તણા હવિવાર સજીને, ગમડાવે જપના હિંદિમ.
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૧૪

રહો તમે શુ કદી પઝાડી,
 -મોક્ષને મમતાણુ માડી, ધણે મોખરે મૂકી દોટ,
 પડો વામતા મઈ મુજાણા, મમે (૫) વસે ૫૦ જામલુ ભોટ.
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'..... ૧૫

રૂપ કેવેશ વિસરવાનાં છે,
 (૬) આત્મ વિસર્જન કરવાના છે, દાલ જશે છતવાં છે, જુદા,
 હવિવારો પુઠાં જટ જનરી, ચલો જાલોરો ધાવ (૭) પ્રયુદ
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૧૬

વધી લલમખામી વર મીઠે,
 દોરે રીપ, જાતે સવરથી, માર્ગ વલો, કરીને સન્ધાસ,
 પમમે પમમે પ્રમુના પમરે, રમમે રમમે દિવ્ય વિદાસ
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'..... ૧૭

જહાં રહા રેની રાખે,
 (૮) વીઝો તમ મેતનવી પાખે, મનોજલે મેગવવુ ધેવ,
 સતત ઉવમે ઉમગ રમે, માનુભૂમિતું કરવુ મેવ
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૧૮

નહાના પલુ હેસરી સવાનો,
 કુમળા પલુ જહાદુર જગવનો, નિરરુ કુમો રુમો દિનરાવ,
 સુખતતા જમને સીખવના, ઓવારો જૂમિ કાળે જાવ
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૧૯

હોડા હોડા જા મમલ ટાણે,
 જન્મભૂમિનાં મરનાં જાણે, જામ મરો સીરો પાતાજ;
 સખળ ઘાંત ઉઘોમે જાવત, ચગકે પાલુ કાઠમાળ.
 'ઓ સિયુઓ' 'ઓ સિયુઓ'... .. ૨૦

રામકેડ.] ચિદ્રક્ષાન્ત મળાજી ઓઝા.

(૫) વસે ૫૦... એટલે નામનું જાણવાઓ ૫૦માં બરાઈ રહે
 (૬) આત્મ વિસર્જન પ્રાણ ત્યાગ. (૭) પ્રયુદ=અશ્વોત્તાં, અખરદાર
 (૮) વીઝો=વીઝો, હવાનો

સ્વરાજ્ય એટલે શું? સ્વરાજ્ય

(સેખન-૨ માધવરાવ કે ૧૨)

દાસતા પર્વતમાનવરોમા, સમાજોમા, અને ખાનગી વાતચીતમાં પણ 'અમને સ્વરાજ્ય જોઈએ' છે! સ્વરાજ્ય એટલે શું? દિલ્હીવાની ધારણા છે, સ્વરાજ્ય મળ્યા વિના બીજા કશી દેને દિલ્હીવાની જૂન માટે એમ નથી " આપ આવા વચ્ચે સમજાવ છે. આ અને એવા બીજા બોલોનો ખરો અર્થ બાંધીવળના બાગ વાચકોને સારી રીતે સમજાવવાનો આ પ્રયત્ન છે. સ્વ એટલે પોતાનું, અને રાજ્ય એટલે રાજસત્તા. પોતાની રાજસત્તા તે સ્વરાજ્ય કહેવાય. આપણું પોતાનું એટલે શાહજોડું કે વાણીવાળું નદી પણ આપણા દિલ્હીવાનના હોઠોનું મરાઠાઓના ધર્તિ દાસમાં મદાન સિવજીવતિએ સ્વરાજ્ય સ્થાપે છે તેનો અર્થ પણ જુદો છે એમ સ્વરાજ્ય એટલે મદારાજ (મરાઠાનો મુખ) તેનું રાજ્ય એટલે દિલ્હીવાનના હોઠનું રાજ્ય. એનો અર્થ બધા દેશી રાજાઓનો અમલ એમ પણ કહેવાનો નથી કારણ જો દેશી રાજા કાનો અમલ સ્વરાજ્ય દોવ તો કદાચ દેશી રાજાઓની પ્રજા પણ સ્વરાજ્યની માન્યતા કરી રહી છે તે ન કારણ તેથી સ્વરાજ્ય એટલે દેશીરાજ્ય નહીં એ તો સમજાવું દરેક ત્યારે સ્વરાજ્યનો અર્થ કદાચ કદાચ છે તેમ દિલ્હી સ્વરાજ્ય પણ છે બિરિય સત્તા વળે દેને તેને રહેવું નથી મળતું, તે અંગ્રેજોની સત્તા ઉપરથી નાખવા ઈંગ્લેંડે છે એમ કહેવામાં કદાચ અર્થ નથી. સ્વરાજ્યનો મૂળ અર્થ તો સ્વરાજ્ય રાજ સાથે મળે છે અને સ્વરાજ્ય એટલે પોતાના તત્ત્વ-જનના મુખ્ય વર્તે તે. 'સ્વ' નિર્ણય' મોતે મારવું એટલે પોતાના કમલ પેલે પાયા એ સમજાવવામાં પણ છે દિલ્હી લોકોને જે પ્રજાની રાજ્યવતિ જોઈએ તે પ્રજાની રાજ્યવતિ તેમને મળે એમ સ્વ નિર્ણય, સ્વરાજ્ય-ને સ્વરાજ્ય એ સમજાવવાનો અર્થ છે પોતા પર અંગ્રેજ અમલ ન જોઈએ એમ મારવું કહેવું નથી તેમ દાસ વર્તે તેની કમલ પણ નથી. અંગ્રેજ મદારાજ્યમાં પોતાને મેડે છે કાનમ, એસ્ટેસિયા, ન્યુરી.

લાંક, દક્ષિણ આફ્રિકા વગેરે અગ્રેષ્ઠ સંસ્થાનેને પોને અગ્રેષ્ઠ મહારાજાઓ
 જે મોભો મોજવે છે તે મોભો અને માન પોતાને હોય એમજ દિલ્લી
 છાંદા છે જો કે દિલ્લી બ્રિટિશ સામ્રાજ્યનું કેન્દ્ર રત્ન કહેવામાં આવે છે
 પણ તેની સાથે તેમ વર્તન નથી થતું કાનડા ઓરિસ્સા વગેરેની જેમ
 સમાનતાના હક દિંને નથી । ત્યાંની પ્રજાને જે હક છે તેવા ને તેહલા
 દિલ્લી પ્રજાને નથી । । એ બધા હક છે અહીંની તોફરયાલીના ખીસામાં
 પડેલા । । હાંખલા તરીકે રાષ્ટ્ર સધ પશ્ચિદમાં કે સર્વ રાષ્ટ્રીય મજૂર
 પશ્ચિદમાં દિલ્લિસ્તાનના પ્રતિનિધિ મોદસવામાં આવે છે તેમની ચૂટણી
 કરવાનો અધિકાર-મીજી વસહતોની જેમ દિંને હ્યા છે । તેમની નિમ-
 લ્લોકો સરકાર કરે છે । દિલ્લિસ્તાનને સ્વતંત્ર પાસમિટ તે નથીજ પણ
 વિલાયતની પાસમિટમાં પણ પોતાની પસમીતો બેકપણ પ્રતિનિધિ મોદ-
 સવાની તેને સચા નથી. ભારતમાં ને, ભારતમાં અત્રેનો અધિકારી વર્ગ
 નીમવાનો મદસવાનો કે છપી કરવાનો અધિકાર આપણા મોકોને નથી ।
 અર્થાત્ આ અધિકારી મોકો કોઇ રીતે આપણ મોકોને જવાબદાર નથી ।
 આવી આજે દેશ છે આ દેશ મદલાઇ પોતાના (દિલ્લી મોકોના) તત્તથી
 અત્રેનો રાજકારબાર ચાલે, અધિકારીઓ ત્રેરા હોય કે ઢાળા (દેથી) હોય,
 તે અહીંના મોકોની સચા નચે અને દુમતમાંના મોકો જોઇએ તે પ્રજાના
 મામીક નહી પણ ખરેખરા મોગર હોવા જોઇએ એજ દિલ્લી મોકોનું
 કહેવું છે સ્વમનિર્ણયનો હક-સ્વતંત્રતા કે સ્વરાજ્ય કરીને જે કંઈ કહેવાય
 છે તે આનુજ નામ એનો બીજો કોઇ અર્થ નથી

અગ્રેજોની સચા જવાબદારી નામની એમ દિલ્લી છાંદા સ્વરાજ્ય
 મજે ઓરે એટ દઇ બધા મોરાઓને દિલ્લી જ્ઞાર મહો મુકવામાં આવશે
 એ બીક પણ ખોટી છે, અગ્રેજો પાસેથી હજી દિલ્લી પશ્ચી વાતો શીખવાની
 છે. તે શીખવા દિલ્લી મુલ્કમહી મોકો અગ્રેજોનું સ્વમત કરશે, અને તેમને
 દિલ્લી મોકોની જેમ જ સમાનતાથી જોશે મુરોનીઓ હાથમાં બધે મોદા
 થઇ મોકો છે અને બધી સચા એકદમ્યુ કરી દિલ્લી પ્રજાને તેના વાજબી
 હક આપવા અધિકારી વર્ગ નાખુશ છે-એ રિશતિ પસચાઇ જતી જોઇએ,
 મોકો દિલ્લી બ્રિટિશ મહારાજાઓજ રહે પણ કેનેડા વગેરે વસાહતોની જેમ
 અહીંની પ્રજાના હાથમાં બધી સચા રહે અને અહીંના બધા અધિકારી
 વર્ગ પ્રજાને જવાબદાર રહે એનુજ નામ છે દિલ્લી સ્વરાજ્ય

શરદ્ પૂર્ણિમા.

(બાલ નાટક)

(સમતારા—શ્રીમતિ ગચ્છાસના શુભ-વત્રી—“ચેતન”)

પાત્રો—શરત, દેવભક્તિ માટે તલસતો એક અગ્નિ બાળક
મહાસાધુમની બાળાઓ.

રાષ્ટ્રીય મહાસભાની બાળ સેનામાંના કેટલાક કુમારો.

સ્થળ.—નદી કિનારા પરનો રમણીય જાગ. સમય.—ચંદ્રસ્પર્શી રાત.

શરત—(એકસો બેઠો બેઠો બબડે છે) હવે કુ શુ કરે ? અરે સમયાન !
કષ્ટ તો રસ્તો મને મુઝાડ, મ્હારા દેશને માટે કુ શુ કરે—શી શી સેવા
કરે તે તું તો મ્હને સમજાવ ? હાથ ! મ્હારો દેશ ! મ્હારો દેશ !

(દૂરથી ન્હાની બાળાઓનો અસ્થો સમજાવ છે)

“બાપો બાપો શરદ પૂનમની રાત ને,
ચાંદીયો હોયે રે મદન ચોકમા”

શરત—આ શુ સમજાવ છે ? આજે શાના ગરમા છે ? હાથ ! હાથ !
આ જવા બેઠોને શુ થયું છે ? અરે ! ગરમા ને ઝીરો ને એ બધું આપણે
ત્યા જા માટે જોઈએ ? જો મ્હારા હિંદ ! મોજ શાખ ને જાનવાનમાં
તું પાવમાસ થઈ ગયું તેણે હજીયે તારાં સવાનો શાનો આનંદ ઉભરી
રહ્યો છે ?

(હાથમાં કુસળી હાથ લાગે કેટલીક બાળાઓ માતી માતી પ્રવેશ કરે છે)

“મ્હારી કપડીમાં મેંક મેંક નેંકી દો રાજ !

કોઈ કુમુમ સ્થો, કુમુમ સ્થો !”

૧લી બાળા—(ચમત્તે) માર્છ, સ્થો કુસ બેઠો ?

શરત—કેમ પ્હેન, આજે આ બધું શુ છે ?

બાળા—આજે શરદ પૂર્ણિમા છે

૨જી બાળા—આપણે જેને મણિમંદારી પૂનમ કહીએ છીએ તેનો તહેવાર તમે
નથી જાણતા ?

ચરત—હું ? ના ..હા, જલ્દી હું તો ખરો જલ્દી તેમાં—ત્વમે જ્યાં
જ્યાં શું કરો છો ?

૧ છીંબાળા—અમે આજે, જ્યાં ઉજાણી કરવા આવ્યા છીએ

૩ છ બાળા—ત્વમે આવશે અમારી સાથે ?

ચરત—ના પડેન, મને તો એ જલ્દી નથી મન

૨ છ બાળા—ત્વમે ! ત્વમે તે કેવા છો ? એમાં વળી ન શું મને ?
આશોને ? મુઝ કરીશું.

૧ છીંબાળા—આતો બાધ, આવશે ? અમારી સાથે જાણસેનાના
પોતા છોકરાઓ પણ છે.

ચરત—જાણ સેનાનાના છોકરાઓ ? ત્વમારી સાથે ? હેં ! તેઓ
શું કરવા જઈ આવે-હે ?

૧ છીંબાળા—કેમ વળી ? ઉજાણી કરવા

ચરત—જાણસેનાનાના છોકરાઓ ઉજાણી કરવા આવે ? જાણસેનાના
છોકરાઓ ?

૩ છ બાળા—હાથ ! હાથ ! તેમાં આવું શું કરો છો ? આવે જ ને ?
કેમ ન આવે ?

ચરત—હાથ ! ન ખોલો, ન ખોલો, જા ! મુઝ મુઝ મને છે,
પડેન, કહો કે એ વાત જુદી છે, જાણસેનાના મોકલાઓ ઉજાણી કરે !
ના, ના, જુદી વાત

(ખાલીના પિણાકના સજ્જ દયલા છોકરાઓ ફરતા રમતા જાતા આવતા
આવે છે)

જમ જમ ધરણી કુળવશુ, અમ દેવવર્ણ કરી માન,
જમ, જમ, જમ, નાદ કરીશું, રેશુ મેધા અમ પ્રાણુ,
અમે દિહી દિહી દિહી, એ દિવ અમારો દેશ

ચરત—(મિકદમ ઉરકેરાધ જમતે) ચરમ છે ત્વમને. આ શું કરી રહ્યા છો ?

૧ છીંબાળા—જહો ! ઠાણુ ચરત ? કેમ મધ શું છે-ત્વને શું થાય છે ?

૨ છીંબાળા—આસો એને આપણી સાથે રમવા તેડી જઈએ.

૩ છીંબાળા—ચાલ ચરત ! જ્યાં એકે એકે મેલીન શું કરે છે ?

ચરત—ના, બાધ ના. મને જાણો મરી રહેવા દો.

૨ છીંબાળા—શું છે શું ?

ચરત—ત્વમે જ્યાં ઉજાણી કરવા આવ્યા છો ?

જાણક—હા, કેમ ?

શરત—જસે થઈ મુઠ્ઠું ખસી જાએ, ખસી જાએ, ત્હમે જ્યાં
નદારી પાસેથી. એ મદારા દિલ તારું બાળ્ય કોણ ઉપાડશે ?

૧ બાળક—(શરતની પાસે જઈ તેને સાત પાડતાં) દિલનું બાળ્ય
આપણે જ્યાંજ ઉપાડીશું હોં ! નથી જોતો ? જો —

સત્તાં છે સત્તાં સત્તાં જની સત્તાંયદી વીરો,
હરીશુ સત્તાની રક્ષા અમારા દેશને માટે
અમારી ખાલૂખિના અમારા દેશખંડના
દુખો સૌ દર કરવાને અને આ ભેખ સીધા છે.

શરત—હા હા હા ! વાદરે તમારો ભેખ ! ભેખ લેનારા આમ ઘનણીએ
નીકળતા હશે ખરે ?

બાળક—દેખ ન નીકળે ?

૩ જો બાળક—જો શરત ! તું નકામા વિચારો કરીને દુખી થાય છે.
તું બદી શું કરે છે ? એકઠો ભેટો ભેટો 'દાખ દિલ, એ મારા દિલ'
કર્તો કરે છે ને દુખી થાય છે નથી કમ કામ કરેના કે નથી કોઈ જાતની
રમત અમતમાં આગ લેતો તું ધારે છે કે એથી દિલનું બાળ્ય ઉપાડશે ?

શરત—તું શું કરે તે મને તો કંઈ સુઝતું જ નથી. પણ ત્હમને જ્યાં
આમ મળ કરતા જોઈને મદારો છવ જણી જાય છે.

૧ બાળક—તેમાં અમારી આંખે રમતા નથી આવતા ?

શરત—હા મને એમ થાય છે કે ત્હમે જ્યાં આંગે આનંદ થી રીતે
કરી શકો છો ?

૧ બાળક—જરૂર છે સાહ, બારે આપણો દેશ આવા દુખમાં હોય ત્યારે
મુખ ને આનંદને મેળ મળ કરવા અને તો નહીં, પણ

શરત—પણ પણ કંઈ નહીં ત્હમને દેશને માટે કંઈ સાચતું જ નથી.
ત્હમે દેશદિનના કંઈ સમજવાનું નથી નહીં તો આમ આનંદ કરવા
ન નીકળો શકો.

૧ બાળક—શરતભાઈ, કામની વખતે કામ કરીએ ને ધૂસડની વખતે
આવા પુત્રને જેવા દિવસે સૌ સારે મળીને નિર્દોષ આનંદ કરીએ ને
રમીએ એમાં શું ખોટું ? ને એમાં દેશદિલ શું જમડયું ?

શરત—શું જમડયું ? આ આખો દેશ ત્રાણ ત્રાણ પોતાની રચો છે ને
ત્હમને પુત્રને આનંદને ઘનણી ને એ જમડું મુઠ્ઠું છે કેમ ? જરૂર ! આ
૧૯૭૮ની આવમાં પણ ત્હમે ઉત્સાહ ને આનંદના કમા કર્યો ?

૧ માળા—ચરત ! કોઈન જાતના જ્ઞાન ન ભોમવવા, સદાકાળ હાથ હાથ
કર્તા કરવું, એમાં જ દેશભક્તિની સમાપ્તિ થાય છે એમ તું સમજે છે ?

ચરત—એમ નહીં, પણ એટલું તો ખરું જ છે—

જ્યાં પુત્રો બ્યારે જનમ જૂનિના સેવક થશે,
જને સેવા ધર્મે સદા સુખ દીર્ઘ વિસરશે,
તેજ સૌ જ્ઞાનદો જનનીદિવનાં કામ કરશે,
તકારે આ દિવે પરિપૂરણ સુખાનંદ થશે.

૧ માળા—તેની કોણ ના કહે છે ? એવો ક્યો બાળક હશે કે જે
માતાની સેવા કરવાની ના પાડે ? પણ ચરત ! ગમે એવું જ્ઞાનના પ્રસન્ન
પણ માણસે મહુ શોક ન કરવો જોઈએ. આશ્વત્થી સામે થવું, તે ટાળવાના
મની શકે એટલા ઉપાય કરવા, ને સદા ઉમંગી રહેવું કે જોવી શત્રુ સાથે
યુદ્ધ કરવા માટે આપણુ જળ ટહી રહે. હમેશાં શોકન કર્યા કરવો ને
કંઈ કામ પણ ન કરવું એના કરતાં તો જ્ઞાનદ કરવો એ વધારે સારું.

૧ માળા—ખરૂં છે હોં જાણ ! અમારા મહિમામમતા માતૃમીત્રો તો
એ જ ઉપદેશ છે કે થાંય એટલું કામ કરો ને કુરસના વખતે ખુબ જ્ઞાનદ કરો.

૨ છ માળા—ચાલો બાઈ, ચાલો શોક છોડી દો ને અમારી સાથે
રમવા ચાલો, જુઓ કેવી મજાની રાત છે

સુંદર સુંદર પૂનમની રાત,

મનહર જોષતી દો રાગ !

૩ છ માળા—મને તો એમ થાય છે કે ખુબ માણસે ને ખુબ ફરીએ
ને જ્યાં ખુબ અમત કરીએ—ચાલે ને જાણ

૧ માળા—ચરતમાણ, ચાલો પ્રથમ આપણે ભારત માતાની સ્તુતી
કરીશું ને પછી હલણી કરીશું ને પછી કેની સ્વદેશ ભક્તિની ખુબ ખુબ
વાતો કરીશું, હ

૩ છ માળા—ને પછી ખુબ રમીશું ને પાછા જાણશું. અમારા ગરબા
તો સાંભળજો

“જનની સેવનનો મહુ મહુરો જવસર કર્યા મળે !”

એવું એવું મહુ જાણશું

ચરત—ચાલો તમે જ્યાં કહેશો એમ કરીશું.

(જ્યાં જ્યાં છે જતાં જતાં માળાઓ ગાય છે)

“મદાગે માળીમાં મેક મેક મેક દો રાગ !”

૧

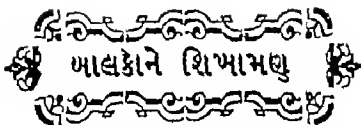
કાંઈ કુસુમ સો, કુસુમ સો ?”

નાતબાવના કુવારા, ડાળલા, દીવીઓ, રમકઠાં, વાળાં વગેરે બનાવતો પણ ઈરેક પ્રકારનું એક એક નાંજ તૈયાર કરતો; બાકી તેનો સમગ્રો વખત નવી નવી બાંધીઓ અને નમુનાઓ શોધવામાં જતો અને પરીણામે બૂખનો બૂખ રહેતો.

“હું, દેશી કારીગરોની ખરાબ વ્યાવસ્થા જોવી હોય છે કે, કોઈ બીજા ખરેખર જેવી થવી એકંએક તેના કરતાં કેટલે દરજ્જે ઉતરતી ચીજ ઘણાક પસંદ કરી લે છે, તે તરફ તેઓ વધુ ધ્યાન આપે છે. ઘણેલા તરીકે તમે પાટણન શીવડાવવા જશો તો કેવા કટનું પાટણ તમે પહેર્યું છે તેનો ક્યાસ ફરજી કરી લેશે કે ‘બાઈ આવું પહેરવાવાળા છે.’ પછી તેનાથી જરાક સારૂ સીવીને તમને સાલના રેડ કરી દેશે. ખરેખર એવું કરવું એકંએક કે બનવા સુધી પાટણનું માપ દેવી વેળા પોલીયું પહેરવું અને કાટનું માપ આપતી વેળા બજારનું પહેરવું. ખમીસ શિવડાવતાં પહેરવું પહેરવું અને બૂટનું પરમાણું આપવા થપ્પલ પહેરીને કે ઉઘાડે પગે જવું.

“ઘોતરફથી પોઠાર થાય છે કે ‘બાઈઓ ! દેશી માલને ઉત્તેજન આપો ! ઉત્તેજન આપો !’ પણ કોઈ એમ કહેતું નથી કે ‘બાઈઓ ! દેશી કારીગરોને સુધારો ! સુધારો !’ એ દેશી લોકો માલ સારો બનાવશે તો પ્રશ્નને દેશી મૂલ ખરીદવાની જવાબદારી પડશે નહિ. વિલાયતી માલ વિલાયતી હોવાથી નહિ, પણ સારો સસ્તો અને ગંધ બેસતો હોવાથી ખરીદાય છે બધી નહિ તો ઘણીક વસ્તુઓ જોવી હોય છે કે રહેજ કાળજી અને સાદે ઘનતથી વિલાયતીને ટક્કર મારે જોવી જતી રહે છે, માટે દેશી કારીગરોને સુધારવા એ આખા દેશનું પહેલું પગથીયું છે.”

(સંજ્ઞા—જા સૈદ્ધાન્ત સમસ્યાના નોંધ દ્વારા જોવામાં આવે છે)

પ્રીતિ બાળકો, બાવો બાળે તમને શીખામણની જોડાઈ
વાત કહું, તે તમે ખુબ ધ્યાન રાખેને યાદ રાખશો જોવી જાણ
રાખું છું. હમેશાં સવારમાં વહેલાં ઉઠીને હાલુ પાણી ઠરીને
નાહી પીધેને પોતાનો કબજાસ કરવો. વહેલાં ઉઠવાથી બાળો
હીવસ મન બાળકમાં રહે છે જલદી નહાવા પોવાથી બાળો
હીવસ ખુશ રહેવાય છે અને શરીર તથા મન સ્વચ્છ રહે છે.

ગાળઠા, કહી પણ જુઠું બિલવું નહિ જુઠું બિલવું તે મહા
પાપ છે પાપી અને નીચ માણસનું તે જુઠું અપલક્ષણ છે નાની
બાળતોમાં તેમજ હસતાં હસતાં મસ્કરીમાં પણ જુઠું બિલવું
નહી જુઠું બિલવાથી ઇશ્વરનો બ્રહ્માન્દ્ર ધાય છે અને જોડીને
પૃષ્ઠ છે, તેનું પુરિષ્કારમાં ટેવો ખીમી ધીમી પવવા પ્રસીદ્ધ
નાની અને નાની જુઠીમાં ટેવો ખીમી ધીમી પવવા પ્રસીદ્ધ
માટપણમાં તમને અસહ્ય દુઃખામક થઈ પડશે ગમે તેવું અશબ
કામ થયું હોય અમર દઈ પણ તુલ્યાન થયું હોય તો પણ સાચું
સાચું કહેવું, સાચું બિલવાથી તુલ્યાન થઈ હોય અથવા શિક્ષા
થતી હોય તો પણ તે સહન કરીને હિંમત રાખી સાચું બિલવું
તેમ કરવાથી ઇશ્વર રાજી રહે, માઆપ, સખા વેઠાલાં તમા પાસ
પાંચેથી પણ રાજી રહે અને વઠાણ રાખી આપણને બિલવા
સન કાંઈ આપણને અઘરાય તેવી રીતે વર્તવું બેઠકે જુઠું બિલવી
આપણે પ્રભુને તથા માઆપને ઉતરીને રાજી થઈએ છીએ પણ
અરુ ભોતા તે ઉતરતાં નથી પણ આપણેજ ઉતર્યાં છીએ
વણાં ઉકારીને જુઠું બિલવાની ટેવ હોય છે જરા જરા બાળતમા
પણ જુઠું બિલવી સર્વને ઉતરે છે કાંઈને મારે, કાંઈને ગાળે
વથા કાંઈ સાચું લક્ષણ કરી છતાં સાચાઈનો રોળ કરી ગમે તેમ

(૧)

મીઠાઈબાજીરે
બે ધોકરા

(૨) શિમાબાનું
મરમા

(૩૨) સાલસી કુતરો

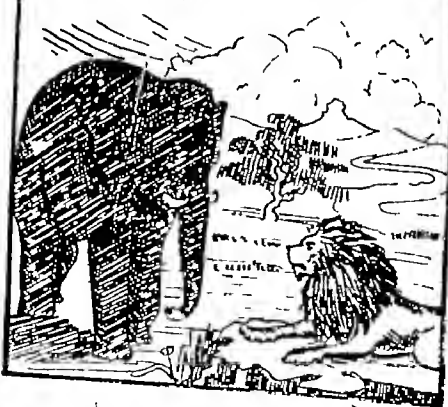
(૩૩) દેડકાનો રાજ

૫) સીંહનું બામકુ જોડેલો નાક

૬) સીંહ અને હાથી

(૭) કાગડો અને મોર

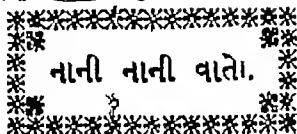

(૮)

ગરુડ પક્ષી અને તીર

ખાસ વાર્તાઓ

[અખનાર—રમણલાલ નાનાલાલ શાહ]

(૧) મીઠાઈવાળો અને બે છોકરાઓ

એક વખતે બે છોકરા એક મીઠાઈવાળાની દુકાને ગયા. મીઠાઈવાળાની નજર બીજા બાણુ હતી એ તકનો લાભ લઈને એક છોકરાએ માલાઠીથી થોડાક પેડા લઈવ્યા અને સુપમાપ પોતાના દોસ્તદારને આપી દીધા તેણે સહાઈથી પોતાના ખીસામા પેડા સેરવી દીધા. મીઠાઈવાળાએ બ્યારે પોતાની નજર પેડા તરફ ફેરવી ત્યારે તેને થોડાક પેડા જોયા હતા અને શક આવવાથી પેલા બંને છોકરાઓને પકડ્યા. જેણે પેડા પકડેલા લઈવ્યા હતા તે છોકરો બોલ્યો, “ભગવાનના સોગન ખાઈને કહું છું કે તારા પેડા મારી પાસે નથી” બીજો છોકરો જેના ખીસામા પેડા હતા, તે બોલ્યો—“અને હું પણ સોગનપર જણાવું છું કે તમારા પેડા મેં લેયાં નથી”

મીઠાઈવાળો સુચંવાઈને બોલ્યો “તમારા બેમાથી ચોર કાણુ છે તે જો કે હું કહી નથી શકતો, છતાં પણ મારી ખાત્રી છે કે તમારા બેમાથી એક જણ ચોર જરૂર છે અને તમે બન્ને પાકા બદમાશ છો. અહીંથી તમારું કાણુ કરો”

સાર—ચંદબળથી દાલિત રીતે કદાચ માણસ જગતમા પોતાનો અમાવ કરી શકે, પરંતુ તેથી તેની કરામતોરી બીજાઓ જાણવતજ નથી એવું બદમાશ માણસો ધારતા હોય તે તેમની શુભ છે.

❀ લોકડી અને કુકડો ❀

એક ખેડુતે પોતાના ખેતરમાં એક છટકુ લોકડીને માટે રાખેલું હતું. એક દિવસ એક લોકડી બાઈ ભુલથી તે છટકામાં સપડાઈ ગયા. તરતજ ખેડુતના મંરણસંજોએ ખૂમાખૂમ કરી મૂકી. લોકડીએ છટકવાને બહુ ફાંફા માર્યા પણ તે ન છટકી શકી એટલે તેણે એક નવો ઉપાય શોધી કાઢ્યો. તેણે કુકડાને મીઠું અવાજે કહ્યું, "કુકડાભાઈ! આ બાબુશી હું જતી હતી એટલામાં મેં તમારો અવાજ સાંભળ્યો અને તમારી ખબર અતર પૂછવા હું અહીં આવી ત્યાં આ છટકામાં સપડાઈ ગઈ જરાક એકાંક લોકડી લઈ આવો તો આ ફાયરમાં રાખી દહને હું છુટી જઈ શકું."

આ સાંભળીને કુકડો તરતજ ત્યાંથી પોતાના માલિક પાસે દોડી ગયો અને તેને બધી વાત કહી સંભળાવી. પ્રજાતના તપસ્વીની તમામ વાત સાંભળતા જ ખેડુત લાજલો એક બજરુંજ લઈ લઈને ઉઠ્યો અને લોકડીની ઓવી તો ખબર લઈ નાખી કે લોકડીનો પ્રાણ તરત ચાલ્યો ગયો.

સાર — આપણા હિંમનના ગમે તેવા મીઠા બોલ ઝેર સમાન જ આપણે બણવા ભેળંએ અને મીઠા શબ્દોથી છેતરાઈ ન જવું ભેળંએ.

❀ સાહસી કુતરો ❀

એક વખતે એક કુતરો એક રસ્તે ઘડને જતો હતો એટલામાં ગામના બીજા કુતરાઓએ તેને ભેયો અને તે તમામ તેની પાછળ પડ્યા. આખરે કુતરાએ વિચાર કર્યો કે નાસવાની હવે મારામાં શક્તિ નથી અને નાનું નક્કિ તો પ્રાણ બચવાનો પણ સમય નથી માટે જ્યારે હવે મોત નક્કિ છે ત્યારે લાવ ગામખર આ કુતરાઓની ખબર લઈ નાખું.

એમ વિચારી "હુહુહુહુહુહુ !!!" કહીને તેણે પૂછડી ઉમી કરી હાત દેખાડી હુમલો કરતી હવે જ્યાં મુરકવું શરૂ કરી યુદ્ધના બિન્દો દેખાડ્યા કે વસ્તુ જ તેનો પીછો કરનાર કુતરા પાછલા પગમાં પૂછડી ઘાલી ત્યાંથી પલાયન થઈ બધા અને પેલો હિંમતવાન કુતરો પોતાને રસ્તે બાલતો ઘયો.

સાર:— ગમે તેવા કટોકટીના અનુભવમાં પણ હિંમત ન હોય તો, યાદ રાખવું કે "હિંમતને મહાં તો મદદે હુલા."

દેડકાઓનો રાજા.

એક તળાવમાં હજારો દેડકા રહેતા હતા. એક વખત તે સર્વેએ સેના મળીને એવો વિચાર કર્યો કે આપણા મામે એક રાજા હોય તો કીક ઇશ્વરની પ્રાર્થના કરવાથી ઇશ્વરે પ્રસન્ન થઈ એક લાકડાનો દુકડો આકાશમાંથી પેલા તળાવમાં નાખ્યો, અને કહ્યું કે હો આ તમારો રાજા.

પહેલાં તો દેડકા ગભરાયા પણ પછી તો તેઓ રાજાની આજુબાજુ ફરફટાટ કરવા લાગ્યા. રાજાજી તો કાર્દજ બોલે નહિ અને દેડકા મન ફાવે એમ મોજ કરે.

પણ તેઓ અસતોષી હતા. તેમને આ નિર્દોષ રાજાથી સતોષ ન થયો. આથી તેમણે તમામે એકઠા મળી ફરીથી ભગવાનની પ્રાર્થના કરીને બીજો જોરાવર રાજા માગ્યો. ઇશ્વર ચીકાર્દ ગયા અને તેમણે એક મોટો બગલો તે તળાવમાં મોકલ્યો. આવડા મોટા રાજાજીને જોઈને પહેલા તો દેડકાઓ બહુજ ખુશ થયાં પણ બગલાજીએ રોજ અપાઝપ દેડકાને આશ્રમવા માઠયા. ચોક્કસ વખતમાં તો સેકડો દેડકા પુરા થઈ ગયા. આ જોઈને તેમણે ભગવાનને ફરીથી પ્રાર્થના કરી કે મહારાજ ! અમારો આ રાજા તો બહુ ભુટા છે ! અમારે તે તથી જોખ્તો, મારે તમે તે પાછા લઈ લો.

તરતજ આકાશવાણી થઈ કે જેવી તમારી ઇચ્છા હતી તેવો રાજા તમને મળ્યો છે હવે તમારી પ્રાર્થના ફાકટ છે. અસતોષીને કમે સદા હુ ખજ છે.

છેવટે પોતાની જ મૂર્ખાઈને લીધે બધા દેડકાઓએ પોતાનો જીવ આમ ગુમાવ્યો.

સ્ત્રી:—“પ્રભુને ગમે તે સમે, સૌ થકેવું,”

“સદા રાજી રાજી હૃદમાં રહેવું”—ક. દ. ડા,

❀ સીંહનું ચામડું ઓઢનાર ગધેડો ❀

એક ગધેડાને એક વખતે સીંહનું ચામડું કોઈક જાણીએથી મળ્યું અને તે પહેલો લઈને તે બહાર ફરવા નીકળ્યો. સીંહના ચામડાને ભેટને બધા જનાવરો ઠરીને ત્યાંથી ભાગી જવા લાગ્યા. એટલામા તે ગધેડાને ધણી ઓચિંતિ તે જંગલમા આવે ચડ્યો અને પહેલા તો તે પણ સીંહના વેશમા ગધેડાને ભેટને ઠરી ગયો, પણ ત્યારે તેણે બાણુ કે આ સીંહ(!)ને તો બે લાખા લાખા ઠાન છે, ત્યારે તે જટ ચમચ ગયો કે આ તો આપણા ગજાજી જ છે ! તેણે પોતાના હાથમાના ધોધાવટે બિચારા ગધેડાની સારી રીતે પૂછા કરી નાખી ગધેડાએ સીંહનું ચામડું ઠાઠી નાખ્યું અને તેનો ધણી તેને ઢોરીને ઘેર લઈ ગયો.

માર — મૂખ માણસ વિદ્વાન બનવાનો ગમે તેટલો કેળાવ કષ્ટ, પણ છેવટે તેની હાત્રી જ થાય છે

❀ સીંહ અને હાથી ❀

જંગલમા વચનાર એક વનરાજ એક દિવસ મનમા વિચાર કરવા લાગ્યો કે માણ જોયો બગવાન વનનો રાજ્ય એક સાંધારણ મનવજના અવાજથી બીલે એ ખરેખર શબ્દમરેલી વાત છે આ વિચારેને લીધે તે બહુ દુઃખી હતો એટલામા તેણે એક મદોન્મત હાથીને પણ દુઃખમા બેઠેલો જોયો. સીંહ તેને પૂછ્યું, “મદાસજ હસ્તિસેન ! આપને શું દુઃખ છે કે આમ ચિંતાગુર દેખાવો છો ?” હાથી દિલગીર વ્યહેરે બોલ્યો. — “હાઈ ! બલ-ભલાને હું જોર કરી ચક્ર એવો બગવાન છું પરંતુ આ નાનકટા મગવરાજી આગળ હું તમ્ન લાભા યઈ નઈ છું મારા ઠાનમાં તેઓ પેત્રી જઈ મને મરણને શરણ કરી દેવાને ચક્તિવાન છે.”

હાથીનાં આ વચનો સાંભળીને સીંહ સમજી ગયો કે હરેક બગવાન પ્રાણીને પણ કાંઈ ને કાંઈ સકદ તો હોય છે જ

મતલબ—આ અસાર સંસારમાં સદાકાળ કોઈ સંપૂર્ણ મુખી હોતું જ નથી. એક યા બીજા પ્રકારના દુઃખો તેને લાગે-લાગે હોય છે

ફેટાંગી કાગડો

એક કાગડાને પોતાની બાત અને ન્યાત તરફ બહુ તીરસ્કાર હતો. તેને હમેશા મોઝ જેવી સાગે બાતના પક્ષી તરિકે ગણવાની ઇચ્છા રહેતી હતી આ કારણને લીધે એક દિવસ તેણે ઘોડાક મોઝનાં પીછા પોતાના શરિર પર પહેર્યાં અને મોરના ટોળામાં જઈ ચડ્યો. પણ શ્રીમાનનુ આમ સ્વેરૂપ જોઈને જ બધા મોરોએ સેગા મળી પોતાની આશોવતી તેને કરી ખાધા તથા અધમુજો કરી નાખ્યો. છેવટે ઘણે જ માર ખાઈ નિસશ બની દુઃખી બિતે તે પોતાના બાતલાઈઓ સેજો પાછો ગયો. પરંતુ તેના બાત બાઈઓ તેના મગજની ખુમારીની આ વાત જાણતા હોવાથી બોલ્યા—“રે દુષ્ટ ! ઇશ્વરે તને જે બાતિમાં જન્મ આપ્યો એ બાત તરફ ધિક્કાર બતાવી તે કોગી બનવાનો લોભ ન રાખ્યો હોત તો આજે તારી આવાં કશા ન થાત.”

સાર—ઇશ્વરે જે સ્થિતિમાં આપણને પેદા કર્યા હોય તેમાં સંતોષ ન માનતા બીજાની નકલ કરવા શીખવામાં તુકશાન જ થવાતું.

ગરૂડ પક્ષી અને તીરસ્કાર

એક ગરૂડ પક્ષી એક વખત એક જાડની ડાળીએ બેઠું હતું ત્યાં અચાનક એક પાંચડીના બાણથી તે તરફડીને જમીન પર પડી પડ્યું. પણ ત્યારે તેણે તે તીરને છેડે ગરૂડના પીછાં જગગાઠલા બેયા ત્યારે તેના સંતાપનો પાર રહ્યો નહિ. નિશ્વાસ નાળીને તે બોલ્યો—“હાય ! ગરૂડના પીછાવાળા તીરથી જ માફ મેલ થાય છે એ કેટલી કમનસીબીની વાત છે !”

મતલબ—ત્યારે આપણને આપણા કોઈ સંબંધી તરફથી જ દુખ કે તુકશાન થાય છે ત્યારે આપણા સંતાપની સીમા નથી રહેતી.

બાલ લેખો.

આવના બૂખ્યા બગવાન

[સપ્તમાર — ૪ વન

અમુકાદ ૩ ૫ ૧૬]

૦૦૦૦૦૦૦૦

૦૦૦૦૦૦૦૦

[નોંધ—દુનિયામાં બધી ચોળે કરતા નાનાં બાલકો બગવાનને વધારેમાં વધારે બ્લાધા હોય છે તેવું કારણ એ છે કે નાનાં બાલકો તરૂં બોળા ને નિર્દોષ હોય છે તેમના મસ્તીવોદાન પણ વેરભાવ વમરનાં હોય છે. તેમના મુસ્સાવું વધારેમાં વધારે ખરાબ પરિણામ કેવળ રહી પડવામાંજ આવે છે. અદેખાઈ તેમને દોઢી નથી. બીજા સવાળની પણ તેમને દરકાર નથી દોઢી. જાજ કારણકર બગવાનને નાનાં બાલકો સાથે વધારે બ્લાધાં છે, અને એવાજ એક નાના બાલકથી બગવાન કેમ રાજ થયા તેની આ વાત છે—તત્રી બાલકજીવન]

એક દત્તા ડેસીમાં તે બહુ અમરદમકત અને મરજાદી દત્તા હોય છે તેથી બહુ રડી રીતે સેવા કરતાં ને તેમને મજલા, રજુમાર, મોવાળ, રાજ મોજ, ઉત્થાપન, મોમકુમાર, સધા, રથન, વિગેરે આઠ વખતનાં લાડકાં હતાં. પવિત્ર અગ્નિચારસના દ્વારે પોતે રેડીયા પર સાથે મતિયા મુતમના ૩૫૦ વાંઘાનાં પવિત્રાં હોય છે અને બહુ કરતાં, અને એમ બહુ લાડકાં કરતાં મેલીને હેતુ હોય કેટલું નહોતું પણ એક દુઆ નામની આઠ નવ જાની પેલતી દીકરીની દીકરી તેમની સાથે રહેતી હતી ને તેની સાથે તેઓ બ્લાધા ચુલરવાં દત્તા

એક વખત ડેસીને ટાંધક જરૂરના કારણે બદારગામ જવાનું થયું પણ હોય છે સેવા હોય કરે તેમજે દસાને કહ્યું, “ને બેટા, આજનાં પોડોવના મજી કાઢીને ત્યાં જ રહેજે, પણ સવારે હોય છે સેવા કરજે અને તેમને રાજમોજ પચાચીને જાડી જ જાળજે. ને હો બહેન” વિચરી બહુ મા” દસા મોલી, “વાર જા, બહેન હું જરૂર તેમ કરીશ”

હાસી તો મળી. બીજે ત્રિસે સવારે દસા વહી. હોય છે રજુમાર તથા વધે પચાચી જાડી પોતે રાધેલા રાજ તેજે હોય છે આજા મહેલ દસાના જનમા કે હોય છે દમજાં ખાઈ એમ કરતાં પણ અર્ધા કલાક થઈ ગયે પણ હોય છે કંઈ ખાઈ દસા મોલી, “કેમ હોય છે” મમવાન

મારા જોડે કેમ રીસાયા છો ? ખાઈ જાએને ? જુઓ, મને જૂન મફત લાગી છે, મારા પ્રશ્ન ' તમે જમી શો તો પછી હું જમી શકું ' "

કલાક બે કલાક થઈ ગયા સ્નેહ ડૂરી મઈ પણ ઠાકોરછએ તે કાઢી ખાધી નહિ. હસા રહી પડી રડતી રડતી બોલી, - ' એમ ને ? મારા માણનાં હાથે જમો, ને મારે હાથે તો ન જ જાએને ? કાંઈ હરકત નહિ, તમે નહિ જમો તો હું પણ ક્યાં જમવાની છું ? મારાં માતાજી આવશે ત્યારે બધું કહી દેશો ! "

સાંજ પડી મધ્ય ગત પડવા લાગી. હસાએ તજખાણ કે ન પીધું તે તો હાલ લઈને જ બેઠી. કુલ જોવા મળ્યું. ' આખો દહાડો જૂનું રહેવાથી મિચારી હસા તદ્દન તજખાણ મધ્ય છેડે કાઢી જૂનું રહે ? પણ ટેકીલી હસાએ ટેક ન છેડ્યો. રાતના તો ઠાકોરછને પોતાની દીવાલ પોતે પણ જુની જ રહી.

બીજે દિવસે સવારે પણ એ જ પ્રમાણે મળ્યું. સાંજ બીજા દિવસની પડી આખરે હસા ખૂન રડીને બેઠી - ' ઠાકોરછ ! મારી જૂન દોષ તો મારું કરો અને દેવે ક્યાં સુધી જૂની રાખશે ? દેવ ! તમે માંદા થવા હો તો માન એક બે કોળાખા ખાઈ કહો તો રહેને તેમણે પણ ન ખાઓ તો બચવાન ! તમને મારા આવડા આવડા સોમન છે ! "

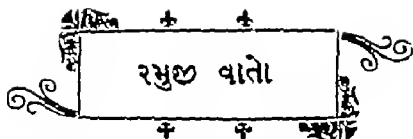
ઠાકોરછએ હાથ લાંબો કરી ' હસા ! ખાપુ ! વારા નિર્ભંગ સ્નેહ અને વારી અનુષ્ઠાન રેક્યા હું મફત રાજી થયો છું ' શે, આ હું ખાઈ છું ' એમ બોલો બચવાન રાત્રીમાં આરોગ્ય લાગ્યા ! ' હસા બેઠી, - ' પ્રશ્ન હું તમને ખવાડું ? ' ઠાકોરછ હસીને બોલ્યા, - ' બહે, હસા, વારો ઉમમ પુરો પાડ ' બચવાને હસાના હાથનું બોજન આરોગ્ય.

હસાની ખુશાલીના પાર રહ્યો નહિ તે હરખથી નાચવા લાગી ને ઠાકોરછને પોતાની રહેને પછી તેણે પેટ ભરીને ખાણ ડોસીની વર્ષોની સેવાએ તેના જાગમમાં નહતું તે હસાના જાગમમાં બે દિવસમાં આવ્યું. બચવાને હસાના હાથે આરોગ્ય મટે જ આવડા થઈ ગયા કહે છે કે બચવાન માવના જૂન્યા છે.

અસમત હસાએ આ વાત ડોસીનાને કહી પણ તેમણે તે હસી કહ્યું. " હરે હરે ! માડી ! બચવાન તે કાંઈ ખાઈ ? એ તો વાસ જ શે ! "

હસા બેઠી, - ' એ તો મા ! તમે જમ માનો તેમ ! મારા હાથેય એ તો ઠાકોરછને જમાડ્યા. ' "

પ્રભુને જાણશે પર દરમો તથા પ્રેમ ! જાણીશો ! તમારાં કૃત્યોથી તમે પ્રભુને પ્રસન્ન કરશો કે ?

(જાનનાર—બંદેન વિશાખા મહાભારત ન હસા હર મહેલા, ૪ વ ૧૨)

(૧) પહેલો નવર !

એક માણસે પોતાના ઠોઠ હોઠરોને પુછ્યું. અસ્થ મોતી, તું રસો નંબર
સેમાં રાખે છે ?

મોતી—માપા, રમવાતો, ખરતી કાઢનો ને પડી રહેવામાં મારો હમેશાં
રસો નવર આવે છે

(૨) શેઠ મરી ગયા ?

એક શેઠ પોતાના મીઠને મળવા આવ્યા પછી ત્યાં કોઈને રીઠા નહીં
તેના ગુપ્તવાને—અસ્થા મમન ! શેઠ ક્યા મયા

મમન—સાદેમ, શેઠ તો મરી ગયા

આ સાંજળી પેરો મોડીઆએ તો પોરપોઠ મુગીને ગદયા ખાદ્યુ આ
સાંજળી મનને પૂછ્યું—શેઠ, કેમ ગેડો છે ?

શેઠ - કેમ શેઠ મુજરી મયા ને ?

મમન—ના, એ તો મરી આમ હતા ખાવા ગયા છે

(૩) હું કેમ ન દસી ?

એક દિવસે એક હોઠરી પે દસી મા સાથે ફર્સન કરવા જતી હતી.
ચાલતાં ચાલતાં હોઠરીએ પોતાની આંખે જુવું કે મા, મધ કાલે સારી
આ જમા પર એક હોઠરી પડી અર્ધ હતી તે વેળે જખી હોઠરી પુન
દસી પપ્પુ હું તો ના દસી

મા—ત્રેડા તું કેમ ના દસી ?

હોઠરી—મા, એ તો મુંજ પડી મધ હતી !

ਦੀਨੋ ਪਾਖਸਰਾਏ ਟੋਟ ਰੀਡਿੰਗ

ખાસજીવન

ભારતના ચાર મહાપુરુષો

સ્વામી મહાનંદજી

ભારત શુક્ર બાલગંધર્વજી

મોક્ષે મનિમ્લના
બાપુ-મી. જી. દેવીમાન

સરકારનું કારમદ પાવન શ્રી બાપનાર
પ્રેમ નેહરુજી

કર્તવ્ય

સખજાગીન ગિઝની

[લેખક—શ્રી. સ. વિક્રમજી મ. જાવહરજી]

બાદશાહ—સખજાગીન ! મારે ઘોડો લાવ, અને આપણે શિકાર કરવા જવું છે

સખજાગીન—જેવો બાદશાહનો હુકમ, ઘોડો તૈયાર છે

બાદશાહ—આલો જ મલમાં કોઈ જ ગલી બનવરોનો શીકાર કરીજો

શિકારીઓ—જહાપનાહ ! બેઠાની ખીણ પાનેના જ મલમાં ચિંહોની બહુ સઠ છે

સખજાગીન—બગબર છે એ સિંહોનો નાશ કરવાની આપણને આશ શિકાર મળશે, અને વેપારીઓને કિલ્લા સોદો કરવા સારું જવાનો માર્ગ નિર્ણય થશે

બાદશાહ—આજથી કહે છે સખજા ! આલો બેજ જ મલમાં પડાવ નાખીજો

પૂરપાટ ઘોડા દોડાવીને બેઠાના જ મલમાં શિકારીઓ આવી પહોંચ્યા

સખજા—નામવર ગિઝનીશાહ ! આ વિશાળ ઝૂક નીચે સવટીમાં જમે તપાસ ગળતા બિચીજો, અને આપ નામદાર ઝૂક ઉપર બાધેલા માથા ઉપર બિરાળે શિકાર નજરે પડતાજ આપ નામદારને ખબર કરશું

બાદશાહ ઝૂક ઉપર ચડી માથામાં બિંસે છે અને જરા આરામ લે છે, એટલામાં દુશ્મી ગિઝની ગજના સખગાય છે,

સખતગીન—બાદશાહ ! સલામત ! મુલો, - સિંહની ત્રાઠ પડે છે તે

બાદશાહ—સખત ! સાવધાન થાઓ, ત્રાઠ સાથે હલ બો મારતો આ તરફ આવતો સિંહ દૂરથી દેખાય છે

સખતગીન—મારી બંદુક અને તલ્વાર તૈયારન છે. આવવા દો એ શેરને, આ બંદુકનો ધા એણે હલ બણ્યો નથી.

શિકારીઓ—અમારું જાણ પછુ સજ્જ છે. આવવા દો એ કૂતરાને.

બાદશાહ—(સિંહને નજીક આવતો જોઈ) ખાસદાર, સખત ! તૈયાર, દુ' મારી નેમ છોડુ છુ

સખતગીન—છોટો નામદાર, મે પછુ-આ છોડી.

બાદશાહ—સાબાશ ! સખત, સાબાશ ! તારી નેમે તો બરાબર કપાળથી વીંધીને શેરને ચતોપાટ લોચ પર નાખ્યો અને મારી ગોળી તો તે પડ્યા પછી પેટમાં વાગી.

સખતગીન—અહાપત્તાહ ! આપના જોરે આ બંદો જોરવાન છે, અને બાદશાહની મીઠી નજર એજ સખતગીની તાકાહ છે

બાદશાહ—વારુ, શિકારીઓ ! જ ગલમાં તલ્લાચ કરો, બીજા છુપાઈ રહેલા હલ કેટલા સિંહો છે ? તે બધાનો ફેરા લઈ કાઢે બધાને બહાર ! જોટલે આજેજ આ જ ગલ ચોખ્ખુ અને નિર્ભય કરીએ

શિકારીઓ—જેવો બાદશાહનો હુકમ—એમ કહી પોતાના સાલં લઈ શિકારીઓ સિંહો જોળવા ઉપડ્યા.

તેઓ જ ગલમાં ચોમેર ફર્યો વખત ભમ્યા, પણ એકે સિંહ નજરે નહિ પડવાથી આખરે પાછા આવ્યા

બાદશાહ—કેમ સિંહનો કાર્થ પત્તો ?

શિકારીઓ—અહાપત્તાહ ! એક પછુ સિંહ ક્યાર્થ માલુમ પડતો નથી કેણ બલે આ જ ગલ છોડીને ક્યા નાસી ગયા !

સખતગીન—બાદશાહ સલામત, સિંહના પછુ શેર મહંની બમા ત્રાઠ પડે ત્યાં એ કૂતરાઓ શી રીતે ટકી શકે ?

બાદશાહ—વારુ, ચાલો ત્યારે આજે પાછી ફર્ય કરીએ. ફરી ફાર્મવાં આ જ ગલમાં આવશુ

સખતગીન—શિકારીઓ ! થઈ જાઓ તૈયાર, નગર તરફ
ફરક કરો.

બાદશાહ—સખત ! જમણના ઝાડોમાંથી ફર ગીઝનીની
રાયનીનો પ્રકાશ દેખાવા લાગ્યો છે હું આમળ જાઉં છું, અને
તું એમજ મુંઢર હરણુ જડે તો છવ્તુજ પકડતો આવજો

સખતગીન—જેવો હુકમ, આપ સુખેથી પધારો

બાદશાહ, બે ચાર શિકારીઓને લઈને આગળ ચાલ્યો જાય
છે, અને સખતગીનની નજરે ઘોડી જ વારમા એક હરણુ
બચ્ચુ પડે છે

સખતગીન—(હરણુ બચ્ચુ જોઈ) યા અલ્લાહ ! કીસ્મ-
તવાનની તો બલિહારી બાદશાહના નસીબે મુંઢર હરણુ બચ્ચુ
છે ? એમ કહીને પકડી પોતાના ઘોડા ઉપર લઈ ખોળામાં રાખે છે

શિકારી—જમાદાર સખતગીન ! જુઓ, જરા પાછળ તો
જુઓ ! એ બચ્ચાની મા હજી ઘોડી આવે છે !

સખતગીન—(પાછળ મોં ફેરવીને) અરે બિચારી હજી !
પોતાના બચ્ચા માટે કેવી ટળવળે છે ! મારે તો આ બચ્ચુ
નથી પકડવું લે હરણુ ! તારા બહાલા બચ્ચાને છોડી દઉં છું
તું તેને બહાલ કરી કરીને ચાટ શિકારીઓ ! જુઓ માતાનું
હેત ! મુગા પ્રાણીમા પણ આદમના જેટલું જ હેત અલ્લાહને
મૂક્યું છે

શિકારીઓ—જમાદાર ! તમારી આ કયામી ખુદાની પણ
રહેમ તમારા ઉપર ઉતરશે

તેજ રાત્રે સખતગીનને અલ્લાહના હયાન યમા

દેવતાઈ ફિસ્તો—સખત ! તારી બહાદુરીથી અને નેકીથી
બાદશાહ તારી ઉપર પ્રસન્ન છે અને હરણુ તરફ બતાવેલી
તારી કયામી અલ્લાહ ખુબ પ્રસન્ન થયા છે તને ખબર કરવાને
મને ફરમાવ્યું છે કે તારી કયામી નોંધ ખુદાના ફરજામાં લેવાઈ
છે, અને તેના બહાલામાં તને બીઝનીની ગાદી આપવાનું સુકરર
વશું છે

સબક્તગીન—અરે, પુદાના બમુસ ! દેવના ફિસ્તા ! ગીઝ-
ની શાહ સલામત થલુ છવો-એમ હુ આહું છુ એમનું રાત્ય
એમને સલામત હો. હું તે એમનો દાસ છું તેમની પાસેથી
હુ રાત્ય છીનવી લેવા સ્વપ્ને પણ કષુલ નથી

ફિસ્તો—સબક્ત ! બાદશાહની હેયાતી, મુખી તે એ જ
મુખે રાત્ય કરશે પરંતુ તારી જવામહી અને નેહી બેધને
તેમણે મનમા એવો જ સ્વકલ્પ કર્યો છે કે તેમની બેઠની બેઠ
હુરી જેવી શાહબદીની તારી બેઠે શાદી કરવી. અને બાદશાહ
આ ફાની દુનિયા એકીને જવા પછી તુ જ તેમનો જમાઈ અને
ગાદીનો વારસ થવાનું નિર્માણ છે, અને અસ્લાહની એવી મરણ છે

સબક્તગીન—પુદાની—પરવરદિગાસ્તી મહેરબાની !

ફિસ્તો—વળી તને અસ્લાહનું ફરમાન છે કે-તું એ કીતે
મોટો થઈને તારા દિલના મોટા બુલે બુમાવતો નહિ. જે દયા
તે ગુજા પ્રાણી ઉપર બતાવી છે તે કરતા પણ વધારે દયા તું
મનુષ્ય બાતિ કે આદમ સાઈએ ઉપર રાખજે.

સબક્તગીન—અસ્લાહની મરણ બર આવો આમીન !

નહાની વસ્તુઓ.

—દરિગીત—

નહાની કણો મેઝી રહેં કદાક રહેને થઈ જતો,
નહાના વિચારો ગુ થતાં ગુ થાય અથવા મહા રહે,
ને બીજા વેરેં નહાણાં રૂઝ ને મજાતો વર છેમે,
પાણી તણા ટીપે ટીપે બરછટ સરોવરેં થઈ રહે,
બદા અને પ્રીતિ પરી, એા મામુલાં ભમવાનનાં
કર્યોં જાયાં કરતાં કરીશુ પૃથ્વી સ્વર્ગ સમેવામાં,
ને નહાણાં માયો વરો આપી સમા રીત આખરે,
જે મુખ સર્વ જતાં કરી નિજ દુનિયાં માટે લોકે-

વડોદરા]

[વિવિધ]

* આંગ્રેજ ઉપરથી મુખારા વધારા સાથે

બાલજીવન પરના કીકનો પ્રેમ !

રાજનમરતી રતનપેળામાં, કીકો રહેતો આનંદ !
 બપુના પછી રમવાને જઈએ, માથો બાલજીવન રહે !
 ફર માટે નિયમીત એ જાણે, ચિત્ર રસ વળી લાવે છે !
 વાર્તા-કવિતા કીકો નિતે, જગલીને જ મતાવે છે !
 આવી જોટણે આજ દુનિયાં બે, બાલજીવનની રાહ જુએ !
 ટપાલી ભ્રમ દર્શાવે ના આવે, મૂર્ખ વંચવને કેમ ખુએ ?
 સ્વારે આવશે બાલજીવન મુજ, ફોફીલ વાચીત એ મારે ?
 તલ પાપક કીકો જનવો ત્યાં, પોછરેન તો પોછારે !
 ટપાલમાં માનિત, માસિક, જોતા કીકો કુટુંબુ છે !
 ફોફી વાચવા બેસે ત્યાં તો, જગલીતું જૂન આવતું છે !
 "મને-મને-જસ કેમ ન આવે, બાલજીવન મુજને વહાઈ !"
 તમે રાજ ભો આજ મને નહિ ? રહી પડી બોલી કહુ !
 કીકો અધિરો વાંચી જોવા દેવાતું મન ના ચાલુ !
 જમી રહે, મા જુઓ પાડે, આ સફર ક્યાંથી પાસું ?
 કીકો જમી લા-ના કરવામાં, મોતો મોલી લઈ પડ્યાં !
 બેમાર્ગેથી બાલજીવનની, કરી-સપીને રહી પડ્યા !
 "જમી વાચ વા-ના બાહ વા રે," બહુ બીજાને આવે છે !
 પછી સપી સાથે બેસીને, બાલજીવન બેઠ વાંચે છે !
 "બેન માફ કરો માફ જુલી ફર," માફ પરસ્પર મળે છે !
 સહજુલિ બાલક સ્વાર્થે આજીવો, માફ-માટે તાણે છે !
 નવિન વર્ષના બહુ રપાણાં મોટા મુન્દર આવે છે !
 હસી કહે કીકો જગલીને, અલિપ્ત મુજને આવે છે ! !

કે કદી શકે છું કે તેમણે મારા સવાલ તેમજ તેના જવાબ જરાજર આપેલા હતા.

એ ઉપરાંત તેમણે બીજી રીતે પણ પોતાની શક્તિની સાબીતી આપી. એ વખતે મારી પાસે *My Magazine* નામના ઈંગ્લેશ માસીકનો એક બુક હતો. મી. મીરે અને એક કોરા કામળ ઉપર એ ચોપાની આમાંથી મારી મરણ પડે તે પાનામાંથી ગમે તે થોડીક લીટીઓ લખવા હજી અને તે મુજબ જરાજર કાળજી રાખીને મેં અદરના એક પાનામાંથી થોડીક લીટીઓ લખી. ફરીથી બીજા કોઈ પાનામાંથી અને તે જ કામળ પર બીજી થોડી લીટી લખવા હજી અને મેં તેમ હમુ. પછી તે કામળ એક પાકીટમાં મેં મધ કર્યો અને મારા ખોસ્સામાં મુક્યો. મારા માસીક તથા એ પાકીટ મારા ખોસ્સામાં રાખીને તેમણે અને મેં મીનીટ પોતાની બાજુના ખુટમાં બેસાડયો. માત્ર મેં જ મીનીટ પછી મી. મીરે અને પાકો બોલાવ્યો અને પોતે લખેલું એક કામળાણ મારા હાથમાં આપ્યું મેં મારા ખોસ્સામાંના પાકીટમાંના કામળ સાથે તે લખાણ સરખાવી જોઈું તો આ જાન્યને તે જરાજર મળતું હતું ! !

આ વિદ્યાને ચેતવિયા કહો કે ગમે તે કહો પણ એક વાત તો નહીં છે કે મુલાકાત લેનારના મન પર મી. મીરે પોતાની બેરી શક્તિની સચેટ છાપ પાડવા સિવાય રહેતા નથી. તેઓ કહે છે કે જે મદદમાં પાસેથી તેમણે આ વિદ્યા મેળવેલી છે એજ મદદમાંના પ્રતાપથી આપણા દેશના જગતોની કેટલોક જાડી પુટીઓ વડે તેમણે કેટલીક ફરજો પણ તેજાર કરેલી છે અને તે દવાથી જાગડો તથા આ પુરખોના ધણાંક દરદો તેઓ સાળ કરી શકે છે. આ બેરી આદમી સખથી જોને વધારે જાણવા હજી હેમ તેમણે તેમને જાને મળવું અથવા જવ લખીને પૂછાવડું

વ્યાસજીવન મારે અવિભાજ્યો

" x જુનનો બુક અને ખરેખર જુનુ મચ્છે x x x "

અર્જાના-અમેરિકા]

પરેસ મળજીઅણ રીવાલાઈ

" x x x રાજકીય પરિસ્થિતિ પરતેના તમારા લેખો અને જુનુ જ ઉમમશી વાંચીશી હોએ અને એવા વિષયો " *My Magazine* " માં આવતા વિષયોની માદ આપે છે.

અમતવાદ]

અતુરસીંગજી

હિંદી (મીસર)ના મહાન સ્વદેશભક્ત વીર

વમણજીજી

એમણે મહાત્મા ગાંધીજીના અસહકારની ધોરણે મીસરી પ્રજામાં અસહકારના અનુભવ
અર્થે સ્વાધીપતી સાથે એરથી ફેસીલી હતી અને એમણે તે મારણે હાલ અસહકાર રાષ્ટ્રમાં
તેમના પત્ની સાથે અસહકારને નજર દેવ રાખેલા છે, હિંદીને સ્વરાજ્ય અપાઈ ગયું વળાંક છે
હતા આ મહાન સ્વદેશ ભક્ત તો હજી નજર દેવતા છે । । કેવું સુદર સ્વરાજ । ।

— સુપ્રજ્ઞા — ડૉ. ધીયા

સરત શૈલેષ કમીનના પ્રમુખ ભણીતા વક્તા

સરત શૈલેષ કમીનના પ્રમુખ ભણીતા વક્તા

— ડૉ. દીક્ષીત —

સરતની સ્મૃતિપ્રસાદીના માહ પ્રમુખ

અસદમારના સુરતી આયોજન નેતા

